

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

ФАКУЛТЕТ БЕЗБЕДНОСТИ

Сабриана Ђајапутри

**БЕЗБЕДНОСНИ АСПЕКТИ РЕГИОНАЛНЕ
САРАДЊЕ ЗЕМАЉА
ЈУГОИСТОЧНЕ АЗИЈЕ:
СЛУЧАЈ ИНДОНЕЗИЈЕ**

докторска дисертација

Београд, 2020.

UNIVERSITY OF BELGRADE
FACULTY OF SECURITY STUDIES

Sabriana Jayaputri

**SECURITY ASPECTS OF REGIONAL
COOPERATION IN SOUTHEAST ASIA:
THE CASE OF INDONESIA**

Doctoral degree thesis

Belgrade, 2020

Ментор:

Проф. др Мирослав Младеновић

Редовни професор Факултета безбедности Универзитета у Београду

Чланови комисије:

Проф. др Жарко Обрадовић

Ванредни професор Факултета безбедности Универзитета у Београду

Проф. др Зоран Јефтић

Ванредни професор Факултета безбедности Универзитета у Београду

Проф. др Бранислав Ђорђевић

Директор Института за међународну политику и привреду, Београд

**БЕЗБЕДНОСНИ АСПЕКТИ РЕГИОНАЛНЕ САРАДЊЕ ЗЕМАЉА
ЈУГОИСТОЧНЕ АЗИЈЕ:
СЛУЧАЈ ИНДОНЕЗИЈЕ**

Сажетак:

Ова теза разматра безбедност Индонезије, у периоду после реформи (1998.) и њену улогу у регионалној организацији АСЕАН. Фактор безбедносне претње који је постао фокус ове дисертације је тероризам и акције које је Индонезије до сада предузела. Поред тога, разматрана је и примена основне филозофије индонежанске безбедности, односно у којој мери она игра улогу у суочавању са претњом тероризма. Улога регионалне организације АСЕАН у сузбијању терористичких аката је такође предмет анализе у овој дисертацији.

Разматране су и различита и специфична терминологија везана за филозофију безбедности Индонезије и како стварни концепт *џихада* у исламу не може бити раздвојен од ње. Омладинска заклетва из 1928. године, преамбула Устава из 1945. и концепт *Панчасиле*, постали су део основне филозофије индонежанске безбедности. Добра ситуација Индонезије у погледу политике, културе и економије такође утиче на хетерогеност државе. Исто тако и регион Југоисточне Азије такође има веома висок ниво хетерогености. Теорија регионалног безбедносног комплекса (ТРБК) представља теоријски оквир у истраживању. Ова теорија ће бити детаљно обрађена у наредном делу рада. Теорија секуритизације је такође додатак главној теорији. Циљ овог истраживачког рада јесте анализа начина на који стратегија националне безбедности одговара на регионалне претње и у којој мери ТРБК помаже у сагледавању безбедносне ситуације. Један од циљева је и анализа улоге Индонезије у реализацији регионалне сарадње у оквиру АСЕАН-а.

Кључне речи: *југоисточна Азија, АСЕАН, Индонезија, Тероризам, Теорија регионалног безбедносног комплекса (ТРБК), Омладинска Заклетва (1928.), Панчасила, Устав (1945.), Џихад.*

Научна област: студије безбедности

Ужа научна облас: студије безбедности

УДК Број: 351.78:327.39(5-12)(594)(043.3)

SECURITY ASPECTS OF REGIONAL COOPERATION IN SOUTHEAST ASIA: THE CASE OF INDONESIA

Summary

This dissertation perceived at the development of Indonesia's security, especially in the post-reform period (1998.) and its role in ASEAN regional cooperation. The security threat factor that has become the focus of this dissertation is terrorism and how Indonesia's actions have taken so far. In addition, the application of the basic philosophy of Indonesian security will also be seen to the extent that it plays a role in dealing with the threat of terrorism. In addition, ASEAN's role in counteracting terrorist acts is also a discussion that is illustrated in this dissertation.

The various specific terminologies related to Indonesia's security philosophy and how the actual concept of jihad in Islam cannot be separated in the explanations in the following chapters. The Youth Pledge of 1928, the preamble of the 1945 Constitution and Pancasila became part of the basic philosophy of Indonesian security. Indonesia's good character in terms of politics, culture and economy also influences heterogeneity in the country. Moreover, the Southeast Asian region is also very high in heterogeneity. This also becomes a unique character for the region and its countries. Regional Security Complex Theory (TRBK) will represent the theoretical framework in this research. This theory will be covered in more detail in the next section. Securitization theory is also an additional addition to mainstream theory. The aim of this research paper is to analyze how the national security strategy responds to regional threats and to what extent the TRBK helps to understand the security situation. One of the goals is to analyze Indonesia's role in realizing regional cooperation within ASEAN.

Key words: *Southeast Asia, ASEAN, Indonesia, Terrorism, Regional Security Complex Theory (TRBK), Youth Pledge (1928.), Pancasila, The Constitution (1945.), Jihad.*

Academic field of study: security studies

Narrower academic field of studies: security studies

UDC number: 351.78:327.39(5-12)(594)(043.3)

САДРЖАЈ

САДРЖАЈ	1
УВОД	4
1. ТЕОРИЈСКО МЕТОДОЛОШКИ ОКВИР ИСТРАЖИВАЊА	11
1.1. ПРОБЛЕМИ И ЦИЉЕВИ ИСТРАЖИВАЊА	11
1.2. ПРЕДМЕТ И МЕТОДИ ИСТРАЖИВАЊА	20
1.3. ИСТРАЖИВАЧКА ПИТАЊА	22
1.4. ХИПОТЕТИЧКИ ОКВИР ИСТРАЖИВАЊА	23
1.5. НАУЧНА И ДРУШТВЕНА ОПРАВДАНОСТ ИСТРАЖИВАЊА.....	23
2. ТЕОРИЈА РЕГИОНАЛНОГ БЕЗБЕДНОСНОГ КОМПЛЕКСА И ПОЈМОВНИ ОКВИР ИСТРАЖИВАЊА	26
2.1. АСЕАН, ТЕОРИЈСКИ ПРИСТУП ПРОБЛЕМУ ИСТРАЖИВАЊА	26
2.2. ТЕОРИЈА РЕГИОНАЛНОГ БЕЗБЕДНОСНОГ КОМПЛЕКСА - ТРБК.....	29
2.2.1. Појмовни оквир истраживања	43
2.2.2. Национални интереси	43
2.2.3. Регион	45
2.2.4. Појам регионалне безбедности.....	45
2.2.5. Национална безбедност.....	46
2.2.6. Одбрамбена дипломатија	46
2.2.7. Геополитика Индонезије	47
2.2.8. Спољна политика Индонезије	48
2.2.9. Југоисточна Азија и АСЕАН као регионална сарадња.....	49
2.2.10. Тероризам.....	51
3. РЕГИОН ЈУГОИСТОЧНЕ АЗИЈЕ	54
3.1. ПОЈАМ ЈУГОИСТОЧНЕ АЗИЈЕ	54
3.1.1. Географске и демографске карактеристике и основе политичких, економских и културних карактеристика држава региона.....	55
3.1.2. Геополитика стварност југоисточне Азије.....	58
3.1.3. Политички, економски и културни значај Индонезије за регион Југоисточне Азије и њен однос са другим државама региона	62

3.2. КАРАКТЕРИСТИКЕ БЕЗБЕДНОСНИХ АСПЕКТА У ЈУГОИСТОЧНОЈ АЗИЈИ.....	65
3.3. МЕЂУДРЖАВНИ СУКОБИ У РЕГИОНУ	66
4. РЕГИОНАЛНА ИНИЦИЈАТИВА У ЈУГОИСТОЧНОЈ АЗИЈИ – АСЕАН.....	71
4.1. ОСНОВНЕ ЕТАПЕ РАЗВОЈА АСЕАН-А	71
4.2. ГЛАВНИ ЦИЉЕВИ, ЗАДАЦИ И ПРИНЦИПИ АСЕАН-А	75
4.3. ОРГАНИЗАЦИЈЕ ПОД УТИЦАЈЕМ АСЕАН-А	79
5. ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ УНУТРАШЊЕ И СПОЉНЕ ПОЛИТИКЕ ИНДОНЕЗИЈЕ.....	82
5.1. ГЕОПОЛИТИКА ИНДОНЕЗИЈЕ: “КОНЦЕПЦИЈА АРХИПЕЛАГА“ (<i>WAWASAN NUSANTARA</i>) И КОНЦЕПТ ПАНЧАСИЛА	82
5.2. НЕЗАВИСНОСТ И АКТИВНА ПОЛИТИКА ИНДОНЕЗИЈЕ.....	88
5.3. ПОЛИТИКА И БЕЗБЕДНОСНИ АСПЕКТИ ПРЕ РЕФОРМАЦИЈЕ (ПОСЕБНО ТОКОМ ДРУГЕ ПРЕСЕДНИЧКЕ ЕРЕ).....	91
5.4. ПОЛИТИКА И БЕЗБЕДНОСНИ АСПЕКТИ ПОСЛЕ РЕФОРМАЦИЈЕ (ПОСЕБНО У ВРЕМЕ ПРЕСЕДНИКА ЏОКО ВИДОДОА).....	96
5.4.1. Улога Министарства спољних послова Индонезије у оквиру безбедносне сарадње у региону.....	129
5.4.2. Улога Министарства одбране у унутрашњој и спољној безбедности Индонезије.....	132
5.4.3. Војска у доба председника Џоковија	133
6. МЕЂУДРЖАВНИ ОДНОСИ ЗЕМАЉА ЈУГОИСТОЧНЕ АЗИЈЕ.....	148
6.1. ПОЛИТИЧКО БЕЗБЕДНОСНА ЗАЈЕДНИЦА АСЕАН-А – АПСК (ASEAN POLITICAL SECURITY COMMUNITY –APSC)	148
6.2. АСЕАН РЕГИОНАЛНИ ФОРУМ – АРФ	153
6.3. УЛОГА АСЕАН-А У БОРБИ ПРОТИВ ТЕРОРИЗМА	157
7. ОДНОС ВЕЛИКИХ СИЛА ПРЕМА РЕГИОНУ ЈУГОИСТОЧНЕ АЗИЈЕ.....	161
7.1. РУСКА ФЕДЕРАЦИЈА	162
7.2. СЈЕДИЊЕНЕ АМЕРИЧКЕ ДРЖАВЕ - САД	168
7.3. НАРОДНА РЕПУБЛИКА КИНА	171
8. МЕСТО И УЛОГА ИНДОНЕЗИЈЕ У АСЕАН-У	175
8.1. КАКО ИНДОНЕЗИЈА ИГРА СВОЈУ УЛОГУ У АСЕАН-У	175

8.2. Политика Индонезије у борби против тероризма на националном и регионалном нивоу	186
8.3. Председнички избори у Индонезији 2019. године и њихов утицај на динамику националне и регионалне безбедности	202
ЗАКЉУЧАК	216
ЛИТЕРАТУРА	220
СПИСАК ПРИЛОГА	232
РЕЧИ ЗАХВАЛНОСТИ	236

УВОД

Безбедносна ситуација у региону Југоисточне Азије одликује се комплексношћу и непредвидљивошћу, детерминисана утицајем већег броја интерних чинилаца, везаних како за сарадњу, тако и за сучељеност интереса држава региона, али и утицајем екстерних фактора, оличеним у израженој заинтересованости и деловању ванрегионалних сила и њиховим супротстављеним интересима у региону. У дисертацији је примарно представљена безбедносна ситуација у наведеном региону са посебним фокусом на безбедносну ситуацију у Индонезији.¹ Тежиште научне анализе биће и на улози Индонезије у интеграционим процесима у региону, односно на организационом и функционалном аспекту регионалне организације која носи назив Савез (асоцијација) држава Југоисточне Азије (енгл: Association of Southeast Asian Nations) (у даљем тексту: АСЕАН).² Овај мултилатерални формат сарадње представља широк оквир за институционално повезивање држава региона на политичком, економском и културном плану, али има и политичко - безбедносну димензију изражену кроз функцију сарадње у супротстављању безбедносним изазовима, ризицима и претњама у региону, нарочито у борби против међународног тероризма.

У уводу биће представљена и различита терминологија која ће употпунити разумевање безбедносне ситуације у региону југоисточне Азије и у Индонезији, која је, како је истакнуто, комплексна и специфична у контексту чињенице да се индонежанска безбедност заснива и на друштвено-филозофском концепту - тзв. Омадинској заклетви (обећању младих) из 1928. године (индонеж.: Sumpah Pemuda),³ Преамбули Устава из 1945. године (индонеж.: Undang-Undang Dasar) и тзв. Панчасили (индонеж.: Pancasila) - пет друштвених принципа, којима се прокламују идеали независне, праведне и просперитетне индонежанске нације⁴.

¹ Индонезија је највећа архипелашка земља у региону Југоисточне Азије. Ова држава, са површином од 1.919.440 км² и близу 240 милиона становника, због свог географског положаја, геополитичког и геостратешког значаја, има комплексну и специфичну политичко-безбедносну ситуацију.

² АСЕАН је регионална организација у југоисточној Азији коју карактерише сарадња земаља региона у различитим областима. Индонезија је један од оснивача ове организације, која је званично основана 8. августа 1967. године. У дисертацији тежиште анализе биће примарно на сарадњи чланица АСЕАН у сфери безбедности. Треба истаћи да ситуацију у региону додатно компликује чињеница да АСЕАН има изражену политичко-безбедносну и економску сарадњу са ванрегионалним чиниоцима, односно великим силама, као што су Кина, Сједињене Америчке Државе (САД) и Руска Федерација (РФ).

³ Омладинска Заклетва из 1928. године описује борбу Индонезије за независност и ослобођење од колонијализма. Настала је на Конгресу омладине који је одржан у Џакарти 27- 28. октобра 1928. године и персонификује тежњу становника Индонезије за уједињење и ослобађање од колонијализма.

⁴ Омладинска заклетва из 1928. година, Преамбула Устава из 1945. године и Панчасила су друштвено-филозофске и етичке основе индонежанске државе. Индонежански омладински покрет имао је велику

Садржај Омладинске заклетве из 1928. година гласи: Прво: Ми синови и кћери Индонезије, признајемо једну домовину, Индонезију (индонеж.⁵: pertama: Kami Poetra dan Poetri Indonesia, mengakoe bertoempah darah jang satu, tanah Indonesia). Друго: Ми синови и кћери Индонезије, признајемо један народ (нацију) Индонезије (индонеж.: kedua: Kami Poetra dan Poetri Indonesia, mengakoe berbangsa jang satoe, bangsa Indonesia). Треће: Ми синови и кћери Индонезије, поштујемо језик јединства - индонежански језик (индонеж.: ketiga: Kami Poetra dan Poetri Indonesia, mendjoendjoeng bahasa persatoean bahasa Indonesia). Како је истакнуто, концепт Омладинске Заклетве има огроман значај у успостављању независне индонежанске државе прокламајући јединство нације и њено јачање. Стога, иако се Индонезија састоји од већег броја различитих етничких група, са разноликим културама, религијама и језицима, они су повезани јединственим борбеним духом с циљем изградње индонежанске нације. Омладинска заклетва постала је основа за охрабривање и промовисање јединства различитости индонежанске нације.⁶ Другим речима, Омладинска заклетва је темељ и полазна основа независности Индонезије. Различитост и хетерогеност етничког, религијског и културног порекла не би требало да буде чинилац подела индонежанског народа, напротив. Прокламовани дух јединства у садржају Омладинске заклетве постаје основа у схватању и поимању безбедности и одбране Индонезије у суочавању са изазовима и ризицима који поткопавају независност и осећај јединства, укључујући безбедносне претње интерног и спољашњег карактера.

Поред Омладинске заклетве из 1928. године, принципи у преамбули Устава из 1945. године, такође су инкорпорирани у безбедносни концепт Индонезије. У уводу се налази и универзална филозофија тзв. Панчасила, која прокламује осећај јединства Индонезије, како би постала модерна и развијена земља у будућности.⁷ У преамбули Устава из 1945. садржани су принципи развоја индонежанске нације као што су унапређивање јавне добробити, образовања, укључивање у одржавању светског мира и сл.

улогу и значај у стицању независности Индонезије 1945. године, али и након тога у процесу њеног очувања, која је била сложена и суочена са великим бројем изазова и претњи. Ова три друштвено-филозофска концепта представљају и основе (темеље) индонежанске националне безбедности, њене улоге и позиције у региону, али и борбе против тероризма са којим је Индонезија суочена дуго низ година година.

⁵ Омладинска заклетва је написана старим правописом. У индонежанском језику постоје стари и нови правопис, али је значење речи у реченици исто. На пример, у новом правопису се употребљава слово „у“ уместо слова „о“ који су се користили по старом правопису.

⁶ Дан Омладинске заклетве, односно Дан обећања младих обележава се сваког 28. октобра не само у Индонезији, већ и у иностранству где живи индонежански народ.

⁷ Преамбула Устава из 1945. године такође садржи пет принципа Панчасиле.

Од стицања независности 1945. године,⁸ Индонезија се непрекидно суочава са великим бројем унутрашњих безбедносних претњи – од тероризма, етно-религијских сукоба, до сепаратизма и побуна (Laksmana, 2014: 35). Безбедносне претње које су предмет ове анализе су у вези са тероризмом и терористичким деловањем на подручју Индонезије и региона Југоисточне Азије.

Посебан акценат је стављен на анализи националне безбедности Индонезије и њеној улози у безбедносним процесима у Југоисточној Азији. Аспекти безбедности региона ће се посматрати кроз теорију регионалног безбедносног комплекса (у даљем тексту: ТРБК), односно наведена теорија представља њихово теоријско утемељење. Ову теорију су увели Бери Бузан (Barry Buzan) и Оле Ваевер (Ole Wæver) кроз Копенхашку школу. ТРБК је временом постала једна од основних теорија у процесу анализе свих аспеката безбедности у вези са тероризмом и терористичким претњама у региону Југоисточне Азије и улоге регионалних организација у тим процесима.

У Индонезији, до тренутне ере реформи претња у безбедносним аспектима и даље траје. У циљу правилног разумевања, ера реформи (реформистички период) у Индонезији започета је оставком председника Сухарта (Soeharto), као другог председника Индонезије који је владао до 1998 године.⁹ Сама политичка ситуација у Индонезији од тада почела је водити ка отворености друштва и државе, односно након тога започет је процес демократизације и политичких реформи који се карактерисао већим степеном компромиса политичких актера и њиховој спремности на политичку сарадњу како на унутарполитичком плану, тако и у међународним (регионалним) оквирима.

Пре тога, Индонезија је била више окренута себи и усмерена ка унутрашњим проблемима, што је неминовно детерминисало и систем њене националне безбедности. Период политичких реформи започет пре две деценије условио је промене и у сфери безбедности, у складу са постојећим, али и новонасталим безбедносним изазовима, ризицима и претњама, као и са геополитичким и геостратешким променама у региону. Међутим, да би се правилно схватило питање националне безбедности, прво се мора разумети сам концепт безбедности (Buzan, 1991; 2016: 25). Треба истаћи чињеницу да

⁸ Индонезија је стекла независност 17. августа 1945. године и тај датум се обележава као дан државности До 1945. Индонезија је била колонијална држава, најдуже под колонијалном влашћу Холанђана. Борба индонежанског народа против колонијалних освајача довела је до независности Индонезије 1945. године која је била међународно призната (*De Jure*).

⁹ Председник Сухарто је други председник Индонезије, који је владао након председника Сукарноа. Сухарто је владао 32 године и основна карактеристика његовог режима је висок ниво ауторитарности. Војска је добила двоструку функцију (Две функције Оружаних снага Републике Индонезије).

сам концепт безбедности има различите дефиниције, али суштина је у вези са осећајем сигурности, односно несигурности и страха.

Безбедност¹⁰ сваке земље почива на елементима њене националне моћи (тзв. тврде и меке моћи), као што су величина територије, економска снага, геополитичка позиција, природна богатства, зависност од страног тржишта, технички и технолошки капацитет, национални карактер, ефикасност владе у спровођењу одлука, продукциона моћ, резерве енергената, образовни ниво становништва, национални морал и унутрашња солидарност (Стајић, Гаћиновић, 2007: 10).¹¹

У региону југоисточне Азије, у књизи *Regional Orders: Building Security in a New World* Давида Лејка (David Lake) и Патрика Моргана (Patrick Morgan), аутори наводе да је безбедност ослобађање од насиља и страха, а да се безбедносни послови углавном тичу одржавања, употребе и управљања расположивим капацитетима за анулирање претњи физичког насиља, посебно рата, као и политичких односа који могу да резултују конфликтом (Lake & Morgan: 1997: 22).

Доминантни концепт безбедносних студија повезан је са националном безбедношћу и/или међународном безбедношћу (Buzan & Hansen, 2009: 21). Када је реч о безбедносним студијама, оне су неодвојиве од теме безбедности на националном или наднационалном нивоу. Студије безбедности разматрају шири контекст безбедности, од традиционалног поимања чврсте (војне) безбедности везане за оружане конфликте и ратна дејства, до безбедности животне средине, концепта људске безбедности на националном и глобалном нивоу. Роберт Осгуд (Robert Osgood) описује део онога што он назива „протејанским“ квалитетом националне безбедности (Osgood, *limited War Revisited*, p. 103, Mangold, 2013: 4). Народ персонифицира државу и пројектује на њу идеје части и престижа које постају део њихове колективне свести, исто као што су то територија и витални национални интереси.

Углавном, концепт безбедности дефинише државу као референтни објект, употребу силе као централни проблем, а спољашње претње као примарне (Buzan & Hansen, 2009: 21). Овај модерни безбедносни концепт је интегрисан са основним филозофским постулатима индонежанске безбедности који су основа за спровођење

¹⁰ Концепт безбедности који се користи у дисертацији као универзални концепт конкретизован је на случај Индонезије. Ова архипелашка земља са хетерогеним становништвом у погледу језика, религије, културе има веома комплексан безбедносни систем.

¹¹ Ови елементи, посебно величина територије, природни ресурси и становништво детаљно су обрађени у делу дисертације коа говори о геополитици Индонезије. Циљ је да се Индонезија представи као земља која има респектабилне елементе моћи који утичу на организацију и функционисање система националне безбедности.

превенције претњи и јачање безбедности и одбране земље. Хетерогено становништво Индонезије различитог етничког, верског, језичког и културног порекла може се посматрати са два аспекта. Прво, то богатство различитости може бити кохезивни, уједињујући фактор, али ако није избалансирано и засновано на принципима толеранције и кохабитације, може довести до конфликта, подела и сукоба различитих интереса. Стога, Индонезија има мото који илуструје ову разноликост: „различито али ипак једно“ (индонеж.: *Bhinneka Tunggal Ika*).¹² Индонезија велики значај придаје и принципима Панчасила, чији су пет постулата основе индонежанске филозофије: вера у једног Бога, праведно и цивилизовано друштво, уједињена Индонезија, демократија и социјална правда за све. Ова филозофска начела су и основа националне безбедности Индонезије. Она се комбинују са модерним безбедносним концептима који су универзални. Безбедност се развила из традиционалног у нетрадиционално. Концепт безбедности раније се односио само на рат и државу као главне актере, али иако се појам безбедности проширио и у обиму и у садржају, једна од основних безбедносних претњи је тероризам, односно терористичко деловање различитих актера.

Државе остају главни актери међународних односа који су врло важни за динамику и концепт међународне безбедности. Поред држава појављују се нови актери који такође утичу на националну, регионалну и међународну безбедност. Висока сложеност у комбинацији са међузависним односима међу земљама чини регионалну теорију комплекса безбедности релевантном теоријом која се користи у анализи региона Југоисточне Азије са АСЕАН као регионалном организацијом. Индонезија, као државни актер, заједно са другим земљама региона, такође игра важну улогу у решавању динамике претњи, као што је тероризам.

Регионална безбедност има три карактеристике, услед великих геополитичких и геостратешких промена насталих током, али и окончањем хладног рата (Buzan, 2003: 17-18): Прво, након другог светског рата свет је постао биполаран, да би распадом Совјетског Савеза (СССР) 1991., наступила униполарност, односно Сједињене Државе су остале једина суперсила. Друго, нестанком биполаризма, односно СССР и

¹² *Bhinneka Tunggal Ika* значи „различито али ипак једно“ и има дубоко значење у контексту хетерогености народа Индонезије и јачања јединства нације. Такође, веза јединства треба да се изгради на основу Индонежанске љубави, у контексту изазова са којима се Индонезија као велика, плурална нација суочава. То је цитат старе јаванске књиге које се зове „Сутасома“ из 14. века. Она је значајна јер промовише толеранцију између хиндуса (нарочито шиваита) и будиста. *Bhinneka Tunggal Ika* је уједињујуће средство многих различитих култура, језика и религија у Индонезији, иако изазови који долазе споља и изнутра често могу поделити осећај јединства. Стога основна филозофија и вредности садржане у значењу *Bhinneka Tunggal Ika* постају извор вредности индонежанске нације.

уклањањем идеолошке конфронтације, промењене су природа и интензитет дистрибуције глобалне моћи у регионалне безбедносне комплексе трећег света. И треће, након Хладног рата дошло је до промене у поимању безбедности која је проширена садржински и на невојна питања и актере. ТРБК и теорија секуритизације¹³ постају теоријско утемељење и основ за анализу динамике претњи безбедности у региону Југоисточне Азије, прецизније, како се Индонезија суочава и носи са тим претњама. У даљем раду детаљно ће бити објашњена ТРБК и њена примена, посебно у анализи безбедносних претњи у вези са тероризмом у региону. Предмет детаљне анализе биће и Индонезија, као и регион Југоисточне Азије са геополитичког аспекта, а такође и регионална организација АСЕАН, која има веома важну улогу у унапређењу сарадње држава чланица у остваривању одрживе регионалне безбедности. Међународна међународна безбедност је релативна и детерминисана је понашањем људских колективитета и њиховим међусобним односима у погледу безбедносних претњи и рањивости (Buzan, Wæver и De Wilde, 1998: 10). Кроз теорију регионалног безбедносног комплекса, биће анализирана улога Индонезије у регионалној безбедности, посебно у оквиру организације АСЕАН. Детаљно су анализирани етапе развоја АСЕАН, њени циљеви, задаци и принципи, као и њена улога у решавању регионалних конфликта. У једном од поглавља под називом Основне карактеристике унутрашње и спољне политике Индонезије, анализиран је геополитички и геостратешки положај Индонезије. Предмет анализе су и различити безбедносни аспекти улоге Индонезије у региону, као и процес формулисања националних безбедносних политика и система националне безбедности, регионална и одбрамбена сарадња са АСЕАН. У поглављу под називом Међудржавни односи земаља југоисточне Азије, разматрају се конкретни споразуми и иницијативе које се тичу безбедности, као и карактеристике сарадње међу чланацама АСЕАН. Посебна пажња посвећена је разматрању политичко-дипломатског утицаја на решавање безбедносних претњи у региону у вези са тероризмом. Са друге стране, у поглављу под називом Однос великих сила према региону југоисточне Азије, разматране су и анализирани карактеристике безбедности региона које се тичу безбедносних изазова, ризика и претњи као и утицаја великих сила (Руска Федерација, САД и Кина) у региону југоисточне Азије. На крају, али не мање важно, у осмом поглављу под називом «Место и улога Индонезије у АСЕАН -у», анализирана је се улога Индонезије у регионалној сарадњи и њени

¹³ Теорија секуритизације само допуњује истраживање у дисертацији са аспекта анализе безбедносних претњи које се јављају у Југоисточној Азији.

дипломатски односи са земљама чланицама, као и новине које су донели председнички избори 2019. године у Индонезији.

У закључним разматрањима фокус је на импликацијама утицаја регионалне сарадње (АСЕАН) на безбедносне претње у региону; улози Индонезије у суочавању са безбедносним претњама, како унутар земље, тако и у региону. Улога Индонезије у региону биће анализирана и из дипломатске перспективе кроз регионалну организацију АСЕАН, затим импликације утицаја великих сила на функционални аспект АСЕАН, односно какав је однос ове регионалне организације са САД, Руском Федерацијом и Кином. Дате су и могућности за стварање безбедносне заједнице у региону Југоисточне Азије. Детектовани су односи међузависности у региону Југоисточне Азије и каква је улога Индонезије у свему томе, као и допринос ТРБК у истраживању проблема регионалне сарадње у Југоисточној Азији.

1. ТЕОРИЈСКО МЕТОДОЛОШКИ ОКВИР ИСТРАЖИВАЊА

1.1. Проблеми и циљеви истраживања

У овом поглављу описани су, категоризовани и објашњени различити појмови који су неопходни за разумевање студије обезбедности региона Југоисточне Азије, односно дат је методолошки оквир истраживања који садржи предмет истраживања, његово садржинско, просторно и временско одређење, проблеме и циљеве истраживања, истраживачка питања, хипотетички оквир истраживања, методе истраживања, научни и друштвени значај истраживања, као и научну и друштвену оправданост истраживања.

Прва деценија након Другог светског рата се сматра најкреативнијим периодом у дотадашњој историји безбедносних студија (Baldwin, 1995: 121.), када је у студијама међународних односа често било заступљено питање безбедности. Свега неколико актера¹⁴ је негирало да национална безбедност заузима истакнуто место међу проблемима са којима се суочавају хуманистичке науке (Vujan, 1986: 1). Не може се порећи да је безбедност један од глобалних проблема (Стајић, Гађиновић, 2007: 7). Бављење безбедношћу се готово увек односи на питања претњи. Као кључни актери у међународним односима, све државе имају потребу за безбедносним мерама за заштиту од претњи. Ако се претња доживљава не само од једне земље, већ на пример и од земље у истом региону, тада ће се појавити осећај да су "у истом чамцу".¹⁵ У таквим случајевима обично би уследила сарадња, до које не долази само због осећаја да су две државе у истој невољи, већ и због националних интереса.

Држава својим капацитетима може да утврди да ли је нека ситуација безбедносно ризична или не. Разни видови угрожавања и безбедносних претњи често утичу на политику једне земље. Држава је главни актер који политички реалисти сматрају детерминантом и доносиоцем одлука како би остварила своје националне интересе. Током времена пажња посвећена проучавању националних интереса и

¹⁴ Актери у међународним односима деле се на државне актере и недржавне актере. У динамици међународних односа међу актерима постоје односи међузависности (сарадње и сукоба). У дисертацији се разматра и питање како на те односе утичу национални интереси појединих држава Југоисточне Азије.

¹⁵ Ово је израз на индонезанском језику или се може назвати идиом. Буквално од речи „Senasib“ које значи “ми на истој судбини/ we are in the same fate”., „Иста судбина“ подразумева исти осећај према ситуацији. у односима земаља у истом региону, генерално је могуће да деле исту судбину. Међутим, с циљем да се остваре национални интереси сваке земље, регионална и међународна сарадња не могу се одвојити од националних интереса. Стога је осећај исте судбине и потребе да се одговори на претње које долазе изван региона један од основа за успостављање регионалне сарадње.

региона у студијама безбедности је постепено расла. Национални интереси сваке земље су различити, како у једном региону, тако и на међународном нивоу. У овом истраживању ће се даље анализирати Индонезија и њени национални интереси у односима кроз регионалне организације у региону југоисточне Азије.

Индонезија као архипелашка држава са око 250 милиона становника има велики број безбедносних изазова, који се често појављују као претње. Ово се појављује не само од стране домаћих фактора, већ и од безбедносних ефеката који се јављају и у региону и глобално. Другим речима, безбедносне претње нису само унутрашње, већ и екстерне, које егзистирају на регионалном и глобалном нивоу. То је широка лепеза безбедносних изазова ризика и претњи од тероризма, пограничних сукоба земаља, етничких сукоба, преко организованог криминала, трговине оружјем и наркотицима до еколошких проблема и др. Један од напора за превазилажење безбедносних претњи је процес секуритизације. Индонезија као актер у секуритизацији има улогу у одређивању политике и активности у превазилажењу претњи које угрожавају националну безбедност. Поред тога, кроз теорију секуритизације, пажња се придаје и сарадњи држава на регионалном нивоу ради успешког супротстављања наведеним претњама, укључујући и улогу Индонезије у регионалној сарадњи.

Истовремено, спроведени су и различити процеси регионалне сарадње, као што је одбрамбена дипломатија, како би се утврдиле мере изградње поверења између земаља у региону Југоисточне Азије. Имплементација која је остварена у овом процесу сарадње укључивала је и различите владине институције, попут Министарства спољних послова, Министарства одбране и обавештајних служби. Међутим, пре него што ова имплементација буде детаљније анализирана, неопходно је најпре осврнути се и расправљати о националној безбедности Индонезије, као и о њеној улози у регионалној сарадњи у југоисточној Азији, односно у АСЕАН-у.

Југоисточна Азија је регион препун нерешених територијалних спорова и граничних проблема међу земљама региона (Sukma, 2010.). Неки од безбедносних изазова у овом региону су и случајеви наметања регионалне поморске доминације уз обале Јужног кинеског мора, криминалне активности везане за незаконит, непријављен и нерегулисан (IUU - Illegal, Unreported, Unregulated) риболов,¹⁶ сукоби са илегалним

¹⁶ Нелегални риболов се обавља када пловила крше законе о риболову. Непријављени риболов постоји када није пријављен или погрешно пријављен надлежном државном органу. Нерегулирани риболов углавном се односи на риболов пловилама без држављанства, пловилама која плове под заставом неке друге земље или који се обавља у забрањеним подручјима.

рибарима, тероризам, транснационални организовани криминал, проблем избеглица, тражилаца азила и миграната, као и у разне природне катастрофе.

Што се тиче Индонезије, поморска безбедност је један од значајних сегмената њене националне безбедности, која се манифестује поморским пиратством, илегалним риболовом, илегалном сечом шума, трговином дрогом и трговином људима (Sukma, 2010. 18.). У односу на набројане и поменуте безбедносне претње, посебно место заузима тероризам. Што се тиче тероризма, након терористичког напада на САД 11. септембра 2001. године, додатно је указано на потребу подизања нивоа безбедности не само на националном, вић и на регионалном и глобалном нивоу.

Асоцијација земаља југоисточне Азије (АСЕАН) је регионална организација у Југоисточној Азији, која се бави политичким, економским, безбедносним и културним аспектима сарадње њених држава чланица.¹⁷ АСЕАН има статус званичног посматрача у Уједињеним нацијама, а Индонезија је једна од њених пуноправних држава чланица, тачније један од оснивача ове регионалне организације уз Сингапур, Малезију, Тајланд и Филипине (<https://asean.org/asean/about-asean/history/>).

Данас (2019.) организацију АСЕАН чини десет држава чланица, иако је у првим фазама њеног развоја обухватао пет држава. Индонезију је заступао Адам Малик (Adam Malik), тадашњи министар спољних послова; Малезију је заступао Тун Абдул Разак (Tun Abdul Razak) актуелни заменик премијера и министар одбране; Филипине је представљао Нарсиско Рамос (Narciso Ramos) тадашњи министар унутрашњих послова, а Тајланд је представљао Танат Коман (Thanat Koman) - министар унутрашњих послова. У Бангкоку су 8. августа 1967. године тих пет представника земаља одржали састанак и потписали декларацију познату као “Бангкошка декларација”. АСЕАН се (нарочито након тзв. хладног рата) суочава са озбиљним изазовима, један од њих је и растућа моћ Кине (Acharya, 2003).

Постоји неколико принципа, односно норми које чине начин рада АСЕАН-а (АСЕАН Начин/ ASEAN Way), односно које граде АСЕАН Way механизам у сарадњи између земаља чланица,¹⁸ при чему се чланице организације придржавају принципа неометања и консензуса у доношењу одлука. Остали принципи на којима почива ова регионална организација су: поштовање независности, суверенитета, једнакости, интегритета и националног идентитета свих земаља чланица АСЕАН-а; заједничка

¹⁷ Више о организацијском и функционалном аспекту регионалне организације АСЕАН у: „An Overview of ASEAN United Nations Cooperations“ , (http://asean.org/?static_post=background-overview-united-nations, приступљено 15. децембра 2018.).

¹⁸ “ASEAN Way” је општеприхваћени термин (у даљем тексту – АСЕАН Way).

посвећеност и колективна одговорност за промоцију мира, безбедности и просперитета у региону АСЕАН-а; одрицање од агресије, претњи, употребе силе и других радњи које су у супротности са међународним правом; промовисање мирног решавања спорова, немешање у унутрашње ствари других земаља чланица; поштовање основних слобода, унапређење и заштита људских права; и унапређење социјалне правде (www.asean.org).

Током оснивања организације АСЕАН, није био укључен правно обавезујући споразум првог самита АСЕАН-а на Балију 1976. године, Уговор о пријатељству и сарадњи у југоисточној Азији. Чињеница да је за први састанак врха требало девет година говори много о АСЕАН Way (https://asean.org/?static_post=the-asean-way-and-the-rule-of-law). Самит је био организован да изрази узајамно залагање за независност, суверенитет и територијални интегритет сваке земље чланице поменуте заједнице, право сваке земље да води своју националну политику без спољашњег уплитања, субверзије и принуде, немешање у унутрашње ствари држава чланица, решавање разлика и спорова мирним средствима и одустајање од употребе силе и претњи силом (Acharya, 2014: 47).

Регионална организација АСЕАН почива на три главна стуба: заједница политичке безбедности АСЕАН (ASEAN Political Security Community – APSC); економска заједница АСЕАН (ASEAN Economic Community – АЕС) и АСЕАН-ова друштвено-културна заједница (Socio-Cultural Community – ASCC). Први стуб се фокусира на управљању конфликтима и борбу против тероризма. Други стуб укључује мобилност радне снаге и отворено небо (јединствено авионско тржиште држава чланица АСЕАН-а), а трећи, последњи стуб се бави еколошким проблемима загађења, као и управљањем природним катастрофама, односно санирањем њихових последица (ASEAN (2019). ASEAN Community Council, <http://asean.org/asean/asean-structure/asean-community-councils/>).

У оквиру спољне политике Индонезије значајно место заузима и улога у деловању и руковођењу овом регионалном организацијом. Неке од обавеза које је Индонезија преузела на себе у АСЕАН-у обухватају изградњу и развој имплементације заједнице АСЕАН-а. Она такође подстиче израду акционих планова за спровођење континуиране економске, политичке, социјалне и културне сарадње и подршку јачању улоге и значаја Индонезије у АСЕАН-у.

Због своје доминантне географске позиције, због свог изузетног геостратешког положаја и величине територије, Индонезија има једну од водећих улога у

организацији АСЕАН. Индонезија такође има значајне природне ресурсе и највећу популацију у односу на друге државе региона. Треба нагласити да је једна од одлика спољне политике Индонезије активно учешће у одржавању и повећању поверења, демонстрирању посвећености идејама које би усмериле развој АСЕАН-a Peranan Indonesia (The role of Indonesia in ASEAN, www.setnas-asean.id/peranan-indonesia), Индонезија чини перманентне напоре на изградњи и развоју АСЕАН заједнице.

У ери владавине председника Ђокоа Видодоа (Joko Widodo) уложен је велики напор на јачање поморске снаге Индонезије и јачање њене безбедности, која је суочена са већим бројем безбедносних претњи попут транснационалног криминала, илегалне миграције, тероризма. Четири спољно-политичка приоритета Индонезије у ери председника Видодоа су: а) промовисање идентитета Индонезије као архипелашке државе; б) побољшање глобалне улоге дипломатије; в) ширење ангажмана у Индо-Пацифичком региону; и г) даља реформа министарства спољних послова, како би се нагласила економска дипломатија (<http://setkab.go.id/inilah-prioritas-politik-luar-negeri-indonesia-5-tahun-ke-depan/>).

Индонезија је огромна држава, посебно њено морско подручје, и она је преузела озбиљне напоре да стекне статус респектабилне регионалне поморске силе. Удружење Индијског океана (IORA – Indian Ocean Rim Association) је једна од организација чија је Индонезија чланица и у којој има значајне активности, у складу са њеним стратешко-доктринарним опредељењима за повећањем својих капацитета тврде моћи, нарочито на плану поморских активности, што је и фокус државне политике с обзиром на чињеницу да је реч о архипелашкој држави (Majalah Masyarakat, ASEAN edisi 12.), (www.kkr.go.id). Постоји доста простора да Индонезија додатно искористи своје поморске потенцијале и ресурсе, који ни изблиза нису искоришћени у пуној мери.

Географски положај Индонезије је погодан за развој поморства и трговине. С обзиром на географски положај и конфигурацију територије, постоје одређене безбедносне претње и изазови са којима је Индонезија суочена на мору. Једна од њих је и недозвољени и илегални риболов бродова других држава, затим територијални спорови у Јужном кинеском мору који могу да доведу до потенцијалног међудржавног конфликта у којем би један од актера била НР Кина, стална чланица Савета безбедности ОУН.

Велики значај за превенцију и превазилажење евентуалних конфликта има организација АСЕАН, чије су се чланице обавезале да ће се у решавању сукоба уздржати од употребе силе и претњи силом, односно да ће спорове решавати

дијалогом, заснованим на међусобном разумевању, поштовању и поверењу (<https://www.kemhan.go.id/wp-content/uploads/2016/05/2015-INDONESIA-DEFENCE-WHITE-PAPER.pdf>).

У региону Југоисточне Азије, Индонезија развија добре билатералне и мултилатералне односе са државама чланицама ове регионалне асоцијације, нарочито на политичко, безбедносном и економском плану. Својом активностима у организацији Индонезија примарно штити сопствене националне интересе, али је сарадња са другим чланицама од заједничког интереса нарочито у сфери безбедности, што доприноси неопходном одржавању регионалне стабилности (Sukma, 2010: 4).

Улога Индонезије у АСЕАН-у треба да буде ојачана кроз иницијативе за изградњу капацитета регионалног дијалога. Према речима министра иностраних послова Индонезије, Ретноа Марсудија (Retno Marsudi) у једној од његових изјава за медије 2018. године: поред очувања АСЕАН-а као важног играча у региону, неопходни су колективно руковођење и заједничке активности. Безбедносни изазови са којима ће се чланице организације суочавати у будућности неће се смањити, напротив. Због тога је Марсуди нагласио да АСЕАН мора имати снажну посвећеност да балансирањем између националних интереса чланица и заједничких регионалних интереса очува своју респектабилност и функционалност (<https://www.kemlu.go.id/id/pidato/menlu/>).

Динамика претњи у региону Југоисточне Азије је независна варијабла које ће се даље разрађивати. Овом елаборацијом ће се одредити зависност појмова, такође, биће речи о томе како ниво интеракције елемената националног система безбедности држава чланица утиче на процес међудржавне сарадње у региону. Једна од кључних безбедносних претњи, чије је оклањање приоритетно за даљу сарадњу држава је тероризам. Поред наведеног, АСЕАН је посматран и кроз бројне форме сарадње и делатности као што су: АСЕАН Регионални форум (АРФ), АСЕАН+ 3, АСЕАН Самит, АСЕАН + 10 и сл., а који се могу користити за прикупљање информација, посебно оних везаних са безбедносна питања. АРФ је форум основан од стране АСЕАН-а 1994. године.

Различити споразуми у вези са регионалном безбедношћу биће анализирани кроз процесе који су имали највише успеха. Биће речи о улози спољне политике Индонезије према АСЕАН-у, као и о укупној регионалној сарадњи. На крају, али не и најмање важно, биће осврт и на националну безбедност Индонезије, као и на то како њени национални интереси детерминишу регионалну безбедност у Југоисточној Азији и обрнуто.

Регионална дезинтеграција Индонезије сматра се највећом претњом њеној националној безбедности. Индонезија се непрекидно суочава са активним сепаратистичким појавама и процесима у Папуанским провинцијама, као и терористичким претњама, а додатно и са периодичним избијањем верског и етничког насиља (Greenlees, 2015: 39-40).

Осим тога, у озбиљне безбедносне претње у Индонезији спадају и природне катастрофе (земљотрес, цунами, вулканске ерупције и сл.). Према званичним подацима једне од агенција индонежанске државе - Indonesia's National Disaster Management Agency (индонеж.: BNPB - Badan Nasional Penanggulangan Bencana) током 2018. године до октобра месеца, било је тачно 1999 природних катастрофа. Посебно се издваја штета од цунамија који се десио крајем 2018. године у провинцијама Бантен и Лампунг . Број погинулих, као и оштећења инфраструктуре, били су озбиљни изазови за националну безбедност Индонезије у вези са природним катастрофама (<https://www.bnpb.go.id/>).

Индонезија се налази у Пацифичком прстену (Pacific Ring of Fire) где се јављају многи земљотреси и вулканске ерупције. Што се географске позиције тиче, Индонезија излази на два океана и налази се између два континента, па је и један од центара међународне трговине и значајни саобраћајни и комуникациони коридор. Стога Индонезија нужно мора да придаје пуно пажње стварању респектабилног система одбране у региону, како би одржала и унапредила статус регионалне поморске силе (<https://www.kemhan.go.id/wp/>).

Стварање Индонезије као снажне поморске државе је комплексан процес и у том контексту она настоји да подигне и ниво своје националне безбедности. Пет главних стубова њене поморске политике су: (<https://www.kemhan.go.id/wp-content/uploads/2016/05/2015-INDONESIA-DEFENCE-WHITE-PAPER>).

1. Први стуб: обнова индонежанске поморске културе;
2. Други стуб: Одржавање и управљање морским ресурсима са фокусом на развој рибарства као једног од основних економских приоритета;
3. Трећи стуб: Опредељење за подстицање развоја поморске инфраструктуре и поморске повезаности изградњом поморских лука, бродоградилишта, логистике и бродске индустрије и морског туризма;
4. Четврти стуб: Поморска дипломатија која позива све индонежанске partnere да раде заједно у поморском сектору; и
5. Пети стуб: Изградња снага поморске одбране.

Највећи део истраживања ће се фокусирати на улогу Индонезије у Југоисточној Азији кроз оквире регионалне сарадње. Такође, сагледаће се и утицај ситуације у региону на унутрашњу безбедност земље. Студија почиње анализом концепата регионалне сарадње и секуритизације, а затим се фокусира на регионалну сарадњу и регионалне политике, како би се извели закључци о њиховој улози, значају и доприносу процесима регионалне безбедности.

У овом истраживању предмет анализе биће улога Индонезије у регионалној сарадњи у оквиру АСЕАН-а, као и утицај ове регионалне организације на државну политику Индонезије. Разматран је и утицај споразума у оквиру АСЕАН-у на политику националне безбедности Индонезије и суседних земаља. Осим тога, биће описано и објашњено који су безбедносни изазови, ризици и претње са којима се суочава Индонезија и како преовладава спољашње и унутрашње опасности. Такође анализираће се и какав је утицај великих сила, Руске Федерације, Сједињених Америчких Држава и Кине на функционални аспект АСЕАН-а и на безбедност региона Југоисточне Азије.

У међувремену, као што је наведено, у региону су се, уз већ постојеће безбедносне претње, појавили и нови или модификовани стари облици угрожавања, као што су тероризам, транснационални организовани криминал, проблем избеглица-миграната, чији су захтеви за азил безбедносни изазов за југоисточну Азију. Регион Југоисточне Азије је веома хетероген, састављен из мултиетничких група, постоји културна и верска различитост, што може значајно утицати на безбедност на националном и регионалном нивоу. Индонезија наставља да изражава своју забринутост због специфичних спољних безбедносних претњи у вези са безбедношћу територијалних вода и природних ресурса. Имајући у виду све напред изнето, теорија регионалног безбедносног комплекса (ТРБК) представљаће теоријски оквир у овом истраживању.

У теоријским расправама и пракси је општеприхваћен став, према мишљењу аутора Славомира Милосављевића и Ивана Радосављевића, да општи циљ сваког истраживања представља „стицање одговарајућих, првенствено научних сазнања“ (Милосављевић, Радосављевић, 2000: 433). При томе је потпуно небитно о каквом се сазнању ради: теоријском, теоријско-практичном или емпиријско-практичном. Међутим, због места и улоге научних циљева у теоријском сазнању, поред научне, свако истраживање има и друштвену димензију.

Може се рећи да је циљ овог истраживачког рада анализа на који начин стратегија националне безбедности одговара на регионалне претње и у којој мери ТРБК

помаже сагледавању безбедносне ситуације. Један од циљева је и анализа улоге Индонезије у реализацији регионалне сарадње у оквиру АСЕАН-а. У раду ће се покушати и да се размотри будућност ове организације са аспекта безбедности.

1. Општи циљ овог истраживања је да се сагледа како Индонезија утиче на безбедносне аспекте регионалне сарадње у југоисточној Азији;
2. Први посебан циљ је да се усагледа улога АСЕАН-а у одржавању мира у региону Југоисточне Азије и могуће перспективе регулисања конфликта у Јужно-кинеском мору;
3. Други посебан циљ је да се истражи и анализира процес секуритизације под утицајем великих сила као што су Кина, Руска Федерација и Сједињене Америчке Државе.

Приликом проучавања регионалне сарадње у региону југоисточне Азије динамика безбедности се мењала током времена, при чему се међузависност земаља региона не може порећи. Национални интереси земаља такође утичу на динамику безбедности на националном, регионалном и глобалном нивоу. Државе су главни актери међународних односа а њихов однос међузависности је јако важан. Југоисточна Азија је један од примера региона који се сусреће са различитим облицима угрожавања. Различите безбедносне претње и изазови у Југоисточној Азији утицали су на стратегију националне безбедности земаља у региону, као и на државу на коју се истраживање фокусира – Индонезију. Овај став биће анализиран разрадом хипотезе да глобалне претње (као што су тероризам) али и утицај и деловање великих сила (Русије, Сједињених Америчких Држава и Кине) утичу на регионалне безбедносне изазове, као и на чланице различитих интеграционих процеса у региону (нпр. Индонезију). Неке од поменутих безбедносних претњи заједничке су за све државе региона, што подстиче развој и настанак нових безбедносних политика у оквиру регионалне сарадње. Технолошке промене као и економска ситуација која константно осцилира само су још један савремени безбедносни проблем и додатно утичу на политику земаља и међународне односе у овом региону. Ипак, може се рећи да је дошло до напретка у функционалним аспектима система националне безбедности Индонезије, посебно након терористичких напада у земљи. Национална безбедносна политика у ери председника Џоко Видодоа дефинисала је већи број аспеката регионалне сарадње, као и чиниоце који могу побољшати ниво безбедности на националном и регионалном нивоу.

Зависна варијабла представља утицај безбедносних изазова у Југоисточној Азији на стратегијско-доктринарна опредељења Индонезије у сфери безбедности и

одбране, односно на стратегију националне безбедности Индонезије. Независне варијабле према теорији регионалног безбедносног комплекса (ТРБК) су безбедносни проблеми (као што је тероризам) који угрожавају безбедност региона и земље. Унутрашњи проблеми у Индонезији биће третирани као независне варијабле у овом истраживању.

1.2. Предмет и методи истраживања

У овом делу рада дат је преглед методолошких поступака и техника које ће се користити у истраживању. Студија случаја је један од облика овог истраживања. Овај метод ће се користити за анализу засновану на прикупљању података. Проучавање студије случаја користи се у научним истраживањима, у вези са детаљним истраживањем неког специфичног и комплексног феномена (Yin, 2013: 321). Студија случаја је методолошки приступ код кога се постављају питања „како» или «зашто», када истраживач има мало контроле над догађајима и када је фокус на савременом феномену у неком контексту реалног живота (Yin, 1994: 1). Према једној од дефиниција, *студија случаја* је један део квалитативног истраживања који може генерализовати исти феномен.

Студије случаја тестирају феномен у периоду који је обично прилично дуг у одређеној заједници са одређеним актерима који су у њега укључени. Њима се испитују одређени проблеми и понашање актера у вези са проблемом. У студијама случаја не користе се само квантитативни, већ и квалитативни подаци. Телис стоји на становишту да је студија случаја уско повезана са теоријским оквиром (Tellis, 1997). Такве студије случаја могу допуњавати једна другу и једна од њих има статус описне студије случаја (Yin, 1994: 1).

Избор извора података за истраживање безбедносних аспеката регионалне сарадње земаља југоисточне Азије: за случај Индонезије ће бити примењен комбиновани приступ, са циљем да се добије јаснији увид у студије случаја. Кључне методе на којима се заснива јесу метода прегледа литературе и квалитативна анализа докумената.

Преглед литературе је важан да би се стекло разумевање о теми, шта је ново, а шта је истражено раније (Hart, 1998: 1). Кроз преглед литературе, може се сазнати теоријски оквир истраживања и како се његова примена односи на истраживачку студију. Преглед литературе је битан јер пружа увид у различите претходне студије о

одређеној теми, како би се дошло до нових сазнања, која нису постојала у претходним истраживањима.

Истражујући теорију секуритизације, потребна литература се може наћи у *Копенхашкој школи* укључујући и савремене изворе (Buzan, Waever & DeWilde, 1998; Šulović, 2010.; Charrett 2009.). Осим тога, теорија секуритизације може се посматрати посебно у истраживању проблема у одређеној регији, у овом случају, у Југоисточној Азији (Emmers, 2002; Djelantik, 2010). У компаративне сврхе, неке дисертације су такође узете у обзир, као што је на пример, дисертација рађена на Факултету безбедности Универзитета у Београду (Proković, 2017.) о различитим регионима и регионалној безбедности.

Анализа садржаја користи се увидом у одрђену документациону грађу. С тим у вези анализиран је садржај великог броја аката и докумената: документи који се тичу спољне политике Индонезије у контексту регионалне сарадње (АСЕАН); документи који се тичу политике АСЕАН-а у региону Југоисточне Азије, која је у оквиру регионалног форума АСЕАН-а; извештаји који се односе на закључке и одлуке самита АСЕАН-а; извештаји о регионалној безбедносној сарадњи; извештаји који се односе на креирање одбрамбених дипломатских оквира у региону.

Постојећи извори података и начин њиховог коришћења:

Теоријски извори података: стручни и научни радови о регионалној сарадњи југоисточне Азије, о спољној и безбедносној политици Индонезије према АСЕАН-у, теоријски радови у оквиру студија безбедности, политичких наука, међународних односа и међународне геополитике, теорија секуритизације.

Институционални извори података: акти и документа званичних државних институција као што су: Министарство спољних послова Републике Индонезије, Министарство одбране Републике Индонезије, Влада Републике Индонезије и др.; затим документа међународних институција, невладиних институције (као што су Центар за стратешке и међународне студије, званични сајт АСЕАН-а и др.); Документа органа АСЕАН-а (АСЕАН Самит, АСЕАН + 3 и др.); документација законодавних и извршних органа земаља региона. Подаци који се могу користити из ових извора односе се на међудржавне споразуме и усвојене стратегије, доктрине, декларације, споразуме и иницијативе из којих је могуће пратити динамику успостављања регионалне безбедности; Када је реч о медијским изворима података у истраживању ће бити коришћени медијски извори који представљају респектабилан извор обавештења

о различитим догађајима који се тичу унутрашње и спољне политике земаља региона , као и регионалних безбедносних односа.

Што се тиче временског одређења овог истраживања фокус је на периоду развоја Индонезије за време мандата председника Џоко Видодоа (од 2014. до 2019. године). У међувремену, председнички избори 2019. године такође значајно утичу на унутрашњу безбедност Индонезије због комплексне унутрашње безбедносне ситуације. Такође има утицаја на стварни живот где је индонежанско гласачко тело подељено и на две политичке опције: на једној страни присталице Џоковија, а на другој Прабово Субианта.¹⁹ Улога Индонезије је веома значајна у безбедносној сарадњи у региону у коме делује АСЕАН. Индонезија има статус регионалне силе у односу на остале чланице АСЕАН-а не само због свог географског положаја, величине територије и становништва, већ као и због чињенице да је она један од осничава ове регионалне организације и једна од најактивнијих чланица.

1.3. Истраживачка питања

Уважавајући предмет и циљеве истраживања, теоријско-појмовни оквир истраживања, као и чињенице да је истраживање дескриптивног и екслоративног карактера, постављено је пет истраживачких питања:

- У којој мери нарушавање регионалне безбедности у југоисточној Азији доприноси нарушавању националне безбедности у Индонезији?
- Како се улога Индонезије у регионалној сарадњи (АСЕАН) одражава на суседне земље?
- Какав је одговор земаља чланица регионалне сарадње на пораст утицаја Кине, Русије и Сједињених Америчких Држава на АСЕАН?
- Какав је однос Индонезије са другим земљама у региону у борби са регионалним безбедносним изазовима?
- На који начин се стратегија националне безбедности Индонезије бави регионалним безбедносним изазовима, као на пример терористичким претњама?

¹⁹ Прабово Субианто (Prabowo Subianto) је супротстављена опција (опозиција) политици режима председника Индонезије Џоко Видодоа у периоду 2014–19. године.

1.4. Хипотетички оквир истраживања

Основна хипотеза у овом истраживању је да Индонезија има потенцијал да постане снажнија држава у сфери одбране и безбедности. Међутим, овај потенцијал детерминисан је већим бројем интерних и екстерних чинилаца, односно великим бројем изазова и претњи. С једне стране, улога Индонезије на регионалном нивоу јача, и земља предузима неопходне кораке у правцу реализације стратегије да постане поморска регионална сила. Уз то, мора се узети у обзир чињеница о порасту нивоа безбедносних претњи, посебно јачање екстремизма и тероризма, тако да регион Југоисточне Азије постаје алтернативни полигон за њихово ширење. С друге стране, најзначајнији безбедносни изазови с којима се суочава Индонезија су терористичке претње, укључујући радикализам који је ескалирао последњих неколико година. Индонезија је земља у региону Југоисточне Азије на чијем тлу је извршен највећи број терористичких аката. Поред повећања нивоа безбедности, како кроз побољшање унутрашње безбедности, тако и путем безбедносне сарадње у региону, Индонезија предузима значајне напоре на плану повећања одбрамбених потенцијала, односно модернизације система одбране. Посебно значајна безбедносна претња с којом се суочава индонежанска држава као највећи архипелаг на свету су гранични спорови и нерешена питања у вези са територијалним разграничењем са суседним државама.

1.5. Научна и друштвена оправданост истраживања

Научни циљеви истраживања. Научни циљ истраживања се може дефинисати као обавеза утврђивања нивоа научног сазнања који се жели остварити реализацијом истраживања. Имајући у виду чињенице да је циљ овог истраживања објашњење улоге Индонезије у Југоисточној Азији у оквиру регионалне сарадње, посебно у области безбедности и да је научни опис предмета истраживања основ уграђен у све остале нивое научног сазнања, аутор рада се определио за научну дескрипцију као први научни циљ овог истраживања. Иако се сматра најнижим нивоом научног сазнања, научна дескрипција ипак има велики значај у стварању јасније слике о предмету истраживања. При томе, под дескрипцијом се не подразумева само опис испољене форме, него и описивање свих запажених чинилаца структуре, функција, односа и веза, дакле, свих квантитативних и квалитативних својстава (Милосављевић, Радосављевић, 2000: 181-4.).

Због карактеристика предмета истраживања нужно је уврстити и научну класификацију и типологизацију као циљеве. Наиме, приликом истраживања, да би се утврдило да ли одређена својства, односи и везе егзистирају или не, потребно је утврдити критеријуме, сличности и разлике, што доводи до њихове класификације. Према томе, научна класификација као дефинисани научни циљ предложеног истраживања подразумева разврставање чинилаца структуре, функција, односа и веза, према унапред утврђеним критеријумима.

Друштвени циљеви истраживања. Као и већина политиколошких и безбедносних истраживања, предложено истраживање је усмерено на практичну примену његових резултата. При томе постоји непосредна веза, односно условљеност, нивоа претходно стеченог научног сазнања о предмету истраживања и употребљивости његових резултата у пракси (Милосављевић, Радосављевић, 2000: 440.). Најопштије схваћен друштвени циљ овог истраживања огледа се у могућности да се његови резултати искористе за ближе упознавање заинтересованих друштвених субјеката са материјом наведеног истраживања. Међутим, друштвени циљ наведеног истраживања може се сагледати и кроз значај детаљнијег упознавања циљних група ван стручне јавности са улогом Индонезије у регионалној сарадњи.

Очекивани резултати предложеног истраживања огледају се, првенствено, у чињеници да ће се његовом реализацијом или потврдити или одбацити хипотезе постављене у самом истраживању. Истовремено, знања до којих се дође након реализације истраживања могу бити употребљена за верификовање постојећих или долазак до нових сазнања о улози Индонезије у регионалној сарадњи у сфери безбедности.

Научни допринос истраживања огледа се у стицању нових научних сазнања о дефинисаном предмету истраживања, како на основу података из доступне литературе, тако и на основу докумената надлежних државних и регионалних институција. Резултати предложеног истраживања могли би бити искоришћени и за подробније информисање шире јавности о предмету истраживања у функцији остваривања циљева спољне политике у сфери одбране и безбедности. На тај начин био би пружен допринос бољем разумевању одлука надлежних државних органа у вези са приступањем разним регионалним организацијама и реализацији заједничких спољнополитичких и безбедносних циљева. Научни циљ овог истраживања је научно објашњење улоге Индонезије у контексту регионалне безбедносне сарадње, уз посебан осврт на перспективе даљег развоја АСЕАН-а и утицаја на ниво безбедносних претњи и

угрожавања. Научна оправданост је и у проширивању постојећих и стицању нових сазнања о међузависности земаља у југоисточној Азији, о улози Индонезије у контексту регионалне сарадње, те свим детерминантама које је директно или индиректно одређују. Друштвена оправданост овог истраживања јесте представљање улоге и утицаја индонежанске спољне политике на њене билатералне односе са земљама са којима се граничи, као и утицај индонежанске спољне политике у њеним односима са великим силама.

Потреба за целовитим научним објашњењем безбедносних аспеката регионалне сарадње земаља југоисточне Азије, односно случаја Индонезије, представља научни допринос и поставља захтеве за продубљивање научних резултата. Општи резултати који се очекују од овог истраживачког рада су:

- научно објашњење карактеристика спољне политике Индонезије према регионалној сарадњи и сагледавање њене улоге у супротстављању регионалним безбедносним претњама које егзистирају као изазови регионалној безбедности;
- верификација и проширивање ТРБК у Југоисточној Азији према претњама у региону;
- провера способности комбинованог научног метода у експланацији предмета истраживања у целини.

Када је реч о конкретним резултатима који се очекују од ове дисертације то су:

- продубљивање и систематизација научно-искуствених сазнања о односу Индонезије према регионалној безбедносној сарадњи држава Југоисточне Азије;
- даљи правци развоја међузависности те сарадње у сфери безбедности;
- провера комбинованог метода у формулисању научних објашњења природе односа чланица АСЕАН-а и функционисања АСЕАН-а у целини;
- утврђивање импликација деловања великих сила у регионалној сарадњи у Југоисточној Азији.

2. ТЕОРИЈА РЕГИОНАЛНОГ БЕЗБЕДНОСНОГ КОМПЛЕКСА И ПОЈМОВНИ ОКВИР ИСТРАЖИВАЊА

2.1. АСЕАН, Теоријски приступ проблему истраживања

Суштински, постоји неколико теоријских концепција које се могу применити на изучавање АСЕАНА: реализам, неолиберализам, конструктивизам и институционални реализам. Реализам разматра државе као главне актере међународних односа који штите своје интересе и настоје да максимизирају своју корист од ове или оне политичке активности, што доводи до непрестане борбе за власт у регионалним и глобалним размерама (Busse, 1999).

Теорија неолиберализма истиче значај глобалне повезаности недржавних актера међународних односа као и многобројних наднационалних структура (Nuxley, 1996). Кључна поставка теорије неолиберализма састоји се у ставу да економски процват, за који су објективно заинтересоване све државе, директно зависи од регионалне политичке стабилности. Следствено томе, пораст унутаррегионалне трговине представља значајан импулс за успостављање политичког дијалога и регулисање конфликта (Simon, 1995). Сагласно теорији неолиберализма, сарадња, као главни облик међудржавних односа, опредељиваће главну политичку линију земаља Ј/И Азије.

Теорија конструктивизма, посебно је била актуелна 80-их година и значајно је уздрмала поставке реализма и неолиберализма када је реч о изучавању Ј/И Азије.

С идеолошке тачке гледишта, конструктивизам се може сматрати посткласичном варијантом либерализма. Као и други либералисти, и конструктивисти сматрају да се карактер међународних односа временом мења. Они такође деле либералистичко прихватање сарадње као основног међународног процеса. Истовремено, по њиховом схватању, основни разлог промене међународних односа лежи у трансформацији идентичности, односно у замени претходних доминантних идеја новим. Конструктивисти истичу значај идеологије и културе. Водеће земље су главни субјекти међународне политике али културне норме и вредности креирају њихове политичке оријентације. Идеологија има огроман утицај на њихове политичке активности. Нпр. Реалисти не могу да објасне због чега пет атомских лансера Северне Кореје представљају већу опасност за САД од 500 британских (Роу, 2002)! Н атај начин, конструктивисти, при анализи међународних односа, посвећују посебну пажњу културолошким и социјалним аспектима (Ruland, 2000). Ипак, и конструктивистичком

приступу могу да се упуте неке замерке, када је реч о изучавању ситуације у Ј/И Азији. У суштини, сваки приступ има неке добре али и лоше стране. Конструктивисти, нпр. не могу да објасне због чега државе често не реализују одлуке које саме доносе.

Ипак, ако се у теорију конструктивизма унесу неке поправке, нпр. да се државе у својим активностима не руководе апстрактним нормама већ „рационалним избором“, то јест да следе одређене норме само у случају кад оне одговарају њиховим стратешким интересима, онда се поставке конструктивиста потпуно уклапају у реалну слику савремених међународних односа у Азији (Davies, 2013). Чини се, ипак, да закључак конструктивиста о томе да регионална идентичност земаља Ј/И Азије представља главну основу животности АСЕАН-а, није довољно убедљив. Узрочно-последичне везе које наводе представници „енглеске школе“, много су прихватљивије. „Енглеска школа“ објашњава дуговечност АСЕАН-а са аспекта значаја те организације као симбола привржености земаља Ј/И Азије принципима националне суверености и Вестфалском систему међународних односа у целини (Narine, 2006). Уочљиво је да неки конструктивисти сматрају „енглеску школу“ својом претходницом, истичући да је дуговечност АСЕАН-а заснована на чињеници да се ова асоцијација појављује као оваплоћење колективне идентичности земаља Ј/И Азије.

Највише спорова и недоумица међу представницима разних теоријских парадигми, има схватање улоге АСЕАН-а у сфери очувања безбедности, односно, по питању: каква је улога АСЕАН-а у осигурању регионалне безбедности. По мишљењу неореалиста, асоцијација нема велики политички значај с обзиром да се не појављује као део регионалног баланса снага. Неолиберали сматрају да АСЕАН ипак повећава ефикасност сарадње међу земљама региона. Социјални конструктивисти подвлаче да АСЕАН значајно утиче на формирање опште идентичности и социјалне норме које доприносе повећању регионалне стабилности. Државе које улазе у АСЕАН временом су изградиле регионални „кодекс понашања“, поштовање чијих принципа је временом довело до колективне идентичности земаља чланица Асоцијације. Значајан представник конструктивизма, Бузе, сматра да је тај „кодекс понашања“ постао неодвојиви део спољне политике земаља Ј/И Азије (Busse, 1999).

По мишљењу Кај Хе, ни једна од ових теорија није у стању да адекватно оцени улогу АСЕАН-а у осигурању регионалне безбедности. На бази реалистичке парадигме он гради нову теорију –институционалног реализма. Он уочава да АСЕАН није ни механизам за развој сарадње, нити средство изградње колективне идентичности, већ представља инструмент за одвраћање унутрашњих и спољних опасности по

безбедност (Kai, 2006). Као подршку своје теорије, он наводи неколико аргумената. Као прво, неореализам не може да објасни политику АСЕАН-а после „хладног рата“. Са аспекта неореалистичке теорије равнотеже снага, земље АСЕАНА би требало да се уједине са другим регионалним државама како би избалансирани утицај САД као једине супер силе. То се, наравно није десило. Штавише, неке земље Ј/И Азије сматрају САД гарантом стабилности у региону. Ако се прихвате ставови неких неореалиста по којима се баланс снага не успоставља у односу на супер силу већ на државе у окружењу које представљају претњу. По тој логици, земље АСЕАН-а би требало да се организују против Кине и Јапана. Уместо тога, АСЕАН улази у процес сарадње са овим државама кроз различите формате као што су АСЕАН+3, АРФ (Регионални форум АСЕАН) и сл. (Kai, 2006). Неореалисти не могу да одговоре на основно питање: ако АСЕАН не игра никакву важну улогу у међународним односима, зашто друге државе прихватају бројне облике сарадње под окриљем ове асоцијације.

Са аспекта либералне теорије, одржавање стабилности региона везано је за сарадњу међу државама. Међутим, до формирања АСЕАН-а, у региону су били стални сукоби па и агресије. С позиције институционалног реализма, поред алијанси заснованих на војној сили, државе користе и институционално балансирање на основу кога се заједничким нормама и договорима решавају проблеми. Добро регулисани односи међу државама чланицама, могу да допринесу учвршћивању организације у целини, што представља фактор минимизације спољних претњи. У суштини, успешна сарадња у борби против спољних изазова, повећава вероватност консолидације институција (Kai, 2006). У овом смислу, закључци Кај Хе изгледају потпуно аргументовани.

Према неким теоретичарима, међународни односи у Ј/И Азији у области безбедности, корелирају, како са теоријом реализма, тако и са концепцијом неолиберализма. Анализа политике земаља АСЕАН-а, говори да у региону постоје обе парадигме. С једне стране, земље ојачавају своје војне потенцијале с обзиром на нерешене територијалне спорове (реализам), а са друге, истовремено покрећу нове механизме сарадње, као што су Регионални форум АСЕАН (либерализам). Сајмон сматра да су обе теорије релевантне за анализу међународних односа у овом региону, али да ће у будуће, неолиберална оријентација играти већу улогу у политици земаља АСЕАН-а (Simon, 1995).

У овом поглављу се користи теорија регионалног безбедносног комплекса за описивање високо хетерогених карактеристика субрегије Југоисточне Азије. Сама регија Југоисточне Азије је јединствена регија у којој постоје прекогранични трговински пловни путеви. Притом, историја региона је неодвојива од процеса колонизације. Иако је Тајланд једина земља која никад није колонизована, карактеристике земаља региона Југоисточне Азије у целини су под значајним утицајем западне културе због њиховог вишедеценијског колонијалног статуса.

Коришћење ове теорије (ТРБК) допуњено је теоријом секуритизације у делу анализе о факторима безбедносних претњи, које су усаглашене као регионалне безбедносне претње са којима се свака држава у регионалној организацији АСЕАН суочава. Затим, дате су дефиниције кључних појмова за даље разумевање истраживања. Такође, дата су и објашњења за појмове који се односе на локалну терминологију која се користи у Индонезији.

2.2. Теорија регионалног безбедносног комплекса - ТРБК

Безбедност је веома важан сегмент међународних односа. Безбедност је концепт у којем је циљ да се превазиђе ситуација која се сматра претњом. По мишљењу Берија Бузана (Barry Buzen) и Оле Вивера (Ole Wæver), постоје три основне теорије у проучавању безбедности: теорија регионалног безбедносног комплекса, теорија секуритизације и теорија секторске анализе безбедности. Ове теорије су се развиле у оквиру Копенхашке школе. Теорија регионалног безбедносног комплекса (ТРБК) је једна од три теоријска правца који карактеришу већ помињану Копенхашку школу (Copenhagen School).

ТРБК је теорија о регионалној безбедности Копенхашке школе, чији су оснивачи Бери Бузан и Оле Ваевер. ТРБК прави разлику између међусобног деловања глобалних сила на нивоу система, чије им способности омогућавају да превазиђу удаљеност и међусобно деловање мањих сила на нивоу подсистема. Главна безбедносна околина малих сила је њихово локално подручје. Централна идеја у ТРБК-у је да, будући да већина претњи лакше путује на краткој удаљености него на дугој, безбедносна међузависност се обично обликује у регионалне кластере: безбедносне комплексе (Buzan, 2003: 4).

Када је реч о теорији секуритизације у међународним односима, онда је реч о процесу промене субјекта или безбедносног питања. Секуритизовано питање је обично оно које може генерисати више пажње, као и велике губитке и опасности као што је питање претње тероризмом. Сви акти секуритизације укључују четири компоненте, наиме (Buzan, Wæver, & de Wilde, 1998: 32): актер секуритизације – ентитет који чини секуритизацијски потез/изјаву; егзистенцијална претња – објекат који је идентификован као потенцијално штетан; референтни објекат – објекат који је угрожен и треба га заштитити; публика – циљ секуритизацијског акта који се треба уверити и прихватити то питање као сигурносну претњу. Да би се спречило да настане проблем безбедности, успешна секуритизација се састоји од три корака, и то: (1) идентификација егзистенцијалних претњи; (2) хитне акције; и (3) ефекти на односе међу јединицама без кршења правила (Buzan, Wæver, & de Wilde, 1998: 6, у Taureck, 2006: 2). Питање постаје секуритизовано када се публика колективно слаже о природи претње и подржава предузимање ванредних мера.²⁰ Према Џефу Хујмансу (Jef Huysmans), који је дао велики број критика овог типа против теорије секуритизације, Ардау (Aradau) критикује моралну или етичку димензију у процесу секуритизације. Овај аутор стоји на становишту да је, цитирајући Хујманса (Taureck, 2006: 3), секуритизација техника владе која враћа силу поретка страха од насилне смрти митским понављањем варијација Хобесијанског природног стања. Секуритизација производи изненадни прекид у рутинираном, свакодневном животу тако што израђује егзистенцијалну претњу која изазива искуства стварне могућности насилне смрти (Aradau, 2001.). С друге стране Хансен (Lene Hansen) у свом раду *The Little Mermaid's silent security dilemma and the absence of the gender in the Copenhagen school*, приказује Малу Сирену која се жртвује за принца којег воли, рескирајући све како би заштитила принца. Мала сирена не говори ништа о опасности с којом се суочава. Стога, тишина чини да други не знају како је субјективност коју је изградила Мала сирена опасна за њу “Security as silence”(Hansen, 2007). Нису све опасне ситуације хтеле да буду јасно наведене као претња безбедности. Дакле, претња постаје непозната.

У истраживању, концепт Карла Дојча ће се користити и за безбедносне заједнице (Security community concept). У међународним односима, концепт безбедносне заједнице односи се на групу држава које одржавају мирне односе (Дојч, 1961.). Промене се спроводе без насиља, и стога се може очекивати остваривање мира у

²⁰ Увод теорије безбедности, <https://www.e-ir.info/2018/01/14/securitisation-theory-an-introduction/>, приступљено 11. новембар 2018.

безбедносној заједници, што значи да, у оквиру безбедносне заједнице, земље истог региона имају разне споразуме како би се безбедносни проблеми решили на миран начин. Концепт безбедносне заједнице може се видети у региону југоисточне Азије, у регионалној сарадњи АСЕАН-а, где чланице спроводе акције за превазилажење безбедносних проблема. Према томе, може се генерално рећи да, када постоји перцепција угрожености, државе удружују своје напоре да ојачају сопствену безбедност делујући заједно (Ulusoy, 2003: 1).

На примеру Југоисточне Азије, као и Индонезије, може се применити теорија регионалног безбедносног комплекса, која се више фокусира на међузависност држава са безбедносног аспекта (Lake & Morgan, 2010: 12), односно фокусира се на активности земаља и њихове односе међузависности (сарадње и/или сукоба) у одређеном региону. Комплексност феномена безбедности, проширен и по садржају и по обиму, који се јавља у односима међузависности држава није више фокусиран само на традиционалне облике угрожавања, који се односе примарно на тзв. тврду (чврсту) безбедност везану за рат и претњу ратом. Проширење безбедносних претњи изван традиционалног поимања довело је до поновног разматрања и наметања ширих теоријских приступа, односно проширења безбедности изван конвенционалног одвраћања, уравнотежења моћи и војне стратегије на свеобухватну и кооперативну безбедност (Caballero-Anthony, 2005: 10).

Безбедносна сарадња развијена кроз регионалну организацију АСЕАН обједињује и детектује заједничке безбедносне претње које угрожавају не само традиционалне реалполитичке референтне објекте (државу) већ и друге вредности друштва, државе и појединца. Временом, питање безбедности није више било ограничено само на претње и угрожавање држава, већ и на претње друштву, његовим вредностима и појединцу. (Caballero-Anthony, 2005: 10). Једна од најзначајнијих безбедносних претњи је претња терористичким нападима чије су жртве најчешће невини и недужни становништво. Као што је познато, терористички акти угрожавају најширу популацију, друштво у целини, односно нису усмерени само против носилаца власти и државних представника. Заправо, сврха извршавања терористичких аката је изазивање страха код становништва терором и великим материјалним разарањима ради остваривања одређених политичких циљева. Стога, претње безбедности које се јављају на одређеном подручју нису повезане само са војним питањима или ратом, већ су повезане и са акцијама које угрожавају друштвене вредности и појединце. Кроз теорију

сложене регионалне безбедности може се илустровати колики је степен међу-зависности држава у суочавању са различитим безбедносним претњама.

Када је реч о регионалној сарадњи и међусобној зависности, односно интеракцији држава у региону Југоисточне Азије, треба истаћи становиште аутора Б. Бузана да је регион дефинисан као скуп земаља које су у географски близу једна другој. Међутим, иако интеракције земаља у региону не морају бити директне, иако државе у истом региону чак и немају много контаката међусобно, оне могу бити увучене у исти скуп савеза и криза (Buzan, 1991: 188). Стога, у овом истраживању, ће се посматрати и ниво и обим интеракција земаља Југоисточне Азије, које су повезане безбедносним проблемима.

Секторске анализе безбедности су трећи део основне теорије Копенхашке школе. У међународним односима, концепт безбедности често се односи на пет главних сектора: политички, војни, економски, социјални и еколошки (Buzan, 1991, 432; Stone, 2009). Осим ових пет сектора, Бузан дели безбедност на три нивоа: индивидуални, безбедност земље и међународну безбедност (Buzan, 2007.). Ниво, безбедност земље, односно национална безбедност је примарна и доминантна је у односу на друга два нивоа (Buzan, 2007: 25).²¹

ТРБК има четири нивоа, и то: у државама региона, односи државе до државе, интеракција региона са суседним регионима, улога глобалних сила у регионима (Buzan & Waever, 2003: 51). Регионални безбедносни комплекс такође је неодвојив од учешћа великих сила које географски не припадају региону. На пример, на међузависност и активности земаља региона Југоисточне Азије велики утицај имају Сједињене Државе, Русија и Кина и ове силе активно учествују у решавању одређених безбедносних питања у региону. Према мишљењу Лејка и Моргана динамика глобалног система, посебно према великим силама, чини се кључном за безбедност јер: а) главна питања безбедности региона егзистирају на глобалном нивоу; б) решавању безбедносних питања, чак и на нижим нивоима, приступају и велике силе, првенствено водећи рачуна о глобалним, али и својим интересима; в) стога државе у регионалном безбедносном

²¹ Према мишљењу овог аутора, иако и друга два нивоа могу да утичу на безбедност, доминантан ниво безбедности је увек унутрашња, национална безбедност државе. Државе одређују безбедносне услове, као и претње, и детектују ситуације које треба секуритизовати (Buzan, 2007: 25)... С друге стране постоје и таква мишљење да “безбедност није важан аналитички концепт за већину научника на безбедносним студијама. Током хладног рата, безбедносне студије су сачињавали углавном научници заинтересирани за војне државне летелице. Ако је војна сила била релевантна за неко питање, то се сматрало безбедносним питањем; а ако војна сила није битна, то питање је сврстано у категорију ниске политике.” (Collins, 2003: 2).

комплексу могу да предвиде продор из глобалног система. (Lake & Morgan, 2010: 27). Имајући у виду напред наведено, предмет овог истраживања је и чињеница у којој мери и ком обиму земље чланице АСЕАН-а самостално остварују своју улогу у одржавању регионалне безбедности, имајући у виду чињеницу, не само да је утицај ванрегионалних чинилаца велики, већ и да између појединих чланица АСЕАН-а постоје неслагања и сукоби по важним питањима. Према ТРБК међународну безбедност треба испитати из регионалне перспективе. Ова теорија се фокусира првенствено на државу као кључног субјекта међународних односа (Buzan, 2003: 141). У случају појаве безбедносних изазова и претњи или компликовања безбедносне ситуације, већи број држава могу преузимати заједничке акције. Такав је пример у случају тероризма, транснационалног криминала, поморске безбедности, екологије и др. Овим истраживањем регионална безбедносна сарадња је приказана из перспективе АСЕАН-а као регионалног интеграцијског оквира.

Регије су посебан тип подсистема у смислу нивоа анализе (Buzan, Waever & De Wilde, 1998: 9). Да би се увидео значај територијално дефинисаног подсистема, треба имати на уму друге интеграцијске процесе и регионалне асоцијације - ЕУ, НАФТА, АСЕАН и др. (Buzan, Waever & De Wilde, 1998: 9). Јединица о којој ће даље бити речи је држава, која се налази на одређеној територији и која географски има свој кластер. Ханса Моуритзен заступа становиште (о чему је говорио 1995. и 1997.), да је основна карактеристика регионалног државног подсистема била чињеница да су јединице фиксне (Buzan, Waever и De Wilde, 1998: 9.). По мишљењу овог аутора, свака јединица ће бити карактерисана специфичном локацијом у структури система (Mouritzen, 1980: 172, 189; Buzan, Waever & De Wilde, 1998: 10). Безбедносни региони имају следеће карактеристике: 1. Састављени су од две или више држава; 2. државе представљају географски кохерентну групацију (јер су претње на овим секторским нивоима лакше на кратким удаљеностима него на дугим); 3. Односи међу државама су обележени међузависношћу у сфери безбедности, која може бити или позитивна или негативна; и 4. образац зависности између држава по питању безбедности је дубок и константан; једнократне интеракције су лоше (Buzan, Waever & De Wilde, 1998: 15).

Регионална безбедност је јако комплексна, с обзиром на чињеницу да регион обухвата већи број различитих држава и да су безбедносни изазови израженији и квантитативно и квалитативно. Већ помињани аутори Бузан и Вивер дефинишу ту сложеност у контексту међузависности земаља региона.

Првобитна дефиниција ТРБК (Buzan, 1983: 106) била је да је безбедносни комплекс група држава која има заједничке безбедносне проблеме, који их повезују у тој мери да се њихова стратегијско-доктринарна опредељења у многоме поклапају и да се не могу посматрати одвојено (Buzan & Waever, 2003: 44). Временом је дефиниција ТРБК еволуирала и дошло је до преформулације: група јединица чији су главни процеси секуритизације и десекуритизације (или оба) толико међусобно повезани да се њихови безбедносни проблеми не могу анализирати одвојено (Buzan & Waever, 2003:44). Према дефиницији три елемента есенцијалне структуре безбедносних комплекса су: 1. Распоред јединица и диференцијација међу њима; 2. Обрасци сарадње и сукоба (пријатељства и непријатељства); и 3. Расподела моћи међу основним јединицама (Buzan, Waever & De Wilde, 1998: 13).

Регионални безбедносни комплекс у југоисточној Азији појавио се у дугом и често конфликтном процесу деколонизације, свуда осим на Тајланду, који како је речено, никада није колонизован (Buzan & Waever, 2003: 133). Хладноратовска подела и сучељеност оставили су значајне последице на државе региона Југоисточне Азије. По тој матрици, овај регион је поларизован као резултат напора револуционарних комунистичких влада у Индокини да извозе револуцију у суседне државе (Acharya, 2003: 5). Конфликти између земаља у региону тако постају безбедносни изазов који утиче на стабилност региона и на ниво регионалне безбедности. Такође утиче и на односе међузависности земаља у региону југоисточне Азије, као и на односе држава региона са ванрегионалним чиниоцима, у првом реду са великим силама. На пример, сукоб између Вијетнама и Камбоџе 1978. године оживела је напетост унутар региона, који је поново постао полигон за обнављање интервенционизма и супарништва великих сила (Acharya, 2003: 5).

Конфликтност региона постоји и данас и везана је у првом реду за проблем Јужног кинеског мора, у коме су укључене и земље које не припадају региону Југоисточне Азије. Индонезија се у својој спољној политици придржава принципа, односно три међусобно повезана концепта: непристрасности, поштеног посредништва и грађења поверења у региону Јужног кинеског мора (Laksmana, 153).²² Са друге стране, успостављање регионалне сарадње у југоисточној Азији у почетку, није се базирало на схватању да је то фактор који може значајније да утиче на стабилност региона, односно да одржи потребан ниво безбедности у региону. Штавише, због

²² Што се тиче међудржавних сукоба у региону југоисточне Азије, детаљније ће бити објашњени у наредним поглављима, посебно у делу „Сукоби између земаља АСЕАН-а”.

ранијих спорова међу државама, на самом почетку постојања АСЕАН-а, чија је функција примарно била регионална сарадња, постојала је извесна сумња у његову ефектност (Acharya, 2001: 5).

Према мишљењу Бузана и Вивера, у региону Југоисточне Азије постоји изражена међузависност држава, тако да се њихови проблеми националне безбедности не могу посматрати и анализирати или решавати одвојено (Buzan & Waever 2003.). Стога, развој ТРБК-а се фокусирао не само на традиционална питања безбедности, која се односе на војно-одбрамбени сектор, већ и на друга безбедносна питања, укључујући и сферу међународних односа, што је у складу са савременим проширењем појма безбедности и по обиму и по садржају. Ова безбедносна питања, изван војног контекста, су економија, животна средина, природни ресурси и др. (Buzan & Waever, 2003.) У југоисточној Азији деколонизација је произвела типичну постколонијалну конфликтну формацију. Она је, како се наводи, била састављена од „утицајно слабих држава”, али пошто је већина њих имала солидне историјске корене, на крају се појавио скуп релативно трајних модерних држава (Buzan, 2003: 128.). ТРБК у југоисточној Азији има природу мултиполарности. Процеси колонизације су неодвојиви од карактера регионалне безбедности, укључујући и то како унутрашња безбедност сваке земље чланице АСЕАН-а утиче на формирање и манифестацију сложених регионалних безбедносних чинилаца и на целокупну безбедносну ситуацију у региону Југоисточне Азије.

Теорија комплексне регионалне безбедности у југоисточној Азији такође је неодвојива од плуралистичких безбедносних заједница у региону. Према мишљењу Емануела Адлера, кога Ачарија цитира у свом делу (Acharya, 2001: 31-32.): “чланице плуралистичких безбедносних заједница одражавају поуздана очекивања мирних промена, зато што деле исти систем или врсту вредности, односно зато што деле либералне демократске вредности и дозвољавају својим друштвима да постану међузависна и повезана преко транснационалних политичко-економских и културних односа” (Adler, 1992: 293). Пре тога, Карл Дојч, како се наводи у истом Ачарином делу (Acharya, 2001: 16.) дефинисао је безбедносну заједницу као групу која се интегрисала ради промовисања и остваривања заједничких интереса. Комбинација безбедности и заједнице утиче да државе ревидирају дотадашња конвенционална значења безбедности и моћи (Adler, Barnett & Schmit, 1998: 4.). Овај вид комуникација се одвија у процесу интеракције у области економије (трговине), миграције, сарадње, у области образовања и др. (Adler, Barnett & Schmit, 1998: 7.) Истовремено, кроз процес

интеракције, одвија се заједнички процес развоја културно-цивилизацијског идентитета, који на крају утиче на формирање међузависности држава заснованој на заједничким потребама и интересима. Управо сложеност односа међузависности земаља чланица АСЕАН-а, огледа се у теорији комплекса регионалне безбедности. У АСЕАН-у, као регионалној политичкој, па и безбедносној заједници, постоје напори да се секуритизирају заједничке претње у региону. Претње у области безбедности се јављају и из настојања да појединачне државе региона остваре своје националне интересе, који су често супротни и сучељени националним интересима других држава, као и преливањем глобалних претњи на овај регион, као на пример тероризам, који представља претњу глобалној безбедности и стабилности.

ТРБК је дефинисана и трајним обрасцима сарадње и сукоба (пријатељства и непријатељства) у форми субглобалних, географски кохерентних образаца безбедности земаља које су политички усмерене једна према другој (Buzan & Waever, 2003: 45.). Различити, појединачни или групни безбедносни проблеми у региону, не могу бити одбачени као заједнички проблеми у ТРБК. Адам Малик, индонезански министар спољних послова Сухартовог режима наводи да (Acharya, 2003: 51.): „регионални проблем, на пример, онај који има директан утицај на дотични регион, требало би да буде прихваћени као примарна брига самог региона. Суочавање са овим проблемом кроз међусобне консултације и сарадњу земаља у региону, може довести до тачке у којој се ставовима региона даје приоритет који заслужују у потрази за решењима“ (Malik у Acharya, 1975: 160.).

О сложености односа држава у региону Југоисточне Азије, укључујући и различите регионалне проблеме, посебно у погледу ТРБК, детаљније ће бити речи у наредном делу рада. Помињана теорија наводи шта треба истражити кроз четири нивоа анализе и како повезати ове нивое. Ова четири нивоа анализе су: 1. у самим државама региона, са акцентом на њиховом национално-генерисаном угрожавању; 2. однос између држава; 3. интеракција региона са суседним регијама. У ситуацијама велике асиметрије, комплекс без глобалних сила може имати јаке регионалне везе у једном смеру; и 4. улога глобалних сила у региону (Buzan & Waever, 20013: 51.). Четири наведена нивоа анализе ТРБК су основа проучавања комплексне безбедности региона Југоисточне Азије, укључујући и то каква је улога АСЕАН-а, као формата регионалне сарадње.

Индонезија, како је истакнуто, има једну од водећих улога у АСЕАН-у, односно у напорима ове асоцијације да се одржи стабилност региона. Проблем

превазилажења преокупираности држава чланица властитим националним проблемима и настојање да се он замени залагањем за колективне интересе и аспирације у региону, је свеprisутан, па је напредак видљив у многим аспектима (Baviera, 2017: 7). Следећа табела илуструје карактеристике безбедносних комплекса који се јављају на регионалном и глобалном нивоу, укључујући и то како се безбедносни комплекси рефлектују на велике силе:

ТАБЕЛА 1. *Врсте безбедносних комплекса*

Типови:	Кључне речи:	Примери:
Стандардни	Поларитет је одређен регионалном моћи	Средњи исток, јужна Америка, Југоисточна Азија, Јужна Африка
Центрирани:		
Супер сила	Униполарни је усредсређен на супер моћи	Северна Америка
Велика сила	Униполарни је центриран на велику силу	Заједница независних држава), потенцијално Јужна Азија CIS (The Commonwealth of independent states /
(Регионална власт)	Униполарни је фокусиран на регионалну моћ	/
Институционални	Регион стиче квалитет актера кроз институције	Европска унија
Велика сила	Биполарни или мултиполарни са великим моћима као регионалним стубовима	Европа пре 1945-е, источна Азија
Суперкомплекси	Снажан међурегионални ниво безбедносне динамике који произилази из преливања велике снаге у суседни регион	Источна и јужна Азија

Извор: Buzan & Waever, 2003: 62.

На основу горње табеле, ТРБК који се налазе у југоисточној Азији укључени су у стандардни тип, што значи да је поларитет моћи детерминисан позицијама регионалних сила. Међудржавни сукоби такође постоје у земљама југоисточне Азије. Државе АСЕАН-а успеле су да реше међусобне спорове ефективно формирајући слаб субрегионални режим безбедности, чији су се чланови сложили да се уздрже од употребе силе или претње силом у решавању проблема у региону (Buzan & Waever, 2003: 135.). Овакав принцип функционисања је ојачан принципом неометања који је усвојио АСЕАН. Постоје четири аспекта „суздржавања” у АСЕАН-у, и то: а) уздржавање од критиковања поступака земље чланице према сопственом народу – немешање у унутрашње ствари држава чланица; б) некритиковање поступака држава за које се сматра да су прекршиле принцип немешања; в) ускраћивање признања, уточишта и других облика подршке побуњеничким групама које желе да дестабилизирају или свргну владе суседних држава; г) пружање политичке подршке и материјалне помоћи државама чланицама у њиховој кампањи против субверзивних и дестабилизирајућих активности (Acharya, 2003: 58).

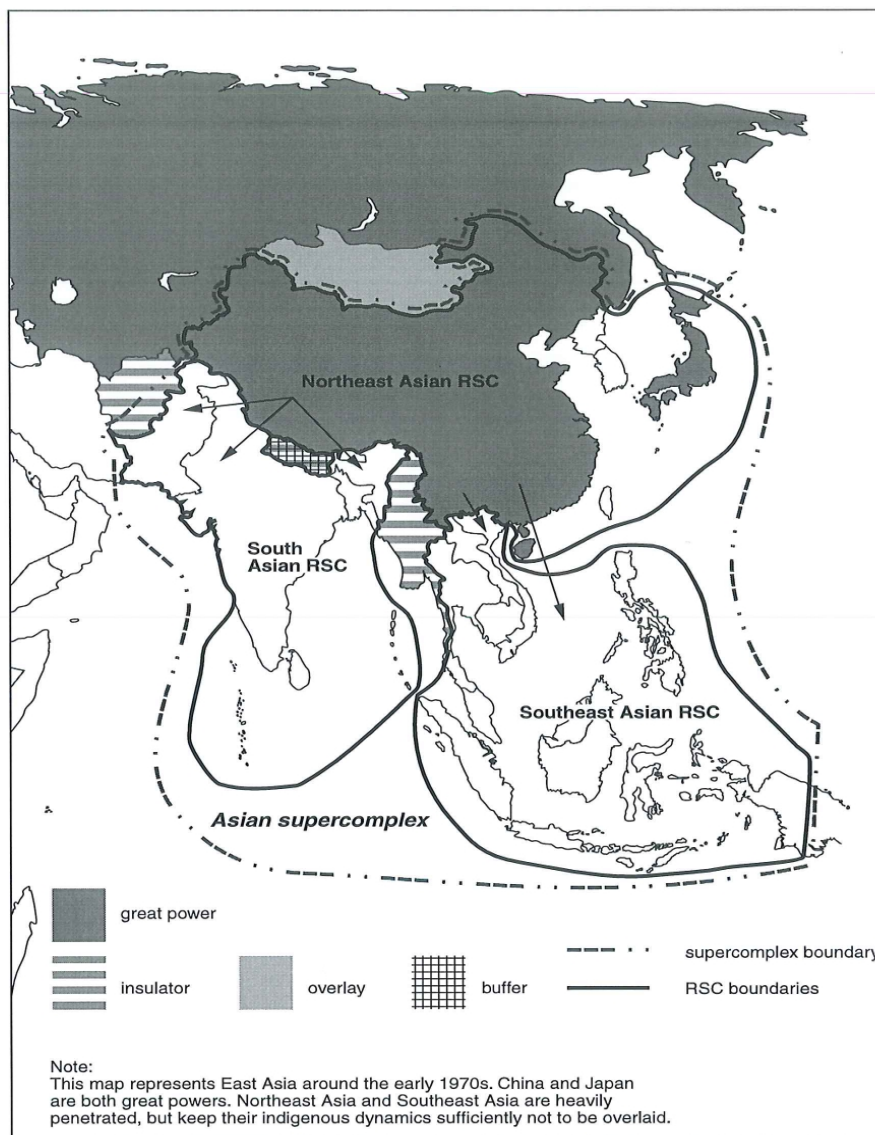
Регион Југоисточне Азије спада у стандардну врсту безбедносног комплекса, односно, поларитет је одређен снагом и значајем држава региона. Многи процеси секуритизације широм света су проузроковани гомилом догађаја на глобалном нивоу (Buzan and Waever, 2003: 12.). То значи да се у процесу секуритизације користе и глобалне претње, као што су на пример транснационални криминал, пролиферација оружја за масовно уништење, тероризам и др. Тероризам може бити укључен у транснационални криминал и претстављати стварну претњу која је примарна у његовој манифестацији (Индонезанска бела књига одбране, 2015: 11-2.). Елиминација терористичких претњи врши се и кроз различите облике сарадње са другим земљама, укључујући и регионалне организације. У члану 6. закона бр. 15. Индонезије, из 2003. године, дефинисан је појам терористичког акта (злочина) где се наводи да терористички акт спроводи свако ко намерно користи насиље или претњу насиљем стварајући атмосферу терора или страха људи, или узрокује масовне жртве убијањем људи или материјалним разарањима инфраструктуре или узрокује штету или уништавање виталних стратешких, јавних или међународних објеката (Индонезанска бела књига одбране, 2015: 12.). Пример секуритизације догодио се у једној од провинција Балија у Индонезији, после терористичког напада 12. октобра 2002. (Collins, 2003: 6.). Индонезанске власти су примениле извршна овлашћења за елиминацију осумњичених. У овом случају, јавност је на тај начин прихватила интерпретацију догађаја актера у

секуритизацији. То значи да је јавност препознала тероризам као озбиљну претњу, па су од власти захтеване ванредне мере да би се претње сузбиле (Collins, 2003: 6).

Сврха проналаска концепта регионалних безбедносних комплекса била је и заговарање регионалног нивоа као одговарајућег за део практичне анализе безбедности (Buzan & Waever, 2003: 43.). Постоје две ситуације у којима се Регионални безбедносни комплекс не може формирати: преклапање и неструктурирање. Поред интересовања за део света у коме још увек важе „стара правила и принципи“ међународних односа и где су велике силе саставни део локалне слике, Азија има три тачке интересантне за Теорију регионалног безбедносног комплекса. Прво, Азија је место где се могу посматрати процеси и унутрашње и спољашње трансформације. У јужној Азији присутан је процес спорог преласка са биполарности на униполарност. У југоисточној Азији практично је присутан прелазак из процеса сукоба у режим стабилности, а истовремено и процес укидања границе која одређује југоисточну и североисточну Азију као посебне регионалне безбедносне комплексе. Друго, Азија је место где се најјасније може видети феномен супер-комплекса који делује током дугог временског периода. Будући да су Кина и Јапан (и потенцијално Индија) велике регионалне силе и на глобалном нивоу, ови догађаји не само да одређују услове за безбедност држава и народа Азије, већ и обликују контекст у којем азијске велике силе остварују своју глобалну улогу. Да ли ће се азијски супер-комплекс развијати више као конфликтно подручје или више као стабилно и безбедно подручје, зависи од потенцијала Кине да се кандидује за статус велике силе, поред САД и Русије. Треће, Азија садржи три изолатора, Монголију, Бурму и Авганистан, и један мешовити изолатор, Непал, чије се улоге и еволуције могу посматрати током прилично дугог периода (Buzan & Waever, 2003: 97 – 100.). Следећа слика показује разлике у регионалном безбедносном комплексу који се догодио током и након Хладног рата на простору Азије (слика 1.). На слици је приказан регионални безбедносни комплекс у Азији током хладног рата. Супер-комплексност која се јавља је веома висока зато што су Кина, Јапан и Индија три земље које имају потенцијал да постану велике силе. Ове земље у погледу политике, одбране, економије, и сл. могу утицати на друге азијске земље, као и на читаве регионе попут југоисточне Азије. У књизи „Региони и моћ“ („Regions and Powers“) аутора Б. Бузана и О. Вивера наведено је да у Азији постоје и три безбедносне динамике, од којих је свака истовремено врло утицајна, што је нарочито било изражено током хладног рата. Регионални безбедносни комплекс може се видети из описа три безбедносне динамике које се одвијају. Између осталог, Азија је регион где се може

уочити процес трансформације, како унутрашњи, тако и спољашњи, попут различитих политичко-безбедносних процеса у свим подрегијама. На пример, у јужној Азији, је видљив успорен процес кретања региона од биполарности ка униполарности. Затим у источној Азији, где Кина поседује реалну снагу и моћ, која је корисна у процесу амортизације продора утицаја великих сила. Подрегион југоисточне Азије такође је имао користи од горе наведених процеса, јер је могао да комбинује своју безбедносну динамику са земљама у региону источне Азије и формира комплексан регионални безбедносни комплекс у источној Азији (Buzan & Waever, 2003: 97.).

Слика 1. *ТРБК у Азији током Хладног рата*

Извор: Buzan & Waever, 2003: 98.

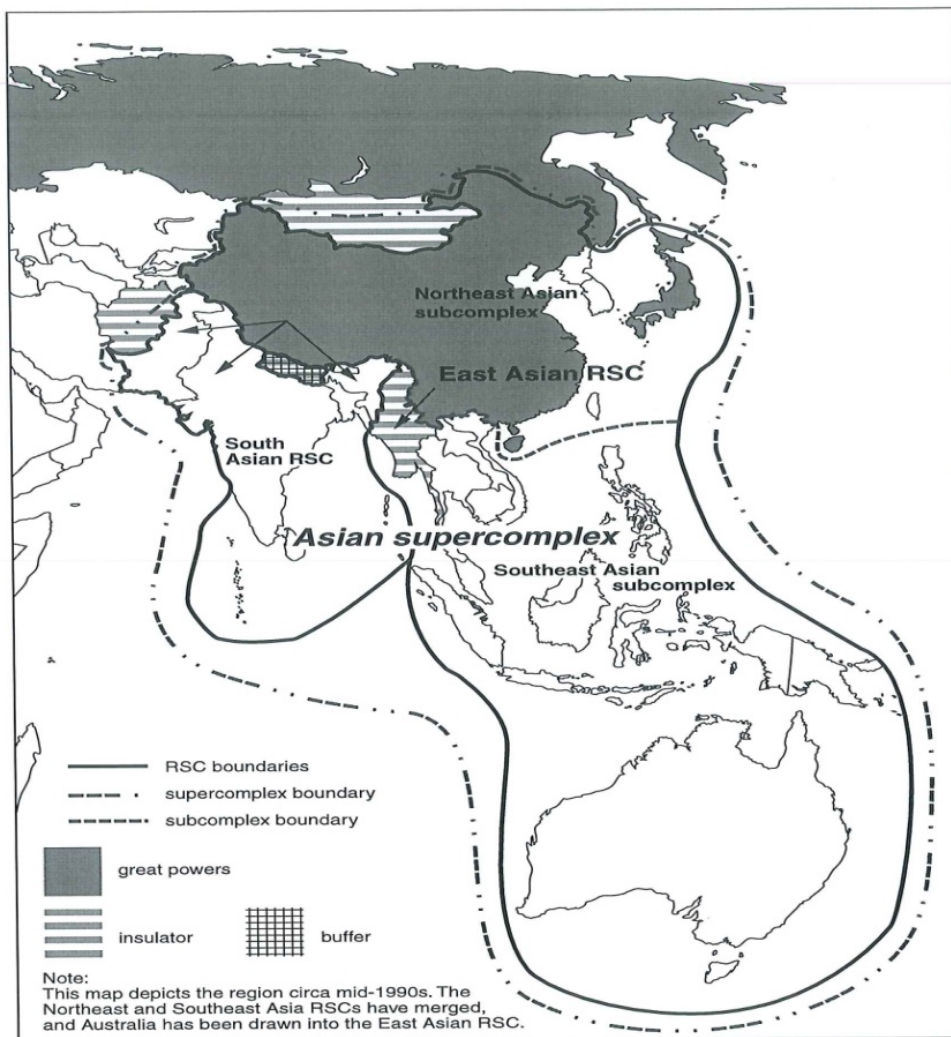
Како је напоменуто, док смо у Јужној Азији сведоци спорог преласка из биполарности у униполарност, у југоисточној Азији присутан је процес трансформације и преласка са стања конфликтности на стабилне и предвидљиве безбедносне системе, што је условило и процес анулирања јасних граница југоисточне и североисточне Азије, као и већих разлике у регионалним безбедносним комплексима ових региона (Buzan & Waever, 2003: 97). Наведене карактеристике истовремено илуструју и постојеће разлике између динамика безбедности, које се јављају у ове две подрегије. Југоисточна Азија, са својом хетерогеношћу, испољила је односе регионалне сарадње држава у оквиру АСЕАН-а у различитим областима, а све у циљу како би безбедносне претње постале предвидљивије и како би се могло управљати ризицима.

Хладни рат има двоструки ефекат на регионалне сукобе, јер је дошло до интернационализације многих иначе локалних сукоба, попут оних у југоисточној Азији, који су били вођени и кроз визуру конкуренције и интереса великих сила и њихове идеолошке супротстављености (Lake and Morgan, 2019: 3.). Регион југоисточне Азије крајем прошлог миленијума (1999.) био је уздрман великом финансијском кризом (Suh, Katzenstein & Allen Carlson, 2004: 1). У Азији се појављују нове регионалне силе, а велике силе су обуздавале многе локалне сукобе из страха од њихове ескалације (Lake & Morgan, 2019: 3). Азија има регионални феномен где се јасно могу видети појаве које се дешавају у процесу сарадње у одређеном временском периоду. У источној Азији Кина је исказала потенцијал да постане велика сила у међународној динамици што такође детерминише безбедносну ситуацију у региону и утиче на однос великих сила и других азијских земаља (Buzan&Waever, 2003: 97.). Поред тога, сложеност безбедносне ситуације у Азији огледа се и у чињеници да неколико земаља, попут Монголије, Бурме и Авганистана, имају статус изолованих држава, чија се улога и еволуција може посматрати током прилично дугог временског периода. (Buzan & Waever, 2003: 100). У овом случају, комплексност која постоји у азијској регији као целини неодвојива је од утицаја ванрегионалних великих сила, док са друге стране значајну улогу има неколико земаља – регионалних сила, посебно у источној Азији, попут Кине и Јапана, које се појављују као нови чиниоци безбедности и на глобалном нивоу.

Крај хладног рата означио је промену дистрибуције глобалне моћи у Азији (Buzan&Waever, 2003: 100.). Утицај Совјетског Савеза, као једне од суперсила у периоду хладног рата постепено је постајао све мањи, а након његовог самораспуштања, Руска Федерација као његов сукцесор није имала потенцијала да

одржи ниво утицаја. Војна ангажованост САД остала је снажна у североисточној и источној Азији, док је након периода слабења утицаја у југоисточној Азији, почела да се обнавља током 90-тих година прошлог века (слика 2.).

Слика 2. *ТРБК у Азији након Хладног рата*

Извор: Buzan & Waever, 2003: 99.

Са завршетком хладног рата, локални и регионални сукоби су задржали свој статус, односно своје регионалне специфичности и карактеристике (Лејк и Патрик Морган, 2010: 6.). Земље југоисточне Азије на крају хладног рата, суочиле су се са међдржавним сукобом између Индонезије и Малезије, познатим као Индонежанско-Малезијска конфронтација (1962-66.), у вези са нерешеним граничним спором, који је изазвао велику регионалну нестабилност. На почетку сукоба дошло је до рата ових држава. Малезија је желела спајање Брунеја, Сабаха и Саравака у Малезијску

Федерацију, док је аргументација Индонезије била да то није у складу са одредбама тзв. Манилског споразума (Manila Accord),²³ који представља међународни уговор који су потписале Индонезија, Малезија и Филипини 1963. године. На крају треба истаћи, да како се то може уочити на слици бр. 2., регионални безбедносни комплекс у Азији доживљава еволуцију због активног учешћа у политичко-безбедносним процесима држава у јужном Тихом океану, као што су Аустралија и Нови Зеланд.

2.2.1. Појмовни оквир истраживања

Концептуални оквир је скуп концепата у квантитативним и квалитативним истраживањима који подупиру једно друго и који су интегрисани да би комплетирали истраживање. Према Милесу и Хуберману (1994: 440.), концептуални оквир поставља кључне факторе, конструкте или променљиве и претпоставља односе (Jabareen, 2009: 51.). У овом истраживању постоји неколико појмова, међусобно повезаних, који се морају дефинисати. То су следећи појмови:

2.2.2. Национални интереси

Национални интереси су циљеви земље који се користе као основа за формулисање и формирање националне стратегије. Интерес је амбиција или жеља која у основи постоји у сваком појединцу. Интересе имају и све институције и актери у међународним односима - земље. Као што већ знамо, у стварности не постоји трајно пријатељство или непријатељство, вечни су само интереси. Према томе, свака земља има своје интересе, и за њихово остваривање потребна је стратегија или метод. Метод и/или стратегија се могу остварити и кроз процес сарадње са другим државама.

У књизи Скота Бурчила (Scott Burchill) «Национални интерес и теорија међународних односа» („The national Interest in international relations theory“), амерички аутор Ноам Чомски (Noam Chomsky) дефинише национални интерес на следећи начин: „Једно од средстава које се користи да се прикрију јасне чињенице је концепт „националног интереса“, мистификација која служи за прикривање начина на који се формира и извршава државна политика. Унутар нације постоје појединци и групе који

²³ Манила споразум је међудржавни споразум између Малезије, Индонезије и Филипина, који су потписали тадашњи представници тих држава, Сукарно (Soekarno) - Индонезија, Диосдадо Мачапагал (Diosdado Machapagal) (Филипини) и Тунку Абдул Рахман (Малезија). Споразум из Маниле потписан је 5. августа 1963. године.

имају интересе, често конфликтне; штавише, такве групе не поштују ни националне границе“ (Chomsky, 2005: 63.).²⁴ Национални интереси могу бити скуп различитих посебних интереса појединаца и/или група који су често чак супротстављени унутар државе. Међутим, с друге стране, поједине групе и појединци у земљи понекад имају такву моћ и утицај да остваре своје посебне интересе. Стога, понекад можемо видети земљу у којој доминирају различите политике засноване на групном споразуму или утицају различитих појединаца који доминирају режимом. Споразум је имплементиран кроз велику стратегију за постизање договорених резултата. Стога се имплементација велике стратегије заснива на националним интересима око којих су се договориле различите стране у земљи.

У индонежанској Белој књизи одбране из 2015. године, национални интерес Индонезије је дефинисан на следећи начин: национални интерес мора да очува територијални интегритет, заснован на концепту који чине принципи из Панчасиле и преамбуле Устава из 1945. године. Поред тога, национални интереси Индонезије имају за циљ да одрже несметан процес националног развоја. Индонежански национални интереси се остварују узимањем у обзир неколико основних правила: а) ред живота људи, нације и државе Индонезије заснован је на концепту Панчасила и преамбули Устава из 1945. године; б) коришћење националних и интегрисаних објеката, потенцијала и националне снаге (Бела књига одбране Индонезије, 2015.). Национални интереси Индонезије, садржани у Белој књизи одбране трајна су основа у процесу имплементације наведених садржаја. Посебни национални интереси Индонезије, нарочито у периоду режима председника Џоковија, имају за циљ и да ојачају поморску моћ Индонезије. Као архипелашка земља, која се простире на огромној територији, Индонезија има веома комплексну поморску безбедност, која је угрожена великим бројем интерних и екстерних безбедносних изазова, ризика и претњи. Стога су државни напори на повећању одбрамбене моћи и безбедносних снага на мору, један од њених главних националних интереса.

²⁴ Чомски даље наводи да у оквиру одређене земље, поједине групе су довољно моћне да остваре своје партикуларне интересе, који су чак доминантнији и од државне политике и идеолошког система. Њихови посебни интереси постају тако заправо, национални интереси“ (Noam Chomsky, *Language and Politics in Burchill*, 2005: 63.).

2.2.3. Регион

Регион мора бити састављен од географски груписаних земаља, и као такав он је део већег система, који има своју структуру (Buzan & Ole Wæver, 2003: 27.). Регион је место где постоји међусобна интеракција. Регион према Бузану је дефинисан као скуп земаља које јесу географски близу једна другој. Међутим, интеракције држава региона не морају бити експлицитне. У истом региону државе могу бити без много међусобних контаката, али, независно од тога, могу бити увучене у исти скуп савеза и имати исту врсту кризе (Buzan, 1991: 188.). У овом истраживању биће разматран и анализиран обим интеракција између држава југоисточне Азије које су посебно повезане безбедносним угрожавањима.

2.2.4. Појам регионалне безбедности

Једна од могућих класификација и подела интегралне безбедности је она у којој се безбедност дели на унутрашњу и међународну. Унутрашња безбедност може бити индивидуална и национална. Међународна безбедност може бити регионална, глобална, заједничка, колективна и кооперативна. Регионална безбедност је део међународне безбедности која је фокусирана на један регион (Стајић, 2007: 35.). На пример, регион југоисточне Азије чији је Индонезија саставни део. Постоје најмање три различита нивоа регионалне безбедности: (1) међу регионалним земљама, (2) у оквиру регионалних земаља, и (3) у односу са ванрегионалним земаљама. Поред тога, регионална безбедност превазилази војни смисао, па се између осталог односи и на економски раст, одрживост животне средине и друштвени развој. Регионална безбедност није само суштински посреднички стадијум између националне и међународне безбедности већ има сопствени садржај.

Регионална безбедност има и унутрашњу и спољну димензију. Интерна регионална безбедност се бави унутрашњим и међудржавним сукобима. Претње које долазе из земаља региона имају далеко већи значај на односе земаља у развоју. Историјско искуство Трећег света под колонијалном владавином после политичке деколонизације веома се разликује од модерног европског националног система. Ове границе су исцртале колонијалне силе занемарујући етничке, верске или културне хетерогености и разлике, што је резултирало потенцијалним верским и етничким конфликтима. Они се могу проширити и створити озбиљне последице на регионалну

безбедност. Унутрашња димензија може бити екстернализована интервенцијом и субверзијом споља. Чак се може рећи да већа посвећеност подршци регионалне безбедности у одређеном региону више зависи од тога да ли државе имају амбицију да постану регионалне силе. Међутим, спољне силе такође могу деловати као катализатор у промовисању појма регионалне безбедности међу регионалним земљама.

2.2.5. Национална безбедност

Концепт националне безбедности је повезан са унутрашњом снагом земље. Ове снаге су повезане политичким, економским, социјалним и културним аспектима који постоје. Аутор Смиља Аврамов наводи да је „национална безбедност постепено захватала политичку, економску, социјалну и културну сферу“ (Аврамов, 2001: 423. у: Стајић и Гађуиновић, 2007: 40.).²⁵ Индонезија је од стицања независности 1945. године, преокупирана проблемима сецесије, етничког и верског насиља, идеолошких тензија и политичких сукоба међу елитама које угрожавају територијални интегритет, национално јединство, унутрашњи поредак и политичку стабилност (Sukma, 2012: 2.).

Поред тога, период након другог председника и почетак транзиције ка демократизацији друштва, условио је појаву потенцијално озбиљних безбедносних претњи за националну безбедност Индонезије. Безбедносни изазови и претње које се преливају из других земаља или региона, постепено постају саставни део угрожавања националне безбедности Индонезије и региона. Имајући у виду напред наведено, у овом истраживању ће се анализирати политика националне безбедности Индонезије, заједно са политичко-безбедносном ситуацијом у региону југоисточне Азије.

2.2.6. Одбрамбена дипломатија

Термин одбрамбена дипломатија је први пут користила британска влада 1990. године (Winger, 2014.). Одбрамбена дипломатија се генерално може дефинисати као одбрана државе ненасилним средствима. Другим речима, дипломатским средствима може се остварити споразум о одбрани, без употребе силе и насиља. На тај начин,

²⁵ Познати српски теоретичар међународних односа, професор др Смиља Аврамов стоји на становишту да ... „иако одбрана од спољнег напада остаје централни проблем националне безбедности, ипак, пракса је недвосмислено потврдила да држава може бити угрожена унутрашњим потресима, економским и друштвеним поремећајима, нарочито у заједницама којима недостаје осећај идентитета и социјалне кохезије (Аврамов, 2001: 423. у: Стајић и Гађуиновић, 2007: 40.).

одбрамбена дипломатија постаје пут у процесима остваривања заједничких циљева. У настојању да анулирају терористичке претње у региону, земље југоисточне Азије су користећи регионалне интеграционе процесе оличене у АСЕАН-у, уложиле различите напоре како би се договориле о сарадњи у области одбране и безбедности. Сматра се да одбрамбена дипломатија има потенцијал да управља тензијама, да побољша проток информација и изгради поверење и осећај заједничког циља у Азији (Bisley, 2014.). У таквим случајевима неопходно је међусобно поверење између земаља које сарађују (мере изградње поверења (Confidence Building Measure s- CBM). Индонезија покушава да искористи овај концепт и да одреди обим одбрамбене дипломатије у борби против свих облика угрожавања, па и тероризма, кроз процесе сарадње са земљама у региону. Одбрамбена политика Индонезије такође наглашава важност употребе дипломатије, кроз регионалну и међународну сарадњу као прву линију одбране (Sukma, 2010: 3.). У региону југоисточне Азије Индонезија је развила добре безбедносне и одбрамбене мултилатералне односе како са АСЕАН-ом, тако и са државама региона на билатералном плану, нарочито фаворизујући одбрамбену сарадњу са својим суседима, неопходну за одржавање регионалне стабилности (Sukma, 2010: 4.). На основу Националног дугорочног плана развоја Индонезије, од 2005. до 2025. године, одбрамбена дипломатија је један од чинилаца развоја њених основних капацитета. Изградња капацитета подразумева побољшање квалитета људских ресурса, повећање ефикасности коришћења природних ресурса, повећање напора у борби против тероризма, као и напора за повећање одбрамбене моћи кроз квантитативна и квалитативна побољшања основних система наоружања и војне технике.

2.2.7. Геополитика Индонезије

Појам геополитика подразумева утицај географског простора, односно географских чинилаца (природних и друштвених) на спровођење политике једне земље. Према мишљењу теоретичара тзв. традиционалне геополитичке школе, најопштија подела је на силе копна (телурократске снаге) и силе мора –таласократске снаге (Sulisworo et al, 2012: 3.). Према овим геополитичким теоријама, за које треба напоменути да су превазиђене по мишљењу многих релевантних геополитичких ауторитета, свет је састављен од светског копна - Хартленда – или срца света (то је евроазијски простор), који је окружен Римлендом, приобалним појасом који почиње од Црноморске регије преко Блиског истока, Јужноазијске регије - Индије, преко

Индокине до североисточне Азије. Савремена светска историја је историја сукоба и криза управо у појасу Римленда. Трећа целина по овој подели је Светско острво – оба америчка континента. Према овој подели, несумњиво је да Индонезија припада појасу Римленда, полигону где се сучељавају интереси сила копна и сила мора.

С обзиром на чињеницу да је Индонезија архипелашка земља чије две трећине територије чини водена површина, она је веома угрожена поморским претњама, али није лишена ни претњи са копна. Стога концепт архипелага (на индонежанском: *Wawasan Nusantara*²⁶) представља основни принцип њене геополитике. *Wawasan Nusantara* је регионални и национални концепт које се тиче географских чинилаца и у себе укључује већи број аспеката: социо-културолошки, економски, политички, одбрамбено-безбедносни.

2.2.8. Спољна политика Индонезије

Индонезија води активну спољну политику засновану на принципу независности. Основа њеног спољнополитичког деловања је непристрасност и настојање да учествује у процесима за очување светског мира. Према речима Мохтару Кусуматмађија (*Mochtar Kusumaatmaja*)²⁷ слободна и активна спољна политика Индонезије је политика која не фаворизује земаље чије активности нису у складу са принципима Панчасиле. Томе у прилог говори настојање Индонезије да буде активна у спровођењу своје спољне политике, да јасно изложи своје ставове и одговорно реагује на разне догађаје на међународном плану.

У југоисточној Азији Индонезија је један од оснивача АСЕАН-а, који је на свом путу превазишао мноштво проблема и постигао значајне успехе. С обзиром на своју географску позицију и чињеницу да је земља са највећом популацијом у региону, Индонезија је успела да стабилизује односе међу суседним земљама, пре свега по питању Јужног кинеског мора, као и камбоџанског сукоба. Руководство Индонезије доследно спроводи све договоре наведене у АСЕАН плану. Са тим у вези се мора обезбедити координација између министарстава која се баве техничким питањима и

²⁶ У вези са геополитиком Индонезије реч «*wawas*» значи поглед, а «*antara*» значи између две ствари. Међутим, *Wawasan Nusantara* у слободном преводу значи јединство индонежанског копненог и поморског дела.

²⁷ Мухтар Кусумаатмађа је индонежански академик и дипломата. Био је министар спољних послова Индонезије од 1978. до 1988. године. Претходно је био и министар правде у ери новог реда (ера другог председника Индонезије).

локалних власти за имплементацију наведеног нацрта у национално законодавство, као и његово успешно спровођење.

2.2.9. Југоисточна Азија и АСЕАН као регионална сарадња

Према мишљењу Амитава Ачарије (Amitav Acharya) регион Југоисточне Азије могао би се представити као „Балкан на истоку“ (Acharya, 2014: 47.). Аутори Данијел Џорџ и Едвард Хол (Daniel George, Edward Hall), сматрају да је термин Југоисточна Азија био у општој употреби само током Другог светског рата да би описао територије источног азијског копна који формирају Индокинеско полуострво и огромни архипелаг који укључује Индонезију и Филипине (Acharya, 2013: 1.). У целини, регион Југоисточне Азије састоји се из две регије: континентална југоисточна Азија и острвска Југоисточна Азија.

Континентална Југоисточна Азија се назива Индонкина и састоји се од следећих земаља: Вијетнам, Камбоџа, Тајланд, Мјанмар и Лаос. Острвска југоисточна Азија се зове Малајски архипелаг и састоји се од: Индонезије, Брунеја, Источног Тимура, Малезије, Сингапура и Филипина. У региону, осим Источног Тимура, све су земље чланице Асоцијације земаља југоисточне Азије – АСЕАН (http://www.nationsonline.org/oneworld/map_of_southeast_asia.htm,). Слаба друштвено–политичка кохезија земаља у региону, безбедносни проблеми и изазови у региону, територијални спорови, унутаррегионална идеолошка поларизација и интервенције спољних сила су карактеристике које детерминишу геополитичку и геостратегијску ситуације у Југоисточној Азији (Acharya, 2014: 47).

Што се тиче безбедносне ситуацијеу региону, веома хетерогена Југоисточна Азија, састављена из мултиетничких група, културне и верске различитости, представља регионални комплекс са великим бројем безбедносних питања. Да би се испитало у којој мери је ефикасна обавештајно-безбедносна сарадња у региону Југоисточне Азије, посебно у контексту сарадње земаља АСЕАН-а, неопходно је истражити екстерне и интерне чиниоце који утичу на обликовање безбедносне ситуације у региону. Како је већ истакнуто, АСЕАН је заједница изграђена на три главна стуба: АСЕАН као политичко безбедносна заједница; АСЕАН као економска заједница; и АСЕАН као социо-културна заједница. Први стуб се фокусира на управљање конфликтима и борбу против безбедносних изазова, ризика и претњи, нарочито против тероризма. Други стуб укључује мобилност и флуктацију радне снаге

и отворено небо (јединствено авио тржиште АСЕАН), а последњи стуб се бави еколошким проблемима и управљањем природним катастрофама.

Политичка заједница АСЕАН-а организована је у оквиру:

1. Света министара спољних послова земаља-чланица АСЕАН-а (АММ),
2. Комисије за зону без нуклеарног оружја у југоисточној Азији (SEANWFZ Commission),
3. Савета министара одбране земаља-чланица АСЕАН-а (ADMM),
4. Савета министара правде земаља-чланица АСЕАН-а (ALAWMM),
5. Министарског савета АСЕАН-а у вези са транснационалним криминалом (АММТС),
6. Министарског савета АСЕАН-а по питањима везаним за дроге (АММД),
7. Регионалног форума АСЕАН-а (АРФ),
8. Међувладине комисије АСЕАН-а за људска права (АИЧР).

Значајне су и Регионалне иницијативе у АСЕАН-у посебно у оквиру Савета министара одбране АСЕАН-а и изградњи регионалне заједнице у Источној Азији, као што су: АСЕАН + 3, АСЕАН Регионални форум (АРФ). Регионална сарадња може се разумети кроз четири модела, и то: савези, колективна безбедност, режими безбедности и безбедносне заједнице (Баилес, Котеи, 1992: 199.). У реализацији регионалне сарадње, сваки модел има своју улогу. Регионална сарадња АСЕАН-а има модел безбедносне заједнице. Постоје и одређене разлике које ова четири модела имају у зависности од облика сарадње у сваком региону. Према ставу Лина Милера (Lin Miller) разлика између безбедносне заједнице и алијансе је у погледу улога „мировне улоге“ која се односи на потенцијал регионалне организације, кроз своје мировне механизме и дипломатске технике, спречавајући и контролишући конфликтни потенцијал приликом решавања спорних питања својих чланова. У међувремену, безбедносна улога, према Милеру, која се може сматрати интегралном за „одбрамбену заједницу“, означава „потенцијал организације да буде заједнички одбрамбено-безбедносни фронт против уплива и утицаја спољних ванрегионалних играча (Acharya, 2003: 19.).

2.2.10. Тероризам

Након Хладног рата свет се суочио с проблемом тероризма који је временом постао једно од главних питања глобалне безбедности, посебно после терористичког напада у САД септембра 2001. године. Најпознатије терористичке групе у региону Југоисточне Азије су Јамаах Ал Исламиах и група Абу Саиаф. Ове групе већ дуго постоје и делују и у Индонезији и на Филипинима. Терористички акти на острву Бали 2002. године, су једна од најзначајнијих безбедносних претњи која се остварила поред напада на САД.

Неоспорна је чињеница да су различити случајеви тероризма као што су напад на куле близнакиње у САД 2001, на Балију у 2002. године, напад у Паризу 2015. и бројни други, допринели већој међузависности држава у области обавештајне сарадње. Наравно, овај проблем има глобалну димензију, и не односи се само на Индонезију или регион Југоисточне Азије. Због тога ће у раду бити речи и о сарадњи у обавештајним и контраобавештајним активностима, како би се испитала њихова делотворност и корисност у борби против терористичких и других безбедносних претњи. Терористи у југоисточној Азији делују и изван граница матичних земаља и повезују се са групама које имају регионалне и глобалне агенде (Gunaratna, 2017: 111.). Да би се одржала стабилност и безбедност региона, безбедносне службе, војска и обавештајне службе земаља региона у оквиру АСЕАН-а требало би да модификују своју сарадњу и да сарадњу у борби против тероризма замене свеобухватном сарадњом (Gunaratna, 2017: 112.). У овој студији начиниће се покушај да се истраже начини којима се Индонезија бори са тероризмом али и са разним облицима радикализма и екстремизма. Такође, сагледаће се однос њене националне и регионалне безбедности у оквиру регионалне сарадње земаља чланица АСЕАН-а.

Полемика о дефинисању тероризма и терористичких аката може се тумачити из различитих перспектива, али је суштина да је реч о акту политичког насиља при чему се изазива страх вршењем терора чије су последице масовна страдања људи и велика материјална разарања (код исламског фундаментализма) ради остваривања политичких циљева. Томашевски сматра да се под појмом тероризма подразумевају различити акти насиља и угрожавања људских права и људских зивота, као и јавних, односно заједничких и индивидуалних добара. У том мноштву и разноликости аката који се подводе под појам тероризма, остаје део разлога због којих није могла бити утврђена

једна свеобухвата и опште прихватиљава дефиниција тероризма” (Томашевски, у: Стајић, 2007: 365.).

- Према мишљењу Флечера, постоји најмање осам показатеља који одређују да ли се нека активност може подвести под терористички акт. Ових осам индикатора су:
1. Акт насиља. Јасно је да се тероризам заснива на насилном нападу на људске животе.
 2. Постојање намере. Она може бити разнолика, али је основно изазивање страха, било да је постигнуто континуираном или једнократном активношћу.
 3. Жртве. У терористичком чину морају постојати планиране жртве.
 4. Терористи преступници. У овом случају постоји нејасноћа према терористима, нарочито у случајевима када постоје везе актера или група са владома неких земаља. У овом случају, појављује се нови проблем у вези са повезаношћу државе са терористичким активностима.
 5. Узрок, односно разлог. Ово је најспорнији индикатор у дефиницији тероризма, јер не постоји оправдање за терористички акт.
 6. Организација. Дебата се још увек води у вези са терористичким актима када је извршилац једна особа. На пример, ако починитељ упуца групу људи, да ли сам врши радњу или је повезан са одређеном организацијом, до данас се још расправља да ли се починилац може назвати терористом или не.
 7. Јавност, односно медијско експонирање. Ово је битан показатељ јер тероризам мора јавности пренети претњу односно изазвати осећај страха и несигурности. Тајни тероризам је оксиморон. Можете убијати приватно, можете то скривати, али, како се наводи, тероризам се не врши иза затворених врата.
 8. Нема кривице, нема жаљења. Тероризам зависи од страха, од понављања тако да терориста (појединац или група) делује без осећаја кривице или кајања. Терористи често мисле да раде исправну ствар јер сузбијају перципирану претњу (Fletcher, 2006: 901-9.).

Јавност је повезана са концептом тероризма, јер акте тероризма јавност препознаје као претњу, и захтева од власти спровођење ванредних мера како би се претња анулирала (Collins, 2003: 6.). Једна од мера за тестирање да ли је тероризам права претња јесте процес секуритизације. Секуритизацију углавном обављају државни актери у случају претњи које су стварне и доказано могу угрозити животе људи. Овај покушај секуритизације такође је генерално добио подршку јавности која је осетила претњу или је уочила да је нека акција претња којом је она угрожена. Процесом секуритизације такође се испитује који актери спроводе овај процес и потребу јавности

да прихвати овакво тумачење догађаја тако да оно постане безбедносно питање. Због тога процес секуритизације открива могућности актера (Collins, 2003: 6).

Генерално, земље југоисточне Азије, које имају географску перспективу по питању сарадње у неколико области, регулисале су то и одговарајућим уговорима. Споразуми су усредсређени на државу као главног актера и на заједничке напоре за очување подручја и минимизирање сукоба у одређеној регији. Посебан фокус је на безбедносној сарадњи земаља региона, као и на остваривању њихових националних интереса. Једна од последица која може настати у случајевима супротстављених националних интереса јесу управо међудржавни сукоби. С обзиром да постоји велика вероватноћа да се у региону преклапају интереси, решење је у избегавању употребе војне силе. Такође, приоритет је и успостављање заједничког формата сарадње који ће окупљати чланице са истом тежњом - да се успоставе обострано корисни односи и да се анулирају могуће претње.

3. РЕГИОН ЈУГОИСТОЧНЕ АЗИЈЕ

У овом поглављу фокус је на региону Југоисточне Азије. Кључне речи у вези са подрегијама азијске области ће бити везане за географију и геополитику. Биће анализирана безбедност југоисточне Азије, укључујући и изазове у вези са овим подручјем као што су међудржавни сукоби око граница, острва и водених територија. Решавање потенцијалних сукоба је један од кључних изазова за мирну будућност земаља у региону југоисточне Азије, укључујући заједничке безбедносне претње као што је тероризам.

3.1. Појам југоисточне Азије

Постоји већи број аутора који термилошки дефинишу регион, односно територију југоисточне Азије. Посебно се истиче Амитава Ачарија који у својој књизи „Стварање југоисточне Азије“ (The Making of Southeast Asia) тврди да су региони првенствено друштвени конструкт, а тек секундарно географски одређени (Acharya, 2013: 12.), односно регион се пре свега дефинише као заједница народа. Један број аутора су експерти за југоисточну Азију, као што су Даниел Џорџ и Едвард Хол. Они говоре о југоисточној Азији током Другог светског рата и уопштено је описују као територију источног азијског копна у моменту политичког формирања индокинеског полуострва и огромног архипелага који укључује Индонезију и Филипине (Acharya, 2013: 2.). Како је већ истакнуто, занимљиво поређење се може наћи у књизи Амитава Ачарија о региону југоисточне Азије као „Балкана на истоку“ (Acharya, 2014: 47). Генерално, може се рећи да је регион југоисточне Азије формиран као регион који се не заснива само на географским чиниоцима, већ и на хетерогеним ентитетима-заједнице са различитим колонијализмима који су „увежени“ у регион.

Политика држава југоисточне Азије може имати заједнички циљ за стварањем заједничког регионалног идентитета у региону великих различитости са великим ванрегионалним утицајем (Acharya, 2013: 1.). Многбројна племена, религије, веровања и језици чине регион Југоисточне Азије богатим различитостима. Као илустрација оваквог става може да послужи Индонезија, која има око 17.000 острва, велики број различитих ентитета, језика, па самим тим и разноврсан културно-цивилизацијски образац. Национални службени језик је индонежански, али регионалних језика има око три стотине. У југоисточној Азији такође има земаља са разноврсним културолошким

богатством. Међутим, регионална сарадња, која је спроведена у различитим облицима, одиграла је значајну улогу у обликовању модерног идентитета југоисточне Азије (Acharya, 2013: 1.). Кроз регионалну сарадњу формирају се односи међузависности држава и регија што резултује различитим националним и регионалним интересима. Успостављање дијалога и сарадње не тече увек глатко, па спорадично долази и до међудржавних сукоба. Географски, југоисточна Азија се састоји и од морске територије и стога је активна као поморска маршрута и поморски трговински коридор. О томе ће детаљније бити речи у наредној тачки поглавља о географском и демографском карактеру земаља у региону.

3.1.1 Географске и демографске карактеристике и основе политичких, економских и културних карактеристика држава региона

У раним фазама пре Другог светског рата земље југоисточне Азије нису биле посматране као регион већ су их идентификовали само као земљекоје стоје у одвојеном ентитету (С. М. Turnbull, 1999: 258-9.). Уз обалу југоистока Азије, налази се неколико великих група острва које се заједно са Индонезијом географски сматрају делом азијске копнене масе. Америчким војним снагама најзначајнији су били Филипини. Филипински архипелаг је стратешки смештен у географском „срцу“ Далеког истока, међу трговачким путевима између Јапана и Кине на северу и Индонезије на југу (Morton, 2000: 7-8). Регија југоисточне Азије искусила је колонијализам од стране неколико земаља Европе и Сједињених Америчких Држава.

Југоисточна Азија лежи на раскрсници две најјаче путне руте на свету (Sokolsky, 2000: 9.) а један од међународних поморских центара је управо у региону југоисточне Азије. Скоро сви трговински путеви пролазе кроз Јужни Корејски пролаз и Индонезијски архипелаг, а највећи део транзита одвија се у Јужном кинеском мору (Noer&Gregory, 1996: 1.). Овај коридор има велики значај за глобалну економију и представља веома прометну трговачку руту. Аутори Џон А. Нур и Давид Грегори (John A. Noer & David Gregory) у својој књизи „Кључне тачке и поморска економија у југоисточној Азији“ („Chokepoints, Maritime economics in concern in Southeast Asia), наводе да постоји најмање пет главних рута –трговинских путева и стратешких мореуза у југоисточној Азији. То су: мореуз Малака, мореуз Сунда, мореузи Ломбок и Макасар, мореуз Омбаи-Ветар и мореуз Торес, пролаз између аустралијског континента и Папуе

Нове Гвинеје (Noer & David Gregory, 1996: 2.). Ови мореузи су најпре трговачки повезали државе из Европе, Африке и Америке са регионом. Под утицајем нових чинилаца и њихових интеракција, регион Југоисточне Азије постаје рањиво тло. Фактори појачаног ризика безбедности постају и проблеми који настају због све гушћег поморског саобраћаја као и културних и језичких утицаја којима је регион изложен.

Југоисточна Азија је подрегија (subregion) Азије која има висок степен културолошке хетерогености. Индикатори ове хетерогености су засновани на постојању различитих етничких група, језика, религија и веровањима које је заједница усвојила. Према броју становника, исламска религија је концентрисана у Индонезији, Малезији и Брунеју. Индонезија је најнасељенија муслиманска земља у свету, иако има и других религија. Осим ислама у Индонезији има католичанства, протестантизма, хиндуизма, будизма, и др. Ислам није религија која је прва дошла у Индонезију. Први је хиндуизам, а затим будизам. Будизам је доминантан у Вијетнаму, Тајланду, Лаосу, Камбоџи, Мјанмару и Сингапуру. Хришћани су доминантни на Филипинима, у источној Индонезији, источној Малезији и Источном Тимору. Филипини и Источни Тимор су претежно католичке државе.

Као што је речено у првом поглављу, у вези са концептом југоисточне Азије, он се састоји од два дела, односно копнене југоисточне Азије (или онога што се назива Индокина) и других делова (који се називају Малајски архипелаг) (слика бр. 3). На геополитику југоисточне Азије углавном утиче разноликост етничких група, језика и религија. Поред тога, традиционални актери као што су државе и нетрадиционални, као што су невладине организације, такође утичу на геополитичку констелацију снага и односа у региону Југоисточне Азије. Регионалне организације такође утичу на динамику безбедности, као и геополитичку југоисточне Азије. АСЕАН као регионална организација југоисточне Азије има значајан утицај на одржавање регионалне безбедности и на разне сродне програме за превазилажење и предвиђање потенцијалних и стварних претњи. Често се стварају и спроводе различите политике и инструменти политике како би се могле детектовати или предвидети претње као што су на пример: транснационални криминал, тероризам, гранични сукоби или илегални риболов. Буџет за одбрану се такође повећао у свакој земљи у региону југоисточне Азије. Ово се односи и на модернизацију наоружања, војне технике, укључујући и трансфер војне технологије.

Слика 3. *Карта југоисточне Азије*

На карти југоисточне Азије се може видети да је Индонезија највећа земља и географски и демографски, док су најмање земље Сингапур и Брунеј. Величина индонежанског морског подручја већа је од њеног копненог дела. Као највећа острвска држава на свету, Индонезија има 17.499 острва од Сабанга до Мераукеа са укупном површином од 7.810.000 квадратних километара (Elviana Roza, <https://kkp.go.id/artikel/2233-maritim-indonesia-kemewahan-yang-luar-biasa>,).

Источни Тимор је једина је држава која није чланица АСЕАН-а. Ова држава раније је била једна од провинција у Индонезији, да би након референдума 1999. године, одлучила да се одвоји од Индонезије и постане независна држава. Етницитети у Брунеју су Малајски (већином) и Кинески. На Филипинима су Висајан, Тагаог, Моро итд. У Индонезији су Минанг, Сундаски, Јавански, итд. У Камбоџи су Кхмер, Чамс, Вјетнамски, Кинески, итд. У Лаосу су Лао, Кхму, Хмонг, итд. У Малејзији су Бумипутера, Кинески, Индиски, итд. У Мјанмару су Бамар, Шан, Карен, Ракхине, Мон, итд. У Сингапуру су Кинески, Малајски, итд. На Тајланду су Тхај (Централна тхај), Кхон Исан, Кхон Муанг, итд. У Вијетнаму је Вјетнамски. Када је реч о религијама у региону Југоисточне Азије ситуација је слична као и са језицима.

3.1.2. Геополитика стварност југоисточне Азије

Географски гледано, простор југоисточне Азије територијално обухвата велику водену површину. Са геополитичког аспекта, копнена површина има мањи значај па је, стогае фокус, тј. главни чинилац регионалне безбедности управо везан за безбедност поморског дела. Геополитичка ситуација у југоисточној Азији је прилично комплексна из разлога што у региону постоји велики степен хетерогености са различитим националностима, етничким групама, језицима и укључени су многи актери који имају своје партикуларне, посебне интересе. Државе као актери (state actor) су један од главних субјеката у политичким процесима у југоисточној Азији. Наиме, постоји најмање једанаест битних државних актера, а само Тимор није члан регионалне сарадње АСЕАН-а до данас. Државни актери имају велики утицај на геополитичку стабилност региона, нарочито актери који имају велику моћ, односно статус регионалних сила, али и ванрегионални чиниоци (Кина, Сједињене Америчке Државе, Русија, Јапан, Индија и Аустралија). Међутим, поред њих, недржавни актери, као што су разне невладине организације, такође играју значајну улогу и утичу на стабилност региона.

Простор југоисточне Азије се карактерише фрагментацијом, разноликошћу и континуираним унутар-регионалним конфликтима (Sien, 2003: XXII). Постоје и случајеви повремених природних катастрофа као што је био случај са цунамијем који се десио 2004. године и поприлично је утицао на стабилност овог подручја. Поред тога, југоисточна Азија је доживела и монетарну кризу која је ослабила валуте свих земаља региона у односу на амерички долар и евро. Монетарна криза се догодила 1997-98. године и оставила је озбиљбе последице. Карактеристика држава југоисточне Азије је да су све, осим Тајланда, биле у колонијалном статусу, односно колонизиране су биле од стране европских земаља. Према мишљењу неких аутора који проучавају овај простор, југоисточна Азија се не може назвати регионом (Acharya, 2013:4-5.). Ипак, већина студија о регионализму у југоисточној Азији бавила се политичким, економским и стратешким аспектима регионалне сарадње без покушаја да се процени њихов кумулативни утицај на регионални идентитет (Acharya, 2013: 3.). Експерти су почели детаљно да проучавају начин како је југоисточна Азија постала регион и утицала на његове геополитичке карактеристике. Границе земаља у југоисточној Азији готово увек су излазиле из оквирних договора колонијалних сила, које су територијално дефинисале европске империје (Clad, 2011: 3.). У том контексту државе

југоисточне Азије постају скуп земаља које су између осталог детерминисане и процесом колонизације и њеном историјом. Међутим, специфичност и јединственост земаља југоисточне Азије су да све оне имају своје посебности, које се разликује од земље до земље. Разноликост језика, етничких група, култура такође чини југоисточну Азију јединственом регијом. Разноликост сама по себи није довољна да се наведени простор назове „регионом“ Југоисточне Азије (Acharya, 2013: 5.). Међутим, према ставу који заступа социолог Ханс-Диетер Еверс (Hans-Dieter Evers) „несумњиво је да постоји једно јединство у распону од одређеног „југо-источног азијства“ у култури и друштвеној организацији до заједничких политичких интереса изражених у формирању АСЕАН-а. Стога нема потребе да се негира очигледна разноликост у региону Југоисточне Азије“. Гледано географски, генерално се могу описати као субнационални ентитети, било као историјске покрајине - које би могле постати националне државе или би се у последње време могле посматрати као новостворени субјекти - јединице (Hettne, 2002: 544.). Земље југоисточне Азије имају историјску позадину која се разликују једна од друге и прилично су јединствене. Стога је разумљиво зашто су аутори и експерти који су проучавали регион Југоисточне Азије често мислили да се југоисточна Азија не може назвати регионом, као што је у ранијим разматрањима већ напоменуто.

Регион се разликује од регионалне организације. Регионална сарадња се може сматрати мање сложенем и уопштено се односи на заједничке напоре држава на решавању специфичних проблема (Hettne, 2002: 545.). Према мишљењу аутора Веатхербеа (Weatherbee), који је сматрао да је простор југоисточне Азије током времена постао регион (Weatherbee, in: Acharya, 2013: 11.): „оно што бисмо могли назвати југоисточном Азијом „ виртуалним “ или „ замишљеним “ регионом, производ је процеса регионализма који је једнако идеалан као структурни за све стране чак и ако регионалне границе нису прецизно дефинисане.“ Надаље, полемика о регионализму у југоисточној Азији очито се разликује од регионализације. Регионализам се не може одвојити од простора југоисточне Азије и односи се на тенденцију политичке посвећености и оригиналности региона. Такође, регионализам се односи на специфичне регионалне пројекте, док се регионализација односи на сложенији процес формирања региона, било да су они свесно планирани или су изазвани спонтаним процесом (Hettne, 2002: 545.). Надаље, оно што се десило у југоисточној Азији је регионализам, јер су у основи земље у регији група у којој постоји висок ниво

хетерогености и различитости између њих. Поред тога јединственост југоисточне Азије обојена је различитим историјским пореклом сваке земље.

ТАБЕЛА 2. *Државе југоисточне Азије (2018. г.)*

Држава	Укупан број становника	Година стицања независности	Главни природни ресурси	Година придруживања АСЕАН-у
Брунеј Дарусалам	422.678	1. јануара 1984.	палмино уље, гума, прир. гас	7. јануара 1984.
Камбоџа	15.848.495	9. новембра 1953.	пиринач, гума, природни гас	16. децембра 1998.
Индонезија	268. 074.600 (2019.)	17. августа 1945.	Риба, кафа, уље, бакар, угаљ	8. августа 1967.
Лаос	6.492.400	19 јула 1949.	пиринач, дуван, дрво, кафа	23. јула 1997.
Малајзија	32.234. 500	31. августа 1957.	злато, боксит, пиринач, чај	8. августа 1957.
Мјанмар	53.370. 609	4. јануара 1948.	ораси, природни гас, никл	23. јула 1997.
Филипини	109. 581.700	12. јуна 1898.	пиринач, шећер, кукуруз, гвожђе	8. августа 1967.
Сингапур	5.612.300	9.августа 1965.	нема природне ресурсе	8. августа 1967.
Таиланд	69.037. 513	Никад није колонизирана	тиковина, гума, каранфил, кукуруз	8. августа 1967.
Вијетнам	93.700.000	2. септембра 1945.	кафа, чај, соја	28. јула 1995.
Папуа Нова Гуинеја	8.151.300	16. септембра 1975.	кафа, кукуруз, кромпир	Није чланица АСЕАН-а

Извор: Израда аутора

Уопште, нијансе политике у југоисточној Азији могу се у великој мери сматрати личним, неформалним и вануговорним (Goh, 2000: 115). Гранични проблеми који су настали након ослобађања од колонијализма постали су нови безбедносни изазови и претње регионалној безбедности са којима су се суочиле земље у региону, уз промовисање политике уздржавања од употребе и претњи силом у решавању тих спорова.

Финансијска криза која је започела средином 1997. године оставила је велике последице у целом региону у виду уништених финансијских институција и пословних пропуста (Sien (ed.), 2003: XXIII). Финансијска криза се прелила на цео регион, укључујући и Индонезију. У периоду од 1997. до 1998. године, поред финансијске кризе која је задесила земље југоисточне Азије, регион је доживео и значајна политичка превирања, која су између осталог, резултирала и оставком Сухарта као другог председника Индонезије.

ТАБЕЛА 3. *Стопе амортизације појединих азијских валута*

<p style="text-align: center;">Стопе амортизације појединих азијских валута</p> <p style="text-align: center;">(Rates of Depreciation of Selected Asian Currencies)</p>			
	<p style="text-align: center;">Курс у односу на амерички долар (Јединица локалне валуте / амерички долар)</p> <p style="text-align: center;">Exchange rate to U.S Dollar (Local currency unit/ U.S Dollar)</p>		<p style="text-align: center;">Стопа промене вредности валуте у односу на долар</p> <p style="text-align: center;">Total rate of change in Dollar value</p>
датум	1 јула 1997.	24 јануара 1998.	(инфлаторни проценат)
Индонезанска рупија	2,432.00	14,800.00	-83.6
Малајски ринггит	2.52	4.58	-44.9
Филипински песо	26.37	43.50	-39.4
Сингапурски долар	1.43	1.76	-18.8
Тхаи батх	24.53	54.00	-54.6
Корејски вон	888.000	1,744.00	-49.1

Извор: (Montes, 1998: xv)

Криза је започела почетком 1997. године када је пад извоза Тајланда натерао домаће и стране инвеститоре да повуку одређена средства због губитка поверења, што је довело до кризе коју су владе монетарним мерама покушале да ублаже и одрже курс својих валута у односу на амерички долар (Montes, 1998: 2.).

3.1.3. Политички, економски и културни значај Индонезије за регион Југоисточне Азије и њен однос са другим државама региона

Индонезија је република и унитарна држава. Индонезијски политички систем је председнички. Има три гране власти и то: законодавну, извршну и судску. Законодавну власт чине Народна консултативна скупштина, Савет народних представника и Регионално представничко веће. Извршну власт чини председник, потпредседник и министри, док се систем судске власти састоји од судова опште надлежности, Врховног суда и Уставног суда.

Законодавна власт доноси законске акте, док извршна власт примењује прописе и спроводи државну политику. Судство, као трећа независна грана власти је задужено за надзор а има и контролну функцију. Много пре него што је независност Индонезије званично проглашена 1945. године, Индонезија је била највећа земља региона са огромном популацијом која је била хетерогена у погледу културе, језика и етничких група. Индонезија од стицања независности, полако је стицала статус респектабилног политичког чиниоца, јер је јачао њен лидерски потенцијал у југоисточној Азији, уз поседовање великог природног богатства, а и чињенице да је то земља са највише муслимана на свету (Jackson (ed.) 1978: предговор.).

Тренутно Индонезија има 34 провинције. Северни Калимантан је најмлађа провинција у Индонезији. Провинција Северни Калимантан директно се граничи са Малезијом. Именовање Северног Калимантана за најмлађу провинцију Индонезије договорено је на пленарном састанку Представничког дома 25. октобра 2012. године, на основу закона број 20, из 2012. године.

ТАБЕЛА 4. *Списак председника Индонезије и њихових кабинета*

Преседник	Кабинети (влада)
Сукарно	<p>Председник2. Септемб.1945. - 14. новембар 1945.</p> <p>Сјахрир I 14. новембар 1945. - 12. март 1946.</p> <p>Сјахрир II 12. марта 1946. - 2. октобра 1946.</p> <p>Сјахрир III 2. октобра 1946. - 3. јула 1947.</p> <p>Амир Сјарифуддин 3. јула 1947. - 11. новембра 1947.</p> <p>Амир Сјарифуддин II 11. новембра 1947. - 29. јануара 1948.</p> <p>Хатга I 29. јануара 1948. - 4. августа 1949.</p> <p>Хитна ситуација 19. децембра 1948. - 13. јула 1949.</p> <p>Хатга II 4. августа 1949. - 20. децембра 1949.</p>
	<p>Сусанто 20. децембра 1949. - 21. јануара 1950.</p> <p>Халим 21. јануара 1950. - 6. септембра 1950.</p> <p>Натсир 6. септембра 1950. - 27. априла 1951.</p> <p>Сукиман - Суwirjo 27. априла 1951. - 3. априла 1952.</p> <p>Вилопо 3. априла 1952. - 30. априла 1953.</p> <p>Али Састроамидјојо I .. 30. априла 1953. - 12. августа</p>

	<p>1955. Бурхануддин Харахап . 12. августа 1955. - 24. марта 1956. Али Састроамидјојо II . 24. марта 1956. - 9. априла 1957. Џуанда 9. априла 1957. - 10. јула 1959.</p>
	<p>Рад I 10. јула 1959. - 18. фебруара 1960 Рад II 18. фебруара 1960. - 6. марта 1962. Рад III 6. марта 1962. - 13. новембра 1963. Рад IV 13. новембра 1963. - 27. августа 1964. Двикора I 27. август 1964. - 22. фебруар 1966. Двикора II 22. фебруар 1966. - 28. марта 1966. Двикора III 28. марта 1966. - 25. јула 1966. Ампера I 25. јула 1966. 17. октобра 1967. Ампера II 17. октобра 1967. - 6. јуна 1968.</p>
	<p>Развој I 6. јуна 1968. - 28. марта 1973. Развој II 28. марта 1973. - 29. марта 1978. развој III 29. марта 1978. - 19. марта 1983. Развој IV 19. марта 1983 - 23. марта 1988. развој V 23. марта 1988 - 17. марта 1993. Развој VI 17. марта 1993. - 14. марта 1998. Развој VII 14. марта 1998. - 21. маја</p>

	1998.
Преседник Хабиби	Реформа 23. маја 1998. - 20. октобар 1999.
Преседник Абдурахман Вахид	Национално јединство 26. октобра 1999. - 23. јула 2001.
Преседник Мегањати Сукарнопутри 9. август 2001. - 20. октобар 2004.
Преседник Сусило Бамбанг Јудојоно	Уједињена Индонезија 21. октобар 2004. - 20. октобар 2009. Уједињена Индонезија II 22. октобар 2009. - 20. октобар 2014.
Преседник Џоко Видодо	Рад 27. октобра 2014. - 20. октобра 2019. Нападач Индонезије 23. октобра 2019. - сада

Извор: Израда аутора

У ери тзв. Старог реда, неколико кабинета (влада) се променило до периода када је Индонезија постала Уједињена Република Индонезија.

3.2. Карактеристике безбедносних аспеката у југоисточној Азији

Финансијска криза 1997–98. године, природне катастрофе, политичка превирања између држава су само неки карактеристични примери проблема безбедности који се јављају у југоисточној Азији (Collins, 2003:). Међутим, Каролин Томас (Caroline Thomas) била је један од првих аутора који се бавио истрживањем друштвеног развоја, потребом стварања државе и изградње националног идентитета и нације, као и потребом за фокусирањем на спољне безбедносне претње држави. Каролин Томас је то

описала на следећи начин: „Безбедност у земљама трећег света (...) не односи се само на војну димензију, као што се често претпостављало на западу и литератури која је обрађивала овај концепт, већ на читав спектар димензија постојања државе, о којима већ воде рачуна развијеније државе.“ (Collins, 2003: 9). Према мишљењу аутора Ајуба (Ауооб), безбедносне претње у земљама трећег света имају своје специфичности и карактеристике и разликују се од оних у западним земљама. Постоји већи број чинилаца који детерминишу ове разлике, односно специфичности, а посебно заслужују да се истакну две: (1) историја формирања држава трећег света је потпуно другачија у поређењу са западном цивилизацијом; и (2) Образац регрутовања и одржања политичких елита у земљама трећег света је дијаметрално супротан у поређењу са истим процесом у развијеним државама. (Ауооб, 1983: 44).

3. 3. Међудржавни сукоби у региону

Реалполитичари безбедност често дефинишу у однос према држави као актеру који поседује монопол физичке силе, односно војну силу. Међутим данас, услед проширења овог појма и по садржају и по обиму, безбедност као концепт се више не везује уско за рат, војне претње и државу, већ у себе укључује читаву лепезу нових облика угрожавања друштва, државе и појединца, односно нове безбедносне изазове ризике и претње које нису нужно дефинисане државама (и војним савезима) као јединим актерима и носиоцима претњи. У овом раду, тежиште ће ипак бити на регионалним безбедносним темама уско повезаним са државама, као основним субјектима међународних односа, и њиховим могућностима да међусобно сарађују у истом региону. Нећемо се посебно бавити прецизним дефиницисањем појма безбедност, већ ће акценат бити на разумевању њене улоге и значаја.

У периоду до завршетка хладног рата безбедност је била уско везана за државе као главне актере са својим војним потенцијалима и моћи. Након Хладног рата дошло је до појаве нетрадиционалних облика угрожавања, односно нетрадиционалних безбедносних претњи, што је довело до тога да се поимање безбедности прошири и на друштво и појединца, као вредности које треба штитити од угрожавања. Регионална безбедност добија нови значај, а државе идентификују многе нове облике претњи у друштвеној, економској, културној, енергетској и другим сферама. У цео концепт укључују се и тзв. недржавни актери (невладин сектор), попут невладиних организација или појединаца. У оквиру међудржавних односа, свака земља може имати

један или више облика сарадње са другим државама или субјектима међународних односа. Државе такође имају значајну улогу и утицај у мултилатералним и билатералним односима са другим актерима. Ти односи могу да обухватају читаву лепезу чије су крајње амплитуде сарадња и сукоб. Елементи за идентификацију различитих концепата безбедности засновани су на Болдвиновој теорији, и односе се на постављање основних питања у друштвеним наукама, промовисање рационалне анализе политике и успостављање заједничке основе научне комуникације са различитим погледима (Baldwin, 1997: 5-6.).

Услед непостојања општеприхваћене дефиниције безбедности, овај конструкт се може дефинисати и кроз визуру државних политика, односно њихових основних стратегијско-доктринарних опредељења имплементираних у њихове најзначајније стратегије, доктрине и документе нижег хијерархијског нивоа. Државе треба да егзистирају по добросуседским правилима, штитећи се од могућих претњи, које не долазе само споља, већ и изнутра. Безбедносне дилеме појавиле су се као утицај ефекта одвраћања у државној политици која се односи на безбедност. Ако једна земља повећава своју војну моћ и води агресивну безбедносну политику, онда се друге државе осећају несигурно и угрожено. Према мишљењу аутора Б. Бузана, постоје три важне тачке када је у питању регионална безбедност, а то су: (1) регионална безбедност добила је посебан значај и постала је јако важно питање након хладног рата; (2) друго, регионални сукоби и ратови у земљама трећег света постали су једна од главних претњи међународном миру и поретку у доба после хладног рата; и (3) треће, све већа потреба за регионалним безбедносним аранжманима у трећем свету постаје једна од кључних карактеристика безбедности у постхладноратовском периоду. Како овај аутор даље истиче, регионалне студије безбедности усмерене су на систем региона којима често недостаје групни идентитет, као посебан ниво анализе унутар система. То у великој мери и даље остаје као проблем. Регионална безбедносна анализа представља покушај да се сагледају регионални односи (сукоби/сарадња) из призме утицаја и ривалства великих сила, као и њихова зависност од безбедносних мера великих сила (Acharya, 2-3). Бузан је поделио три фазе регионалне безбедности према временском критеријуму: (1) Ново доба од 1500. до 1945.; (2) хладни рат и деколонизација од 1945. до 1989.; и (3) период после хладног рата од 1990. године до данас (Buzan & Waever, 2003: 14.).

Говорећи о значајности регионалне безбедности у Азији у вези са питањем граничних спорова, дошло је до појаве једног комплексног питања које је постало

озбиљан безбедносни изазов. Реч је о дуготрајном спору у вези са Јужним кинеским морем. Спор се тиче великог броја земаља које тврде да полажу право на спорну територију. У исто време, свака од ових земаља има билатералну и мултилатералну сарадњу са државама региона, али и посебне и специфичне интересе и потребе. Постоје бар четири државе чланице АСЕАН-а које су активни учесници спора и које полажу право на поједине спорне територије у Јужнокинеском мору, односно на острвима у њему. Све то време, у југоисточној Азији функционише АСЕАН и регионална сарадња у оквиру ове организације у сфери политике, економије, културе, безбедности, где се користе механизми мирног решавања спорова и тако избегава могућност сукоба њених чланица.

Међутим, питање припадности неке територије није увек лако разрешити. Организација АСЕАН, која је основана 1967. Године, у циљу економске, политичке, социјалне и културне сарадње, суочена је са овим проблемом од свог оснивања. Регионална безбедност као концепт безбедности покушава да допринесе решењу спора у Јужном кинеском мору који укључује и неке земље које нису чланице АСЕАН-а, а које имају статус регионалних, односно великих сила. Овде се мисли на Кину и Сједињене Америчке Државе.

Свака земља у региону југоисточне Азије такође има билатералну сарадњу са другим земљама у региону и ван њега. Са различитим и често супротстављеним интересима, регионална безбедност постаје сложенија. Осим тога, концепт регионалне безбедности, покушава да да одговоре и на ова питања. Болдвинов концепт се више бави редефинисањем агенди земаља које спроводе ту политику (Baldwin, 1997: 5.). Ова политика се може посматрати као безбедносна, док Б. Бузан сматра да је решење заправо „потрага за слободом од претњи”.

Сукоб везан за храм Преах Вихеар је гранични спор између Тајланда и Камбоџе који је трајао од 2008. до 2011. године. Храм се налази на граници двеју земаља. Окидач сукоба догодио се када је UNESCO потврдио да је Вихареа Преах Вихеар део Камбоџе. Изјава UNESCO, објављена 2008. године, довела је до реакције Тајланда. Сукоб је прерастао у оружани конфликт, у коме су обе стране тврдиле да је храм део њихове територије. Спор око границе је довео до војних сукоба и озбиљно довео у питање политику АСЕАН-а и њену безбедносну компоненту, што може бити подсетник да унутрашња политика АСЕАН-а може постати извор неслагања унутар њега самог (Acharya, 2013: 7). Спор је, такође, започео у оквиру АСЕАН-а са Кином и Тајваном, покренувши питање припадности територија у Јужном кинеском мору. Четири чланице

АСЕАН-а које тврде да им припада део територије, односно острва у Јужнокинеском мору су Филипини, Брунеј, Малезија и Вијетнам. Кина тврди на основу историјских аргумената, који воде порекло још из давне прошлости, из времена династије Хан, да спорне територије припадају њој. Кина је одговорила земљама које су показале интерес за ове територија, а имају своје аргументе засноване на Ексклузивној економској зони (Economic Exclusive Zone/ EEZ). Земље које се споре су Кина, Тајван и четири чланице АСЕАН-а и све имају своје аргументације и схватања о праву на експлоатацију природних ресурса у Јужном кинеском мору, као и на суверенитет на том подручју. Спор траје већ дуги низ година, а захтеви земаља које су поднеле тужбу међународним институцијама се упорно преклапају. Индонезија такође има територијални сукоб са Кином, јер обе стране тврде да је острво Натуна у Јужном кинеском мору њихова територија.

За разлику од граничних спорова које има Кина у региону Јужне Азије који се односе на удаљене пограничне територије на Хималајима, њени гранични спорови, односно територијални захтеви у региону Југоисточне Азије односе се на острва и гребене (Парацелс и Спратлис) и права на морско дно у Јужном кинеском мору. Ови спорови експлицитно увлаче Кину у регион Југоисточне Азије, као једног од кључних детерминишућих екстерних чинилаца безбедности. Главни сукоби Кине били су са Вијетнамом и Филипинима, а први се одвијао у ширем контексту спора између Кине и Вијетнама. Кинеске снаге протерале су Вијетнамце са Парацелских острва 1974. године, искориштавајући збрку која је произашла из рата за уједињење Вијетнама. Касније, дошло је до војних сукоба између Кине и Вијетнама на Спратлијским острвима током 1988. године, а кинеске тврдње навеле су и Вијетнам и Филипине да ојачају своје војне положаје у Спратлијима (Buzan & Waever, 2003: 138). Током раних фаза свог постојања, регионална организација АСЕАН је пролазила кроз неколико периода међудржавних сукоба који су озбиљно угрозили стабилност и безбедност региона Југоисточне Азије (Caballero-Anthony (ed.), 2005: 5.). Пре стварања ове регионалне асоцијације за југоисточну Азију су били карактеристични интеррегионални сукоби и напетости међу пет држава које је требало да постану прве чланице АСЕАН-а (Anwar, 1997: 2.). Територијални сукоби који се тичу граница и данас су један од највећих изазова функционисању АСЕАН-а и његовој безбедносној компоненти.

Основни територијални спорови међу земљама – чланицама АСЕАН

Земље учеснице	Садржај конфликта	стање
Филипини, Малезија	Територијалне претензије Филипина на малезијску државу Сабах	Нерегулисан
Вьетнам, Камбоджа	Погранич ный спор	Де-јуре уговор о регулацији закључен 1985, али је фактичко решење о демаркацији постигнуто тек 2009.г.
Вијетнам, Малезија	Узајамне претензије на спорне рејоне континенталног шелфа	2009.г. у ОУН постигнут договор о заједничкој акцији до потпуне регулације проблема
Малезија, Сингапур	Територијални спор око острва Педро Бранкаа(ПулауБатуПутех), Мидл Рокс и Саут-Леџ	Одлука Међународног суда ОУН из 2008.г.: Педро Бранка се налази под јурисдикцијом Сингапура, Мидл Рокс—под јурисдикцијом Малезије
Малезија, Индонезија	Территоријални спор око острва Сипадан и Лигитан	Одлука Међународног суда ОУН из 2002.г.: острва се налазе под јурисдикцијом Малезије
Малезија, Индонезија	Территоријални спор поводом разграничења на континенталном шелфу у Селебском мору	Нерегулисан
Тајланд, Малезија	Территоријални спор поводом разграничења на континенталном шелфу у Сијамском заливу	Нерегулисан

4. РЕГИОНАЛНА ИНИЦИЈАТИВА У ЈУГОИСТОЧНОЈ АЗИЈИ – АСЕАН

Једна од регионалних организација у југоисточној Азији је АСЕАН-у, који је, како је већ напоменуто основан 1967. године, од стране пет земаља: Индонезије, Сингапура, Малезије, Филипина и Тајланда. Током свог развоја АСЕАН је повећао број чланова и сада има 10 земаља чланица. Као регионални форум, АСЕАН је између осталог формиран и да би се говорило о питањима безбедности путем дијалога и консултација.

4.1. Основне етапе развоја АСЕАН-а

АСЕАН је део регионалне сарадње у југоисточној Азији, која је била прилично успешна у примени различитих модалитета и механизма, као и средство за ширење сарадње са другим земљама ван региона. АСЕАН је прошао дуг пут од свог оснивања пре више од пола века и успео је од почетних пет држава оснивача да дуплира своје чланство (10). Садашњи број држава чланица симболично је представљен и на логотипу ове регионалне организације, које симболизују десет зрна пиринча на АСЕАН логотипу.

Слика 4. *АСЕАН лого*

Извор: <https://asean.org/asean/about-asean/asean-emblem/>,

Амблем АСЕАН-а представља стабилност, мир, сједињеност и динамику овог регионалног интеграционог процеса. Боје на симболу такође имају своје значење. Плава боја спољашњег круга симболизује мир и стабилност. Црвена приказује храброст и динамичност, а бела показује чистоћу. У средишњем делу амблема жута боја симболизује просперитет (www.asean.org,). Разумевање кључних ствари везаних за регион Југоисточне Азије, омогућује да се лакше схвате и разумеју функционални аспекти АСЕАН-а. Период успостављања и функционисање ове регионалне организације (АСЕАН) био је обележен сукобима између неколико земаља југоисточне Азије, углавном услед територијалних спорова.

Расправа о овом модалитету регионалне сарадње -АСЕАН-у, неодвојива је од историје и процеса његовог формирања. АСЕАН наглашава идентитет који се заснива на друштвено-историјској, односно друштвено-цивилизацијској разноликости сваке земаље чланице организације. Другим речима, АСЕАН је током протеча времена постала регионална организација која је црпила свој идентитет и идентитет региона управо из разноликости и хетерогености својих чланица, који су тако постали кохезивни фактор, а не фактор конфликтности и нестабилности. Истини за вољу, овај заједнички идентитет не деле подеднако сви чланови организације јер ниво посвећености АСЕАН идентитету варира од државе до државе чланице (Narine, 2002: 3.). Уз разнолику историјску позадину сваке земље чланице, заједнички идентитет је такође утицао на појаву различитих безбедносних питања у региону југоисточне Азије која су утицала на политику АСЕАН-а. Штавише, проблем безбедности постојао је и раније, због сукоба између земаља чланица АСЕАН-а, односно и пре него што је организација формирана, као и током процеса њеног развоја.

У свом развоју, „АСЕАН пут“ или „The ASEAN way“ (познат и као „АСЕАН норма“) које је промовисао АСЕАН, многи научници су описивали као карактеристичан начин на који АСЕАН управља безбедносним претњама и сукобима и одржава мир и стабилност у југоисточној Азији (Caballero-Anthony (ed.), 2005: 2). Формирање АСЕАН-а је почело појавом разних идеја о сарадњи, али и због постојећих сукоба у региону између неколико земаља југоисточне Азије.

Колонијализам који се догодио у скоро свим земљама региона Југоисточне Азије (осим у Тајланду) утицао је на основна обележја регионализма. Лидери земаља југоисточне Азије су међународни систем доживљавали као неправедан и „грабежљив“, а моћне државе су користиле унутрашњу слабост ових држава. Оваква перцепција спољне претње играла је кључну улогу у процесу обликовања

регионализма. Бивши премијер Малезије, Тунку Абдул Рахман, унапредио је идеју о аутохтоној регионалној организацији састављеној од држава југоисточне Азије 1958. године (Narine, 2002: 10).

Одувек, а нарочито од периода Хладног рата земље у оквиру међународних односа траже своје савезнике. Хладни рат, који је одликовала идеолошка конфронтација, биполаризам и континуирани конфликтни потенцијал између Сједињених Држава и Совјетског Савеза, довео је до појаве различитих савеза и пактова. На Јалти су се од 4. до 11. фебруара 1945. састали Јосиф Висарионович Стаљин, Френклин Рузвелт и Винстон Черчил како би разговарали о миру након Другог светског рата, укључивши у тај процес и намеру да се више слободе да ослобођеним државама у послератној Европи (Boll, 2015). Овај састанак, који је постао познат као конференција у Јалти или Аргонаут конференција био је један од најважнијих у послератној историји. Исцрпљујући преговори резултирали су споразумом чија је основна карактеристика компромис. Споразум на конференцији иако није прошао глатко због разлика у жељама Сједињених Држава и Совјетског Савеза и због њихове политике према Пољској, ипак је обележио једну епоху. Како је Хладни рат напредовао, две суперсиле су тражиле савезнике. Осим успостављања НАТО (1949.), Америка је проширила своју политику и на југоисточну Азију; основана је регионална организација «СЕАТО», пакт за одбрану у региону југоисточне Азије. СЕАТО, политичка, војно-одбрамбена организација за колективну одбрану региона, основан је 8. септембра 1954. године у Манили, на Филипинима. Међу члановима СЕАТО савеза доминирају земље изван региона југоисточне Азије, као што су Сједињене Државе, Аустралија, Француска, Нови Зеланд, Велика Британија, док су земље чланице у региону југоисточне Азије само Филипини и Тајланд. У суштини, СЕАТО је инициран од стране САД, као препрека ширењу утицаја СССР и комунизма у југоисточној Азији. СЕАТО је распуштен 30. јуна 1977. године.

Осим СЕАТО-а постојале су још две регионалне организације: «Малпхилиндо» и «АСА». Ове две организације су претходиле АСЕАН-у. «АСА» је формирана 31. јула 1961. године и њени чланови су: Филипини, Малајска Федерација и Тајланд. Овај регионални интеграциони процес је имао за циљ да унапреди регионалну сарадњу у економским и културним питањима како би се ојачале земље југоисточне Азије и како би се заштитиле од опасности од комунистичких побуна и спољне интервенције. Организација «Малпхилиндо» је основана 1963. године и такође су је чиниле три државе: Малезија, Филипини и Индонезија.

Земље југоисточне Азије су хетерогеног карактера у погледу религије, етничке припадности, језика, културе и културно-историјских образаца развоја. Ова плуралност и разноликост чине да земље југоисточне Азије имају различите историјске позадине. Осим Тајланда, све земље југоисточне Азије су биле у колонијалном статусу, укључујући и Индонезију. Након завршетка колонијализма земље југоисточне Азије нису избегле међусобне сукобе. Конфликти између земаља у овом региону такође су утицали на динамику регионалне безбедности, поред тога што су се појављивале разне безбедносне претње регионалног и глобалног карактера, као што су на пример тероризам, пролиферација ОМУ, прекогранични криминал, али и константни територијални спорови око острва у Јужном кинеском мору.

Десет година пре распада СЕАТО савеза, АСЕАН је онован од стране пет поменутих земаља које су започеле и реализовале иницијативу регионалне сарадње. Индонезију је заступао Адам Малик, тадашњи министар иностраних послова. Малезију је представљао Тун Абдул Разак - заменик премијера и министар одбране. Филипине је заступао Нарциско Рамос, као министар спољних послова а представник Тајланда био је Тханат Кхоман - министар спољних послова. У Бангкоку, 8. августа 1967. године, ових пет представника земаља региона Југоисточне Азије одржало је иницијативни састанак, на коме је потписана декларација позната као «Бангконшка декларација», која садржи неколико оквирних мултилатералних уговора, укључујући, споразуме који се односе на :

1. Убрзање економског раста, друштвеног напретка и културног развоја у региону југоисточне Азије;
2. Јачање регионалног мира и стабилности;
3. Побољшање сарадње и помоћи међу државама региона на основу заједничких интереса у областима економије, социјалне сарадње, инжењерства, науке и администрације;
4. Одржавање блиске сарадње у оквиру постојећих регионалних и међународних организација;
5. Јачање сарадње у циљу унапређења образовања, обуке и истраживања у региону југоисточне Азије.

Потписивање Бангконшке декларације био је почетак успостављања нове регионалне сарадње у региону југоисточне Азије. Упркос разним изазовима који су тада егзистирали и од којих неки још увек трају – и томе што је основна

карактеристика односа између суседних држава региона била углавном нагомилан конфликтни потенцијал (Ауооб, 2002: 37.), било је и бројних покушаја да се унапреди политичко-безбедносна сарадња и повећа друштвено-економска интеракција међу државама у региону, под окриљем АСЕАН-а. Ти покушаји су резултирали делимичним успехом, мада је било питања где није био постигнут консензус чланица о модалитетима њиховог решавања.

Историја оснивања АСЕАН-а траје прилично дуго. Њој претходе различити сукоби који су се десили између неколико земаља југоисточне Азије. У вези са целокупном комплексном ситуацијом у региону, полако се дошло на идеју да се предузму превентивни кораци за спречавање сукоба уз употребу силе или претњи силом и могућих ратних дејстава и да се таква ситуација замени сарадњом држава на решавању спорних питања и безбедносних проблема. Управљање сукобима и спречавање рата један је од чинилаца који је довео до идеје о формирању регионалне организације. Стога је успостављање АСЕАН-а било продукт жеље његових пет оснивача да се створи успешан механизам за спречавање рата и управљање сукобима (Ахарија, 2001: 48). Ових пет земаља оснивача организације, као што је већ напоменуто у почетним разматрањима су: Индонезија, Малезија, Филипини, Тајланд и Сингапур. Такође је речено да треба имати у виду и чињеницу да је неколико година пре него што је АСЕАН званично основан, у југоисточној Азији је већ било створено неколико регионалних организација са мање чланова.

4.2. Главни циљеви, задаци и принципи АСЕАН-а

Након што је 1967. године усаглашена Бангконгшка декларација која је била почетни иницијални акт оснивања АСЕАН-а, одредбе и правила која су установљена обавезивале су земље чланице регионалне организације. У споразуму сваки члан - држава мора да поштује суверенитет других чланица организације тако што се неће мешати у њихове унутрашње ствари, односно у њихове националне политике. Несметање, односно немешање у унутрашње ствари других држава чланица организације је један од принципа договорених у АСЕАН-у, па је у његовом развоју овај принцип постао једна од механизма за превентирање и решавање сукоба у региону Југоисточне Азије.

На основу Уговора о пријатељству и сарадњи у југоисточној Азији (Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia/ ТАС) принципи договорени у АСЕАН-у поред

неинтервенисања (немешања) у унутрашње послове земаља чланица, између осталог, били су и поштовање независности и суверенитета држава чланица, укључујући и принципе међусобног поштовања, националног идентитета, интегритета националне територије; затим, свака земља чланица има право да води своју унутрашњу и спољну политику која је слободна од страног уплитања или спољних актера, да ради на проналажењу и имплементацији мирних решења сукоба или да има другачији став и мишљење о одређеној ствари, да се не користи насиљем или претњама или употребом силе у решавању проблема, као и да постоји ефикасна сарадња између свих земаља чланица АСЕАН-а.

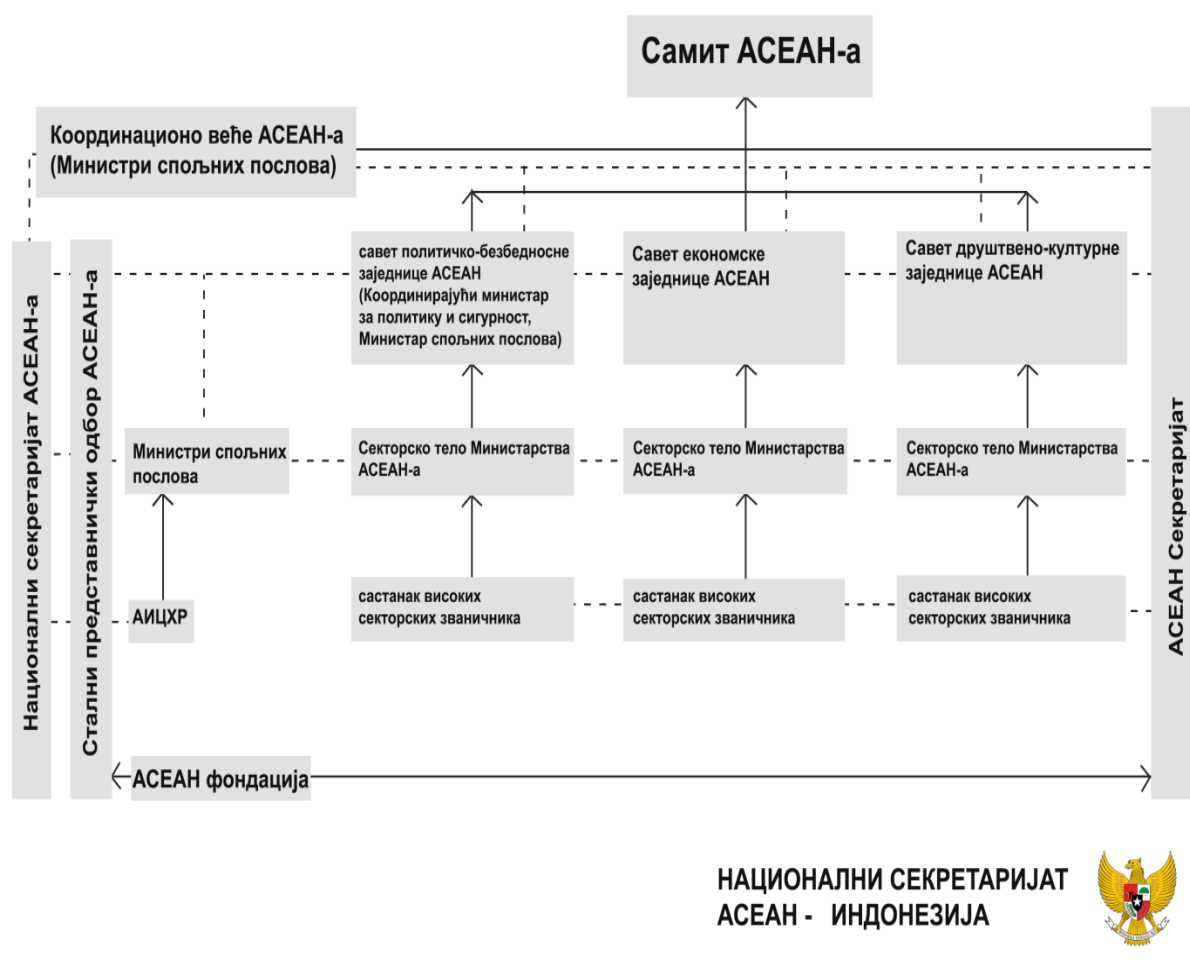
Говорећи о еволуцији и идентитету регионалне организације АСЕАН, бивши потпредседник Малезије – Муса Хитам, је 1985. године, навео неколико принципа, односно норми којих државе чланице треба да се придржавају: „Прво, принципа строгог немешања у унутрашње послове других чланица. Друго, принципа пацифистичног (мирног) решавања спорова. Треће, поштовања независности држава чланица. Четврто, строго поштовање суверенитета и територијалног интегритета сваке државе АСЕАН-а“ (Acharya, 2009: 71.). Државе чланице организације АСЕАН сматрају наведене принципе основним правилима у функционисању и раду овог интеграционог форума сарадње.

Ојачана Банконгшком декларацијом и историјском позадином, правила у функционисању АСЕАН-а постала су и део идентитета ове регионалне организације. „АСЕАН пут“ није резултат толико унапред припремљених и срочених принципа и правила, колико је резултат интеракције у процесу социјализације и решавања проблема (Acharya, 2009: 71.). Имплементација „АСЕАН пута“ заснива се на националном суверенитету и немешању у унутрашње ствари других држава и разликује се од европског модела политичке и економске интеграције (Emmers, 2003: 17.). Један од аутора, експерата за ово подручје, професор др Десмонд Бал тврди да су мере безбедности које предузима регионални форум АЕАН у складу са њиховим културно-историјским и друштвено-цивилизацијским обрасцем егзистирања и развоја, односно са „азијским начином“. Наиме, њихов дизајн и развој били су у складу са путем АСЕАН-а – то јест укључивали су еволуцијски развој постојећих регионалних структура, а не увоз западних модалитета развоја или стварање нових структура. Одлуке се доносе на принципу консензуса након пажљивих и опсежних консултација и разматрања“ (Acharya, 2003: 173-4.).

У техничко-оперативном погледу, обавезе које АСЕАН-ова доктрина о немешању намеће својим члановима имале су четири главна аспекта (Acharya, 2001: 58):

1. Уздржавање од потребе да се критикују поступци влада других чланица пред домаћом јавношћу, укључујући чак и кршење људских права, као и да домаћи политички систем држава и политички стилови функционисања влада чине једну од основа за одлучивање о чланству у АСЕАН-у;
2. Критиковање и осуда поступака држава за које се сматра да су прекршиле основни принцип немешања;
3. Ускраћивање признања, азила или других облика подршке било којој побуњеничкој групи која жели дестабилизирати или свргнути владу суседне државе;
- 4). Пружање политичке подршке и материјалне помоћи државама чланицама у њиховој кампањи против субверзивних и дестабилизирајућих активности.

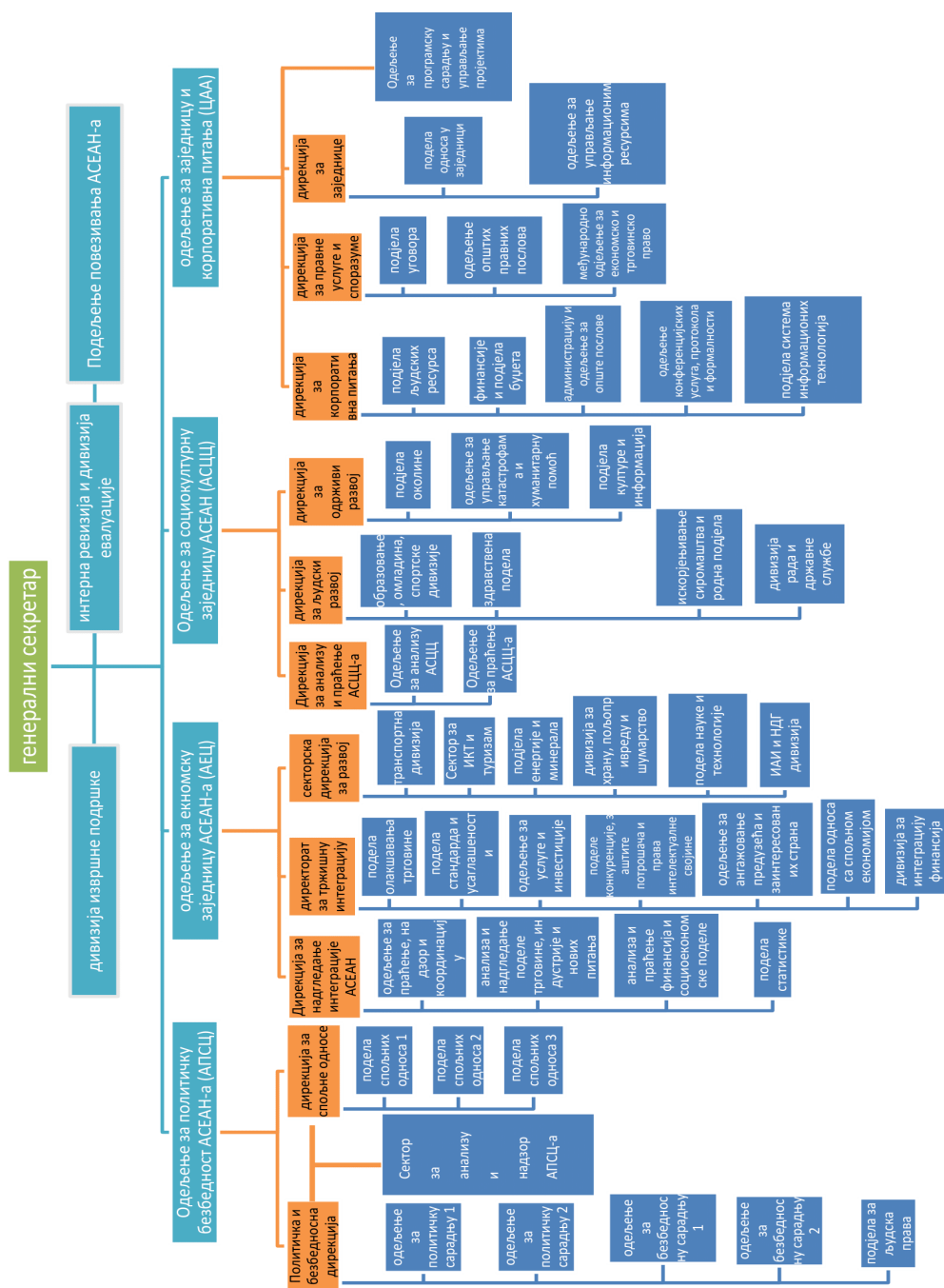
Слика 5. Самит АСЕАН-а - организацијска структура

Извор: Индонезијски Национални секретаријат АСЕАН

Национализам је широко распрострањен и снажан широм Азије и има обиље културних, етничких, историјских, статусних и територијалних питања којима се треба посветити (Buzan&Waver, 2003: 94.). Азија уопште је културолошки разнолика у поређењу са Европом, а такође је и много већа, па су географске препреке за интеракцију унутар ње много веће него оне у Европи (Buzan&Waever, 2003: 94.).

Слика 6. *Организацијска структура АСЕАН-а*

4.3. Организације под утицајем АСЕАН-а

АСЕАН има спољну сарадњу која се зове Дијалог партнера. Механизам који се користи у остваривању такве сарадње чине: АСЕАН три плус (3+) (ASEAN Plus Three), Самит о источној Азији (East Asia Summit), АСЕАН-ов састанак министара одбране плус (ASEAN Defence Ministerial Meeting Plus/ ADMM Plus), Регионални форум АСЕАН и проширен АСЕАН поморски форум (ASEAN Regional Forum & Expanded ASEAN Maritime Forum/EAMF) (https://kemlu.go.id/portal/id/read/15/halaman_list_lainnya/kerja-sama-eksternal-asean,). Асеан регионални форум (АРФ) је уско повезан са концептом кооперативне безбедности (Haacke and Morada, 2010: 2). Критике и забринутости у вези са АРФ-ом углавном су око следећих питања:

- Његове улоге и ефикасности у адекватном суочавању са променама у регионалној равнотежи снага, посебно у односу на успон Кине;
- Водећа улога АСЕАН-а у АРФ-у на штету већег утицаја земаља које нису чланице АСЕАН-а, попут Аустралије, Јапана и САД;
- Потешкоће у померању фокуса АРФ-а недвосмислено отежавају изградњу поверења у превентивну дипломатију, као и његов неуспех у примени практичне безбедносне сарадње;
- Перципирана ирелевантност АРФ-а као преговарача (talk shop), укључујући његова очигледна ограничења која спречавају Форум да се укључи у сукобе и посебно у процесе управљања кризама (Jones and Smith, 2006: 158 – 159 in. Haacke and Morada, 2010: 2).

Сарадња између земаља југоисточне Азије и североистока континента убрзана је одржавањем годишњих самита између лидера АСЕАН-а, Кине, Јапана и Републике Кореје у процесу АСЕАН три плус. АРФ је део политичке и безбедносне заједнице АСЕАН чији су чланови земље у Азијско-пацифичком региону, као и Америка, Руска Федерација, и неколико земаља Европске уније. Сарадња у АРФ-у је заиста мултилатерална са ширим нивоом односа у безбедносној сфери. АРФ је до сада једина мултилатерална сарадња у којој су све велике силе који имају велики утицај и моћ у међународном систему. (Acharya. 2001: 173). Сигурност кохабитације, изграђена на ширем контексту унутар АРФ-а, доприноси развоју сарадње по разним питањима, као и повезивању чланица. Међутим, треба посебно напоменути да у таквим околностима

АСЕАН правила и принципи не могу бити у потпуности имплементирани у таквом формату сарадње. На првом састанку АРФ-а одржаном у Бангкоку (Тајланд) 1994. године, индонежански државни представник Али Алатас (Ali Alatas)²⁸ је изнео свој став у вези овог питања.: „АРФ одражава жељу азијско-пацифичких земаља да обезбеде мирно и стабилно политичко и безбедносно окружење за своје народе. Овај форум је јединствен по томе што није основан као одговор на било какву претњу или кризу” (aseanregionalforum. Asean.org,).

Успостављање АРФ-а 1994. године може се рећи да је одговор, односно један од механизма за успостављање насталих безбедносних односа у Азијско-Пацифичком субрегиону (Narine, 1998: 1.). Циљ овог форума су отворени дијалог и консултације о регионалним политичким и безбедносним питањима и темама. Такође, циљ АРФ-а је и успостављања високог нивоа комуникације између чланова, као и улагање напора да се приближе или помире различити ставови о важним питањима. Чланице АРФ-а су свих десет земаља чланица АСЕАН-а, затим још десет учесника у АСЕАН дијалогу – Сједињене Америчке Државе, Аустралија, Канада, Кина, Индија, Јапан, Република Кореја, Руска Федерација, Нови Зеланд и Европска унија, али и један број других држава од којих неке од њих не припадају непосредно региону: Папуа Нова Гвинеја, Монголија, Демократска Народна Република Кореја, Пакистан, Источни Тимор, Бангладеш и Шри Ланка. Циљ АРФ-а је такође и да се смањи ризик по безбедност који не укључује само војни већ и политички, економски и социјални аспект (<https://www.kemlu.go.id/en/kebijakan/kerjasama-regional/pages/arf.aspx>,). Што се тиче сврхе успостављања АРФ-у одлуци АСЕАН, Ралф Еммерс је изнео своје субјективно мишљење да: “Одлука АСЕАН-а да успостави АРФ резултат је неколико мотива. Овакав вид сарадње у одвиру организације АСЕАН може да буде један од дипломатских инструмената за континуирано промовисање сталног учешћа Сједињених Држава у региону ради подстицања Кине на поштовање правила доброг међународног понашања” (Severino, 2009: 12-13).

Сукоб неколико земаља у АРФ-у такође поставља своју дилему. Међутим, то није постало разлог за излазак из програма сарадње АРФ-а. Усвајањем кооперативне безбедности, сваки члан АРФ-а не може подићи свој национални интерес изнад заједничког интереса, како наводи један од аутора, професор Десмон Бел (Ball, 2002: 8.) и даље истиче да: „она не утиче на суштински национални интерес - тј.

²⁸ Али Алатас је познати индонезијски дипломата који је био и министар спољних послова Индонезије током периода владања Сухарта и Хабибија.

територијалне захтеве и друга питања суверености, одбрамбене способности и операција или унутрашње политичке процесе“.

Функционисање АРФ-а оријентисано је и као механизам за реализацију билатералних састанака са одређеним земљама за елаборацију и детаљну разраду дискусије о неком проблему. Међутим, иако се сматра да је успостављање АРФ-а један од начина на који су велике силе експлицитно укључене у политичко-безбедносна питања и решавање безбедносних дилема у региону југоисточне Азије, треба истаћи несумњиву чињеницу да су ипак земље чланице АСЕАН-а и даље главни актери у спровођењу шире мултилатералне сарадње у оквиру форума АРФ.

Неспорно је да треба ојачати улогу АРФ-а кроз подизање свести о безбедносним изазовима, ризицима и претњама, односно о свим облицима угрожавања виталних вредности са којима се суочава регион. Ово подизање свести може се изградити мерама изградње поверења у оквиру континуиране и интензивне сарадње. Поред тога, појачана сарадња у АРФ-у може се постићи и развојем превентивне дипломатије, посебно оне која се односе на пограничне спорове и прекогранична питања, односно безбедносне изазове који настају интерно у региону (међудржавни безбедносни изазови). АСЕАН има главну улогу у посредовању и управљању АСЕАН-ом плус три (Нарине, 2002: 4). Према мишљењу једног од аутора (Северино) „неке земље чланице АСЕАН-а, посебно Индонезија, биле су забринуте због недостатка претходних консултација унутар АСЕАН-а. Други су имали забринутости око антизападног тона предлога. Током даље расправе, концепт је сведен на „економски образац источне Азије“ (Severino, in: Chufirin and Hong M. (ed.), 2007: 6.). У међувремену, то такође указује да ће АСЕАН плус три морати да преброди много потешкоћа у свом функционалном аспекту пре него што постане заиста ефикасно регионално тело (Narine, 2002: 4).

5. ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ УНУТРАШЊЕ И СПОЉНЕ ПОЛИТИКЕ ИНДОНЕЗИЈЕ

У овом поглављу биће обрађени концепти и карактеристике индонежанске домаће и спољне политике након издејствоване независности 1945. године, и то са акцентом на еру председника Сухарта као другог председника Индонезије и еру реформи (доба када председник Сухарто више није био председник Индонезије). Такође ће бити речи о општим геополитичким концептима, укључујући и индонежанску геополитику. У свом геостратегијском концепту, Индонезија је увек била повезана са принципима Панчасиле и концептом тзв. геополитике архипелага. Како је то имплементирано у индонежански унутрашњи и спољни политички живот, биће објашњено у овом поглављу.

5.1. Геополитика Индонезије: “Концепција архипелага“ (*Wawasan Nusantara*) и концепт Панчасила

Један од зачетника традиционалних геополитичких концепата је и Рудолф Кјелен (Rudolf Kjellen), поред Николаса Спајкмена, Фридриха Расела (Friedrich Ratzel) и Халфорда Макиндера (Halford Mackinder). Географија и утицај географских чинилаца на одређеном простору је суштина геополитичких концепата, о којем-год да је геополитичком правцу или «школи» реч. То је однос између територије и политике или међународних односа. Геополитика између осталог узима у обзир и каква је политичка моћ земаља или групе земаља у одређеном региону, њихово геостратешко окружење и сл. Геополитичка традиционална школа доследно је проучавала корелацију геополитичких сила и њихове односе у светској политици, идентификацију међународних кључних подручја, те везу између морских и копнених могућности (Osterud, 1988: 192.).

Геополитичка теорија Фридриха Расела повезана је са снагом државе, у смислу да, што је већа њена територија (животни простор) и географски потенцијали запоседнути од стране одређених друштвених групација, већа је могућност да снага тих социјалполитичких група расте. (Sulisworo, 2012: 3). На пример, Индонезија је земља у југоисточној Азији која се налази између Азије и Аустралије и између Тихог и Индијског океана. На основу члана 25. А. који се односи на државну територију у Уставу из 1945. године (UUD 1945.), Индонезија је окарактерисана као архипелашка

територија и одређена правима предвиђеним законом. «Нусантара» је део геополитичког концепта Индонезије, с обзиром да је Индонезија архипелашка држава, чије две трећине простора чини морска површина. Међутим у периоду када је Индонезија настала, она није била архипелашка земља, јер све до средине 1950. година, целокупан водени простор који се налазио између острва Индонезије имао је статус међународних територијалних вода и био је отворен за пловидбу бродова свих нација, будући да ове воде формално-правно нису припадале ни једној држави, нити је постојало било какво право полагања власништва над њима (Butcher&Nelson, 2017: XX). Премијер Индонезије у ери председника Сукарна, Џуанда Картавицаја, 13. децембра 1957. године, доноси акт у коме стоји да индонежанска држава има апсолутни суверенитет над водама које се налазе у равним полазним цртама између најудаљенијих острва Индонезије (Butcher & Nelson, 2017: XX). Садржај такозване Џуандине декларације, од 13. децембра 1957. године потенцира неколико принципа:

1. Индонезија је архипелашка земља;
2. Још од давних времена индонежански архипелаг је уједињен;
3. Одредбе правилника из 1939. године негативно утичу на територијални интегритет Индонезије, стога је сврха ове декларације да додатно:
 - (а) Обезбеди потпун облик унитарне територије Републике Индонезије;
 - (б) Одреди територијалне границе Републике Индонезије у складу са принципима острвске нације;
 - (в) Регулише мирни поморски саобраћај који додатно гарантује сигурност и безбедност Индонезије.

Џуандина декларација сматра воде око Индонезије делом индонежанске територије и говори о острвској држави која је потврђена у Закону о концесији мора (United Nations Convention on Law of the Sea - UNCLOS). Стога је декларација постала правни основ који је илустровао геополитику Индонезије. Говорећи о индонежанској геополитици, мора се споменути и концепт «Wawasan Nusantara». Wawasan Nusantara је концепт који се тиче регионалног и националног живота, географије, а у себе укључује и социјално-културни аспект, политичке ставове, одбрану и безбедност, као и економију Индонезије. Разматрајући етимолошко значење овог термина у вези са геополитиком Индонезије, реч «Wawas» значи «поглед», а «antara» означава нешто што се налази унутра - између две ствари. Међутим, „Wawasan Nusantara“ заправо означава јединство индонежанског копненог и морског дела.

Према учењу професора Вана Усмана (Wan Usman) архипелаг је део идентитета индонежанске нације и њених грађана, односно виђење себе и своје домовине као архипелашке нације са свим различитим аспектима живота (Nomensen, 2012.). Према мишљењу радне групе «Националног института за одбрану» (Lemhanas) из 1999. године, концепт архипелага подразумева заједницу острва и онога што их окружује. У овом архипелагу (на преко 17.000 острва) постоје различите културе, језици, народи, друштвени живот. Сви ови елементи, ма колика да је њихова хетерогеност, заједно чине национални живот једне земље. Национални живот има за циљ да досегне, оствари и заштити националне интересе у име уједињене земље – архипелега. У суштини, може се закључити, да је сврха индонежанског геополитичког концепта сажета у разумевању концепта архипелага који је усмерен на постизање националних интереса и националног јединства.

„Wawasan Nusantara“, како сматра индонежанска држава, су територијалне воде Републике Индонезије – повлачење граница више није засновано на ниској водној линији, већ на равној линији која је мерена између острва која припадају територији Индонезије; одређивање ширине области од три до дванаест наутичких миља. Такође, ексклузивна економска зона Индонезије (Exclusive Economic Zone/ EEZ), као режим међународног права, обухвата границе архипелага до две стотине наутичких миља од полазних тачака на територијалном мору Индонезије.

После дефинисања геополитичког концепта Индонезије треба нагласити да је он неодвојив од елемената политике и режима који је спроводи у овој земљи. Према својој унутрашњој организацији, Индонезија је унитарна држава, а по облику владавине је република са председником на челу (воде је председник и потпредседник). Садашњи председник Индонезије је Џоко Видодо, а потпредседник је био Мухамад Јусуф Кала у периоду 2014. до 2019. Године. Садашњи потпредседник је Ма'аруф Амин. Индонезија, као уставна република има законодавно тело, парламент који се састоји из два дома: Представнички дом («ДПР») и Регионално представничко веће («ДПД») (<https://indonesia.go.id/gallery/mengenal-pemerintahan-indonesia>). Треба истаћи чињеницу да је према броју становника Индонезија четврта најмногољуднија земља на свету и притом највећа исламска земља. Главни град је Џакарта. Не може се рећи да Индонезија има дугачку копнену границу, јер је пре свега архипелашка држава. Копненом границом граничи се са Папуом Новом Гвинејом, Источним Тимором и Малезијом.

Концепт индонежанског архипелага се заснива на Панчасили и Уставу из 1945. године. Према мишљењу аутора Сријантија, основни услови за правилно разумевање овог концепта су:

- познавање Панчасиле као филозофије и идеологије нације и државе;
- Устав из 1945-е године;
- схватање геополитике индонежанског архипелага (Wawasan Nusantara);
- национална отпорност геостратешке Индонезије;
- политика и национална стратегија као основни принципи политике ка развоју Индонезије као нације (Srijanti, 2006).

Како је већ истакнуто, основни геополитички концепт Индонезије је „Wawasan Nusantara“. Као што је објашњено у првом поглављу, Индонезија је архипелашка држава, а концепт „Wawasan Nusantara“ значи јединство индонежанског копненог и поморског дела. Према учењу геополитичара тзв. Класичне (традиционалне) геополитичке школе, геополитичка стварност је стални сукоб сила копна (телурукратске снаге) и сила мора (таласократске снаге). Овај концепт има две осебености, оне које се фокусирају на копнене силе, тј. континенталне, и оне на мору, тј. поморске, (Sulisworo, et al, 2012: 3.). Међутим, може се рећи да Индонезија обједињује ове две позиције јер чак две трећине њене територије чине океани. Индонежанско територијално море је важан део чији се регионални интегритет мора штитити као што се и мора развијати поморска моћ Индонезије, при чему се геополитички концепт Индонезије („Wawasan Nusantara“) као архипелашке државе, заснива на већ помињаном, Уставу из 1945. године, као и на филозофско-етичким принципима Панчасиле.

„Wawasan Nusantara“ као концепт је имплементиран у свим аспектима индонежанског друштвеног, економског и политичког живота, као и у сфери политике одбране и безбедности. Архипелашка карактеристика државне територије има широку примену у области одбране и безбедности Индонезије. Наиме, оваква ситуација омогућава и пружа могућности грађанима да имају активну улогу у очувању и унапређењу животног окружења, повећању дисциплине, учењу војних наука и обавештености о питањима која нарушавају безбедност, изградњи и очувању осећаја јединства и високог нивоа солидарности, изградњи професионалне индонежанске националне армије и обезбеђењу адекватних објеката за војно-одбрамбене активности на територији Индонезије, посебно на острвима и спољним регионима (Sumarsono, et,

al, 2001: 12-17.). Индонезија тренутно има 92 удаљенија мала острва, од којих 12 захтева приоритет у управљању како би се могао одржати суверенитет и интегритет индонежанске територије (Индонежанска бела књига, 2015: 9.).

Први председник Индонезије, Сукарно, први пут је итегрисао Панчасилу и њене основне принципе у државну политику, односно у политички систем земље у свом говору Истражном одбору за припремни рад за независност 1. јуна 1945. године (The Investigating Committee for Preparatory Work for Independence/Badan Penyelidik Usaha Persiapan Kemerdekaa Indonesia) (Justus, 2006: 151-179.).

Панчасила је писана под симболом митске птице Гаруда. Свака максима Панчасиле је написана испод Гаруде и то поред пет симбола. Звезда је симбол врховног божанства, ланац означава праведно и цивилизовано човечанство, дрво баниан приказује јединство Индонезије, глава бика је симбол вођене мудрости у договорима, и најзад пиринач и памук приказују социјалну правду за све становнике Индонезије. Синтагма „Bhinneka Tunggal Ika“ на грудима митске птице Гаруде има значење јединства у различитостима. Израз верно описује Индонезију која има друштвене групе различите етничке припадности, велики број различитих језика и дијалеката, много националности, религија и веровања, али се сви ови елементи уједињују на националном нивоу уз неговање осећаја јединства и братства.

„Wawasan Nusantara“, Панчасила, Омладинска Заклетва из 1928. година и Устав из 1945. године, засновани су на достизању, очувању, спровођењу и заштити националних интереса. Национални интереси се остварују реализовањема три основна правила: прво, редослед живота народа, нације и државе Индонезије на основу Панчасиле и Устава Републике Индонезије из 1945. године; друго, национални развој који је одржив, еколошки прихватљив и заснован (и отпоран) на националној основи имајући у виду чињеницу о архипелашкој структури државе и нације; треће, коришћење националних и интегрисаних средстава, потенцијала и снага (Индонежанска бела књига о одбрани, 2015: 26.).

Од свог постанка, концепт Панчасиле, као основне идеологије Индонезије, имао је за циљ промовисање толеранције између верских заједница и различитих култура које се налазе у Индонезији. Панчасила је замишљена као изјава универзалних вредности, а суштина тих друштвених вредности је толеранција (Ramage, 2002.). Толеранција се преферира пре свега због религијске хетерогености (али и националне, језичке, културно-историјске, итд.). Иако је Индонезија земља са највећим муслиманским становништвом на свету, верска разноликост је и даље врло заступљена.

Као што је раније речено, осим ислама, који је најмасовнији, у званичне религије у Индонезији такође су укључени католицизам, хришћанство, будизам, хиндуизам и конфучијанство. Поред тога, постоје и пререлигијска (паганска) веровања која су постојала у периоду пререлигијске ере у Индонезији.

Панчасила као идеологија постала је основа националног права, јер је 1985. године, Влада председника Сухарта кодификовала исту у национално законодавство уз захтев да све друштвене, верске и политичке организације морају прихватити Панчасилу као филозофску основу (Ramage, 2002: 17.). Имајући ову чињеницу у виду, све политичке, верске и друштвене организације морају функционисати уважавајући основних пет принципа филозофије Панчасиле. У конкретном случају, неопходно је наставити са толерисањем и прихватањем различитости, јер различитости саме по себи представљају изазов и могући разлог сукоба..

„Свемогући Бог“ као прво налагање, односно принцип или начело Панчасиле, илуструје чињеницу да је Индонезија земља која се заснива на веровању у Бога, поштујући међусобну кохабитацију већег броја религија. „Цивилизовано човечанство“ као други принцип илуструје једнакост права и обавеза сваког човека и не дискриминише становништво ни по једном основу. У овом другом принципу је наглашено и међусобно поштовање. „Јединство Индонезије“, као трећи принцип, приказује јединство засновано на патриотизму и љубави према домовини и нацији Индонезије. У овом случају је истакнут понос због припадности нацији Индонезије која се одликује великим бројем разних култура и језика. „Bhinneka Tunggal Ika“ или оно што се може превести као „јединство у различитости“ врло је наглашено у трећем принципу Панчасиле. Разноликост нације која има висок ниво хетерогености и у погледу религије, веровања, етничке припадности и језика не представља препреку ка уједињењу нације у име Индонезије. „Људи који су вођени мудрошћу у расправљању и представљању“ као четврти принцип Панчасиле описује консултације и договоре ради постизања консензуса око суштинских питања и персонификује одлучност у спровођењу свих резултата договора (консензуса). Намера за постизање консензуса такође се може тумачити као две речи које утеловљују опште добро (заједнички интерес) које би требало превагнути над парцијалним, приватним или личним интересом (Antlov, 1994: 58.).

Према мишљењу Херба Фејта (Herb Faith), које је цитирано из Ахаријеве књиге, одлуке су донесене промишљеним и консензусним начином (Herb Faith in: Acharya, 2003: 68). Овај аутор децидно наводи да „лидер не би требало да делује произвољно

или да намеће своју вољу, већ да даје прихватљиве и промишљене предлоге које пут развоја друштва треба да следи, пажећи да се у потпуности консултује са свим осталим релевантним учесницима и да све ставове и осећања узме у обзир пре него што донесе свој генерални закључак“.

„Социјална правда за све Индонежане“ као пето начело Панчасиле, представља заједнички напор да се оствари напредак и правда за све грађане и грађанке Индонезије, како у Индонезији, тако и у иностранству. Ових пет правила која представљају фундамент филозофије Панчасиле служе као смернице у спровођењу разноликог друштвено - политичког и економског живота индонезијске нације. Тренутни председник индонежанске државе Џоко Видодо (председник Индонезије који је изабран 2014. године, а поново је реизабран 2019. године) одредио је датум 1. јун за дан Панчасиле и прогласио га за национални празник. Одређивање дана Панчасиле националним празником спроведено је потписивањем Декрета председника бр. 26. 2016. године а ступило је на снагу од 2017. године.

5.2. Независност и активна политика Индонезије

Након стицања независности 1945. Године, Индонезија је свој развој засновала на принципима независности и активне коегзистенције. Ови принципи постали су неодвојиви у опису спољно-политичких карактеристика Индонезије у међународним односима. Индонезија је постала независна 17. августа 1945. године, али у то време њена независност није била међународно призната (Sukma, 1995: 306.). Индонезија се снажно залаже за антиколонијализам, независност и активну независну политику у борби за бољу будућност земље (Sukma, 1995: 306).

Појмови „слободно“ и „активно“ се тумаче и као дескрипција односа Индонезије према регионалним и глобалним актерима у међународним односима. Слободно значи да Индонезија одређује сопствену политику, без спољних утицаја при њеном конституисању и обликовању. Међутим, шире од тога, појам слободе такође значи да Индонезија није била под утицајем западних или источних блокова и савеза. Током ере Хладног рата и до сада – концепт политике независности и политике активне мирољубиве коегзистенције и данас је остао релевантан. Индонезија слободно одређује сопствену политику о разним домаћим и међународним питањима. У складу са својим основним принципима (бити независан и слободан), Индонезија активно учествује у процесима успостављања и одржавања мира у свету. Активно такође значи спровођење

мирољубиве политике као лојалне чланице Уједињених нација (Hatta, 1958: 480.). Упоредо са честим домаћим политичким расправама о независности, спољна политика Индонезије је претрпела неколико промена, али у основи свих промена, увек су остајала ова два основна принципа (Sukma, 1995: 306.).

Активна политика, у контексту спровођења одредби Устава из 1945. године, у подразумева да, између осталог, ова земља учествује у спровођењу светског поретка заснованог на независности, вечном миру и социјалној правди. У суштини, није једноставно имплементирати светски мир кад и сама Индонезија доживљава унутрашње политичке потресе. Практикујући независну и активну мирољубиву политику, Индонезија настоји да ствара пријатељство и савезе са свим народима на основу међусобног поштовања, без обзира на њихову идеологију или облик владавине (Hatta, 1958: 480.).

Независна и активна политика, како је дефинисао индонежански политичар и државник Мохамад Хата (Mohammad Hatta)²⁹, састоји се од четири значајне премисе (Sukma, 1995: 308):

- Вођење спољне политике требало би да се заснива на идеолошкој основи, на државној идеји Панчасиле;
- Спољна политика требало би бити усмерена на заштиту националних интереса како је одређено Уставом;
- За остваривање националних интереса најбоље би било користити пут независне државне политике;
- Спољна политика Индонезије требало би да се води прагматично, то јест „требало би да буде вођена у складу са сопственим интересима.“³⁰

Ова Хатова изјава је заправо његов говор 2. септембра 1948. године, којим је одговорио тадашњој комунистичкој партији Индонезије, која је покренула заједничку кампању за свргавање Хатијеве владе и усклађивање политичког система Индонезије са Совјетским Савезом (Gardner, 76.). Говор Мохамеда Хате том приликом, заправо је

²⁹ Мухамад Хата (Mohammad Hatta) био је први потпредседник Индонезије. Познат и као „прокламатор“. Мохаммад Хатта је такође иницирао метафорички термин "веслање између два гребена" („rowing between two reefs“) који се односио на хладни рат и сукоб између Сједињених Држава и Совјетског Савеза у то време Индонезију, која се трудила да задржи ванблоковски, независни статус „веслајући“ између ова два гребена.

³⁰ Ризал Сукма (Rizal Sukma), који је такође преузет из дела аутора Мохамеда Хате из 1981. године. (Збирка говора (Зборник говора/ Kumpulan Pidato (Collected Speeches)). Џакарта: Фондација Идаиу, 1981, стр. 446.).

описао основне принципе непристрасне и независне спољне политике Индонезије: “Индонезански народ се бори за своју слободу и ниједан други начин за њега није прихватљив, сем да изабере пут независности између проруског и проамеричког? Зар не постоји друга позиција која се може узети у потрази за нашим националним идеалима?”

Касније је, међутим, ова основна политика добила митски статус – да је Индонезија водила слободну и активну спољну политику због снажне жеље земље да буде независна (Tellis, dkk, ed., 184.). Временом, принцип слободне и активне мирољубиве политике добио је и друге изазове. Овај принцип је ојачан веровањем да Индонезија никада неће бити истински слободна без независне спољне политике и да она има потенцијала за вођење такве политике, имајући у виду њен стратешки геополитички и геостратегијски положај, велике природне ресурсе и огроман демографски потенцијал, односно огромно муслиманско становништво које би земљи омогућило да буде муслимански представник у свету (Tellis, dkk, ed., 184.). У периоду Хладног рата Индонезија је осећала утицаје и са истока и са запада, или како је индонезански министар спољних послова Марти Наталегава описао чувеним изразом, „то је био период веслања између два гребена“ – али се светски поредак променио и прешао из биполаризма у мултиполаризам, са једном суперсилом која је преостала из хладноратовског периода – САД, и великим бројем снажних држава (великих и регионалних сила) које претендују да постану један од центара моћи у будућем мултиполарном свету. Тај процес није окончан и он још увек траје (Милосављевић, С., 2012:42-4). Марти у свом говору за време режима председника Сусила Бамбанга Иудхоионоа (Soesilo Bambang Yudhoyono) наводи да: “данас свет више није свет два гребена (полова), већ више гребена. Има много гребена, то је изразито мултиполарни свет, са различитим изазовима, више није свет Истока и Запада” (Chacko, ed.).

Тако слободне и активне државе попут Индонезије, имају нове изазове да се више не ослањају на напоре да се одупру блоковима Запада и Истока. Изазови са којима се Индонезија суочава данас чине да развојна спољна политика пролази кроз разне модификације, иако су два принципа још увек активна. У мултиполарном свету сваки актер може имати одговарајућу моћ. Односно, постоје многе земље, које због моћи коју имају, утичу у глобалним међународним пословима. Свет више није распет између две велике силе (источне - СССР или западне - САД), јер су у многим областима њихове снаге удружене и постоји њихова активна сарадња, нарочито на пословима одржања и унапређења светског мира. Процес раста моћи појединих

великих држава (Русија, Кина, земље БРИКС-а, Европска унија, поткопао је покушај хегемоније једине преостале супер силе из хладног рата (САД), које су покушале по његовом окончању да успоставе униполарни светски поредак са њима на челу у коме би оне биле хегемон (Mladenović, M, Kilibarda, Z, & Milosavljević, S, 2013: 41-2). Иако је неспорно да су Сједињене државе још увек појединачно економски и војно најача и доминантна светска сила, снажење великог броја регионалних сила чини неодрживу тезу о униполаризму (Милосављевић, С., 2014: 183). У Азији, Индија и Кина су земаље које имају растућу моћ и глобални утицај. У оваквом светском пејзажу мултиполаризма Индонезија има изазов да постане регионална сила у југоисточној Азији.

Укратко, принцип независности и активности има две главне сврхе: да послужи као идеална, независна спољна политика која одражава идентитет Индонезије као слободне земље и истовремено служи као средство спољне политике која омогућава доносиоцима одлука да избегну доношење тешких избора који не би били прихваћени у земљи (Tellis, dkk, ed., 185.). Данас, Индонезија наставља да тежи ка спровођењу спољне политике изградњом конструктивне улоге, како то наводи Теуку Фаизасиах у свом чланку у часопису Џакарта Пост (The Jakarta Post), да ће у ери у којој влада глобална конкуренција, Индонезија морати да игра конструктивну улогу како би пронашла прави баланс (Teuku Faizasyah. *Indonesian Diplomacy: Finding the right balance*. The Jakarta Post, 30.3.2019.). Иако то није било нимало лако, од почетка периода реформи, Индонезија је настојала да игра активну улогу не само у региону, већ и на међународном нивоу, као што је наведено при усвајању Устава 1945. У међувремену, принцип слободне и активне спољне политике постао звезда водилца Индонезије, коју она и даље примењује у глобалним односима међусобне зависности држава.

5.3. Политика и безбедносни аспекти пре реформације (посебно током друге председничке ере)

Садашњу територију Индонезије су колонизовали Британија, Португал, Холандија и Јапан. Међутим, холандски колонијализам је најдуже трајао. Трговачки путеви у југоисточној Азији око 1500. године називали су се „Шутерова линија“ и представљали су древне трговинско-поморске путне правце у Азији. Пут свиле је копнени трговачки пут између Кине и градова на источном делу Средоземног мора, као

што су Рим и Антиохија. Термин Пут свиле је настао због природе робе којом се трговало у Кини, која је у то време била произвођач квалитетних свилених тканина.

Тада су поморске трговачке руте ишле од западне Азије до југоисточне и источне Азије (Кина). Крајем 1500. Године, Индонежански трговински центар био је у мореузу Малака. Индонезија је један од произвођача најбољих зачина, поред других земаља југоисточне Азије, западне Азије и источне Азије. Многи Европљани желели су да се домогну зачина из Индонезије, а Холандија је била једна од њих. Роба из Азије је путовала морем кроз Малаку, затим Индију и Персијски залив, а затим у луку Антиохија.

Положај Индонезије је геостратешки значајан, јер се налази на раскршћу поморског и светског промета. Португалци, Британци, Шпанци, Холанђани стигли су у Индонезију да би куповали зачине. Са овим карактеристичним географским положајем територија Индонезије је постала главни део трговинског пута. Индонезија има и велико богатство у виду производње зачинског биља.³¹

«Ера новог реда» обележена је догађајем «Суперсемар», тј. декретом потписаним 11. марта 1966. године. Различити извјештаји о «Суперсемару» описали су трансфер вођства првог председника Индонезије Сукарна на тадашњег генералног војног команданта Сухарта. Председник Сукарно је затражио од генерала Сухарта да предузме активности којима би се ојачала земља која је у то време била политички нестабилна. Унутрашња безбедност Индонезије у то време била је нарушена масовним нередима у Џакарти. Сухарто је 12. марта 1967. године, званично постао други индонежански председник и успостављени период владавине новог реда трајао је тридесет и две године, до 1998. године. «Суперсемар» и «30. ПКИ покрет» су постали знак индонежанске безбедносне нестабилности која је довела до промене лидерства и транзиције старог политичког поретка у нови. Динамика развоја политичког система и безбедносне политике у Индонезији након независности приказује различиту слику у свакој ери.

У доба председника Сукарна, Индонезија је на плану спољне политике тежила да буде активна чланица великог међународног антиимперијалистичког фронта. Сукарно, и највиши државни званичници Индонезије су осуђивали преовладавајући-доминантан међународни систем као експлоататорски, неправедни поредак у којем су

³¹ Мисли се на зачине: мускатни орашчић, каранфилић, ђумбир, кафа, бибер и др.

велике силе света (the Old Established Forces/OLDEFOS) настојале да задрже нове силе у настајању (the New Emerging Forces/NEFOS) (Weinstein, 2007: 19.).

Индонезија је започела процес демократизације након што је председник Сухарто одступио са власти 1998. године. Поједини аутори стоје на становишту да државе током процеса демократизације имају већу вероватноћу да буду умешане у међудржавне сукобе (Mansfield&Snyder, 1995 in: He, 2007: 48.). Међудржавни сукоби илуструју проблеме који су егзистирали пре оставке председника Сухарта. Атмосфера и политика Индонезије у то време нису имали карактеристику стабилности. Томе су на негативан начин допринели и висока инфлација и азијска финансијска криза које су се догодиле исте те године. Проблем могуће дезинтеграције и угрожавања територијалног интегритета, такође су били неки од значајнијих негативних чинилаца за насталу кризу политичког и економског система у Индонезији.

Према мишљењу аутора Самјуела Хантингтона, глобални процес демократизације прошао је кроз неколико фаза, и то:

- Први, дугачки талас демократизације (1828. – 1926.);
- Први повратни талас (1922. - 1942.);
- Други, кратки талас демократизације (1943. – 1962.);
- Други повратни талас (1958. – 1975.);
- Трећи талас демократизације (1975. -).³²

Постоје бар три начина (услова) која треба назвати процесом демократизације, а то је демократија кроз трансформацију, замену и премештање (Huntington, 1993: 276.). Демократска трансформација значи да ауторитарна влада сама иницира реформе које воде ка демократизацији; Демократија кроз процес замене, односи се на насилно свргавање ауторитарног режима; а демократизација кроз процес премештања, значи да

³² Први талас демократизације има своје корене у америчкој и француској револуцији. Први обрнути талас био је удаљавање од демократије или повратак традиционалним облицима ауторитарне владавине или увођење новооснованих облика масовног утемељења тоталитаризма. Други талас демократизације почео је у Другом светском рату. У међувремену, преокрет другог таласа, политички развој и транзиције режима попримали су снажну ауторитарност. Трећи талас, демократски режими замјењују ауторитарне у отприлике тридесетак земаља Европе, Азије и Латинске Америке. И у трећем таласу покрети који промовишу демократију појачали су се (детаљније: Хунтингтон, 1993, *Трећи талас*). Процес демократизације у Индонезији укључен је у трећи талас демократизације упркос искуству 32 године ауторитаризма у доба председника Сухарта, познатијег као Нови поредак. Процес демократизације полако се развијао након пада Сухарта 1998. године. Иако су у том процесу различити унутрашњи сукоби постали изазови у развоју демократије у Индонезији, нарочито 1999. године, годину дана након пада владавине Сухарта, Тимор Лесте се одвојио од државе Индонезије на основу референдума који је одржан те године. Детаљи о распаду Источног Тимора, који се данас назива „Тимор Лесте“, објашњени су такође у овом поглављу.

постоји равнотежа између оних који подржавају и оних који се супротстављају демократизацији, што резултира да процес транзиције може да се настави само преговорима и компромисом (Huntington, in: Crouch, 2010: 4.). Индонезија је релативно касно стигла до трећег таласа демократизације, тек крајем деведесетих година прошлог века (Bunte & Andreas Ufen (ed.), 2008: 3.). Индонезија је сада у јеку новог реда у ери реформи која је обележена карактеристикама трећег таласа демократизације. У процесу демократизације и реформизма, спроведен је и процес консолидације демократије. Демократска консолидација се може тумачити као процес трансформације случајних аранжмана, бонитетних норми и непредвиђених решења који настају током преласка у односе сарадње и конкуренције (Larry Diamond, Marc F. Plattner, Yun-han Chu, Hung-mao Tien, (ed.) 1997: 240.).

Преговори и компромиси у процесу демократизације у Индонезији који се карактеришу као "трансплантација" нису довели до промене у влади, већ су је пратили као снажни ретроградни елементи, преживели из доба старог режима и ангажовани с новим политичким снагама у политичким борбама за обликовање контура новог режима (Crouch, 2010: 4.). Режим тзв. Новог реда под администрацијом председника Сухарта показао је врло очигледну улогу лидера. Сухарто је појединачна фигура која има снажан харизматичан карактер и кога је подржавала војска. У ауторитарном режиму под председником Сухартоом, дошло је до низа негативних друштвено-политичких процеса, од којих је један да је војска постала политизована и централизована организација која је имала и функцију одржања актуелног режима на власти. У практичном смислу, то је значило да је председник главнокомандујући оружаних снага земље које су „примус интер парес“ у бирократији, а која заузврат влада над друштвом (Liddle, 1985: 71.). Према мишљењу Бунтеа и Андреаса Уфена (Bunte & Andreas Ufen), напредак демократизације у Индонезији био је спор и двосмислен. То је зато што је транзиција отворила велике слободе, дајући индонежанском становништву могућност да бирају своје лидере, али, са друге стране ширење демократије никако није искоренило све облике политичке репресије, јер су оружане снаге и даље имале огроман утицај у земљи и друштву (Bunte & Andreas Ufen (ed.), 2008: 4.).

Преведено на језик праксе, оружане снаге у ери Новог реда председника Сухарта, кроз процес политизације, постале су примарно средство очувања режима. Из тог разлога, Индонезијске оружане снаге (Оружане снаге Републике Индонезије) имале су двоструку функцију. Највиши њени представници нису били само војници, већ су

били укључени и у политику. Иако су високи војни официри временом постали мање важни у горњим ешалонима режима, војска је и даље била пресудна за потискивање и спречавање права на неслагање са потезима режима (Crouch, 2010: 4.). Војни професионализам у доба Сухарта изгубљен је због активне и експлицитне укључености оружаних снага Индонезије у цивилни политички живот. Као окосница ауторитарног режима Сухарта, војска је у постсухартово доба била једна од главних мета негативне реакције јавности (Honma, 2013: 1.).

Сухарта је као председника заменио његов тадашњи заменик, Б. Ј. Хабибие. Хабибијева влада није трајала дуго времена након оставке Сухарта. Хабибијева влада је пала 1999. године, након референдума који је одржан у Источном Тимору, а који је резултирао сецесијом, односно издвајањем области Источног Тимора из састава Индонезије и његовим утемељењем као суверене државе. Након пада владе Хабибија (Habibie), заменила га је влада новог премијера Абдурахмана Вахида (Abdurrahman Wahid), такође познатог и као „Гус Дур“ (Gus Dur).

Индонезанска политика, која се заснивала на активности и самосталности, манифестовала је једну од своје три кључне компоненте у различитим временима, а то су антиколонијализам, независност и прагматизам. Ове три компоненте примарно су зависиле од временског контекста, али и потреба одређеног периода (Sukma, 1995 у in: Anwar, 2010: 38-9.). Карактеристике индонезанске политике су неодвојиве од утицаја ислама. Чак и током већег дела историје Индонезије од стицања независности, па све до недавно, ислам није имао много утицаја на спољну политику Индонезије, осим као ограничавајући фактор у једном броју питања (Anwar, 2010: 47.). Ислам је религија коју је усвојила и прихватила већина становника Индонезије, зато је и констатовано у претходном тексту да је то држава са највећим муслиманском популацијом на свету. Међутим, иако је већина становништва Индонезије муслиманска³³, Индонезија остаје заснована на принципу „јединства различитости“. У Индонезији постоји шест признатих религија, и то: ислам, хиндуизам, будизам, хришћанство, католичанство и конфучијанизам.

Према мишљењу већ цитираног Иудхоиона, независна и активна спољна политика Индонезије треба да има конструктиван приступ, да онемогући Индонезију да улази у војне савезе и да се одликује активношћу и повезаношћу, приморавајући

³³ Муслимани су термин за људе који се држе ислама (Особа која верује у Ислам).

Индонезију да се заправо додатно ангажује на сатрадњи са спољним светом на многим пољима (Anwar, 2010: 39).

5.4. Политика и безбедносни аспекти после реформације (посебно у време председника Џоко Видодоа)

Индонезанску националну безбедност и политичку стабилност нарушили су немири у Џакарти у мају 1998. године. Период Новог поредка председника Сухарта (New order) резултирао је турбулентним политичким последицама у виду масовних демонстрација на којима се захтевала промена режима. Тридесет и две године након што је Сухарто дошао на власт коначно је морао да поднесе оставку на своју функцију председника те 1998. године. Оваква врста транзиције власти такође је доводила до промена у степену остварене демократије и руковођењу државом председника који су дошли после Сухарта, иако промене нису биле драстичне.

У доба Сухарта војска је често била укључена у политику и постојала је дуална функција индонезанских оружаних снага (ABRI - Angkatan Bersenjata Republik Indonesia) што је представљало једну од специфичних карактеристика Сухартовог тродеценијског режима. Индонезанска војска у време Сухартове ере није била неутрална на унутарполитичкој сцени. Напротив, била је исполитизована, односно имала је активну улогу у унутрашњој политици, што је у највећем броју држава цивилизованог света забрањено. Политички процеси су у то време били под контролом ауторитарне власти, а степен остварене демократизације државе и друштва на неприхватљиво ниском нивоу. У то време чак је и слобода говора била ограничена, укључујући и строгу контролу медија.

Претходно, Индонезија је била спровела вођену демократију (Guided Democracy) током ере првог председника, Сукарна, посебно у периоду од 1959. до 1966. године. Епоха након победе за сопствени суверенитет и ослобођења од холандске колонијалне власти 27. децембра 1949. године, може се поделити на два периода: први период конституисања демократије до 1957. године (The Decline of Constitutional Democracy in Indonesia), и други период који почиње у фебруару 1957. године са председником Сукарном – Konsep (Soekarno's konsep), када су ванпарламентарне снаге дошле на власт (Ithacha, 1992 in: Lev, 2009: 11). Сукарно је тврдио да је НАСАКОМ (скрћеница потиче од почетних слова речи на индонезанском језику:

национализам, религија и комунизам),³⁴ заправо његов политички концепт. НАСАКОМ је тако постао начело тзв. вођене демократије коју је иницирао Сукарно (Ricklefs, 1991.). Вођена демократија је облик политичког система који је иницирао и успешно управљао њиме председник Сукарно, и тај концепт трајао је све време његове владавине. Када је Сукарно заменио нови председник Сухарто 1966. године, започео је нови политички период, који је имао нешто другачије карактеристике пре свега у функционалном аспекту извршне власти.

У периоду тзв. вођене демократије, након 1957. године, нови политички лидери су ушли у владу углавном из војске и исламске странке (Lev, 2009: 12.). Генерално, постојале су три врсте демократије у Индонезији – либерална или парламентарна демократија, вођена демократија (у ери новог реда) и демократија Панчасиле (у ери реформи или постнови поредак).

Основна одлика тзв. вођене демократије је концентрисање моћи унутар извршне власти, посебно председника и била је велики контраст либералној демократији. У свом развоју, након што је Сухарто постао други председник, демократски систем у Индонезији се полако променио. Демократија Панчасила је постала карактеристика Сухартове власти. Током Сухартове власти, ауторитарни систем је био снажан. У раним годинама у тзв. новом поретку, војска је играла много отворенију улогу у политици. Војни официри су држали кључне позиције у кабинету и на вишим нивоима бирократске власти и имали су право чак на 20 посто места у парламенту (Rabasa and Naseman, 2002: 36.). У то време, војска је имала двоструку функцију, не само војно-одбрамбену већ је активно учествовала у цивилној власти и у политици. Како је пролазило време, улога оружаних снага у политичком систему земље се мењала, односно смањивала се јер је била подвргнута реформистичким променама, што је илустровано у доњој табели.

³⁴ НАСАКОМ (Nasakom) је карактеристика вођене демократије у Индонезији. (www.berdikarionline.com,). Сукарно је рекао: “национализам, ислам и марксизам, то су принципи којих се држе напредни политички покрети широм Азије, то су школе које формирају Дух покрети у Азији. Дух су такође покрети и у нашој Индонезији”. НАСАКОМ је тако постао једна од основних карактеристика владавине Сукарноа.

Табела 5. *Периоди војних реформи*

Завршене или делимично завршена прва генерација војних реформи		
Година	Реформа	Статус
1998.	Повлачење активног војног особља са цивилних положаја.	Завршено
1999.	Одвајање полиције од оружаних снага.	Завршено
1999.	Опсежне изборне реформе, маргинализација војске од формалне политике.	Завршено
1999.	Декларација о политичкој неутралности; повлачење из Golongan Karya.	Завршено
1999.	Реорганизација Министарства одбране и безбедности у Министарство одбране.	Завршено
1999.	Именовање цивилног министра одбране.	Завршено
1999.	Јачање улоге парламента у односу на индонежанску војску (TNI).	Делимично завршено
2000.	Укидање доктрине „дуална функција“.	Завршено
2000.	Дефинисање спољне одбране као главног задатка TNI-а.	Завршено
2000.	Распуштање друштвено-политичких служби као одељења унутрашњих послова.	Завршено
2000.	Распуштање војно-координиране домаће безбедносне агенције (Bakorstanas).	Завршено
2000.	Доношење закона о суду за људска права.	Завршено
2002.	Доношење закона о одбрани земље.	Завршено
2004.	Пролазак оружаних снага.	Завршено
2004.	Искључење неизабраних војних чланова из парламента.	Завршено
2004.	Издајање војне фракције из МПР; укидање индиректних избора председника и шефова локалних власти.	Завршено
2004.	Подређивање војних судова Врховном суду.	Делимично завршено

Извор: Mietzener, Marcus (2006). *The Politics of Military Reform in Post-Suharto Indonesia: Elite conflict, Nationalism, and Institutional Resistance*. East-West center: Washington. p. 60.

У доба администрације председника Џокоа Видодоа, спољна политика Индонезије доживела је промене које су се добрим делом тичале и актуелних унутрашњих питања. Реч је о очувању вода, посебно пограничних, проблем потапања страних бродова који нелегално и незаконито лове рибу у индонежанским територијалним водама, подизање нивоа унутрашње безбедности. Овакав спољнополитички концепт био је у супротности са концептом претходниг режима председника Сусила Бамбанга Јудојоноа, чији је основни принцип (идеја) био „хиљаду пријатеља, нула непријатеља“ (a thousand friends zero enemies). У политици председника Џоко Видодоа и његовом руковођењу државом, остваривање националних интереса, као и безбедност, постали су најважније ствари, уз очување активних дипломатских напора на регионалном нивоу у односима са суседним земљама. Индонезија, као највећа земља у југоисточној Азији врло је рањива када је унутрашња безбедност у питању, и то посебно у области граничних питања, односно пограничних спорова, као и на превазилажењу проблема строгих санкција за стране бродове који илегално улазе у индонежанске воде како би прикупили рибу или друга богатства морских ресурса Индонезије.

Ера реформи у Индонезији обележена је оставком Сухарта као другог председника Индонезије 1998. године. После тридесет и две године на власти председник Сухарто је био присиљен да поднесе оставку услед масовних демонстрација које су предводили студенти. Година свргавања Сухарта с власти, била је и година у којој је азијски регион доживео велику монетарну кризу³⁵. Сукоб око заједница, економски пад и друштвени протести и нереди који су се догодили у Индонезији постали су илустрација времена које је водило ка ери реформи. У нестабилним економским, политичким и безбедносним условима у то време, развој Индонезије у правцу демократизације државе и друштва, може се рећи, постао је циљ индонежанског народа и политичких елита. Треба, међутим, истаћи да су се започете политичке реформе одвијале јако споро и да су биле скопчане са великим бројем проблема чији су узроци били примарно интерног карактера.

Војни професионализам у реформској ери је додатно ојачан издвајањем војске из цивилне власти и политичких процеса. Међутим, процес реформи није нужно текао без проблема и чак је у једном периоду имао негативан тренд у виду стагнације. До тог застоја је дошло због неколико кључних дешавања у постсухартовим цивилно-војним

³⁵ Монетарна криза у Азији почела је кризом која се догодила на Тајланду 1997. године.

односима, укључујући начин на који је дошло до промене режима 1998. године, дубоку фрагментацију међу цивилном политичком елитом, растућу националистичко-конзервативну идеологију политичких лидера и друштва у целини, и институционални отпор пружен од стране заинтересованих чинилаца у оружаним снагама (Mietzner, 2006: 3).

У доба реформи, Индонезија је усвојила четири узастопна амандмана на Устав из 1945. године на основу којих је, између осталог, укинута друштвено-политичка улога оружаних снага и осигурана другачија подела власти између извршне, законодавне и судске. У Устав је укључено начело људских права; и омогућен је развој истинског вишестраначког система (Anwar, 2010: 126.). Полако су се спроводиле различите реформе у области одбране и безбедности. Како је Индонезија улазила у 2012. годину, националну безбедност су карактерисала све комплекснија питања унутрашње безбедности и сложенији спољно-безбедносни изазови као што су тероризам, питања сепаратизма на Папуи, проблеми произашли из религиозних побуда, различите форме насиља, и све већи социјални протести јавности због ниског стандарда и економских тешкоћа (Sukma, 2012: 1.).

Председник Џоко Видодо је унео новине у спољнополитички концепт Индонезије. Такође имао је веома значајну улогу у одржавању и унапређењу добрих дипломатских односа, на билатералном и мултилатералном плану, али су напори у вези са унутрашњом безбедношћу и питањима домаће политике остали главни приоритети. Председник Џоко Видодо је 2014. године изабран за председника Индонезије, испред Индонезијске демократске партије борбе. Џоко Видодо је на 9. састанку самита о источној Азији, у Наи Пири Тав-у (Naupidaw), у Мјанмару, у новембру 2014. године, први пут споменуо „светску поморску осу“ као једну од визија своје владе. Џоко је том приликом на самиту рекао: „Светски центар геоекономске и геополитичке гравитације премешта се са запада на источну Азију. У овом региону постоји око 40 процената светске трговине. Азијске земље расту“ (www.indonesia.go.id,).

Из његове идеје, која је директно наведена, јасно је да је фокус на томе да Индонезија постане јака поморска земља и та максима заправо постаје основна визија развоја индонежанске државе и друштва режима председника Џоко Видодоа. Огромне воде Индонезије и морско богатство чине да многи страни актери са својим бродовима неовлашћено присвајају индонежанско морско богатство, односно нелегално лове рибу. Поред тога, јако значајни негативни безбедносни чиниоци који утичу на националну безбедност и ниво њене угрожености су поморско пиратство и растући

ниво тероризма. Све ове безбедносне претње долазе пре свега поморским путевима. Концепт Индонезије, са статусом светске поморске осе, неодвојив је од елемената прошлости који су утемељени у Декларацији из Јуанде и основног концепта индонежанске геополитике, концепцијом Нусантара (www.indonesia.go.id,).

Једном другом приликом, председник Џоко Видодо је у свом говору на састанку међународне организације (International Maritime Organization - IMO), 2016. године, рекао: "изградићемо поморску инфраструктуру, заштитити наше морске ресурсе од илегалне и деструктивне експлоатације, искористити морско богатство за наш народ, одржати сигурност и безбедност мора као артерије светске трговине, сачувати га за нашу децу и унуке и за свет" (<https://setkab.go.id/pidato-di-sidang-imo-presiden-jokowi-komitmen-jadikan-indonesia-poros-maritim-dunia/>).

И о другим безбедносним изазовима и претњама, посебно у вези са тероризмом, такође се интензивно говори као о једном од приоритета индонежанске државне политике. У расправи о кандидатури за председника 2019. године, између Џоко Видодоа и његовог противника Прабовоа - наведено је да је Индонезија суочена са растућим тероризмом како на глобалном плану, тако и на сопственој територија. Том приликом су се оба председничка кандидата сложила да је тероризам зло савременог света које се мора искоренити. Међутим, напори и активности на искорењивању тероризма и терористичких претњи, често се суочавају са питањем људских права. Стога је потребна стратегија у решавању терористичких претњи, а да се не потакне перцепција јавности о угрожавању основних људских права и слобода.

Индонежанско Веће за улему (нешто као Исламска Заједница Индонезије),³⁶ издало је тзв. фатву да тероризам није цихад јер прави штету. Различити напори у борби против тероризма морају се учинити на начин да се синергира превенција и да се подигне ниво знања о тој негативној појави. Превенција, у смислу контрарадикализације и поновна радикализација за починиоце који су индоктринирани. У овом случају се очекује од сваке организације у заједницама, посебно верским, да сарађује у

³⁶ Исламске заједнице Индонезије су невладине организације које омогућавају исламским учитељима да воде, подстичу и штите муслимане широм Индонезије. Исламске заједнице Индонезије као форум за расправљање муслиманских учитеља и ученика, односно следбеника. Њихова улога се посебно односи на: пружање смерница индонезијским муслиманима у остваривању верског и друштвеног живота који је благословио Бога; пружање савета о верским и заједничким питањима влади и заједници, повећање активности на реализацији „укхвах исламије“ и међуверског склада у јачању јединства и интегритета нације; и остваривање везе између улема и умара (владе) односно између народа и владе како би се постепено национални развој; побољшање односа и сарадњу између организација, исламских институција и муслиманских учењака и учитеља у пружању упутстава за заједницу, посебно муслимане, одржавањем међусобних консултација и информисања (mui.or.id).

борби против тероризма (изјава тада председничког кандидата Џоко Видодоа у расправи о кандидатурама за председнички мандат 2019-2024.). На тој дебати председничких кандидата, Прабово³⁷ је такође изјавио да се тероризам често извози из других земаља и да се регрутују најчешће муслимани у улози исламских фундаменталиста који врше терористичке акте. Притом се наглашава потреба да се исламски фундаментализам и радикализам одвоје од правог изворног ислама, односно његовог учења као религије.³⁸

Мисија борбе против терористичких претњи, као један од императива безбедносне политике може се остваривати и кроз економски и друштвени, па и верски развој. Стандардни оперативни поступци приликом имплементације и спровођења те политике такође морају бити засновани на поштовању људских права и слобода. Штавише, Индонезија има Закон о тероризму из 2018. године који регулише напоре у превенцији кроз културне, верске и економске приступе и поштовање начела транспарентности када делује против тероризма.

Дерадикализација је начин који узрокује нестанак радикализма. Ако је узрок настанка искривљено разумевање религије, онда се покушава деловање на наведени узрок. Ако су узроци социјално економски фактори решење је у економским контрамерама, односно побољшању услова живота и рада и подизању нивоа животног стандарда. Потребно је истражити узроке настанка радикализма и предузети одговарајуће мере превентивно-репресивног карактера да се ти узроци отклоне. Дерадикализација се може обавити и кроз образовне канале, посебно подизањем нивоа знања о негативним тенденцијама и о последицама и штети које такве активности наносе заједници. Поред тога, треба уложити напоре на исправном разумевању религије у учење о исламу које преносе верски великодостојници који заиста поседују исправно верско знање. Ово се ради да би се избегло искривљено разумевање ислама које није у складу са његовим учењима и принципима. Ислам је религија која се заснива на принципу милости (благости) (Рахматан лил А'ламин (Rahmatan lil Al'amin)³⁹ (<https://www.nu.or.id/post/read/92049/makna-rahmatan-lil-alam-in-dalam-pandangan-tasa-wuf>,) и преведено на језик праксе, може се рећи да заправо ислам не учи никога да врши терористичке акте, као уосталом и све остале религије, јер нити

³⁷ Прабово је био један од председничких кандидата, заједно са актуелним председником Џоко Видодоом односно његов најозбиљнији противкандидат, на председничким изборима у Индонезији 2019. године.

³⁸ Концепти цихада, радикализма и ислама такође су детаљније објашњени у каснијим поглављима.

³⁹ „Рахматан Лил Ал аламин“ значи милост за универзум. Овај принцип је на арапском језику. Принцип „Рахматан лил 'Аламина“ је суштина исламског учења које у складу са Кур'аном који има универзалне вредности, како у вези са односом према Богу, односима са људима, тако и са односом с природом.

једна од њих не промовише насиље и застрашивање других људи и заједница. Напротив, све оне проповедају, милост, благод и толеранцију.

С друге стране, појачане активности на дипломатском плану на регионалном и глобалном нивоу, такође су један од стратешких приоритета председника Џокоа. Председник Џоко Видодо и заменик председника Јусуфа Кала наводе девет приоритетних ставки «дневног реда» односно политичког програма,⁴⁰ који носи назив „Нава Чита». Овај програм је покренут да би показао да је Индонезија на путу промене приоритета у спољној и унутрашњој политици, на путу реформи, да је она политички суверена, независна економски и културно остварена држава. Поменутих девет тачака програма, односно «дневног реда» су:

1. Заштита свих људи и обезбеђивање сигурности свим грађанима кроз слободну и активну спољну политику, националну безбедност и развој националне одбране под називом „Три Матра» (војска, морнарица, ваздушна одбрана) интегрисану на основу националних интереса, уз ојачавање свог идентитета као примарно поморске нације и државе;
2. Провера да ли је влада изградила квалитетну и професионалну државну управу (без коруптивних елемената), да ли је она ефикасна, демократска и поуздана, да ли даје приоритет напору да се поврати поверење јавности у демократске институције, настављајући консолидацију демократије кроз реформу партијског (политичког) система, вишестраначке политичке изборе, и репрезентативне институције;
3. Изградња и јачање јединствене Индонезију од периферних територија ка централним областима;
4. Делови Индонезије који су у развоју ће се и даље развијати кроз реформу система и спровођење закона, без корупције, достојанствено и поуздано и Индонезија ће бити моћна земља;
5. Побољшање квалитета живота људи у Индонезији, повећање квалитета образовања и обуке програмом «Паметна Индонезија»; као и унапређење програма социјалне заштите Индонезије, затим унапређење услова рада и стварање просперитетне Индонезија, подстицање аграрне реформе и подршка у виду различитних субвенција и социјалне (друштвене) безбедности.

⁴⁰ Девет тачака програма преузето са званичног државног сајта www.kpu.go.id.

6. Побољшање продуктивности и конкурентности људи и пословних субјеката на међународном тржишту, да Индонезије може да напредује у односима са другим азијским земљама.
7. Остваривање економске независности, како би се развили стратешки сектори домаће привреде.
8. Мењање карактера нације ка њеном просперитету (Индонезани то називају: «Револуција менталитета») кроз политику престојавања националног програма са напредним аспектима грађанског образовања. Као што учи историја формирања нације, патриотизам чува и штити државу, а један од начина да се негује дух патриотизма јесте уграђивање одговарајућих васпитно-образовних садржаја у наставне планове и програме Индонезије.
9. Ојачавање разноликости и обнова Индонезије у социјалном погледу, кроз политику јачања образовања за различито становништво и стварање простора за дијалог између становника (www.kpu.go.id,).

Индонезија ради на повећању свог буџета како би се задовољиле основне потребе државе када је у питању систем наоружања војне опреме и технике. Повећање буџета за одбрану има за циљ постизање «минималних основних снага» (Minimum Essential Force - МЕФ). Побољшање квалитативне компоненте, када су у питању људски ресурси и војна техника и наоружање у индонезанској националној армији, такође је једна од главних брига режима председника Џоко Видодоа. Наведено постизање «минималних основних снага» (МЕФ) подељено је у три фазе:

- Стратешки план фазе I (2010. – 2014.);
- Стратешки план фазе II (2015. – 2019.); и
- Стратешки план фазе III (2020. – 2024.).

Појава овакве државне политике везане за МЕФ, првобитно је била мотивисана ембаргом једног од америчких произвођача оружја. Ембарго се догодио 1991. године. Један од напора да се побољшају и квантитативно и квалитативно индонезански системи наоружања био је кроз сарадњу у области одбране са другим земљама. У почетној фази сарадња је остваривана са суседним земљама у региону.

Политика коју води режим председника Џоко Видодоа ставља већи нагласак на популизам и демократију. Џоковијев стил вођења државе и нације је такође врло инклузиван. У време председничких избора 2014. године, противник Џокоа Видодоа

био је неко ко је имао искуства у сфери војно-безбедносне политике - Прабово. С друге стране Џоко Видодо је био градоначелник и бизнисмен. Тако је Видодо ставио свој технократски, унутарсистемски популизам, на супрот ултранационалистичким идејама противкандидата Прабовоа (Mietzner, 2015: XII). Популизам Џокоа Видодоа приоритетно је довео до побољшања живота „малог“ обичног човека – грађана и грађанки Индонезије, у односу на велике политичко-економске и друштвене визије и идеје (Mietzner, 2015: XIII).

Влада режима председника Џокоа Видодоа се у многим сегментима разликује од рада његових претходника на месту председника државе. Џоко Видодо има политичку каријеру као градоначелник Сола, а након тога као гувернер Џакарте, да би касније преко партије Демократија био кандидован за председника Индонезије у периоду од 2014. до 2019. године. Џоко Видодо је победио на председничким изборима и успоставио своју администрацију у наведеном периоду. Поново је реизабран у другом председничком мандату за период од 2019. до 2024. године. У вођењу спољне политике режим председника Џоко Видодоа је више нагласио регионалну природу, јачањем утицаја у региону југоисточне Азије путем механизма сарадње у регионалним форматима, на пример у оквиру АСЕАН-а. Такође, један од најзначајнијих приоритета администрације новог-старог председника је јачање индонежанских поморских снага и њиховог утицаја и значаја у региону. Експлицитно таква политика водила је јачању улоге Индонезије у југоисточној Азији. Аргументација и потврда оваквог става његове администрације заправо је спровођење визије Индонезије као „светске поморске осе“.

Табела 6. *Листа министара Кабинета Индонезије у периоду 2014 –19.*

Листа министара Кабинета Индонезије у првој ери владе председника Џоковијеве 2014 –19.	
<i>Министар</i>	<i>Министарства</i>
Теђо Еди Пурђианто (27. октобра 2014. – 12. августа 2015.); Лухут Бинсар Панђаитан (12. августа 2015. – 27. јула 2015.); Виранто (27. јула – 20. октобра 2019.);	Координирајући министар за политичка, правна и безбедносна питања
Софјан Ђалил	Координирајући министар за економска

(27. октобра 2014. – 12. августа 2015.); Дармин Насутион (12. августа 2015. – 20. октобра 2019.);	питања
Индројоно Сусило (27. октобра 2014. – 12. августа 2015.); Ризал Рамли (12. августа 2014. – 27. јула 2016.); Лухут Бинсар Панђаитан (27. јула 2016. – 20. октобра 2019.);	Координирајући министар за поморство и инвестициона питања
Пуан Махарани (27 октобра 2014 – 30 септембра 2019.)	Координирајући министар за људски развој и културу
Пратикно (27 октобра 2014 – 20 Октобра 2019.)	Министар државног секретара
Чахјо Кумоло (27 октобра 2014 – 20 октобра 2019.);	Министар унутрашњих послова
Ретно Лестари Марсуди (27 октобра 2014 – 20 октобра 2019.);	Министар спољних послова
Рјамизад Рјакуду (27 ктобра 2014 – 20 октобра 2019.);	Министар одбране
Јасона Лаоли (27 октобра 2014 – 30 септембра 2019.);	Министар за право и људска права
Бамбанг Брођонегоро (27 октобра 2014 – 27 јула 2016.); Сри Мулјани Индрањати (27 јула 2016 – 20 октобра 2019.);	Министар финансија
Судирман Саид (27 октобра 2014 – 27 јула 2016.); Арчандра Тахар (27 јула 2016 – 15 августа 2016.); Лухут Бинсар Панђаитан (15 августа – 14 октобра 2016.); Игнасиус Ђонан (14 октобра 2016 – 20 октобра 2019.);	Министар енергије и минералних ресурса

Салех Хусин (27 октобра 2014 – 27 јула 2016.); Аирлангга Хартарто (27 јула – 20 октобра 2019.);	Министри индустрије
Рахмат Гобел (27 октобра 2014 – 12 августа 2015.); Томас Лембонг (12 августа 2015 27 јула 2016.); Енггартиастро Лукита (27 јула 2016 – 20 октобра 2019.);	Министар трговине
Амран Сулаиман (27 октобра 2014 – 20 октобра 2019.);	Министар пољопривреде
Сити Нурбаја (27 октобра 2014 – 20 октобра 2019.);	Министар животне средине и шумарства
Игнасиус Ђонан (27 октобра 2014 – 27 јула 2016.); Буди Карја Сумади (27 јула 2016 – 20 октобра 2019.);	Министар саобраћаја
Суси Пуђиастути (27 октобра 2014 – 20 октобра 2019.);	Министар поморства и рибарства
Ханиф Дакири (27 октобра 2014 – 20 октобра 2019.);	министар рада
Марван Ђа'фар (27 октобра 2014 – 27 јула 2016.); Еко Путро Санђојо (27 јула 2016 – 20 октобра 2019.);	Министар за села, за развој подручја у неповољном положају и трансмиграцију
Басуки Хадимулјоно (27 октобра 2014 – 20 октобра 2019.);	Министар јавних радова и јавног становања
Нила Мулук (27 октобра 2014 – 20 октобра 2019.);	Министар здравља
Анис Басведан (27 октобра 2014 – 27 јула 2016.); Мухађир Ефенди	Министар просвете и културе

(27 јула 2016 – 20 октобра 2019.);	
Мухамад Натсир (27 октобра 2014 – 20 октобра 2019.);	министар за истраживање, технологију и колеџ
Кофифах Индар Параванса (27 октобра 2014 – 17 јануара 2018.); Идрус Мархам (17 Јануара 2018 -24 августа 2018.); Агус Гумиванг Картасасмита (24 августа 2018 – 20 октобра 2019.);	Мнистра Социјал
Лукман Хаким Сајфудин (27 октобра 2014 – 20 октобра 2019.);	Министар за религије
Ариф Јахја (27 октобра 2014 – 20 октобра 2019.);	Министар туризма
Рудиантара (27 октобра 2014 – 20 ктбра 2019.);	министар комуникације и информатику
Анак Агунг Геде Нгурах Пуспајога (27 октобра 2014 – 20 октобра 2019.);	министар за задруге, мала и средња предузећа
Јохана Јембисе (27 октобра 2014 – 20 октобра 2019.);	министрица за оснаживање права жена и заштиту деце
Јуди Криснанди (27 октобра 2014 – 27 јула 2016.); Асман Абнур (27 јула 2016 – 15 августа 2018.); Шјафрудин (15 августа 2018 – 20 октобра 2019.);	Министар за административну реформу и реформу бирократије
Андринов Чаниаго (27 октобра 2014 – 12 августа 2015.); Софјан Ђалил (12 августа 2015 – 27 јула 2016.); Бамбанг Брођонегоро (27 јула 2016 – 20 октораба 2016.);	Министар за национално планирање развоја / шеф Агенције за планирање развоја
Фери Муршјидан Балдан	Министар за пољопривредна питања и

(27 октобра 2014 – 27 јула 2016.); Софјан Ђалил (27 јула 2016 – 20 октобра 2016.);	просторно планирање/шеф Националне агенције за земљиште
Рини Мариани Суванди (27 октобра 2014 – 20 октобра 2019.);	Министар државних предузећа
Имам Нахрави (27 октобра 2014 – 19 септембра 2019.); Ханиф Дакири (20 септембра 2019 – 20 октобра 2019.); Ханиф је извршаваће задатка Имама Нахравија Имам је постао осумњичени у за корупцију	Министар омладине и спорта
Званичници на министарском нивоу	
Андхи Нирванто (21. октобар 2014. - 20. новембар 2019.); Мухаммад Прасетио (20. новембар 2014. - 22. октобар 2019.);	Правобранилац
Моелдоко (30. августа 2013. - 20. новембра 2014.); Гатот Нурмантио (8. јул 2015. - 8. децембар 2017.); Хади Чахјанто (8. децембар 2017. – до данас данашњег);	Командант индонежанске националне војске
Анди Виђајанто (3. новембра 2014. - 12. августа 2015.); Прамоно Анунг (12. августа 2015. - 20. октобра 2019.);	Секретар кабинета
Шефови значајних државних институција	
Марциано Норман (19. октобар 2011. - 8. јул 2015.); Сутииосо	Шеф државне обавештајне службе

(8. јул 2015. - 9. септембар 2016.); Буди Гунаван (9. септембар 2016. - Петахана)	
Махендра Сирегар (1. октобар 2013. - 27. новембар 2014.); Франки Сибарани (27. новембра 2014. - 27. јула 2016.); Тхомас Лембонг (27. јула 2016. - 22. октобра 2019.);	Шеф Координационог одбора за инвестиције
Триаван Мунаф (26. јануара 2016. - 22. октобра 2019.);	Шеф Агенције за креативну економију

Током првог периода владања администрације председника Џоковија дошло је до најмање три промене кабинета, односно владе. Прва је била 2015. године, друга 2016. године, а трећа 2018. године. Прекомпозиција кабинета постало је дискреционо право председника Индонезије. Још у периоду прве администрације председника Џокоа Видодоа и министра спољних послова Ретна Марсудија – постављена је као приоритет намера да Индонезија ојача своје поморске капацитете и постане поморска сила у регионалним оквирима. Идејом о „светској поморској оси“ изграђени су главни стубови на којима почива оваква визија, што је, између осталог, учинило Индонезију снажнију и у самом региону Југоисточне Азије. Промовисано је пет стубова за изградњу концепта Индонезије као „светске поморске осе“ и ти стубови су:

- изградња поморске културе;
- чување и управљање морским ресурсима;
- изградња морске инфраструктуре и повезаности;
- поморска сарадња путем дипломатије; и
- изградња поморске моћи.

Питање граница Индонезије, односно прекоморских граница са суседним земљама је свакако један од приоритета индонезанске државне политике, како би се превентирали и избегли евентуални погранични сукоби. Поред тога, проблеми у вези са полагањем суверенитета над појединим острвима у Јужном кинеском мору и гомилање конфликтног потенцијала и даље егзистирају несмањеним интензитетом, с тим што је

Индонезија постала један од посредника међу државама које су истакле своје захтеве за суверено право над тим спорним острвским територијама. Управо због нагомиланог конфликтног потенцијала, комплексна ситуација у Јужном кинеском мору може чак и прерасти у оружани сукоб из три разлога: 1). Стране укључене у спор око ових спорних територија у Јужној Кини могу да користе војна средства као аргументацију за поткрепљивање њихових тврдњи; 2). Укључивање или интервенција земаља изван региона против неке од учесника спора у Јужном кинеском мору, 3). Непостојање релевантне и респектабилне међународне организације или институције која би служила и за решавање оваквих врста спорова (Индонезанска бела књига одбране 2015: 7-8.).

Иако могућност коришћења војних средстава и употребе силе отворено остаје као опција у процесу решавања наведених пограничних спорова, кроз формат сарадње АСЕАН-а би се могло арбитрирати у наведеним споровима у Јужном кинеском мору и утицати на релаксацију сложене политичко-безбедносне ситуације у региону и суседним подручјима. Преведено на језик праксе, кроз формате сарадње АСЕАН-а се могу учинити политичко-дипломатски напори где би се сви проблеми решавали на принципима компромиса, толеранције и одустајања од употребе силе и претњи силом. Индонезија, као један од оснивача АСЕАН, била је активно укључена у посредовање у пограничним споровима и она је у тој својој посредничкој мисији такође промовисала принцип мирног решавања спорова политичко-дипломатским средствима уз одрицање од употребе насиља, односно силе и претње силом у изналажењу заједничких, обострано прихватљивих решења за превазилажење сукоба у Јужном кинеском мору. Међутим, АСЕАН као регионална организација реално нема довољно политичких и безбедносних капацитета за самостално решавање ових случајева. Уз напред изнете чињенице и принципе своје посредничке улоге, Индонезија истовремено промовише и принцип немешања у унутрашње ствари других држава чланица ове регионалне организације, као и поштовање њиховог суверенитета и територијалне целовитости. Ова танка линија између ових принципа политичког деловања временом је постала прихватљива граница у посредничкој мисији, а истовремено, да земље чланице не би имале сумњу у добре посредничке намере. Међутим, у пракси, због већ констатованог недостатка политичких и војно-безбедносних капацитета да се ти погранични спорови између држава региона политички реше, то решавање спорова у Јужном кинеском мору једноставно се одлаже уз одржавање стања *status quo*, али без прихватања посредничке улоге ванрегионалних чинилаца у решавању ових проблема.

Треба напоменути и чињеницу да је актуелни председник Индонезије Џоко Видодо⁴¹, у основи прагматичан политичар. У сфери међународних односа, са тачном детекцијом и идентификацијом политичко-безбедносних проблема у региону Југоисточне Азије, уз обилату помоћ његових сарадника, државних званичника кабинета, али и тимова експерата за међународно право и регионалне и глобалне односе, Председник Индонезије води изражену популистичку политику (дипломатију). Међутим тај прагматизам и политички популизам је много више усмерен на унутрашњу политику, али и са јасном визијом да Индонезија временом постане регионална и глобална поморска сила на међународном плану.

Као што је познато, Индонезија је велика архипелашка земља која обилује природним ресурсима, укључујући и природна богатства у својим територијалним водама. Водена територија Индонезија је богата рибом, па су чести случајеви да разне врсте цивилних пловила (бродови и чамци пре свега) других земаља улазе у индонежанске територијалне воде без дозволе, нарушавајући тако њен територијални интегритет и суверенитет, како би се неовлашћено бавили илегалним риболовом. Концепција светске поморске осе је заправо препознавање геостратегијских и геополитичких предности Индонезије које нуди излазак на два океана - Индијски и Тихи океан, и коришћење предности и богатства великог воденог пространства тзв. Економске зоне (до 200 наутичких миља) који припадају Индонезији (Admiral, 2018: 3). Политика режима председника Џоко Видодоа је пројектована тако да у наредном периоду повећа поморску моћ Индонезије у регионалним и глобалним оквирима. Оваквом политиком Индонезије, која промовише амбицију да постане респектабилна поморска сила, истовремено не значи и њено одустајање од политике изградње добрих билатералних односа са суседним државама, као и мултилатералних односа у региону, нарочито са земљама чланицама регионалне организације АСЕАН. Напротив, она улаже додатне напоре на поспешивању и унапређењу тих односа.

Безбедносни изазови, ризици и претње у индонежанским територијалним водама, али и у региону су сваке године све сложенији а истовремено се и квантитативно повећавају. Као што је већ напоменуто, индонежанска поморска богатства су предмет нелегалног присвајања од стране држављана других земаља који се баве недозвољеним ловом рибе и плодова мора. Индонезија је одлучна у својој

⁴¹ Председник Индонезије Џоко Видодо је пре политичке каријере био бизнисмен. Након тога је обављао и више политичких функција на локалном нивоу, да би на крају био изабран за председника државе.

намери да такву врсту инкриминушућег понашања спречи свим расположивим средствима, укључујући и употребу силе. Илегални улазак у индонежанске територијалне воде и неовлашћено присвајање њених природних ресурса је велики безбедносни изазов са којим се суочава ова архипелашка држава. Најчешће је реч о илегалном, непријављеном и недозвољеном риболову. Строга политика у превазилажењу овог проблема успостављена је на институционалан начин од стране индонежанског Министарства поморства и рибарства у садејству са Ратном морнарицом и граничним снагама. Овим инкриминушућим актима у вези нелегалног риболова, директно су оштећени индонежанска држава, односно њени привредни субјекти и грађани који се баве рибарењем, у смислу да им је онемогућено да максимално експлоатишу природна – морска богатства. Стога претња територијалном интегритету и суверенитету Индонезије, у виду неовлашћеног уласка у њене територијалне воде од стране рибарских бродова и чамаца других држава, је веома значајно безбедносно, али и економско питање.

Према званичним подацима индонежанских институција – Националне агенције за управљање границама, Индонезија још увек има територијалне спорове са неколико суседних држава. На доњој слици приказане су копнена и поморска државна граница Индонезије (извор је званичан податак Националне агенције за управљање границом Индонезије).

Слика 7. Државне границе Индонезије

Извор: bnpp.go.id,

До данас, Индонезија није решила све територијалне спорове које има са неколико суседних држава. Она још увек преговара о демаркацији граничне линије са суседима и основна карактеристика тих преговора су дуготрајност и немогућност решавања. Стога је проблем државне границе Индонезије и њени погранични спорови са неколико суседних земаља једна од главних брига спољне политике режима председника Џоко Видодоа, како у садашњем мандату, тако и претходне председничке администрације. Чине се значајни напори на спољнополитичком плану, да ова посебно осетљива тема и заправо велики безбедносни изазов, примарно не утиче и не детерминише односе регионалне сарадње унутар АСЕАН-а. Председник Индонезије Џоко Видодо је 17. јануара 2019. године, потписао Упутство председника бр. 1/2019. о убрзаном успостављању и развоју 11 интегрисаних прекограничних прелаза (Cross Country Post), и то:

1. Интегрисани гранични прелази Серасан, Серасан Дистрик, Натунa Регенци, Риау;
2. Интегрисани гранични прелази Јагои Бабанг, Јагои Бабанг Дистрик, Бенгкаианг Регенци, Вест Калимантан;
3. Интегрисани гранични прелази из Сеи Келика, округа Кетунгау Хулу, округ Синтанг, западни Калимантан;
4. Интегрисани гранични прелази Сеи Ниамук, округ Северни Себатик, Нунокан Регенци, Северни Калимантан;
5. Интегрисани гранични прелази из Лабанга, округа Лумбис Огонг, Нунокан Регенци, Северни Калимантан;
6. Интегрисани гранични прелази Лонг Миданг, Краиан Дистрикт, Нунокан Регенци, Северни Калимантан;
7. Интегрисани гранични прелази Лонг Наванг, Каиан Хулу Дистрикт, Малинау Регенци, Северни Калимантан;
8. Итегрисани гранични прелази из Оеполија, Источни Амфоанг округ, Купанг Регенци, Источна Нуса Тенггара;
9. Интегрисани гранични прелази града Напана, округ Северни Бикоми, северни регион централног тимора, источна Нуса Тенггара;
10. Интегрисани гранични прелази Сота, округ Сота, Регија Мерауке, Папуа; и
11. Интегрисани гранични прелази из Иететкуна, округа Нинати, региона Бовел Дигул, Папуа.

Ових једанаест националних прекограничних прелаза су обавеза и за све институције које су у вези са заштитом и одржавањем граничне линије Индонезије са суседним земљама. Поред граничног питања, случај илегалног риболова у индонезијским водама такође је велики безбедносни проблем који се мора посебно решавати. Према подацима индонежанског државног званичника - шефа Радне групе за отклањање последица илегалног риболова (или скраћено радна група бр. 115), у периоду од средине 2017. до новембра 2018. године, забележена су 134 случаја нелегалног и недозвољеног риболова, при чему је 41 случај правно санкционисан уз изречене правоснажне судске пресуде.

Некадашњи Министар поморства и рибарства Индонезије у влади, за време првог председничког мандата Џоко Видодоа (2014. – 2019. година), Суси Пуђиастути (*Susi Pudjiastuti*), је изјавила да је регистровано, односно евидентирано чак 488 случајева заплена и/или потапања илегалних рибарских пловила (бродова и чамаца) на основу судске одлуке. Претходно је Министар поморства и рибарства одржао састанак са амбасадорима пријатељских земаља, а посебно у оквиру организације АСЕАН, у вези са политиком везаном за стране бродове који илегално улазе у индонежанске територијалне воде. О запленама (потапању – потонућу) ових пловила која су ушла илегално у индонежанске територијалне воде и која су се бавила недозвољеном и нелегалном експлоатацијом индонежанског морског природног богатства, државе из којих она потичу су транспарентно и уредно обавештене. Оваква одлучна мера за спречавање илегалног риболова постала је један од корака владине политике за јачање одбране мора и територије Индонезије. Поред тога, у циљу имплементације геополитичке идеје о Индонезији као светској поморској оси, држава улаже додатне напоре и средства у јачање њених војно-поморских снага и изградњи неопходних инфраструктурних објеката, али и у набавку новог наоружања, опреме и војне технике за потребе Ратне мотрарице.

Табела 7. *Пловила која су потопљена (потонула) у периоду 2014-18.године*

Листа пловила (бродова и чамаца) који су потопљени –потонули у временском периоду од средине 2014. до средине 2018. године	
Вијетнам	276 бродова
Филипини	90 бродова
Таиланд	50 бродова

Малејзија	41 бродова
Индонезија (страни бродови који користе индонежанску заставу)	26 бродова
Кина	1 брод
Белизе	1 брод
Без државе	1 брод

Извор: <https://kkr.go.id/artikel/5714-hari-kemerdekaan-pemerintah-tenggelamkan-125-kapal-pelaku-illegal-fishing>,

Ради илустрације претходно наведених чињеница о проактивним државним мерама у спречавању недозвољеног илегалног риболова у индонежанским територијалним водама, сведочи и званични податак да је на дан независности Индонезије, 17. августа 2018. године, заробљен - заплењен - потопљен већи број страних пловила (бродова и чамаца) у територијалним водама Индонезије. Подаци у доњој табели су узети са званичне веб странице индонежанске владе:

Табела 8. *Пловила која су потопљена (потонула) 17.8.2018.године*

Листа пловила (бродова и чамаца) који су потопљени (потонули) 17 августа 2018.	
Вијетнам	86 бродова
Филипина	14 бродова
Малезија	20 бродова
Индонезија	5 бродова

Наведена потапања, односно заплене и потонућа су извршена истовремено на већем броју локација у индонежанским територијалним водама, као што су: Понтианак, Чиребон, Натуна, Битунг Ачех, Таракан, Белаван Батам, Амбон.

Важно је напоменути и чињеницу да је у ранијем периоду од 2008. до 2013. године, број заплених (заробљених) пловила (бродова и чамаца) био још већи. О томе сведоче и чињенице, односно подаци из званичног пописа Министарства поморства и рибарства Индонезије:

Табела 9. *Пловила која су заплена -потопљена (потонула) у периоду 2008.-13.*

Заплена - потапање бродова у периоду 2008 –13. године	
Вјетнам	364 бродова
Филипина	46 бродова
Тхаиланда	68 бродова
Малајзија	70 бродова
Индонезија	344 бродова
Кина	30 бродова
Таиван	6 бродова
Хонгконг	2 брода

Заплена, односно потапање пловила (бродова и чамаца) која врше недозвољен, илегалан риболов у индонежанским територијалним водама, регулисани су Законом о рибарству, број 45. из 2009. године, одредбама члана 69. став 4. који гласи: "Истражитељи и/или надзорници у рибарству могу предузети посебне мере у виду заплене и/или потонућа рибарских пловила под заставом друге државе на основу довољно чврстих и релевантних доказа."

Овакве одредбе наведеног закона постале су правна основа за поступање у ситуацијама када се страни бродови и бродови под заставом Индонезије илегално баве експлоатацијом морског богатства у индонежанским територијалним водама, односно њених морских природних ресурса (пре свега рибе и плодова мора). Ова одредба Закона о рибарству односи се на већи број конкретних ситуација који се учестало јављају у индонежанском мору, и то:

- Улазак у воде у Индонезији без дозволе или илегално;
- Бављење забрањеним риболовом;
- Повреда простора одређеног за риболов;
- Непотпуни документ;
- Коришћење недозвољених средстава за риболов (механичких, хемијских, биолошких, експлозивних, итд.);
- Претовар рибе;
- Непостојање предајника;
- Опрема за риболов није у складу с дозволом.

Кроз илегални риболов и погранична питања са суседним земљама, политика режима председника Џоко Видодоа постала је у много већој мери концентрисана на поморска питања. Шире гледано, у азијско-пацифичком региону безбедносни изазови са којима се државе суочавају такође су веома комплексни, и постоји висок ниво угрожености безбедносним претњама, било да су оне традиционалне или нетрадиционалне природе. Ова чињеница значајно утиче на начин на који се спроводи безбедносна политика Индонезије у суочавању са изазовима, ризицима и претњама у поморској области. Гледано из традиционалне безбедносне перспективе, Азијско-пацифички регион има дугу историју кријумчарења наркотика, кријумчарења људи, шверца оружја, пиратерије на мору, крађе природних ресурса, итд. (индонезијска бела књига 2015: 6.). Поред ових безбедносних изазова, у последњих неколико деценија овај регион је све више суочен са озбиљним безбедносним изазовима и претњама у вези са тероризмом и извођењем терористичких аката.

Слика 8. *Најзначајнији поморске пловне марируте у Индонежанском архипелагу*

Извор: bnpp.go.id

Пролиферација безбедносних изазова и претњи у Азијско-пацифичком субрегиону утицао је на ниво регионалне безбедности југоисточне Азије, као и територијалних вода Индонезије. Ова држава има три значајна архипелашка поморска коридора – траке, односно поморске пловне марируте у Индонежанском архипелагу

(АЛКИ) које истовремено имају огроман геостратегијски, одбрамбени, војно-поморски, али и економски значај. Сходно тој чињеници, они морају бити заштићени од свих видова и облика угрожавања, односно од безбедносних изазова и претњи, укључујући и тероризам, као претњу регионалног и глобалног карактера. Подела индонежанских архипелагских поморских пловних коридора (стаза) обухвата:

1. Поморски пловни коридор I Индонежанског архипелага - преко Јужног кинеског мора, Јавског мора, Индијског океана, мореуза Каримата и мореуза Сунда.
2. Поморски пловни коридор II Индонежанског архипелага - кроз Сулавезијско море, Флореско море и Ломбочки мореуз.
3. Поморски пловни коридор III Индонежанског архипелага - прелази из Тихог океана, кроз Серамско море, Малучка острва, Бандско море, Омбијски мореуз, Савуанско море и излази у Индијски океан.

Одређивање поморских пловних коридора у Индонежанском архипелагу је део поморске политике индонежанске државе у покушајима успостављања суверенитета и територијалног интегритета на простору целокупног архипелага који јој припада. Поморски пловни коридори Индонежанског архипелага су званичан предлог државе Индонезије који је поднет Међународној поморској организацији (ИМО) на 69. заседању 1998. године. Тада је Одбор за поморску безбедност ИМО прихватио предлог Индонезије у вези са ова три предложена поморска пловна коридора Индонежанског архипелага.

Када је реч о званичној поморској политици Индонезије која је уређена већим бројем законских и подзаконских аката, и чија су опредељења институционализована у базичним стратегијско-доктринарним документима различитог хијерархијског нивоа, њени основни постулати, принципи и смернице представљени су на доњој слици. Поморска политика Индонезије, поједностављено речено заснована је на седам „стубова“ (види слику).

Слика 9. Основне смернице поморске политике Индонезије

Извор: <https://maritim.go.id/hari-maritim-momentum-jadikan-indonesia-mercusuar-dunia/>

Председник Индонезије Џоко Видодо је званично потписао председнички декрет број 6. из 2017. године „о утврђивању режима најудаљенијих малих острва“, којим се регулише правно-територијални статус за 111 најудаљенијих малих острва у Индонезанском архипелагу. Ова мала острва део су територије државе Индонезије, али се она просторно налазе у близини неколико суседних држава. У наредној табели дат је потпуни списак „спољних малих острва по провинцијама“ у Индонезији као и списак провинција којима она припадају (напомена: због лакшег разумевања, али и потешкоћа са изговором назива ових острва, њихов списак је дат најпре на индонезанском језику, а затим и превод њихових имена на српски језик):

Табела 10. *Списак спољних малих острва Индонезије (по покрајинама)*

Бројеви	Провинција	Острва
1.	Kepulauan Riau/ Острва Риау	<ul style="list-style-type: none"> • Pulau Berakit/ Острва Пулау Беракит • Pulau Sentut/ Острва Сентут • Pulau Tokong Malang Biri/ Острва Токонг Маланг Бири • Pulau Damar/ Острва Дамар • Pulau Mangkai/ Острва Мангкаи • Pulau Tokong Nanas/ Острва Токонг Нанас • Pulau Tokongbelayer/ Острва Токонгбелајер • Pulau Tokongboro/ Острва Токонгборо • Pulau Semiun/ Острва Семиун • Pulau Sebetul/ Острва Себетул • Pulau Sekatung/ Острва Секатунг • Pulau Senua/ Острва Сенуа • Pulau Subi Kecil/ Острва СубИ Кечил • Pulau Kepala/ Острва Кепала • Pulau Tokonghiu Kecil/ Острва Котонгхиу Кечил • Pulau Karimun Anak/ Острва Каримун Анак • Pulau Nipa/ Острва Нипа • Pulau Pelampung/ Острва Пелампунг • Pulau Batuberantai/ Острва Батуберантаи • Pulau Putri/ Острва Путри • Pulau Bintan/ Острва Бинтан • Pulau Malang Berdaun/ Острва Маланг Бердаун
2.	Kalimantan Utara/ Северни Калимантан	<ul style="list-style-type: none"> • Pulau Sebatik/ Острва Себатик • Pulau Unarang/ Острва Унаранг
3.	Kalimantan Timur/ Источни Калимантан	<ul style="list-style-type: none"> • Pulau Maratua/ Острва Маратуа • Pulau Sambit/ Острва Самбит

4.	Sulawesi Tengah/ Централ Сулавеси	<ul style="list-style-type: none"> • Pulau Lingian/ Острва Лингиан • Pulau Solando/ Острва Соландо • Pulau Dolangan/ Острва Доланган
5.	Sulawesi Utara/ Северни Сулавеси	<ul style="list-style-type: none"> • Pulau Bongkil (Pulau Bangkit)/ Острва Бонгкил (Острва Бангкит) • Pulau Mantehage (Pulau Manterawu)/ Острва Мантехаге (Острва Мантераву) • Pulau Makalehi/ Острва Макалехи • Pulau Kawaluso/ Острва Кавалусо • Pulau Kawio/ Острва Кавио • Pulau Marore/ Острва Мароре • Pulau Batuwaikang/ Острва Бату Ваиканг • Pulau Miangas/ Острва Миангас • Pulau Marampit/ Острва марампит • Pulau Intata/ Острва Интата • Pulau Kakorotan/ Острва Какоротан • Pulau Kabaruan/ Острва Кабаруан
6.	Maluku Utara/ Северни Малуку	<ul style="list-style-type: none"> • Pulau Yiew Besar/ Острив Велики Јиев
7.	Papua Barat/ Западни Папуа	<ul style="list-style-type: none"> • Pulau Moff (Pulau Budd)/ Острва Моф (Ортров Буд) • Pulau Fani/ Острва фани • Pulau Miossu/ Острва Миосу
8.	Papua/ Папуа	<ul style="list-style-type: none"> • Pulau Fanildo/ Острва Фанилдо • Pulau Bras/ Острва Брас • Pulau Befondi/ Острва Бэфонди • Pulau Liki/ Острва Лики • Pulau Habe/ Острва Хабе • Pulau Komolom/ Острва Комолом • Pulau Kolerom/ Острва Колепом • Pulau Laag/ Острва Лаг • Pulau Puriri/ Острва Пурири

9.	Maluku/ Малуку	<ul style="list-style-type: none"> • Pulau Ararkula/ Острва Араркула • Pulau Karerei (Pulau Kawareira Besar)/ Острва Каререј (Острва Велика Кавареира) • Pulau Penambulai/ Острва Пенамбулај • Pulau Kutubai Utara/ Острва Северни Кутубај • Pulau Kutubai Selatan/ Острва Јужни Кутубај • Pulau Karang/ Острва Каранг • Pulau Enu/ Острва Ену • Pulau Batugoyang/ Острва Батугојанг • Nuhuyut (Pulau Kei Besar)/ Нухујут (Острва велики Кеј) • Pulau Larat/ Острва Ларат • Pulau Sutubun/ Острва Сутубун • Pulau Selaru/ Острва Селару • Pulau Batarkusu/ Острва Батаркусу • Pulau Marsela/ Острва Марсела • Pulau Metimarang/ Острва Метимаранг • Pulau Letti/ Острва Лети • Pulau Kisar/ Острва Кисар • Pulau Wetar/ Острва Ветар • Pulau Lirang/ Острва Лиранг
10.	Nusa Tenggara Timur/ Источна Нуса Тенггара	<ul style="list-style-type: none"> • Pulau Alor/ Острва Алор • Pulau Batek/ Острва Баток • Pulau Rote/ Острва Роте • Pulau Ndana/ Острва Ндана • Pulau Sabu/ Острва Сабу • Pulau Dana/ Острва Дана • Pulau Mangudu/ Острва Мангуду
11.	Nusa Tenggara Barat/ Западна Нуса Тенггара	<ul style="list-style-type: none"> • Gili Sepatang (Pulau Sophialouisa)/ Гили Сепатанг (Острва Сопхиалоуиса)
12.	Bali/ Бали	<ul style="list-style-type: none"> • Pulau Nusa Penida/ Острва Нуса Пенида

13.	Jawa Timur/ Источна Јава	<ul style="list-style-type: none"> • Pulau Nusabarong (Pulau Barong)/ Острва Нусабаронг (Острва Баронг) • Pulau Ngekel (Pulau Sekel)/ Острва Нгекел (Острва Секел) • Pulau Panikan/ (Острва Паникан)
14.	Jawa Tengah/ Централна Јава	<ul style="list-style-type: none"> • Pulau Nusakambangan/ Острва Нусакамбанган
15.	Jawa Barat/ Западна Јава	<ul style="list-style-type: none"> • Pulau Batukolotok/ Острва Батуколоток • Pulau Nusamanuk/ Острва Нусаманук
16.	Banten/ Бантен	<ul style="list-style-type: none"> • Pulau Deli/ Острва Дели • Pulau Karangrabayang/ Острва Карангпабајанг • Pulau Kuhagolak/ Острва Кухаголак
17.	Lampung/ Лампунг	<ul style="list-style-type: none"> • Pulau Bertuah (Pulau BatuKecil)/ Острва Бертуах (Острва Батукечил)
18.	Bengkulu/ Бенгкулу	<ul style="list-style-type: none"> • Pulau Enggano/ Острва Енггано • Pulau Mega/ Острва Мега
19.	Sumatera Barat/ Западна Суматра	<ul style="list-style-type: none"> • Pulau Sibaru-baru/ Острва Сибару-бару • Pulau Pagai Utara/ Острва северни Пагаи • Pulau Niau/ Острва Ниау
20.	Sumatera Utara/ Северна Суматра	<ul style="list-style-type: none"> • Pulau Simuk/ Острва Симук • Pulau Wunga/ Острва Вунга • Pulau Berhala/ Острва Берхала
21.	Aceh/ Ачех	<ul style="list-style-type: none"> • Pulau Simeulue Cut/ Острва Симеулуе Чут • Pulau Salaut Besar/ Острва велики Салаут • Pulau Raya/ Острва Раја • Pulau Rusa/ Острва Руса • Pulau Bateeleblah/ Острва Батеелеблах • Pulau Rondo/ Острва Рондо • Pulau Weh/ Острва Вех
22.	Riau/ Риау	<ul style="list-style-type: none"> • Pulau Batumandi/ Острва Батуманди

		<ul style="list-style-type: none"> • Pulau Rupert/ Острва Рупат • Pulau Bengkalis/ Острва Бенгкалис • Pulau Rangsang/ Острва Рангсанг
--	--	--

Извор: <http://www2.kkp.go.id/artikel/1566-terbitkan-keppres-presiden-tetapkan-111-pulau-terluar>

Суштинска одлика ових малих острва (или групе острва) је да су просторно доста удаљена од Индонезије, односно да се налазе близу граница суседних држава Малезије, Источног Тимора, Аустралије, Филипина, Палауа, Индије, Папуе Нове Гвинеје, Сингапура, Вијетнама, укључујући и она која су близу отвореног мора. Суштина формално-правног регулисања њиховог статуса је покушај да се то реши институционално како би се предупредили евентуални погранични спорови са наведеним суседним земљама због њиховог статуса. Са друге стране, територијална удаљеност ових острва отвара могућност за појаву већег броја безбедносних изазова и претњи, од илегалне миграције, преко недозвољеног, нелегалног риболова до „порозности“ државне границе близу ових острва. Стога се чине додатни напори индонезанске државе да адекватно обезбеди чување државних граница близу ових малих острва (како би се спречио илегалан улазак страних бродова и да би се заштитила од илегалних улазака имиграната). С друге стране, ситуација са регулисањем статуса ових малих острва је додатно оптерећена чињеницом да Индонезија има пограничне територијалне спорове (проблем демаркације државне границе) са неколико суседних земаља у вези којих још увек није у потпуности постигнут међудржавни споразум, иако су преговарачки напори по том питању константни и перманентни. Треба напоменути да су одређени преговарачки напори на постизању споразума о демаркацији граничне линије са једним бројем суседних држава дали одговарајуће резултате, односно да је постигнут успех и напредак у том преговарачком процесу. Као илустрацију ове констатације може се навести пример ратификације, од стране законодане власти Индонезије, Споразума о утврђивању граница ексклузивне економске зоне, постигнут између Индонезије и Филипина, доношењем закона број 4. из 2017 године; затим ратификација Споразума о успостављању регионалних граница на мору у источном делу Сингапурског мореуза између Индонезије и Сингапура (закон бр. 1. из 2017. године; такође и Споразум техничко- еспертског тима Индонезије са Малезијом у вези са два заједничка техничка

предлога за одређивање морских територијалних граница у Сулавеском мору и јужном пролазу Малака; као и ратификација Основног споразума о граничном уређењу односа Индонезије са Папуом Новом Гвинејом, кроз Уредбу председника бр. 76. од 2018. године, итд.

Проблем индонежанских државних граница и малих острва Индонезије такође може бити један од значајних чинилаца који утичу на тероризам и извођење терористичких аката на територији Индонезије и у региону Југоисточне Азије. Као што је претходно напоменуто, у југоисточној Азији постоје терористичке групе које користе наведену порозност државних граница, с обзиром на географску чињеницу да је реч о огромном архипелагу. Оне често улазе на територију Индонезије из других држава или из правца отвореног мора. Стога је тероризам врло реална безбедносна претња којом је угрожена Индонезија и остале државе у региону Југоисточне Азије. Претња од извођења терористичких аката у овом региону је у последње две деценије порасла и то питање је постајло један од примарних облика угрожавања безбедности у региону. Након терористичких акција које су се догодиле 11. септембра 2001. године на тлу Сједињених Америчких држава, ова безбедносна претња постала је озбиљна брига за сваку земљу и једно од суштинских питања глобалне и регионалне безбедности. Индонежански војни званичник Кони Рахакундини (Connie Rahakundinie) заступа становиште да постоји висок ниво потенцијалних претњи Индонезији од тероризма и то у наредном периоду од најмање четврт века. Овакав став је базиран на основу анализе врсте, нивоа и форми претњи. Према свом нивоу безбедносне претње су класификоване на претње које се јављају на међународном – глобалном нивоу, претње на регионалном нивоу и локалне претње, с тим што је додатно анализиран подниво претњи који обухвата субрегион Пацифичке Азије и регион Југоисточне Азије. Када је реч о формама испољавања безбедносних претњи, узет је у обзир шири контекст схватања безбедности, односно нису обухваћене само такозвани традиционални облици угрожавања безбедности који се односе искључиво на државу као референтни објект и рат и војна претња као облик њиховог испољавања, већ је анализа проширена и на невојне облике угрожавања и безбедносне претње у социјалној, економској и културној сфери. Тако су обухваћене форме претњи од глобализације и економије, преко тероризма, кријумчарења дрога и оружја, пиратства, националних, религијских и расних сукоба, сепаратизма, до незапослености, животног стандарда и сиромаштва, природних катастрофа, нелегалног риболова, недостатка становништва, итд. (видети доњу табелу).

Табела 11. *Анализа нивоа, врсте и форми безбедносних претњи*

Бр.	ниво претње	Подниво претње	форма претње	врста претње
1.	Међународни и (глобални) ниво		<ul style="list-style-type: none"> • Глобализација • Економија 	-Унутар-државни (Inter-state) (без армија/ хегемонија)
2.	Регионални ниво	Азија Пасифик	<ul style="list-style-type: none"> • Економија • Здравље • Занимање 	Унутар-државни (Inter-state) (без армија/ хегемонија)
		Југоисточна Азија	<ul style="list-style-type: none"> • Тероризам • Спратли сукоб • Пиратство • Трговина људима • Трговина дрогом • Кријумчарење • Гранична економија 	Транснационални (Transnational) Унутар-државни (Inter-state) (без армија/ хегемонија)
3.	Национални ниво		<ul style="list-style-type: none"> • Национални, религијски и расни сукоби • Сепаратизам • Незапосленост • Сиромаштво • Природне катастрофе • Евакуација • Нелегална сеча • Нелегални риболов • Празна острва 	(Унутар-државни (Inter-state) (армија) Унутар-државни (Inter-state) (без армија/ хегемонија)

Извор: Connie Rahakundin. 2007. *Pertahanan negara dan postur TNI ideal*, Yayasan Odbor Indonesia, p. 75.;

Посебан акценат у предметној анализи био је на безбедносне претње у региону Југоисточне азије. Може се константовати да је ниво претњи у наведеном региону велики и то по више основа. Тероризам је један од најзначајнијих облика угрожавања безбедности. Такође, треба нагласити да се и национализам, као облик угрожавања безбедности, манифестовао у једном броју случајева у виду извођења бомбашких напада и терористичких аката на неколико острва у Индонезији. Морају се, свакако, узети у обзир и безбедносни изазови и ризици од последица природних катастрофа (земљотреса, цунамија, вулканских ерупција), које такође често погађају простор индонежанског архипелага.

Индонезија настоји да штити своје националне интересе и у овој области и пажљиво се односи према свим овим облицима безбедносних претњи. Стога она улаже додатне напоре у борби против потенцијалних претњи. То се може рећи и за облике испољавања безбедносних претњи које се јављају, не само на националном, већ и на регионалном и глобалном нивоу. Иако проблем тероризма није нов, он је поново дошао у жижу светске јавности након терористичких аката 11. септембра 2001. године у САД, који су шокирали свет.

Динамика глобалног стратешког развоја и геостратегијски положај Индонезије која је окружена са два океана (Тихи и Индијски океан) и представља природни спој два континента (Азија – Аустралија), учинили су да морске територије Индонезије постану међународни транснационални саобраћајни коридори - путеви. Ова географска чињеница утиче и да индонежанске и суседне територијалне воде такође постају рањиве на претњу терористичким актима. С обзиром на глобалан значај индонежанских територијалних вода, активности ове архипелашке земље на повећању своје поморске снаге и војно-одбрамбених капацитета такође имају утицаја на глобалне и регионалне напоре за превазилажење безбедносних претњи на мору. Индонезија није изузетак од оваквих напора да се сви релевантни субјекти на светском и регионалном нивоу ухвате у коштац са терористичким претњама и потенцијалним уласком терориста, морским путевима, на индонежанску копнену територију. Генерално, стратешки план спољне политике Индонезије, посебно у периоду 2014. – 2019. године, је да се повећа улога и значај Индонезије као лидера у региону и да ова држава да свој пуни допринос међународној сарадњи. За наредни петогодишњи период (2020 - 2025), план је позиционирање Индонезије као независне нације у глобалној заједници (Стратешки План Министарства спољних послова - Ахарија, 16.).

5.4.1. Улога Министарства спољних послова Индонезије у оквиру безбедносне сарадње у региону

Спољна политика је један од начина (средство) да свака земља реализује своје националне интересе у светској политици. Основни принципи индонежанске спољне политике, од момента остваривања независности, су независност и активност (Sukma, 1995: 305.). Независност спољне политике као принцип, значи нефаворизовање и неприпадање идеолошким, политичким или војним савезима и пактовима, док активност спољне политике, као принцип, подразумева динамичност и учествовање у светским пословима и регионалној сарадњи, затим у одржавању светског мира и помоћ у ублажавању напетости и решавању проблема (политичких, економских, безбедносних, итд.). Панчасила,⁴² односно њени основни филозофско-етички принципи су једна од карактеристика индонежанске спољне политике, док су одредбе Устава из 1945. године и даље на снази. Начела независности и активности индонежанске спољне политике и данас опстају, као што је то био случај у периоду хладног рата и политичко-идеолошке подељености на војне блокове земаља. Упркос честим домаћим политичким превирањима и разним проблемима на унутарполитичком плану у Индонезији, након стицања независности и након што је спољна политика прошла кроз неколико различитих фаза и промена, у основи свих тих промена и модалитета индонежанске спољне политике била су ова два начела (Sukma, 1995: 305.).

Спољна политика Индонезије између осталог, обједињује и јединствено индонежанско историјско, културно и политичко искуство, унутар којег је спољна политика попримила своје почетне облике и на крају се манифестовала као део националне политике (Sukma, 1995: 305). Сваки лидер има свој начин вођења спољне политике и она се води на основу стратегијско-доктринарних опредељења институционализованих у спољнополитичкој стратегији или доктрини. Иако се Индонезија труди да задржи принцип неутралности и да води самосталну спољну политику, неке особености ипак се ипак могу уочити.

Иако се спољна политика Индонезије од средине прошлог века заснивала на неутралности, независности и активности, што значи да Индонезија није припадала ни једном савезу или блоку држава, у стварности су постојале одређене тенденције. Први председник је био ближи источном, а други западном блоку. Оставком Сухарта са

⁴² Основна идеологија земље која има законску моћ да је поштују сви грађани.

позиције председника, након тридесет и две године (1998.), дошло је до реформе у спољној политици државе. У то време дошло је и до велике економске (финансијско-монетарне) кризе, не само у Индонезији него и у другим земљама југоисточне Азије. Међутим, и у прошлости је било догађаја и дешавања који су имали карактеристике значајних криза политичког, економског или безбедносног система (на пример, побуна 1974. позната као Малари догађај - Малари, 12–15. јануар 1974. Реч је о политичким немирима који су започети студенским демонстрацијама, а непосредни повод је био званична државна посета премијера Јапана, Танаке Какуеија, који је од 14. до 17. јануара 1974. године био у посети Џакарти. Студентски збор Универзитета Индонезије протествовао је због величине фондова страног капитала (Agustina, 2014)).

На основу стратегијско-доктринарних опредељења и «Праваца дугорочног развоја Индонезије за период 2005 – 2015. године», индонежанска спољна политика била је развијана кроз:

1. формулисање приоритета за јачање капацитета и кредибилитета спољне политике у циљу доприноса стварању о одржавању светског мира и правде у међународним односима;
2. давање приоритета побољшању квалитета дипломатије на међународним форумима, у настојању да се одржи и заштити национална безбедност, суверенитет и територијални интегритет и очување богатства националних природних ресурса;
3. рационализацију и проширење функција постојећих мрежа сарадње, како би се обновила солидарност АСЕАН-а у областима политике, културе и безбедности у правцу формирања компактније заједнице АСЕАН-а;
4. Одржавање светског мира кроз напоре за побољшање политичког и културног разумевања како између земаља тако и између регионалних савеза и пактова, као и између глобалних заједница у свету.

Министарство спољних послова Републике Индонезије једно је од важнијих министарстава које има велики утицај у развоју улоге Индонезије у међународним односима. Министарство спољних послова једно је од три министарства у Индонезији која се не могу распустити. Још два министарства која се не могу распустити су

Министарство одбране и Министарство унутрашњих послова.⁴³ Тренутно, Министарство спољних послова води политичарка Ретно Марсуди, као прва жена министар спољних послова у Индонезији. На основу Уредбе председника бр. 56 из 2015. године, функције Министарства спољних послова Републике Индонезије укључују:

- Формулисање и одређивање политика у области организовања спољних односа и спољне политике.
- Спровођење политика и смерница у области организације спољних односа и спољне политике.
- Примена техничких смерница и надзор над спровођењем политика у области организовања спољних односа и спољне политике.
- Спровођење студија и програма развоја из области организације спољних односа и спољне политике.
- Примена суштинске подршке свим елементима организације у Министарству спољних послова и представницима Републике Индонезије.⁴⁴
- Подстицање и пружање административне подршке Министарству спољних послова и представницима Републике Индонезије;
- Спровођење образовања и обуке у иностранству;
- За управљање имовином – богатством земље одговорно је Министарство спољних послова и представници Републике Индонезије (https://kemlu.go.id/portal/i/read/14/halaman_list_lainnya/fungsi-kementerian-luar-negeri).

Изазови са којима се суочава Министарство спољних послова Републике Индонезије у спровођењу спољне политике индонежанске владе, неодвојиви су од унутрашњих и регионалних фактора безбедности са којима се суочава Индонезија. Како је већ напоменуто, Министарство спољних послова једно је од три министарства која се не могу распустити у Индонезији, и с обзиром на ову чињеницу ова министарства су окосница у достизању, очувању и заштити националних интереса Индонезије у сфери одбране, унутрашњих питања и учешћа Индонезије у међународним односима. Наведена три министарства имају континуирану и

⁴³ Наведено у Уставу Републике Индонезије из 1945. године.

⁴⁴ Представници Републике Индонезије у иностранству су Индонежанске амбасаде, Генерални конзулати Републике Индонезије, стални представници Републике Индонезије у различитим земљама са акредитацијама, а које имају дипломатске односе са Индонезијом. На пример, Бедсарска амбасада Републике Индонезије у Београду је индонежански представник билатералних и дипломатских послова између Индонезије и Србије.

перманентну сарадњу нарочито у питањима која спадају у заједничку надлежност или се преклапају . Министарство спољних послова преко својих дипломата често спроводи различите дипломатске активности кроз процес преговора ради остваривања и унапређења сарадње и заштите националних интереса које је пројектовала држава.

Министарство спољних послова поставило је визију, у Стратешком плану Министарства спољних послова за период 2015-2019. године, а то је „Остваривање ауторитета дипломатских активности за јачање идентитета нације као поморске државе ради остваривања интереса индонежанског народа“, кроз три мисије, а то су: (а) Јачање улоге и вођства Индонезије као поморске земље у међународној сарадњи за промовисање националних интереса; (б) Јачање улоге Министарства спољних послова Индонезије као извршног органа за област међународних односа, уз подршку и активну улогу свих националних актера; и (в) Остваривање и повећање капацитета Министарства спољних послова, као и квалификованих представника Републике Индонезије.

5.4.2. Улога Министарства одбране у унутрашњој и спољној безбедности Индонезије

Министарство Одбране Републике Индонезије и њене Оружане снаге, желе да куповину наоружања, технике и војне опреме обаве одговорно, транспарентно и савесно, имајући у виду да новац који се издваја за куповину долази из буџета. Дакле, све процесе набавке и куповине наоружања, технике и војне опреме надгледају одређене државне институције, као што су Војна комисија и Генерални инспекторат Министарства одбране и оружаних снага (Rahakundini, 2007: 92.).

Према мишљењу аутора Рахакундинија, индонежанском војном аналитичару, које је изнела у својој књизи, „генерални развој индонежанског одбрамбеног система мора бити заснован на три главна чиниоца, а то су: геостратешки фактори, међународни фактори промене и степен војних операција за победу у рату ако до њега дође (Rahakundinie, 2007: 12.). Све сложеније глобалне претње утичу и на националну безбедност Индонезије. На таквом становишту је и индонежанска влада која своје смернице и политику остварује преко Министарства одбране. Један од чинилаца који детерминишу националну безбедност Индонезије од 2016. године укључује и спољнополитику активност администрације новог председника Сједињених Држава Доналда Трампа, која има значајан утицај на изазивање нестабилности у различитим

регионима; пораст тензија у Јужном кинеском мору; значајан утицај на активности нуклеарног наоружања и ракетног развоја Северне Кореје; хуманитарна криза Рохинџа (Мјанмар); промене на међународној политичкој сцени које су довеле до нових проблема као што су сукоби у Ираку, Сирији, Јемену, Сомалији и Нигерији; активност терористичке организације Исламска држава (ISIS) и њене војне активности и дејства у Сирији и Ираку, успостављање нових база Исламске државе у разним земљама, укључујући и регион југоисточне Азије.

У оквиру регионалне сарадње, министри одбране земаља чланица АСЕАН-а одржали су и састанак министара одбране АСЕАН-а (ASEAN Defence Ministerial Meeting - ADMM). Састанци министара одбране АСЕАН-а, започети су 2006. Године, и имају за циљ да промовишу регионалну безбедност и стабилност кроз дијалог и сарадњу у области одбране и безбедности, развијајући мере изградње поверења (Confidence Building Measures - CBM) међу земљама чланицама АСЕАН-а на пољу одбране и безбедности.

У 2018. години, преко Министарства одбране, Индонезија је такође иницирала реализацију иницијативе „Наше очи“, која представља сарадњу у области размене информација. Ову иницијативу је покренуо индонежански министар одбране - Риамизад Риацуду. Током свог развоја и функционисања иницијатива „Наше очи“ променила је назив у „АСЕАН our eyes“. У јануару 2019. године, одржан је други састанак о иновацијама, у Семарангу у Индонезији. Министар одбране Индонезије Риамизад Риацхуду је такође изјавио да "Исламска држава није резултат верских и религиозних активности, већ је плод политичког сукоба у Ираку у периоду после свргавања режима Садама Хусеина. Та истина мора бити јасно позната свим нацијама и земљама у свету".

5.4.3. Војска у доба председника Џоковија

Формирање војске је неопходно за одржавање националне одбране и безбедности. Међутим, с временом у земљи се појављују и одређени услови и политичке ситуације које приморавају ову институцију да се укључи и у политички живот. Оваква неопходност, појавила се у Индонезији након стицања независности 1945. године, ради успостављања новог система, индонежанска војска је све више била изложена различитим аспектима политизације. Као што је познато, после сузбијања покушаја пуча 1965. године, влада је практично прешла у војне руке. Власт је преузео

генерал Сухарто. На основу Закона "о основним одредбама одбране и безбедности Републике Индонезије" из 1982. године, нормативно је утврђен концепт "дуалне функције војске". Закон је дефинисао оружане снаге не само као средство заштите државе од спољне агресије, већ и као "водећу друштвено-политичку снагу друштва", позвану "да уједини, координира и усмерава активности свих државних институција".

Војно учешће у политици опредељује се на основу више фактора, укључујући: општу ситуацију у земљи која чини војску политизираним; неприродно укључивање војске у цивилну елиту; намерно уплитање војске у политичка питања и њена употреба као инструмента политичке моћи (Fattah, 2005: 2). Улога индонежанске војске у политици и у ери Старог поретка (председник Сукарно) и у ери Новог поретка (председник Сухарто) била је заиста прилично велика и била је присутна у разним цивилним институцијама, укључујући пословни сектор (Bhakti, Yanuarti & Nurhasim, 2009: 5).

Поред улоге у политици, војска је у овом периоду, на правним основама, успоставила и комерцијалне активности, како на приватном тако и на институционалном нивоу: Министарство одбране, Генералштаб, штабови видова оружаних снага и војних огранака, команде разних формација добиле су прилику током шездесетих година да поседују индустријска, транспортна, пољопривредна предузећа, па чак и банке.

Положај војске у политичком систему Индонезије остао је кључан до догађаја 1998-1999. године, који су окончали владавину Сухарта и посебне политичке функције војске.

После оставке Сухарта 1998. године, систематско повлачење војске из политике постало је најважније подручје либералних трансформација друштва. Објављено је да је "дуална функција" војске отказана, вертикална линија њених друштвено-политичких одељења укинута и забрањена именована пензионисаних војних лица на положаје у влади. Број фракција оружаних снага у законодавним телима свих нивоа постепено је укидан, а била су постављена и извесна ограничења у области економске активности војске.

Треба нагласити да је развој нових цивилно-војних односа текао веома успешно. Војска се постепено али одлучно ослобађала од конзервативних кадрова а сви председници су војној организацији посвећивали пуну пажњу и имали одличне односе са њом.

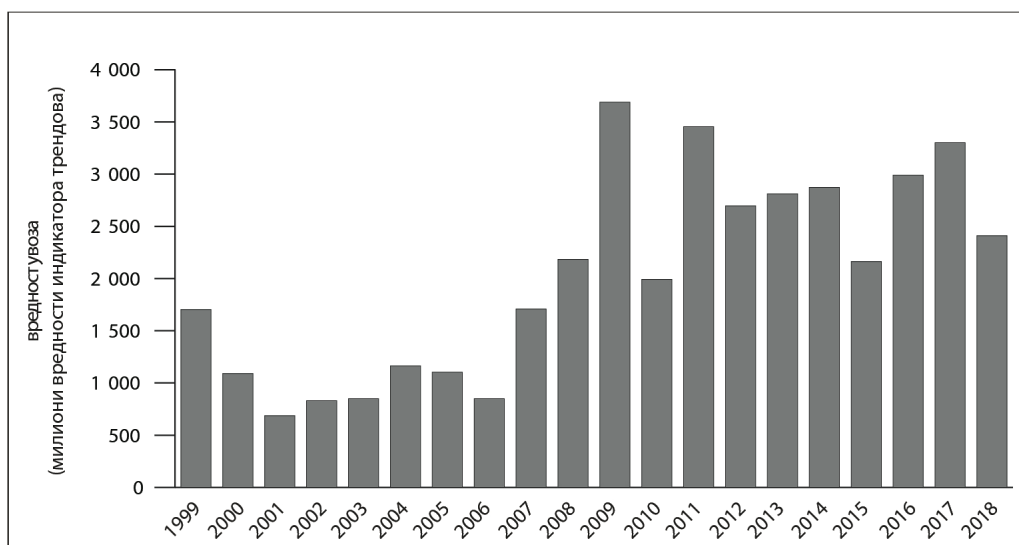
Према подацима из 2017. године, Оружане снаге Индонезије по војној снази заузиле су 14. место од 126 ранжираних држава у свету. Бројно стање је износило 476 хиљада људи. Састав оружаних снага је уобичајен за савремене армије, са значајном спецификом да је реч о архипелашкој, морској земљи где се и класични видови оружаних снага морају прилагођавати тој реалности: копнене снаге (морнаричке снаге), морнаричке снаге (морнарица) и ваздухопловне снаге (морнарица). Од 1964. до 1999. године у саставу оружаних снага била је и полиција.

Са променом позиције армије у друштву, мењао се и буџет. Док је раније војска била укључена у све сегменте друштвене организације, сада је она класична професионална организација за чије послове држава издваја потребна буџетска средства. Посматрано са аспекта Минималне суштинске силе (*Minimum Essential Force/ МЕФ*), тежиште у развоју Индонезанске националне армије за време председника Видодоа, усмерено је на побољшање квалитета и количине оружја. *МЕФ* је део националне стратешке одбране која има циљ припрему за извођење војних ратних операција али и војних операција у ванредним ситуацијама. Поред побољшања квалитета наоружања, *МЕФ* такође има за циљ ревитализацију националне одбрамбене индустрије и изградњу војних база за обуку у којима се обавља припрема кадрова за реализацију задатака у систему одбране. То је наведено у бројним уредбама министра одбране и у Белој књизи одбране за 2015. годину.

У складу са опредељењем да се јачају системи одбране, у југоисточној Азији је значајно порасла куповина наоружања и војне опреме генерално, а посебно од 2009. године. Овај тренд стабилан до данашњег дана. Земље региона углавном купују оружје из земаља са других простора, пре свега из Америке и Русије. У ову констатацију, потпуно се уклапа и Индонезија, мада она има трговинску сарадњу и са са другим земљама. Куповина оружја је почела да се повећава заједно са напретком демократије који је настао након реформације у Индонезији. Поред побољшања квалитета оружја, евидентни су и владини напори да унапређењу оспособљености припадника индонезанске војске. Незаобилазно питање, у складу са овим опредељењима, тиче се повећања буџетских средстава што је везано и са повећањем општих опасности као што су тероризам, обезбеђење граница, сепаратистички сукоби итд.

Слика 10. Увоз главних оружја у југоисточној Азији

Регионална потрошња, куповина оружја и улога добављача

увоз главних оружја у југоисточној Азији, 1999 - 2018

Извор: SIPRI Military Expenditure Database, April 2019 in Wezeman, *Arms Flows to South East Asia*, 2019: 24

Улога индонежанске војске знатно се променила у односу на период пре Сухартове оставке са места другог председника 1998. године. У том времену, Овај период је карактеристичан и по опредељењу Индонезије за развој демократских институција, с обзиром да је претходно то била класична ауторитарна власт. У аутократском систему, војска је играла веома важну улогу у Индонезији (Ефимова, 2018: 1). Након реформације, и војска је почела да се развија на принципима места оружаних снага у демократији мада се Индонезија и даље суочавала са сепаратистичким покретима који су се десили у Аџеху, Папуи и Источном Тимору (тренутно звани Тимор Лесте). 1999. године референдумом Источни Тимор који је у то време постао најмлађа провинција Индонезије, коначно се одвојио и постао независна држава. Сепаратистички покрет у Аџеху решаван је кроз Хелсиншки Меморандум о разумевању и мада још увек постоји низ области у којима делују сепаратистички покрети, ситуација је знатно повољнија. Поред класичних задатака, улога војске мора да се обезбеди и у борби против регионалног сепаратизма у Индонезији.

Међутим, у поређењу са данашњом, улога војске у време председника Сухарта била је знатно израженија управо у области неklasичних задатака. Тада је војска имала важну улогу у процесима политичке власти. То је била двострука улога војске *АБРИ*

(оружане снаге Републике Индонезије). Двострука функција имала је за циљ да *АБРИ* врши улогу "стабилизатора" и "динамичара", односно, агента промена (Bhakti, Yanuarti & Nurhasim, 2009: 8). *АБРИ* је, у том периоду, била политизована и није тежила неутралности. *АБРИ* је тада, између осталог, имала и своје место у парламенту.

То је најбољи показатељ реалног активног учешћа војске на политичкој сцени. Решавање политичких задатака посебно је било изражено у ери Новог поретка где је војска била заштитник извршне власти. У следећој табели дат је преглед учешћа припадника војске у парламенту за период 1967. до 1999. године.

Табела 12. *Број места за АБРИ у Парламенту у години 1967 - 1999*

Година	Места за <i>АБРИ</i> (ABRI Seats)	Укупно
1967	43	350
1968	75	414
1969	75	460
1985	100	550
1992	100	550
1997	75	550
1999	35	550

Извор: Bhakti, Yanuarti & Nurhasim, *Military Politics, Ethnicity and Conflict in Indonesia*, 2009: 9

Уочљиво је да је између 1985. и 1992., војска је имала 100, од укупног броја од 550 места. Тај број се значајно смањио након што је председник Сухарто одступио 1998. године. Демократска транзиција, поред броја места у парламенту, резултирала је и смањењем улоге војске у другим политичким областима. Цивилно-војни односи, након Новог поретка, све више су се у индонежанској војсци, карактерисали повећањем професионализма и елиминисањем двоструке функције *АБРИ*.

Двострука функција *АБРИ*-а је била идеја у ери председника Сухарта-а. У то време, индонежанска војска је имала две групе задатака. Поред обезбеђења одбране и независности земље, војска је имала и задатак да обезбеди очување политичке власти. Током ере Новог поретка, двострука функција оружаних снага пркраћена је Уредбом о националној одбрани бр. 20 из 1982 (Bhakti, Yanuarti & Nurhasim, 2009: 7). Уредба садржи објашњење које се односи на основне одредбе безбедности и одбране

Индонезије. У почетку, војска и полиција су имале фактички заједничку улогу, али како се реформа одвијала, војска је почела да се усмерава на своју функцију типичну за професионалну војску и постепено се одвајала од полиције.

Закон бр. 20. Из 1982. године, који је касније замењен законом бр. 3, О националној одбрани из 2002. године, истиче да је одбрана Индонезије припремљена узимајући у обзир географско стање Индонезије као архипелага (члан 3. поглавља 2). Такође, законом се прецизира да се национална потрошња за одбрану, намењена изградњи, одржавању, развоју и коришћењу индонезијских националних оружаних снага и других компоненти одбране, финансира из државног буџета (члан 25, члан 1 и 2, поглавље 7).

Временом, тачније 1. априла 1999., године, термин *АБРИ* замењен је појмом Индонезанска национална армија (*ТНИ*). Истовремено, са променом имена, издвојена је и Индонезанска полиција са својим посебним функцијама (Bhakti, Yanuarti & Nurhasim, 2009: 5). Као што је општепознато, председник Сухарто је Индонезију водио 32 године и за то време је доминирао кабинетом и државном бирократијом (Jenkins, 2010: 37). Поред тога, Сухарто је био и главна фигура *АБРИ*-ја а то је остваривао избором министра одбране и главног команданта Копкамтиба (*(Indonesian: Komando Operasi Pemulihan Keamanan)*) (Jenkins, 2010: 37).⁴⁵ Председник Сухарто је фактички имао неограничену моћ и управљао је укупном државном бирократијом, као што је раније поменуто. После одласка Сухарта, ситуација је почела да се мења али то, наравно није аутоматски могло да се учини преко ноћи. Демонстрације које су се десиле 1998. године, чији је главни захтев био Сухартова оставка са места председника, истовремено су довеле до укидања двоструке функције оружаних снага Индонезије, и постале прекретница укупне индонезанске реформе и преласка на демократију. Од тада, главна улога војске односи се на одржавање стабилности одбрамбеног система земље, док су друге безбедносне претње превасходно дате у надлежност полицији и другим институцијама силе.

Доласком на власт Џоко Видодоа, 20. октобра 2014. године, војно-безбедносна питања постају један од приоритета његове администрације. У том смислу, формирана

⁴⁵Копкамтиб је скраћеница за Оперативну команду за враћање безбедности и реда (Operational Command for the Restoration of Security and Order). Ова институција је била својеврсна тајна полиција у доба Новог поретка председника Сухарта.

је и специфична не-министарска институција, Национални савет одбране, такође укључена у одржавање националне безбедности и одбране.⁴⁶

Нова државна администрација приступила је и проблему редефинисања појма и суштине безбедности и одбране. Уредбом председника бр. 2. из 2015., наведено је да се Индонезија залаже за редефинисање концепта националне безбедности и у правном и у институционалном погледу. Циљ ове активности јесте побољшање укупног система безбедности и провођење реформи у смислу стварања једног интегрисаног система са професионалним деловањем војске, полиције и обавештајних служби (<https://www.wantannas.go.id/>).

У процесу преласка на демократију, након одласка Сухарта, према Мијетзнеру (Mietzner), индонежански политички и економски услови погодни за популистичко преузимање власти. Ђокови је понудио лакшу верзију популизма бирачима који желе промене (Mietzner, 2014: 124). Његова предност била је и у томе што је он био први председник Индонезије који није дошао из елитног ранга (Mietzner, 2014: 124). Ђоковија је промовисала Индонежанска демократска странка борбе. Поред класичних форми реформи, он је истовремено понудио и једну ширу обнову, познату по називу ментална револуција.⁴⁷

Ипак, Индонежанска војска (*ТНИ*), и даље мора да се суочава са комплексним безбедносним проблемима, пре свега спољњим али и унутрашњим. Претња разних облика тероризма, проблеми сепаратизма у Папуви, транснационални криминал и нарушавања територијалне целовитости земље, неки су од примера безбедносних поремећаја с којима војска и данас мора да се суочава. Тежишта у оквиру припрема за одговор на нове изазове и обухватају: активности на развијању одбране и безбедности на одржив начин у циљу остваривања регионалне моћи; наставак сарадње са другим владиним институцијама и агенцијама у циљу управљања и смањења последица од разних катастрофа које су веома честе у Индонезији; јачање националне одбране и

⁴⁶Национално савет одбране је не-министарско тело у Индонезији, које делује као помоћник председнику, узимајући у обзир безбедносна питања, као и које имају задатак да контролишу различите државне снаге у заштити и одржавању безбедности и одбране Индонезије (<https://perencanaan.dkn.go.id/profil/5/selayang-pandang-wantannas.html>).

⁴⁷Ментална револуција је покрет који Ђокови носи у контексту поновног успостављања основног карактера индонезијске нације. Ментална револуција такође укључује покрет који је предводио младу генерацију Индонезије да се настави развијати постајући искреном, страственом и настављајући да подржава вредности индонезијске филозофије какве се налазе на Панчасили. <https://www.kompas.com/skola/read/2020/01/08/120000169/revolusi-mental-sejarah-penerapan-dan-capaian?page=all>

безбедности у оквиру регионалне сарадње као и нормативно уређење ове тематике на савремен и, условима примерен начин.

Након увођења амандмана на Устав Индонезије, који се односи на регулисање статуса Оружаних снага, у августу 2000. године, питања одбране и безбедности дефинисана су на следећи начин: одбрана и безбедност спроводе се кроз систем општенародне одбране и безбедности од стране Националне војске Индонезије и Полиције Републике Индонезије, као главних снага, као и од стране народа, који чини потпорну снагу.

Према уставу земље, врховни командант оружаних снага је председник Републике, који руководи преко Министарства одбране и безбедности и главнокомандујућег Националном армијом. Иако је председник формално врховни командант, војска заправо задржава потпуну унутрашњу аутономију. Место команданта националне војске замењује се на три године, ротацијом од стране представника разних видова оружаних снага.

Поред активности председника, значајан допринос реформи војске даје и министар одбране у оквиру својих надлежности. Председник Ђокови је, у периоду свог другог мандата за министра поставио Прабовоа, свог ривала на председничким изборима. Тежишта у раду министарства одбране укључују: формулисање стратегија за реализацију стратешког плана ТНИ-а за период 2020-2024; структурирање организације ТНИ-а и убрзање припреме законодавних решења сходно новим условима. (<https://majalah.tni.mil.id>/Фебруар 2020. издање: 7).⁴⁸

С обзиром да министар Прабово има војну позадину, очекује се да ће моћи да реализује донете планове и створи бољу и савременију војну организацију државе. Поред административне подршке коју, у том смислу, добија од председника и других институција, војни буџет Индонезије је за прошлу годину износио је преко 108 билиона рупија, што је друга ставка буџетских излагања, после Министарства за јавне радове и јавно становање. У оквиру војних реформи, битне активности везане су и за развој индустрије наоружања и војне опреме – самостално и кроз сарадњу са другим земљама и то, не само кроз трговинску размену, већ и кроз трансфер знања.

У доњој табели дат је преглед улагања за војне потребе у периоду 2009-2018. година.

⁴⁸Пролегхан се залаже за Програм одбрамбеног законодавства.

Табела 13. *Војна потрошња у Индонезији 2009 – 2018*

Година	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Американски долар (милион)*	3.840	4.510	5.170	5.936	7.981	7.032	8.225	7.620	8.178	7.661
% промена	+ 4.9	+17.4	+14.6	+14.8	+34.5	-11.9	+17.0	-7.4	+7.3	-6.3
Индонезанска рупија (трилион)**	34.3	42.3	51.2	61.3	87.7	82.2	102.3	98.1	109.3	105.9
% промена	+9.6	+23.3	+21.0	+19.7	+43.1	-6.3	+24.5	-4.1	+11.4	-3.1
% of Бруто домаћи производ	0.6	0.6	0.7	0.7	0.9	0.8	0.9	0.8	0.8	0.7

**spending per million constant (2017) USD*

** *spending per billion current Cambodian riel (KHR)*

Извор: SIPRI Military Expenditure Database, April 2019 in Wezeman, *Arms Flows to South East Asia*, 2019: 24

Следећа табела илуструје увоз наоружања у периоду од 1999. до 2018. године. Настојање председника Ђоковија, нарочито у другом мандату је повећање трансфера знања са партнерским земљама или сарадња у области одбране а не само куповина оружја.

Табела 14. *Удео увоза система наоружања за период 1999. - 2018*

Категорија оружја	1999-2003	2004-2008	2009-2013	2014-2018	1999-2018
Авион	62.1	14.1	57.0	29.5	38.1
Систем противваздушне одбране	-	0.3	4.3	4.6	3.4
Оклопна возила	4.7	1.2	2.5	9.8	6.1
Артиљерија	0.1	0.2	2.0	2.8	1.9
Мотори	6.8	8.7	3.5	1.8	3.7
Ракете	0.3	4.5	7.7	7.4	6.3
Морнаричко оружје	1.0	1.1	0.4	1.5	1.1

Сензори	5.7	6.6	4.1	4.8	4.9
Бродови	19.3	63.5	17.9	37.5	34.1
Остало	-	-	0.7	<0.05	0.2

- = nil

Извор: SIPRI Military Expenditure Database, April 2019 in Wezeman, *Arms Flows to South East Asia*, 2019: 24

Поред уско војних потреба, издаци за одбрамбену функцију државе садрже још и део за набавку војне опреме и услуга, за домаћу индустријску производњу у тој области и развој националне одбрамбене индустрије. Свакако, ту спадају и трошкови за обезбеђење живота и рада припадника морнарице, ваздухопловства и копнене војке (<https://www.kemenkeu.go.id/media/11226/buku-informasi-apbn-2019.pdf>, 54).

Табела 15. *Табела издатака из буџета за функцију одбране (2014 – 2020)*

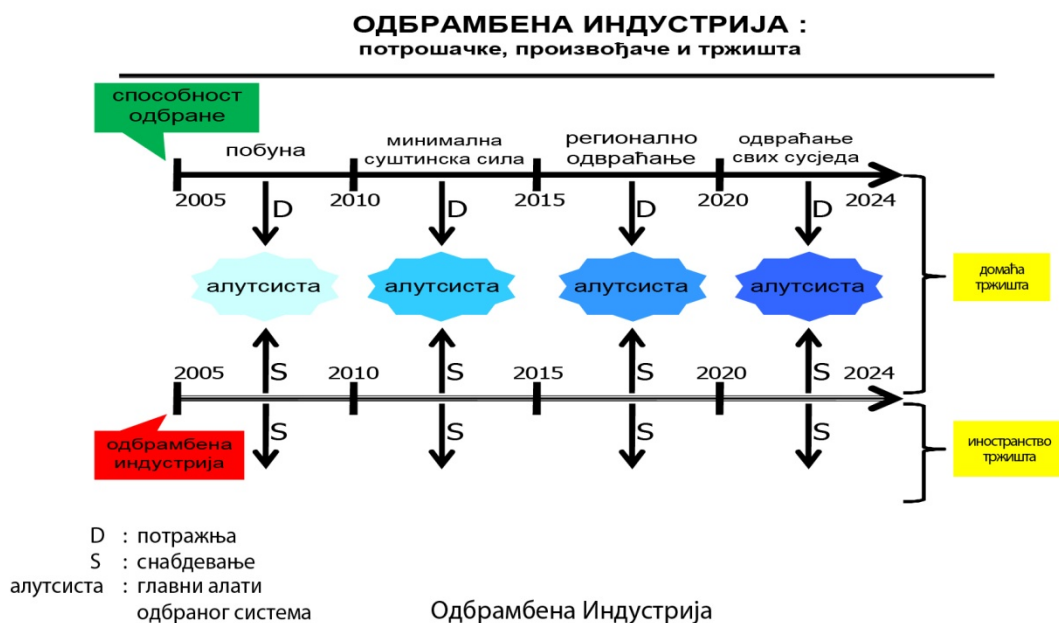
Фискална година	Функција одбране (у милијарди рупија)
2014	86.307.00
2015	96.824.00
2016	99.649.00
2017	108.294.00
2018	107.829.00
2019	108.429.00
2020	131.246.40

Извор: <https://www.bps.go.id/statictable/2014/01/13/1310/tabel-anggaran-belanja-pemerintah-pusat-berdasarkan-fungsi-miliar-rupiah-2005-2020.html>

Индонезанско руководство сматра систематично јачање оружаних снага једним од најважнијих праваца за обезбеђење унутрашње стабилности, националног интегритета и суверенитета земље. Овакво опредељење пре свега проистиче из реалности постојања опасности од локалних оружаних сукоба. За сада је такав курс у потпуности у интересу оружаних снага, јер ствара повољне могућности за њихову даљу модернизацију, професионализацију и повећање ауторитета како у земљи, тако и на међународној сцени. Посебна пажња све више се посвећује и развоју војне индустрије

која мора да задовољи основне војне потребе и, на неки начин, умањи везаност земље за стране партнере.

Слика 11. *Одбрамбена Индустрија Индонезије*

Извор: Peraturan Menteri Pertahanan Republik Indonesia Nomor 19. *Keijakan Penyelarasan Minimum Essential Force Komponen Utama, 2012: 21*

Постоје бројне анализе везане за будућност индонежанске армије. Једна од комплетнијих студија коју је израдио познати индонежански војни аналитичар Кони Рахакундини (*Connie Rahakundinie*) презентована је у његовој књизи о Националној одбрани и идеалном положају Народне војске. Детаљно је објашњено које је оружје потребно и војсци, морнарици и ваздухопловним снагама како би ојачали одбрану на огромном делу Индонезије. Следи пример броја потреба главни алати одбраног система идеалне индонежанске националне војске за морнарицу као најважније компоненте Оружаних снага Индонезије.

Табела 16. Резиме укупних потреба система за идеално оружје морнарице и просечна годишња Алокација набавке и буџета (рачунајући се на фискалну 2036. годину)

Категорија наоружања	Врста оружја	Тип оружја / калибар оружја	Број недостатака / потреба	Просечна потребна количина оружја годишње (2036)	Цена по јединици оружја	Укупна цена (милион УСД)
Подморница	SSBN	SSBN-734	4	0.14	1.690	236
	SSN	(Up-Grade 2 unik Cakra)	10	0.46	1.401	460
ПСЦ	CVN	30 FGA, nuclear power	4	0.14	1.162	163324
	CV	30 FGA	9	0.30	1.080	41
	CVH	30 ATT	1	0.04	1.020	423
	Cruiser	Aegis Baseline	14	0.46	920	87
	Destroyer	AEGIS SAM, LAM	14	0.46	190	264
ПЦЦ	Corvett	Missile, 76mm	70	3.00	88	343
Амфи-бијски	LHD	60 MBT, 2000 person	14	0.46	745	1.098
	Craft	LCA	254	9.00	122	60
	AORH	Sea Capable	10	0.34	178	48
	Repair Ship	-	10	0.34	142	630
Тенк	MBT	M1A2	420	14.00	45	460
	LT	Scorpion	365	13.00	32	637
Авион	FTR	F-16 C/D	210	7.00	91	1.064
	FGA	F/A-18E/F	420	14.00	76	51
	Recce	DC-130 Hercules	25	0.83	61	26
	Support	CH	14	0.46	56	781

Хели-коптер	АТТ		310	11.00	71	560
	ASW		281	10.00	56	71
	SAR-Heli		28	0.94	76	117
	Recce-Heli		28	0.94	125	
Укупан износ			2.519	87.31	-	7.926
Укупан буџет расхода за плате						7.926
Укупни оперативни буџет						2.239
Укупни буџет Националне војске Индонезијске морнарице						11.785

Исвор: Connie Rahakundie Bakrie, *Pertahanan Negara dan Postur TNI Ideal*. 2007: 196.

Yayasan Obor Inodonesia

Као ни већина земаља у свету, и Индонезија није у стању да потпуно самостално развија своје потребе у војној индустрији и образовању кадрова. У том смислу, постоји дугорочна и плодна одбрамбена сарадња са другим земљама као што су Сједињене Државе, Русија и Кина, али и државе чланице АСЕАН-а. То је такође у складу са оним што је написано у Белој књизи индонежанске одбране за 2015. годину која јача развој одбрамбених способности кроз војну и невојну одбрану.

Табела 17. *Подстицање способности националне одбране*

Војна одбрана	Невојна одбрана
Утврђивање политике примене система националне одбране; формулисање општих политика о употреби снага <i>ТНИ</i> -а (обавештајна и одбрамбена компонента, подршка осталих структура система, припрема територије и одбрамбена дипломатија). Способност војне одбране такође мора бити праћена адекватном буџетском политиком, набавкама, регрутовањем, управљањем националним ресурсима и инфраструктуром,	Реализује се кроз координацију свих субјеката друштва са плановима Министарства одбране. Развој невојних одбрамбених способности усмерен је на рано подизање свести о проблемима и потребама националне одбране и заштите земље. Такође, реализује се кроз дипломатију, научна достигнућа и технологију, економску, социјалну, моралну и националну подршку у одбрани како би се повећао и ојачао војни

технолошким развојем и одбрамбеном индустријом. Развој војне способности усмерен је на унапређење спремности Активне, резервисане и пратеће компоненте оружаних снага.	професионализам.
--	------------------

Извор: Бела књига одбране Индонезије 2015

Индонезија је до сада остварила сарадњу у одбрамбеном сектору са разним државама као што су Русија, САД, Кина, Бразил, Јужна Кореја и друге. Та сарадња не зависи само од једне врсте војне технологије или оружја. Исто тако, борбени авиони се не купују само из САД, попут Ф-16, већ и из Русије, као што је Су-35. И ово је потврда слободне и активне спољне политике Индонезије која се ни у овој сфери не опредељује само за једну земљу.

Војни професионализам и процес изградње индонезијских одбрамбених снага које су равномерно распоређене и свеобухватно на читавој Индонезији такође су побољшане тако што се не одричу принципа слободне и активне политике. "Слободно активни захтевају од Индонезије да размишља и делује стратешки у складу са положајима политичке економије и националним интересима. Индонезија мора бити у стању да се позиционира и игра улогу *middle power*" (Luhut Binsar Panjaitan, <http://www.lemhannas.go.id/index.php/berita/berita-utama/624-pembangunan-kekuatan-pertahanan-dalam-konteks-poros-maritim-dunia>).

Поморски аспект постаје најважније опредељење за Индонежанску националну армију, морнарицу, али се не занемарује и адекватан развој копнене војске и ваздухопловства. Положај Индонезије који карактеришу три линије морског архипелага: Малакаски мореуз, Сундаски мореуз и Ломбочки мореуз, значајно утиче на опредељење за тежишни развој поморских снага и изградњу Индонезије као поморске државе. Специфичан геостратегијски положај земље и преклапање интереса бројних регионалних и светских субјеката геополитике, чине безбедносни амбијент Индонезије веома специфичним и комплексним. На следећој шеми приказан је сплет глобалних, регионалних и националних претњи Индонезије, које су и стварне и предиктивне.

Слика 12. *Мапирање развоја стратешког окружења и могућих претњи*

Извор: Peraturan Menteri Pertahanan Republik Indonesia Nomor 19. *Kejakaan Penyelarasan Minimum Essential Force Komponen Utama*, 2012: 21

6. МЕЋУДРЖАВНИ ОДНОСИ ЗЕМАЉА ЈУГОИСТОЧНЕ АЗИЈЕ

У овом поглављу су детаљно разматрани и анализрани односи међузависности земаља у региону југоисточне Азије, посебно оних које су чланице регионалне организације АСЕАН. Сагледан је утицај тих односа међузависности на националне интересе држава региона. Такође је анализирано како билатерални односи међу чланицама АСЕАН-а утичу на регионалну безбедност (ово је појашњено у делу о Политичко безбедносној Заједници АСЕАН-а (ASEAN Political Security Community) и њеном односу према једној од регионалних претњи – тероризму. Анализирано је и како земље чланице АСЕАН-а спроводе политичке напоре за секуритизацију терористичких аката који се дешавају у региону. Посебна пажња је посвећена Индонезији, као земљи која је често мета тероризма и која такође делује као актер секуритизације против наведених безбедносних претњи.

6.1. Политичко безбедносна Заједница АСЕАН-а – АПСЦ (ASEAN Political Security Community –APSC)

Као што је познато, АСЕАН има три главна стуба, од којих је један АСЕАН-ова Политичко безбедносна заједница (у даљем тексту: АПСЦ – „APSC“). Политичко безбедносна заједница АСЕАН-а израдила је нацрт који има за циљ да осигура да земље југоисточне Азије имају прихватљив ниво безбедности и да се тај ниво посебним мерама очува. Међутим, АПСЦ има и безбедносне изазове које намећу и саме државе чланице АСЕАН-а. Билатерални сукоби и погранични конфликти као и проблеми у вези са територијалним споровима у Јужном кинеском мору су примери безбедносних изазова с којима се још увек суочавају државе региона Југоисточне Азије.

Циљ АПСЦ је да донесе већу стабилност стратешком окружењу у региону. Док су АСЕАН-ови изазови везани за територијалне спорове у области Јужног кинеског мора још увек у процесу решавања, АСЕАН мора да се носи и са унутрашњим факторима нестабилности региона (http://www.nids.mod.go.jp/english/publication/east-asian/pdf/2016/east-asian_e2016_05.pdf). АПСЦ полази од идеје која је промовисана тзв. Декларацијом Бали II (Bali Concord II) 2003. године, и којом се формираа заједнички оквир (функционисање – надлежност) који је укључивао борбу против тероризма и решавање конфликтних ситуација. Ово је остварено са друга два стуба АСЕАН-а у 2015. години. Друга два стуба су Економска заједница АСЕАН-а (Asean Economic

Community) и Социјално-културна заједница АСЕАН-а (ASEAN Socio-Cultural Community).

Регион Југоисточне Азије суочен је како са традиционалним, тако и са нетрадиционалним безбедносним претњама. Једна од карактеристика овог региона је висок конфликтни потенцијал у вези нерешених пограничних спорова, и постојећих територијалних претензија земаља у региону, о чему је у претходном поглављу већ било речи. Спречавање појављивања регионалних сукоба у будућности је нешто што је приоритет за сваку од чланица АСЕАН-а. Решавање билатералних конфликта међу суседима, такође је фундаментална ствар за сваку чланицу организације, како би функционисање АПСК текло без проблема и у складу са пројектованим стандардима.

Бројни безбедносни али и други изазови представљају значајне препреке за успешно функционисање АПСК. Ту спадају економска питања – тржиште, роба и капитал, погранични сукоби и територијални спорови у вези спорних острва, еколошка питања - загађење ваздуха између Индонезије и Сингапура, илегалан улазак бродова из суседних земаља у територијалне воде суседних држава ради недозвољеног и незаконитог риболова. Постоје бројни конфликти у Јужном кинеском мору између неколико земаља чланица АСЕАН-а са Кином. Поред тога, унутрашња питања и сукоби у појединим земљама чланицама АСЕАН-а могу такође бити препрека за функционисање и остваривање унутрашњег јединства АПСК.

Табела 18. *Безбедносна питања која спадају у делокруг АПСК (APSC)*

Безбедносна питања која спадају у делокруг АПСК (APSC)		
Регионална безбедност	Борба против транснационалног криминала	Поморска безбедност
Потписник SEANWFZ протокола и ТАС приступања	Трговина људима	Maritime safety
Јужнокинеско море питање	Тероризам	Maritime security
Архитектонски развој	Искорењивање илегалних дрога	Транснационални криминал Transnational crime
Решавање сукоба и управљање		Humanitarian assistance and Disaster Relief dan Search and

кризама		Rescue
Регионална одбрана, мир и стабилност		Environment and conservation

Извор: *ASEAN Selayang Pandang: Satu Visi, Satu Identitas, Satu Masyarakat, Kementerian Luar Negeri*, 2017: 19.

У вези са једним од стубова АСЕАН-а (АСЕАН-ове политичко-безбедносне заједнице у ширем смислу) могу се видети различита достигнућа. Примери неколико донетих иницијатива (протокола, форума, комисија, састанака и слично), као и њихове циљеве функционисања и деловања у оквиру регионалне сарадње (сврха) представљени су у доњој табели:

Табела 19. **Иницијативе у политичко-безбедносној заједници АСЕАН**

Иницијативе произведене у АСЕАН политичко-безбедносној заједници АПСЦ (ASEAN Political-Security Community/ APSC)	
Назив иницијативе:	Сврха/ Циљ:
АСЕАН институт за мир и помирење (ASEAN Institute for Peace and Reconciliation (AIPR))	-Да изгради способност за решавање сукоба и помирења и даље јачање мировно оријентисаних вредности ка миру, безбедности и стабилности у региону и шире (https://asean-aipr.org/about-us/ .)
Протокол за подручје без нуклеарног оружја у југоисточној Азији (Southeast Asia Nuclear Weapon-Free Zone Protocol (SEANWFZ))	Да предузму конкретне акције које ће допринети напретку ка општем и потпуном разоружању од нуклеарног оружја и унапређењу међународног мира и безбедности (www.asean.org ,).
АСЕАН морски форум (ASEAN Maritime Forum (AMF))	Циљ морског форума АСЕАН је да разговара о поморској безбедности и сарадњи у АСЕАН-у (asean.org).
Међувладина комисија за људска	демонстрира посвећеност АСЕАН-а да

<p>права АСЕАН (The ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights (AICHR))</p>	<p>следи стратегије за даље јачање регионалне сарадње на пољу људских права (asean.org).</p>
<p>Састанак министара одбране АСЕАН-а (ASEAN's Defence Ministers' Meeting (ADMM))</p>	<p>промовисање регионалног мира и стабилности дијалогом и сарадњом у одбрани и безбедности, Давање смерница дијалогу и сарадњи постојећих високих службеника одбране и војних званичника у области одбране и безбедности унутар АСЕАН-а и између АСЕАН-а и ванрегионалних партнера у дијалогу, итд (asean.org)</p>
<p>Министарски састанак АСЕАН-а о транснационалном криминалу (ASEAN Ministerial Meeting on Transnational Crime (AMMTC)):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Високи званичници АСЕАН-а за питања дроге (ASEAN Senior Officials on Drug Matters (ASODS)) • Шефови АСЕАН-а за националне полиције (ASEAN Chiefs on National Police (ASEANOPOL)) • Генерални директори Царине АСЕАН-а (ASEAN Directors-General of Customs) • Генерални директори АСЕАН-а за имиграцију и шефови конзуларних представништва (ASEAN Directors-General of 	<p>Имплементира и координира политике и различите планове АММТС; Одржан је иницијални састанак на високом нивоу (Senior Official Meeting on Transnational Crime/ SOMTC), а настављено је његово редовно одржавање -најмање једном годишње.</p>

Immigration and Heads of Consular Division)	
Декларација о понашању страна у Јужном кинеском мору (The Declaration of Conduct on Parties in the South China Sea (DOC))	консолидовање и развијање пријатељства и сарадње која постоји између њихових влада с циљем промовисања партнерства, добросуседства и међусобног поверења са Кином, оријентисаног на 21. век (asean.org).
Зона мира, слободе и неутралности (Zone of Peace, Freedom and Neutrality (ZOPFAN))	напори да се осигура признање и поштовање Југоисточне Азије као зоне мира, слободе и неутралности, ослобођене било којег облика или начина мешања великих сила, а такође и заједнички напори земаља југоисточне Азије на проширењу области сарадње што би допринело њиховој снази, солидарности и ближим односима (asean.org)
Уговор о пријатељству и сарадњи у југоисточној Азији (Treaty of Amity and Cooperation and in Southeast Asia (TAC))	побољшање мира, пријатељства и међусобне сарадње по питањима која утичу на југоисточну Азију (asean.org).

извор: https://kemlu.go.id/portal/id/read/121/halaman_list_lainnya/masyarakat-politik-keamanan-asean

Иако АСЕАН игра успешну улогу у превазилажењу тзв. камбоџанског сукоба, међудржавни спорови и напетости у АСЕАН-у нису нестали (Acharya, 2013: 6). У решавању сукоба, Индонезија је покренула своју формацију Института за мир и помирење у оквиру АСЕАН-а (ASEAN Institute for Peace and Reconciliation (AIPR)), на XXI самиту (КТТ) – АСЕАН, у Пном Пену, у Камбоџи, 2012. године.

6.2. АСЕАН Регионални Форум – АРФ

Оквири сарадње (функције и надлежности) Регионалног Форума АСЕАН-а (у даљем тексту: „АРФ“) дефинисани су у циљу осигурања да свака земља у југоисточној Азији има стабилну безбедност, иако се у стварности настављају напори на одржавању безбедности кроз избегавање оружаних сукоба. Спровођење сарадње је потребно у континуитету и на дуге стазе, и због тога је улога Индонезије јако важна. Она чини напоре на пољу регионалне сарадње у југоисточној Азији у оквиру мултилатералне организације АСЕАН. Већ је напоменуто да је Регионални Форум – АРФ, као сегмент АСЕАН-ове безбедносне заједнице, оквир за динамичну сарадњу у сфери безбедности, без уплитања интереса земаља чланица. Генерално се наводи да је „предвиђено да безбедносна заједница АСЕАН подигне политичку и безбедносну сарадњу АСЕАН-а на виши ниво како би се осигурало да земље у региону живе у миру једна са другом и са целим светом у праведном, демократском и складном окружењу.“ (Дирекција за политичку безбедносну сарадњу АСЕАН-а, Министарство спољних послова Републике Индонезије, 2017: 43.):

Основни фокус сарадње у оквиру Регионалног Форума АСЕАН-а - АРФ је убрзавање темпа развоја Confidence Building Measures на широкој примени и унапређењу превентивне дипломатије. Регион југоисточне Азије је заиста релативно стабилан упркос постојању великог броја безбедносних претњи, како интерних, тако и екстерних. Међутим, то се превазилази изналажењем решења у преговарачким процесима, односно помоћу такозване превентивне дипломатије. Мере за изградњу поверења и превентивна дипломатија без употребе силе или претњи силом, представља одрживо решење у унапређењу нивоа безбедности у региону и међудржавних односа између земаља југоисточне Азије.

Према мишљењу некадашњег генералног секретара Организације уједињених нација (у даљем тексту: ОУН) Бутрос Бутрос Галија (Boutros Boutros Ghali) у документу који се назива „Агенда за мир“ („An Agenda for Peace“), концепт превентивна дипломатија (Preventive Diplomacy) се користи ради спречавања настајања спорова између страна, спречавања ескалације постојећих спорова и ограничавања ширења када се појаве. Превентивна дипломатија која се спроводи у оквиру Регионалног форума АСЕАН-а намењена је спречавању настајања спорова и сукоба

између држава које би могле представљати безбедносну претњу, како би се спречило да та питања и сукоби прерасту у оружану конфронтацију, као и да помогне умањењу утицаја таквих спорова и сукоба у региону (Дирекција АСЕАН-а за сарадњу у политици безбедности, Министарство спољних послова Републике Индонезије, 2017: 307). Потенцијалне претње које се могу појавити, такође потичу из самих земаља региона Југоисточне Азије, што може негативно утицати на ниво безбедности у региону. То се догодило приликом сукоба у Јужном кинеском мору, затим приликом билатералних сукоба око државних граница или илегалног риболова бродова који улазе у територијалне воде других земаља. Индонезија је такође имала неколико озбиљних сукоба са суседним земљама, везаних за пограничне територијалне спорове или за друга питања безбедности. Међутим, досад је избегнут отворени оружани сукоб или употреба војне силе. Један од начина за ублажавање пограничних сукоба и њихових последица, јесте и покушај да се пронађу њихови узроци, што такође спада у превентивну дипломатију. У суштини, превентивна дипломатија се користи да би се избегла кризна ситуација, или отклониле њене негативне последице. (un.org: 825.).

Регионални Форум АСЕАН-а – АРФ, од 2017. године је почео да има специфичнији опсег регионалне сарадње. Пет основних функција Регионалног Форума АСЕАН-а – АРФ, су:

- Помоћ у случају природних катастрофа (Disaster relief);
- Противтероризам и борба против транснационалног криминала (Counter-Terrorism and Transnational Crime);
- Поморска безбедност (Maritime Security);
- Неширење (оружја за масовно уништење –ОМУ) и разоружање (Non-proliferation and Disarmament);
- Безбедност у сфери употребе информационих и комуникационих технологија (Security of an in the Use of Informatioon and Communication Technologies).

О ових пет врсти сарадње у АРФ-у разговарало се на редовним састанцима, који се називају Inter-Sessional Meeting или скраћено „ISM“. На „ISM“ АРФ-а председава се колективно (пратећи абecedни редослед за избор председавајућег). Односно, председавање ISM на АРФ-у засновано је на копредседавајућим одборима који се формирају од једне државе чланице АСЕАН-а, и једне или две земље које нису

чланице АСЕАН-а (Дирекција за политику и безбедност АСЕАН-а, Министарство спољних послова Републике Индонезије, 2017: 14.).

О горе наведеном опсегу сарадње такође је накратко дискутовано на Самиту председника и министара на 26. регионалном форуму АСЕАН који је одржан 02. августа 2019. године, у Бангкоку, на Тајланду. Министри су нагласили важност повећања важности и ефикасности АРФ-а у решавању све сложенијих изазова услед континуираног развоја региона. С тим у вези, они су приметили да је АРФ успешан у промоцији мира и безбедности у региону, кроз појачану сарадњу у областима пружања помоћи после природних катастрофа, заједничке сарадње за анулирање терористичких претњи, у борби против транснационалног криминала, у подизању нивоа поморске безбедности, у области неширења ОМУ и разоружања, против криминалних активности у области информационих и комуникационих технологија, итд. Министри су надаље нагласили важност напредовања процеса сарадње у оквиру Регионалног Форума АСЕАН-а - АРФ-а, бржим темпом и на основу консензуса, истовремено признајући важност наставка активности на идеји да Регионални Форум АСЕАН-а - АРФ постане релевантан у решавању заједничких безбедносних изазова у региону. С тим у вези, министри су такође препознали потребу за побољшањем процеса и метода рада Регионалног Форума АСЕАН-а.

Међутим, укључивање великих сила у Регионални Форум АСЕАН-а, не може се у потпуности имплементирати у овом формату сарадње, без обзира што је АРФ такође део АСЕАН-а, због евидентног постојања супротстављених интереса и спољнополитичких приоритета ових држава. Надаље, централна улога АРФ у АСЕАН-у такође је дошла под знак питања. То је зато што је у АРФ формалнији приступ безбедносној сарадњи од оног који је предвиђен на АСЕАН путу (Acharya, 1999: 1-29.). Према становишту аутора Ачхарија, АРФ се одлучио да се ослони на бројне тзв. мекане механизме и мере за унапређење безбедносне сарадње, или другим речима, АСЕАН-ове смернице нису увек прихваћене од свих држава чланица из региона, као и од стране ванрегионалних чинилаца, било да је реч о великим силама или регионалним хегемонима. (Acharya, 2001: 201).

АРФ се сматра средишњим стубом у развоју регионалне безбедносне архитектуре. Узимајући у обзир друге регионалне аранжмане, форуме и оквире за сарадњу који су се појавили током година, за АРФ је битно да у великој мери доприноси промени политичке сцене и значајно утиче на развој регионалне безбедносне архитектуре као и на подизање њене ефикасности.

Када је реч о циљевима Регионалног форума АСЕАН-а – АРФ, треба истаћи да се они могу сублимирати у два основна и суштинска циља (видети наредну табелу), а то су:

- Развијање конструктивног дијалога и консултација о политичким и безбедносним питањима од заједничког интереса; и
- Давање позитивног доприноса у напорима за постизање и очување мера за изградњу поверења и превентивне дипломатије у Азијско-пацифичком региону (https://kemlu.go.id/portal/en/read/126/halaman_list_lainnya/asean-regional-forum-arf):

Табела 20. *Циљеви Регионалног форума АСЕАН-а - АРФ*

Два главна циља Регионалног форума АСЕАН-а – АРФ су:	
Развијање конструктивног дијалога и консултација о политичким и безбедносним питањима од заједничког интереса	Давање позитивног доприноса у разним напорима за постизање мера за изградњу поверења и превентивне дипломатије у азијско-пацифичком региону

Извор: https://kemlu.go.id/portal/en/read/126/halaman_list_lainnya/asean-regional-forum-arf

Кроз чланство у Регионалном форуму АСЕАН-а - АРФ, Индонезија има неколико предности у повећању свог значаја и улоге у светској политици, односно на глобалном нивоу, изван региона југоисточне Азије. Неке од тих предности су:

1. Развој Индонезије као велике земље и њене улоге лидера у АСЕАН-у, укључујући и њену активност у АРФ као главног покретача великог броја иницијатива;
2. Успостављање дијалога и консултација у оквиру форума АРФ, укључујући и оне који су усмерени на развој и очување националних интереса, а који се односе на политичка и/или безбедносна питања;
3. Добијање подршке од стране учесника АРФ-а, у циљу заштите територијалног интегритета и суверенитета држава чланица;
4. Подстицање регионалне посвећености развоју сарадње у разним питањима као што је борба против тероризма;
5. Промовисање политике мира, толеранције и дијалога између земаља у азијско-пацифичкој регији (https://kemlu.go.id/portal/en/read/126/halaman_list_lainnya/asean-regional-forum-arf,).

6.3. Улога АСЕАН-а у борби против тероризма

Питање тероризма није ново. Међутим, од терористичког акта који се догодио 11. септембра 2001. у Сједињеним Државама, оно је попримило глобалан значај и постало је стална преокупација многих аутора и истраживача који се баве безбедносном тематиком. У југоисточној Азији, постоје и делују неколико терористичких група и то: „The Moro Islamic Liberation Front“ (MILF), „Jemaah Islamiyah“ (JI), „Laskar Jihad“, „The Abu Sayyaf Group“, „Jamaah Ansharut Daulah“ (JAD), „Laskar Jundullah“, „Jamaah Shalafiyah“, и др.

Стална забринутост организације АСЕАН, односно њених органа и тела, због терористичких претњи, резултирала је са неколико споразума, укључујући:

1. „The ASEAN Declaration on Joint Action to Counter Terrorism“ in the ASEAN 7th, Summit 2001 године, Брунеи, Дарусалам;
2. The 8th Summit“у Пном Пену, Камбоџа, новембра 2008. године (донета „Декларацију о тероризму“);
3. „The ASEAN Declaration on Joint Action to Counter Terrorism (ADJACT)“ (усвојена „Изјава АСЕАН-а о тероризму“, 2001).

Табела 21. *Примери терористичких напада у региону Југоисточне Азије*

Два примера терористичких напада у југоисточној Азији			
Бројеви	Држава	Година	Акти тероризма
1.	Филипини	2017.	Познат као догађај Марави у Минданауу, на Филипинима. У то време се водила битка која је трајала пет месеци између снага безбедности филипинске владе и милитаната повезаних са ИСИС-ом.

2.	Таиланд	2018.	Дела терористичких напада за која се још не зна која организација или група их је извршила.
----	---------	-------	---

извор: израда аутора

Процес секуритизације постаје питање неодвојиво од динамике безбедности, (како код традиционалних, тако и код нетрадиционалних безбедносних претњи), од којих су терористички акти свакако једни од најзначајнијих. Земље као главни актери секуритизације играју веома важну улогу у одређивању државних политика којима се могу супротставити тероризму. Политика може бити на националном нивоу, уз сарадњу различитих унутардржавних субјеката као што су полиција, државне обавештајне агенције и војска. Политика може бити и у облику шире сарадње у региону и на глобалном нивоу. Стога, регионална организација која је посебно укључена у одржавање регионалне безбедности није изолована од напора да се побољша безбедност земаља региона кроз различите споразуме о сарадњи унутар организације. У том контексту, на подручју југоисточне Азије, регионална организација АСЕАН, такође садржи један од стубова сарадње у области политике и регионалне безбедности.

Након инцидента на Балију у склопу терористичког чина који је погодио не само Индонезију, већ и регион и свет, АСЕАН је одржао састанак у Бандеру Сери Бегавану, на Брунеју, где је настала декларација ASEAN о тероризму (Joint Declaration on Counter Terrorism). У јачању даљих напора АСЕАН-а у борби против тероризма, наведени су неки кораци организације ка имплементацији стратегије борбе против ове безбедносне претње:

1. Размотрити и ојачати националне механизме за борбу против тероризма;
2. Прикључити се потписивању или ратификацији свим релевантним антитерористичким конвенцијама, укључујући међународне конвенције о сузбијању финансирања тероризма;
3. Продубљивање сарадње између агенција за спровођење закона у борби против тероризма;

4. Проучити релевантне међународне конвенције о тероризму у циљу њихових интеграција са механизмима АСЕАН-а за борбу против међународног тероризма;
5. Унапређење размене информација или обавештајних података како би се олакшало добијање информација о терористичким организацијама, њиховом кретању и финансирању, као и свим другим информацијама потребним за заштиту живота, имовине и безбедности свих начина путовања;
6. Строжија постојећа сарадња и координација између АММТС-а и других релевантних тела АСЕАН-а у спречавању и сузбијању свих облика терористичких дела. Посебна пажња треба да се посвети проналажењу начина за борбу против терористичких субјеката, против елемената инфраструктуре и финансирања као и довођењу починилаца пред лице правде;
7. Развити регионалне програме за изградњу капацитета како би се побољшале постојеће способности земаља чланица АСЕАН-а да истраже, открију, прате и извештавају о терористичким актима;
8. Размотрити и истражити практичне идеје и иницијативе за повећање улоге и ангажмана АСЕАН-а у садејству са међународном заједницом, укључујући додатне регионалне партнере у оквиру постојећих оквира, као што су АСЕАН + 3, партнере из Азије и Регионални форум АСЕАН (АРФ), у циљу борбе против тероризма;
9. Јачати сарадњу на регионалном и међународном нивоу у борби против тероризма на свеобухватан начин, уз прихватање чињенице да, на међународном нивоу, Уједињене нације, односно Савет безбедности ОУН, треба да имају главну улогу у том процесу.

Терористички акт се често поистовећује са радикализмом (Mardhatillah Umar, 2010: 171), а у индонезанском речнику термин радикализам управо значи: жеља за променом путем насиља. Обавештајна способност је професионална, компетентна и за њу се може веровати да је веома важан и утицајан чинилац у борби против терористичких активности. У региону Југоисточне Азије, међутим, у појединим земљама она није високо развијена. За Сингапур, на пример, обавештајне способности до сада су биле новина (Neville, 2004: 55). Централни део у предвиђању различитих терористичких аката су управо релевантне информације добијене од компетентних субјеката. Због тога, су за њихово прикупљање потребне адекватне обавештајне

способности једне земље како би се оне могле развити, укључујући и обавештајну сарадњу са страним партнерима, унутар исте регије или ван региона.

Обавештајна активност представља нужност у процесу борбе против тероризма. Улога обавештајних служби више се не своди само на прикупљање и давање валидних информација у вези са тероризмом, већ је веома значајна у спречавању терористичких аката. Због тога је потребна адекватна обавештајна информација, као и сарадња са другим обавештајним агенцијама и другим институцијама у процесу борбе против тероризма. Државни субјекти постали су сигурни да су главни актери који им у томе помажу - обавештајне агенције, али и друге државне и недржавне институције у области безбедности, које се баве проблематиком тероризма. Тероризам, као што је више пута истакнуто, представља велику безбедносну претњу и један је од најзначајнијих облика угрожавања националне, регионалне и глобалне безбедности.

Државе чланице АСЕАН-а су 2001. године, након терористичких напада на територији Сједињених Америчких Држава, 11. септембра, издале декларацију која је добила назив „Декларација АСЕАН о заједничким акцијама у борби против тероризма“. У неким од раније поменутих декларација, налазе се и изјаве АСЕАН-а које подржавају сваки облик сарадње с другим земљама ван региона југоисточне Азије у контексту борбе против тероризма. Треба, у том смислу, истаћи обавештајну сарадњу преко полицијских органа АСЕАН-а (АСЕАНОПОЛ). АСЕАНОПОЛ формално није део званичне организационе структуре АСЕАН-а, али је организационо и функционално укључен у процес борбе против тероризма и у њему има важну улогу.

Индонезија има обавештајну агенцију под називом „Национална обавештајна агенција“ (у даљем тексту: БИН). Индонежанска Национална обавештајна агенција је овлашћена да прикупља, селекује и филтрира информације како би се исте искористиле у циљу предикције терористичких претњи. У вези са тероризмом, БИН се руководи принципима владавине закона, независности и међусобне координације у спречавању и превазилажењу тероризма (BNN, 6.). Поред тога, индонежанска Национална обавештајна агенција такође игра значајну улогу у сарадњи са другим обавештајним агенцијама у региону, па и на глобалном нивоу у размени информација. Сарадња између обавештајних агенција у југоисточној Азији такође је имплементирана кроз формалне организацијске структуре као што су ADMM, ASEANOPOL, итд. Током 2018. године поново је договорена обавештајна сарадња названа „Наше очи“ коју је покренуо тадашњи министар одбране Индонезије, Рјамизард Рјацуду (Ryamizard Ryacudu).

7. ОДНОС ВЕЛИКИХ СИЛА ПРЕМА РЕГИОНУ ЈУГОИСТОЧНЕ АЗИЈЕ

Регион Југоисточне Азије, који обилује природним ресурсима, погодно је тло за пенетрацију утицаја великих геополитичких играча који пројектују добар део својих спољнополитичких интереса у Азијско-пацифичком субпростору. Улога и значај ванрегионалних чинилаца, односно земаља који географски не припадају региону југоисточне Азије формализована је и објашњена у једној од декларација АСЕАН-а. С обзиром на то да земље југоисточне Азије имају главну одговорност за јачање економске и социјалне сарадње, а самим тим и стабилности региона, као и обезбеђивање њиховог мирног и прогресивног националног развоја, оне су одлучне да обезбеде своју безбедност и безбедност региона лишене великог спољашњег уплитања у било ком облику.

У преамбули горе поменутој декларације АСЕАН, наведено је да се улога држава југоисточне Азије мора остваривати у југоисточној Азији, да свака земља региона мора да одржи прихватљив ниво безбедности без примарног спољњег утицаја и интервенција (Storey, 2007: 4.). Чињеница је да је југоисточна Азија рањива на транснационалне претње попут тероризма. Ове и друге безбедносне претње, пре свега погранични територијални спорови, стварају тензије и између самих држава региона Југоисточне Азије, као и између њих и ванрегионалних чинилаца који пројектују своје интересе у региону. На другом полу је успостављање квалитетне сарадње између свих ових актера у политичкој, економској, културној, социјалној и безбедносној сфери, која је и те како нужна у процесу решавања регионалних проблема. С друге стране, билатерални и мултилатерални односи између земаља АСЕАН-а и велесила такође утичу на став АСЕАН-а. Ситуација је помало парадоксална у смислу да, док АСЕАН као регионална организација одржава безбедност и стабилност региона и истовремено покушава да сведе на најмању меру утицај спољњих чинилаца, с друге стране, поједине земље чланице имају изражене билатералне односе са високим нивоом сарадње са њима. Примера ради, у прошлости осим Индонезије, и друге државе АСЕАН-а су интензивно сарађивале са ванрегионалним чиниоцима, у првом реду са војно-политичким савезима како би осигурале своју националну безбедност (Narine, 1998: 197). Формирање савезништва неколико земаља АСЕАН-а са спољњим ванрегионалним актерима имало је сврху да се умањи и минимизира утицај држава у региону које су претендовале на статус регионалних хегемона. Индонезија, због свог геостратегијског положаја, демографског потенцијала и величине територије свакако да је имала таквих

претензија да постане најзначајнија и најутицајнија држава југоисточне Азије. Партнерство у области поморске безбедности је такође спровело неколико земаља југоисточне Азије са савезима изван организације АСЕАН. По неким мишљењима, не одговара истини чињеница да АСЕАН, на тај начин, побољшава преговарачке потенцијале својих чланица у односу на велике ванрегионалне геополитичке играче (Anwar, 4).

Према становишту неких других аутора и експерата за овај регион, „једна од мера била је колективна неутрализација региона Југоисточне Азије помоћу гаранција Сједињених Америчких Држава, Совјетског Савеза и Народне Републике Кине (Narine, 2002: 137.). Од ових великих сила се захтевало да прихвате и поштују југоисточну Азију као подручје неутралности, искључе регион из међусобне конкуренције и осмисле поједине контролно-надзорне механизме и средства која би гарантовала неутралност региона.

7.1. Руска Федерација

Руска Федерација је једна од земаља која имају изражену сарадњу са земљама региона Југоисточне Азије кроз партнерство са АСЕАН-ом у АРФ. Другим речима, Русија је искористила постојеће интеграционе облике у региону да развије сарадњу са великим бројем држава у региону Југоисточне Азије. Посматрано у ширем контексту, Русија је успоставила добру сарадњу са великим бројем држава у Азијско-пацифичком субрегиону. У оквиру овог субрегиона, Русија је део Шангајске организације за сарадњу (ШОС), чланица Азијско-пацифичке економске сарадње (АПЕЧ) и чланица Самита о Источној Азији. У југоисточној Азији, Русија је успоставила билатералну и мултилатералну сарадњу са земљама региона и чланицама АСЕАН-а, а конкретно и унутар саме регионалне организације АСЕАН. Русија има статус званичног пуноправног партнера АСЕАН-а од 1996. године, након што је претходно био створен такав формат, под називом „Партнерство за дијалог“ при АСЕАН-у (1991. године). Русија је први пут учествовала на Самиту АСЕАН-а који је одржан у Куала Лумпуру, у Малезији, 2005. године.

Перспективна и обећавајућа билатерална сарадња између Индонезије и Русије додатно је ојачана 2003. Године, када је договорена Заједничка декларација о пријатељству и партнерству у XXI веку. Напори на јачању билатералних односа били су задовољавајући, иако су резултати слабији од очекиваних, с обзиром на потенцијале

ове две земље. Таква врста билатералних односа успостављена је током мандата другог председника Индонезије. Дипломатски односи између ове две велике државе, успостављени су још средином прошлог века, далеке 1950. године. Појачана билатерална сарадња ових држава у последње време у области одбране и војно-техничке сарадње могла би да повећа значај и улогу Русије, једне од великих сила, у овој, највећој архипелашкој земљи у југоисточној Азији. У 2017. години министри спољних послова Индонезије и Руске Федерације потписали су „План о саветовању између Министарства спољних послова Републике Индонезије и Министарства спољних послова Руске Федерације у периоду 2017-2019. године“. Пре тога, потписано је неколико билатералних споразума и пословно-техничких уговора који се односе на безбедносна и војна питања, не само за куповину наоружања, технике и војне опреме, већ и за сарадњу у борби против тероризма. То би могла бити дефиниција одрживости дијалога између ове две земље на нивоу влада (government to government level). Наведене чињенице говоре у прилог закључку да се може сматрати да се геостратешки утицај и значај Руске Федерације у региону Југоисточне Азије повећава.

Генерално посматрано, односи Русије са државама југоисточне Азије постепено се побољшавају, али остаје чињеница да Русија и даље није најзначајнији геополитички играч у том региону (Gorenburg and Paul Schwartz, 2019: 11.). Дијалог између Русије и АСЕАН-а покренут је у јулу 1991. године, када су руски представници позвани од стране владе Малезије да присуствују министарском састанку АСЕАН-а у статусу посматрача. Русија је касније постала пуноправни партнер за дијалог у АСЕАН-у, (у јулу 1996. године, на двадесет деветом министарском састанку АСЕАН-а, у Џакарти, у Индонезији - 29th ASEAN Ministerial Meeting in Jakarta, Indonesia) (http://en.russia-asean20.ru/russia_asean/20160309/9413.html,).⁴⁹

Одбрана и безбедност су незаобилазна тема у дијалогу о сарадњи у овом региону. Државе све више схватају значај војне моћи у креирању вишедимензионалне одбране. Она може да послужи не само ради одбране и заштите властитих националних интереса, односно очувања суверенитета и територијалног интегритета, већ и као моћно средство одвраћања других субјеката који имају претензије на овај регион. Садарња у области безбедности, најчешће је показатељ развоја добрих односа међу државама и на идеолошко, политичком, социјалном, економском, чак и културном плану. Данас се јасно може видети да је земља са великом војном снагом поштована и

⁴⁹ Од средине деведестих година прошлог века Русија је интензивирала активности у АСЕАН-у.

има високе преговарачке потенцијале, али и развијену дипломатију. Другим речима, може се рећи да је у највећем броју случајева, војна моћ директно пропорционална дипломатским активностима на регионалном и глобалном нивоу (<http://www.tniad.mil.id/index.php/2014/01/tinjauan-optimalisasi-kerjasama-miluter-tni-ad-menuju-world-class-army/>).

Иако Индонезија развија свој систем одбране, у смислу да се не ослања на друге земље, она се и даље придржава принципа кооперативног односа са другим државама кроз сарадњу у области одбране и војно-техничке помоћи. Повећање војне сарадње постаје све важнији чинилац у складу са развојем војно-безбедносних питања на регионалном и глобалном нивоу који захтевају заједничко решавање. Војна сарадња мора је изграђена и развијена у складу са спољном политиком Индонезије која је увек оријентисана на три основне ствари: симултани напори да се изгради међусобно поверење, заједничко спречавање сукоба, и ако постоји спорно питање, тражење решења кроз преговарачки процес (Бела књига одбране, Министарство одбране Републике Индонезије, 2008.).

Утицај великих сила на једну земљу или регион такође има импликације на читаву регионалну сарадњу. Како је Русија несумњиво једна од великих сила, биће детаљније испитана њена улога и утицај на билатералне односе са Индонезијом и шире у региону Југоисточне Азије. Индонезија је у прошлости куповала наоружање, технику и војну опрему од Совјетског Савеза и још од тог времена постаје један од главних купаца руског система наоружања. Индонезија је током 2008. године потписала уговор о куповини наоружања и војне технике од Руске Федерације, односно куповину ловачких авиона Сухој-35. С друге стране, Сједињене Америчке Државе су 2017. године донеле „Закон о сузбијању америчких противника кроз режим санкција“ (The Countering America's Adversaries Through Sanctions Act/CAATSA). Том приликом санкције су уведене једном броју држава и привредних субјеката у области војно-индустријског комплекса: Русији, Ирану и Северној Кореји. Међутим, Индонезија је пре тога већ потписала уговор о куповини оружја из Русије. Овакве санкције не утичу на вишегодишњу војно-техничку сарадњу у области одбране између Русије и Индонезије. Још пре готово две деценије је усаглашена је и потписана „Декларација о оквиру пријатељских и партнерских односа између Републике Индонезије и Руске Федерације у XXI веку“, од 21. априла 2003. године у Москви.

Поменуто војно-техничка сарадња представља један од облика стратешког партнерства и утиче на ниво квалитета наоружања и војне опреме Индонезије и

побољшање способности и оперативности њеног система одбране. Војно-техничка сарадња између Индонезије и Русије показала се као изузетно значајна, нарочито након имплементације уговора о продаји војне опреме Индонезији. Током 2010. и 2014. године било је пет испорука руског наоружања, технике и војне опреме Индонежанскј националној армији (на индонежанском: *Tentara Nasional Indonesia / TNI*), и то: борбени авиони Сухој 27 (*Su-27SKM*); ракете кратког домета Јахонт (*Iakhont*); хеликоптери Ми-35; тенкови ознаке БМП-3Ф Ранпур (*BMP-3F Ranpur*) и вишенаменски борбени авиони Сухој 35 (уговор потписан 2018. године). Поред куповине наоружања и војне опреме, Индонезија такође планира да сарађује са Руском Федерацијом у области наменске војне индустрије, конкретно, у производњи муниције. Према укупној вредности уговора о куповини наоружања за 2016. Годину, у поређењу са другим земљама југоисточне Азије, Индонезија је била на трећем месту по куповини оружја из Русије. Вијетнам заузима водеће место као главни купац наоружања, технике и војне опреме, произведених у Руској Федерацији.

Како је већ напоменуто, министар спољних послова Индонезије Ретно Марсуди и министар спољних послова Руске Федерације Сергеј Лавров потписали су „План консултација између Министарства иностраних послова Републике Индонезије и Министарства иностраних послова Руске Федерације за период 2017 – 2019. године. Тај корак се може окарактерисати као наставак сарадње из Заједничке декларације о пријатељству из 2003. године, како би се одржао висок ниво билатералних односа и како би се побољшала већ постојећа ефикасна сарадња у економској, политичкој и војној сфери. Осим тога, покушај јачања војних односа између ове две државе постао је један од главних приоритета за постизање високог нивоа способности индонежанских војних снага. У том погледу, повећање војне моћи може утицати на остваривање националних интереса Индонезије, као и на потписивање обострано корисних билатералних споразума.

У ширем опсегу подрегије југоисточне Азије, војна моћ значајно утиче на динамику регионалне безбедности. Говорећи о азијском континенту уопште, тренутно постоје три велике силе од којих две имају тенденцију даљег раста и развоја, док је Јапан значајна економска сила без обзира на проблеме из прошлости. Њима се придружују и Сједињене Америчке Државе и Руска Федерација (Acharya, 2013: 4). Један од аутора, Ачариа заступа становиште да је због процеса глобализације модерна војна технологија довела Русију у стање важног фактора који много више и континуирано сарађује са државама у Азији. Чињеница је да је руска спољна политика

доживела одређену модификацију и трансформацију у настојању ширења утицаја и значаја Руске Федерације. Ипак, ширење утицаја Русије на регион југоисточне Азије и даље није приоритет у односу на њене напоре да задржи своју позицију значајног геополитичког играча на европском континенту, а нарочито на постсовјетском простору, у бившим совјетским републикама, па чак и на Блиском истоку (Gorenburg and Schwartz, 2019: 11).

У региону југоисточне Азије Русија је заиста почела да повећава свој утицај. Међутим, руски утицај у азијском региону има велики степен неутралности у смислу да ова држава не учествује у регионалним или унутрашњим конфликтима. Сарадња је усредсређена на азијско-пацифичку регију, иако постоје и друге значајне земље као што је Кина у источној Азији, и Вијетнам у југоисточној Азији са којима су односи на много вишем нивоу. Русија има наоружање, технику и војну опрему и технологију која је прилично савремена и софистицирана и коју продаје великом броју држава региона. То Русију чини једном од водећих земаља када је трговина наоружањем у питању. Вијетнам и Индонезија су водеће међу земљама југоисточне Азије по куповини војне технике и наоружања од Руске Федерације.

Руска Федерација нема сопствених територија у региону југоисточне Азије али се њени односи са азијским земљама константно продубљују. Ставови Русије о регионалној безбедности, укључујући и подршку мултилатералним одлукама и одлучивању на основу консензуса, компаративни су са онима у југоисточној Азији (Gorenburg and Paul Schwartz, 2019: 12.). Како је наведено, између Русије и Вијетнама дошло је до значајног повећања војне сарадње. Поред потребе за добрим билатералним односима, земље су често упућене једне на друге, због прагматичних потреба у вези са остваривањем и заштитом најзначајнијих националних интереса. Свакако, у том процесу често се јављају проблеми, нерешена (отворена) међудржавна питања и један број безбедносних дилема.

Индонезија је највећа архипелашка земља на свету са популацијом од близу четврт милијарде људи. У региону југоисточне Азије, Индонезија такође има веома значајну улогу у регионалним односима који се формирају у организацији АСЕАН-а. Као што је речено, дипломатски односи између Индонезије и Русије почели су да се развијају још од доба Совјетског Савеза, тачније 1950-е године. Упркос погоршању односа у време другог индонежанског председника, након реформи из 1998. године, Индонезија и Русија полако подижу степен тих односа на задовољавајући ниво у

различитим областима. Једна од најзначајнијих је свакако и сарадња у области безбедности и одбране.

Између Индонезије и Руске Федерације је четири пута одржаван билатерални консултативни форум. Последњи, четврти форум одржан је 2018. године и укључио је већи број државних институција ових земаља: Координационо министарство за политичке, правне и безбедносне послове Индонезије, Министарство спољних послова, секретара Савета безбедности Руске Федерације и Министарство одбране Русије. Поред унапређења сарадње у области одбране разговарало се и о сарадњи у борби против финансирања тероризма и јачању сарадње у борби против тероризма уопште (www.polkam.go.id,). Билатерални консултативни форуми дефинисали су имплементацију одбрамбене дипломатије у односима ове две земље. Генерално, то постаје пут у процесу постизања заједничких циљева и остваривања националних интереса. У настојању да спрече појаву тероризма у региону, земље југоисточне Азије су преко АСЕАН-а начиниле различите напоре у сарадњи у области одбране. У овом случају, посебно се инсистира на развоју мера изградње поверења (Confidence Building Measures) и одбрамбене дипломатије.

У међувремену, на основу Националног дугорочног плана развоја Индонезије 2005 – 2025, одбрамбена дипломатија је постављена као један од основних фактора развоја. Изградња капацитета сарање подразумева побољшање квалитета људских ресурса, повећање ефикасности коришћења природних ресурса, напоре у борби против тероризма, као и напоре за побољшање квалитета и квантитета главних система наоружања. Набавка војне опреме из Русије, не само да доприноси модернизацији наоружања већ и изградњи и одржавању сарадње на вишем политичком нивоу. У том погледу Русија је допринела побољшању и повећању производње стратешке одбрамбене индустрије Индонезије.

Јачање технолошких способности наоружања и војне опреме може се побољшати кроз повећање квалитета војног особља. Штавише, то би могло утрти пут и повећати продуктивност стратешке одбрамбене индустрије. Потписивањем војно-техничких споразума о куповини оружја, сарадња у области одбране је подигнута на виши ниво, јер је Русија један од главних продаваца оружја у региону. Међутим, ова сарадња се може побољшати не само у погледу купопродаје наоружања и војне технике, већ и трансфера војне технологије и војне обуке.

7.2. Сједињене Америчке Државе - САД

Сједињене Америчке Државе играју веома значајну улогу у сузбијању тероризма у југоисточној Азији од 2001. године. Иако поједине чланице АСЕАН-а имају начелну примедбу на политику мешања САД у регионалне активности у разним областима, с друге стране све државе региона немају никаквих примедби на учешће САД у борби против терористичких претњи у региону југоисточне Азије.

Треба истаћи чињеницу да позиција и улога Народне Републике Кине у региону Југоисточне Азије у значајној мери детерминише и политику САД у овом региону. Јачање кинеске војне моћи и повећање њеног војног присуства у региону Југоисточне Азије, представља чинилац који је утицао да САД прошире своју улогу и интензивирају своје спољнополитичке активности у наведеном региону и истовремено и на глобалном нивоу (Sokolsky & Rabasa, 2000: XII). Појава Кине као регионалног хегемона у Азијско-Пацифичком субрегиону, у последњих десетак година, нужно је условила активности великог броја држава региона на плану „обуздавања НР Кине“. Сходно томе, и државе у региону Југоисточне Азије су предузеле сличне активности, било кроз међусобну регионалну сарадњу на билатералној или мултилатералној основи, било кроз сарадњу са другим ванрегионалним актерима, посебно са глобалним геополитичким играчима, односно великим силама, попут Сједињених Америчких Држава - САД. Поред билатералне сарадње са појединим државама југоисточне Азије, САД су унапредиле и развиле успешну сарадњу и са регионалним организацијама попут АСЕАН-а, у политичкој, економској и безбедносној сфери.

Историјски посматрано, иницијални односи између АСЕАН-а и САД успостављени су 1977. године и од те године је интензитет и обим њихове сарадње имао растућу тенденцију (usasean.org). Државе АСЕАН-а су прихватиле присуство и улогу САД у свом региону јер су сматрале да тиме нису угрожени њихови национални интереси и интереси региона (Нааске, 2013: 139.). Према мишљењу аутора Хачкеа, постоји неколико разлога због којих су земље АСЕАН-а прихватиле изражено присуство САД у региону Југоисточне Азије. Први разлог је економске природе, јер су Сједињене Државе отвориле своје тржиште за пласирање роба и услуга држава из југоисточне Азије, што је имало велики економски ефекат за државе региона које су тако повећале обим свог спољног експорта. Други разлог зашто је било пожељно присуство САД у региону Југоисточне Азије је безбедносни. Наиме, Сједињене Државе као велика сила и појединачно војно најмоћнија сила света, својим активностима у

региону је обезбедила тзв. спољашњу безбедност једном броју чланица АСЕАН-а, које су имале савезничке односе са САД, укључујући потенцијал за развој сарадње у безбедносним и војним пословима (Нааске, 2013: 139.).

Затим је развој сарадње САД И АСЕАН-а обележен кроз регионално тело ове организације – АРФ. Присуство и активности Сједињених Држава у региону југоисточне Азије и у ширем контексту, у азијско-пацифичком субрегиону, била је све интензивнија, да би своју кулминацију доживела након терористичких напада на тлу Америке, септембра 2001. године. Члањнице АРФ-а одговорили су на те догађаје из 2001. године, демонстрирајући политичку солидарност са Сједињеним државама, изражену у праву и обавези „да се употребе сва потребна и расположива средства за прогон, хватање и кажњавање одговорних“ (АРФ: 2001. In: Нааске, 2009: 430.).

Као што је већ напоменуто, државе југоисточне Азије, посебно оне које су део АСЕАН сарадње, суочавају се са традиционалним и нетрадиционалним безбедносним претњама и динамичним безбедносним питањима и зато је сарадња са екстерним ванрегионалним чиниоцима доносила велики бенефит, а нарочито сарадња са великим геополитичким играчем као што се Сједињене државе. Поред тога, присуство САД у региону и интензивирање сарадње са Асеан-ом имали су позитиван утицај и на зауздавање ширења утицаја и присуства Народне Републике Кине.

Осим тога, треба истаћи чињеницу да Кина има изражену енергетску зависност од увоза сирове нафте из региона Блиског истока, као и да танкери са нафтом користе поморске пловне коридоре у југоисточној Азији. Све то утиче да Кина спроводи активну спољну политику према региону Југоисточне Азије. Отежавајући чинилац по стабилност и безбедност региона је тај што Сједињене Државе и НР Кина имају један број супротстављених и сучељених геополитичких и геостратешких интереса. Сходно томе ове две велике силе имају и другачије концепте како безбедност треба да изгледа и да буде организована у азијско-пацифичком региону (Sokolsky & Rabasa, 2000:1).

Поред тога, билатерални односи између сваке земље чланице АСЕАН-а и великих сила попут САД имају своје карактеристике и динамику. Међутим, у погледу регионалне сарадње, ширење спољнополитичке и безбедносне сарадње ван региона Југоисточне Азије може бити један од потенцијала и за већу безбедност, а такође може утицати и на унапређење економске и трговинске сарадње.

Улога САД у оквиру регионалне сарадње у АСЕАН-у је изражена, значајна и подстицајна у области безбедности и одбране. У тој сфери, успостављена је регионална мрежа за надзор ваздушног простора, у борби против традиционалних и

нетрадиционалних безбедносних претњи, (тероризам, пиратерија, развој способности потребних у операцијама подршке стабилности, итд.) (Sokolsky & Rabasa, 2000:28).

Регионалној организацији каква је АСЕАН, такође јепотребно изражено присуство и активност великих геополитичких играча у региону, ради успешног заједничког супротстављања, минимизирања и неутрализације глобалних безбедносних претњи, попут тероризма, транснационалног криминала, пролиферације оружја за масовно уништење, територијалних пограничних спорова, па и мање значајних изазова. На пример, путем сарадње у оквиру регионалног форума „АРФ“ може се успоставити узајамно поверење између земаља чланица АСЕАН-а, укључујући и САД (Kawasaki, 2006: In: Нааске, 2009: 428.). АРФ се такође може схватити и као инструмент којим се обезбеђује континуирано учешће САД у Азији (Emmers, 2001: 275.). За НР Кину, улога АРФ-а може да се посматра као инструмент у промоцији мултиполаризма и супротстављања униполарним напорима САД (Emmers, 2001: 275.).

Поред тога, форум о сарадњи који обједињује велики број субјеката, укључујући и спољне ванрегионалне чиниоце, такође се може тумачити двострано: с једне стране, као активности сарадње чији је циљ да се отвори могућност за поједине земље или групу земаља да одрже и унапреде своје билатералне односе са ванрегионалним силама, а са друге, може се посматрати и као облик мултилатералне сарадње на ширењу питања која су оперативног карактера (Нааске, 2009: 428.). У овом случају се не могу занемарити национални интереси држава региона у процесима регионалне сарадње. Али, уважавајући један од основних принципа организације АСЕАН, принцип немешања у унутрашње ствари других земаља, стварају се предуслови за наставак шире сарадње, укључујући и форум АРФ. У овом случају, може се видети да је однос између Сједињених Држава и АСЕАН-а имао различиту динамику и изазове од почетка сарадње 1977. године. После хладног рата, динамика безбедности се променила и фокус је делимично померан са традиционалне безбедности на нетрадиционална питања. Та чињеница је утицала да однос великих сила и АСЕАН-а такође доживи модификацију и развој, који укључује координацију напора у распону од поморске безбедности и антитероризма до управљања катастрофама, управљања ризицима трговине људима и неширења нуклеарног оружја. На основу напред изнетих чињеница и индикатора, може се закључити да партнерски односи земаља региона и АСЕАН-а са САД имају позитиван ефекат на напоре за повећање сарадње на пољу регионалне безбедности.

7.3. Народна Република Кина

Народна Република Кина је постала једна од најбрже растућих економија света и прилично је утицајна, не само у азијској регији, већ и на глобалном нивоу. Кроз развој своје индустрије и трговине, Кина убрзано повећава и своје војне капацитете. Због тога суседне, и друге земље широм света, почињу да обраћају пажњу на Кину као на једну од земаља која има висококвалитетан војни потенцијал и растућу војну моћ. Уз велики привредни развој, област одбране и војно-безбедносних питања у региону постала су приоритет за Кину. Поред безбедносног и одбрамбеног сектора, кинеска економија се почела убрзано развијати путем сарадње са многим земљама на глобалном нивоу. Али са друге стране, убрзан и динамичан развој Кине и њеног војног сектора, постао је једна од претњи са којима се суочавају друге земље региона и читаве Источне Азије. Као илустрација овог става, могу послужити актуелни територијални спорови, односно проблеми у региону Јужног кинеског мора.

Што се тиче Кине, АСЕАН као регионална организација има прилично добре и растуће односе сарадње. Међутим, не може се порећи да између Кине и неколико земаља чланица АСЕАН-а постоји историја властитих односа који су проузроковали сукобе. Када говоримо о улози Кине у дистрибуцији глобалне моћи, Кина све више повећава своју војну моћ. У азијском региону у целини, Кина игра важну улогу као једна од најмоћнијих земаља која може утицати на регион Источне Азије и проширити свој утицај на тај регион. На глобалном нивоу, снага и унапређење кинеске економије и одбране полако почињу да забрињавају најзначајније геополитичке играче, у првом реду велике силе, које изражавају отворену забринутост због овог процеса.

Кинеска економија је све снажнија и експанзија кинеске робе широке потрошње је карактеристичан процес за цео свет. Различита роба произведена у Кини сада се лако може наћи у разним земљама широм света и лако је доступна. Кина спроводи интензивну економску сарадњу са многим земљама на глобалном и регионалном плану и извози разне своје производе, који су прилично конкурентни и јефтини на тржишту. Од 1959. до 1965. године, индонезанска спољна политика, у доба председника Сукарна, такође је била много ближа великим комунистичким силама попут Народне Републике Кине (Анвар, 1994: 21.).

На пољу безбедности, односи између Кине и неколико земаља региона југоисточне Азије доживели су успоне и падове. Овакви односи такође утичу и на однос Кине са АСЕАН-ом. Постоји један број безбедносних питања која су још увек

отворена и актуелна у вези са односом региона према Кини, укључујући питања позната као поморски територијални спорови. Спор је покренут када су се четири чланице заједнице АСЕАН, Кина и Тајван, почеле надметати за спорне територије у Јужном кинеском мору. Та четири члана АСЕАН-а која су тврдила да им припада суверенитет над тим спорним територијама су Филипини, Брунеј Дарусалам, Малезија и Вијетнам. С друге стране, Кина је тврдила да се њено право заснива на историјском аргументу који потиче још од династије Хан која је пронашла ову морску територију и која је још тада припадала Кини.

Кинеске тврдње у вези са овим проблемом су у супротности са тврдњама земаља које своје аргументе заснивају на нормама међународног права о ексклузивној економској зони, као и територији. Земље подносиоци захтева: Кина и Тајван и четири чланице АСЕАН-а – имају своје тврдње о правима за експлоатацију природних ресурса у Јужном кинеском мору, као и о суверенитету у тој области. Сам спор је трајао током више деценија са преклапајућим захтевима између земаља подносиоца захтева за потврду права на спорну територију. Иако Индонезија није земља подносилац захтева, остаје питање које се тиче острва Натуна у Јужном кинеском мору. Кина је подручје преузела као своју територију и Индонезија с тим у вези изражава протест како би Натуна постала територија Индонезије.

Јужнокинеско море обухвата острва: Пратас, острва Парацел, Спратли острва, Малесфиелд и Скарбороу Шоал. У Јужном кинеском мору постоје стратешки интереси који се тичу географског поморског пловног пута који је био пандан путу свиле. Јужно кинеско море има стратешки положај јер је окружено обалним земљама као што су Кина, Тајван, Филипини, Индонезија, Сингапур, Малезија, Камбоџа, Брунеј, Вијетнам и Тајланд. Будући да је Јужно кинеско море поморска пловна траса за трговину и морска линија комуникације (SLOC – Sea Line of Communication), она постаје важан чинилац са својом економском и политичком вредношћу. Такође има и богате природне ресурсе – нафту и природни гас, као и природна богатства у виду рибе и плодова мора.

Свака тврдња из горе поменутих земаља има геостратешке импликације. Како Кина тврди на основу историје из периода династије Хан, сва територија Јужног кинеског мора припада управо њој. Исте су тврдње Вијетнама на основу историје из периода рата између Вијетнама и Француске 1930. године. У то време су острва Спратли и Парацел била колонизирана и под контролом Француске. Када је Вијетнам остварио своју независност, та два острва била су део његовог континенталног појаса. Што се тиче Тајвана, Кина има друге политичке тврдње и још увек сматра Тајван делом

своје територије, односно третира га као своју провинцију. Индонезија такође поштује јединствену кинеску политику (One China Policy) и посредује између НР Кине и Тајвана по питању контроле над острвом Аба, једним од највећих острва у групацији острва Спратли.

Филипини су тврдили да је припадност острва Спратли утврђена 1971. године, односно да су осам острва из групације острва Спратли део провинције Палаван. Брунеј сматра да део Јужнокинеског мора припада његовој есклузивној економској зони и континенталном појасу због чега је Луиса Риф на Спратли острвима постао територија Брунеја. А Малезија је такође преузела три острва из групације острва Спратли. Иако Индонезија није држава подносилац територијалних захтева за власништво над спорним територијама Јужног кинеског мора, гранична демаркациона линија захвата и индонежанско острво Натуна (дакле, Кина је присвојила индонежанску економску и континенталну јединицу) што доводи до преклапања тврдњи ових земаља. На тај начин, и Индонезија бива укључена у полемику о спорним територијалним питањима.

Односи између АСЕАН-а и Кине су се побољшали потписивањем неколико заједничких аката и оквирних споразума, попут „Заједничке изјаве о стратешком партнерству за мир и просперитет“, потписане 2003. године на Балију, Индонезија. АСЕАН и Кина настављају да јачају политичко-безбедносни дијалог и сарадњу кроз разне механизме „АСЕАН Плус један“, укључујући самите, састанке министара и високих званичника, као и шире оквире који су под окриљем АСЕАН-а („Регионални форум АСЕАН“ (АРФ), „АСЕАН Плус Три“ (АПТ), „Самит о источној Азији“ (ЕАС) и „састанак министара одбране АСЕАН Плус“ (АДММ Плус). АСЕАН, као регионална организација уважава кинеску државну политику која се колоквијално назива „једна Кина“.⁵⁰

Народна Република Кина је, поред развијене економске сарадње, постала стратешки партнер АСЕАН-а и у сектору безбедности,. Треба истаћи и чињеницу да се у региону Југоисточне Азије, налазе четири мореуза (географски термин „мореуз“ се може дефинисати као узани појас воде између два копна који спаја две веће водене површине, мора, океане и сл), који могу постати безбедносни проблем, односно неуралгичне тачке у смислу угрожавања слободне плавидбе поморским пловним

⁵⁰ Политика једне Кине (One-China policy) је политика која значи да постоји само једна суверена земља која користи назив "Кина", а то је Народна Република Кина (the People's Republic of China). Ово је политика кинеске владе за борбу против идеје да постоје две Кине, и то Народна Република Кина (Republic of China (ROC)) . Тајван који користи званичан назив ROC који такође садржи и реч „Кина“.

коридорима који пролазе кроз ове мореузе. Мореуз Малака је једна од тих тачака загушења поморског саобраћаја које се налази у региону Југоисточне Азије и као мореуз има велики значај у светској поморској трговини. Стога је стратешка сарадња са екстерним ванрегионалним актерима постала неопходност која може повећати поморску безбедност региона. Стратешка локација и поморска пловна траса кроз мореуз који је често загушен великим бројем пловила чине мореуз Малака рањивим на безбедносне претње. Терористички акти, морско пиратство и разни видови транснационалног криминала (кријумчарење оружја, дроге, миграната и сл.) главна су безбедносна питања када је безбедност мореуза у питању.

8. МЕСТО И УЛОГА ИНДОНЕЗИЈЕ У АСЕАН-у

У овом поглављу ће, између осталог, бити и речи о лидерској улози председника Џоко Видодоа у првом председничком мандату, односно у периоду од 2014. до 2019. године, као и о његовим спољнополитичким активностима, нарочито на регионалној сцени. У вези са тим, биће кратко размотрена и улога једног од његових претходника, председника Сусила Бамбанга Јудојона, у прелазном периоду његовог руковођења државом Индонезијом. Индонежанска спољна политика у садашњој реформској ери изгледа динамичније. Период власти администрације председника Сусила Бамбанга Јудојона се значајно разликовала од политике председника Џоко Видодоа, а ова разлика је јасно видљива и на унутарполитичком и на спољнополитичком плану. Администрација председника Сусила Бамбанга Јудојона је, као свој основни спољнополитички принцип, промовисала максиму „хиљаду пријатеља, нула непријатеља”. Насупрот таквој спољнополитичкој доктрини, у мандату председника Џоко Видодоа, дошло је до промена у вођењу спољне политике. Треба истаћи да је активност његове администрације у много већој мери била усмерена на важна унутрашња политичка питања, као и на регионалну сарадњу, било у облику билатералних аранжмана, било у оквиру постојећих интеграционих процеса у региону Југоисочне Азије. Овде се пре свега мисли на активност Индонезије у оквиру организације АСЕАН.

У овом поглављу ће се такође говорити о теорији секуритизације и перцепцији тероризма као изузетно важног безбедносног питања, како на националном, тако и на регионалном нивоу. Такође је важно објаснити улогу Индонезија у борби против тероризма и њену сарадњу са државама региона кроз активности у оквиру АСЕАН-а. Фокус у овом поглављу је и на улози Индонезије и корацима предузетим у вођењу државе од стране администрације председника Џоко Видодоа и степену његове ефикасности и успешности, када је у питању остваривање националне и регионалне безбедности.

8.1. Како Индонезија игра своју улогу у АСЕАН-у

Расправа о развоју регионалне организације АСЕАН не може се одвојити од улоге сваког њеног члана. АСЕАН је постала организација за коју се може рећи да је прилично развијена и организационо и функционално. Покушаји свих чланица да ову

организацију учине динамичном такође се суочавају са многим изазовима. Ти изазови се односе и на унутрашње сукобе између земаља чланица организације АСЕАН-а. Међутим, и поред тога, не може се порећи напредак ове организације када је у питању решавање најзначајнијих регионалних питања. Индонезија, као територијално и демографски највећа земља региона, један је од оснивача АСЕАН-а и самим тим има велику одговорност за напоре да се повећа ефикасност сарадње у оквиру те организације. Ова констатација се примарно односи на улогу и утицај Индонезије на напредак сарадње у области безбедности и економије региона југоисточне Азије, као и сваке од њених држава чланица.

Постоји неколико разлога за интересовање држава региона за функционисање АСЕАН-а. Настанак – формирање организације АСЕАН-а означило је нову фазу у развоју регионалног поретка југоисточне Азије (Anwar, 1994: 2.). У том контексту АСЕАН би се могао перципирати као промотер мира и стабилности у региону. Интерес спољашњих, ванрегионалних чинилаца за функционисање и развој АСЕАН-а такође је подстакнут карактеристикама држава чланица. Заинтересованост за развој АСЕАН-а, посебно међу државама региона је израз њихових сопствених брига и настојања да се оствари успешна регионална сарадња, нарочито у области економије и безбедности. Посебну пажњу треба обратити на улогу и значај Индонезије у развоју сарадње у оквиру ове регионалне организације. Анализом индонежанске спољне политике и најзначајнијих националних интереса може се уочити у којој мери је Индонезија активно учествовала у изградњи регионалних организација, конкретно АСЕАН-а, и у остваривању регионалног мира и безбедности. Наравно, Индонезија је само један од актера у улози изградње и развоја АСЕАНА, поред осталих држава региона, али и уз учешће ванрегионалних држава, о чему сведочи улога и значај АСЕАН-а на међународној сцени и његово учешће у решавању регионалних и глобалних питања. Утицај на регионалну сарадњу и развој АСЕАН-а од стране великих сила не може се порећи, нарочито у последње две деценије.

Теоретски гледано, притисак с којим се АСЕАН данас суочава могао би бити представљен и као сукоб старог и новог концепта регионализма (Buszynsky, 1997: 555.). Стари регионализам је окарактерисан као производ Хладног рата, он је унутрашњи, ексклузиван и створен од влада држава; с друге стране, нови регионализам је спољашњи, нерелигиозан и нескладан у функцији (Buszynsky, 1997: 555.). У том смислу, план АСЕАН-а имао је за циљ, између осталог, и да изгради одрживи ниво безбедности заједнице. Притом, под безбедношћу заједница подразумева се стање мира

и стабилности између држава и група држава, независно од тога како би се они могли колективно односити према спољним актерима (Acharya, 2003: 18.). Може се тврдити да су готово све државе чланице региона, али и на глобалном нивоу, показале оптимизам у стварању АСЕАН заједнице (Benny and Kamarulnizam Abdullah, 2011: 40.). Међутим, не може се порећи да сукоби између држава чланица АСЕАН-а и данас постоје, иако ни изблиза нису тако озбиљни као у доба хладног рата. У постхладноратовском периоду, АСЕАН се суочио са великим притиском за реструктурирање организације, како би се удовољило новим захтевима као што је проширење активности АСЕАН-а изван дотадашњих надлежности. Ови нови захтеви постали су изазов да се организација прилагоди новом регионализму (Buszynsky, 1997: 555). То је истовремено био изазов и за Индонезију у вези њене улоге у АСЕАН-у и њених активности на плану развоја и напредка АСЕАН-а.

Стратегија Индонезије у суочавању са безбедносним изазовима у југоисточној Азији неодојива је од глобалних претњи које такође утичу на стабилност региона. Уз то, присутан је и процес јачања појединих регионалних сила и повећања капацитета њихове друштвене моћи. Очекује се да ће ове земље успешно моћи да се надмећу са великим силама у постхладноратовско доба. Пример је Кина. У овом случају, Индонезија и даље има своју стратешку политику која се заснива на три примарна елемента: потреба заштите националног јединства од претњи страних интервенција; задржавање фокуса на унутрашњу политику која наглашава прагматизам и одржавање независности и самосталности; и усвајање потпуно слободне и активне спољне политике која одбија било какве обавезе да се придружује војним пактовима или савезима (Tellis, dkk, ed., 186.). Концепт политичког и друштвеног развоја који је усмерен према унутра (*Inward looking*) заснован је на претпоставци да национална безбедност не лежи у војним савезима или под војним окриљем било које велике силе, већ у самоодрживости која произилази из унутрашњих чинилаца као што су економија и друштвени развој, политичка стабилност и осећај за позитивни национализам (Irvine, 1982: 40 in. Acharya, 2003: 58.).

Са преко двеста милиона становника и територијом већом од остатка југоисточне Азије, огромним природним ресурсима и изузетним геостратегијским положајем у смислу да преко њене територије пролазе витални саобраћајни поморски коридори и да се под њеном контролом налазе кључни мореузи, Индонезија је кључ безбедности југоисточне Азије (Rabasa and Chalk, 2001: iii). Апсолутно смо сагласни са наведеним ставом да је Индонезија један од најзначајнијих чинилаца који детерминише

безбедност региона Југоисточне Азије. Осим што је један од оснивача организације АСЕАН, Индонезија такође игра важну улогу у регионалној сарадњи, укључујући и друге интеграционе процесе у наведеном региону. Спољна политика Индонезије и њена унутрашња безбедност значајно утичу на ниво регионалне безбедности, као и на спровођење политике сарадње у овој регији.

Успешна демократска транзиција у Индонезији такође би била чинилац стабилности у југоисточној Азији и на ширем подручју. (Rabasa and Chalk, 2001: xi). Демократски процеси на унутарполитичком плану такође играју важну улогу у одржавању стабилности региона југоисточне Азије и његове безбедности. Историјски посматрано, имајући у виду чињеницу да је реч о највећој архипелашкој земљи, може се закључити да је с тим у вези и сложеност проблема које Индонезија има такође већа. Сепаратизам, друштвени сукоби, међуетнички сукоби и зачеци тероризма су неки од фактора који се не могу порећи као изазови и претње националној безбедности. Не само то, конфликти између земаља у региону постали су и додатно безбедносно питање које такође доприноси сложености проблема. У доњој табели дат је списак једног броја безбедносних изазова и претњи с којима се Индонезија суочава:

Табела 22. *Индонезија: безбедносни изазови, ризици и претње*

Индонезија: безбедносни изазови, ризици и претње
Опасност од оружаног напада (и употребе оружја за масовно уништење)
Сепаратистичке тежње (Free Aceh Movement, Free Papua Movement/ OPM-Organisasi Papua Merdeka)
Климатске промене
Спор регионалних поморских снага уз обале Јужног кинеског мора
Оружана побуна
Кривично дело незаконитог, непријављеног и нерегулисаног риболова (IUU - Illegal, Unreported, Unregulated)
Религијско насиље и екстремизам
Природне непогоде
Организовани криминал
Корупција
Проблеми економског развоја
Енергетска безбедност

Питање миграната, тражилаца азила и избеглица
Неадекватна потрошња природних ресурса и угрожавање животне средине
Наркоманија
Тероризам
Транснационални организовани криминал

Извор: Израда аутора

Од оснивања АСЕАН-а као регионалне организације, Индонезија је три пута имала улогу председавајућег. Индонезија је први пут била председавајући АСЕАН-а 1967. године (то је и прва година када је ова организација основана). Председавајућу улогу Индонезија је имала и 2003. и 2011. године. Како време пролази, АСЕАН је заиста постао регионална организација која је развијала односе блиске сарадње између својих земаља чланица, упркос томе што се регион не може изузети од различитих безбедносних изазова и регионалних сукоба који се повремено јављају. То је такође случај и са билатералним односима између земаља у региону, као што је објашњено у претходном поглављу. Међутим, то не значи да се земље чланице АСЕАН-а не могу бавити постојећим регионалним проблемима који се односе на сукобе и спорове. Иако је један од најзначајнијих принципа организације немешање у унутрашње послове других земаља (неуплитање), увек су актуелне активности у правцу тражења решења за постизање регионалног мира и безбедности – што је један од главних циљева чланица АСЕАН-а и саме организације.

У години председавања Индонезије у АСЕАН-у , односно у 2011. години, велика пажња се придавала адекватном суочавању заједнице АСЕАН-а са долазећим изазовима. У то време, индонежанску државу је још увек водио председник Сусило Бамбанг Јудојоно, чија администрација је пренела визију и мисију Индонезије током председавања АСЕАН-ом 2011. године. Током руковођења активностима АСЕАН-а 2011. године, Индонезија и друге земље чланице АСЕАН-а су поставиле приоритете које треба постићи у оквиру регионалне сарадње. Приоритети су укључивали покретање „АСЕАН визије“ након 2011. године, односно улогу АСЕАН заједница на глобалном нивоу – у светској заједници (АСЕАН заједница као сегмент глобалне заједнице народа). У доба председавања АСЕАН-ом, Индонезија је била земља домаћин осамнаестог по реду Самита АСЕАН-а, укључујући и Самит источне Азије и друге агенде АСЕАН-а (<https://polkam.go.id/indonesia-sebagai-ketua-asean/>).

„Наше очи“ („Our Eyes“) је иницијатива (форум) која се бави разменом обавештајних података, а која је предложена од стране тадашњег министра одбране Индонезије Рјамизада Риакудуа у оквиру АСЕАН-овог самита министара одбране (ADMM - ASEAN Defence Ministers Meeting), одржаног 2018. године, у Сингапуру. Форум „Наше очи“ је формиран са намером да се прикупљају оперативни подаци о тероризму у региону, као и да се они размењују у циљу његове неутрализације. Из тог разлога земље морају сарађивати у размени информација и обавештајних података. Облик посвећености наведеног форума фокусиран је на сарадњу кроз имплементацију стратешке размене информација или размену стратешких информација из шест земаља. Потписивање сарадње у оквиру иницијативе „Наше очи“, извршили су шест министара одбране држава чланица АСЕАН-а, и то : министри одбране Републике Индонезије, Малезије, Тајланда, Брунеја, Филипина и Сингапура. Ових шест држава се обавезало на заједничке активности у мисији одржања мира и стабилности у региону и успостављања и одржавања безбедности у њему (с обзиром на то да је питање тероризма постало глобалан проблем).

Различити национални интереси сваке земље чланице АСЕАН-а, ипак производе и стварају међусобно зависне односе држава региона кроз процес сарадње на пољу безбедности. Активност сваке земље чланице АСЕАН-а је део регионалног развоја безбедносне сарадње. Како је већ више пута напоменуто, Индонезија, као једна од земаља чланица и истовремено оснивач АСЕАН-а, има кључну улогу од самог оснивања АСЕАН-а. Неоспорно је значајна улога Индонезије због величине њене територије као највеће земље-архипелага. Најмногољуднија држава региона, заједно са разноликим и хетерогеним културно-цивилизацијским обележјима великог броја етничких група и народа, Индонезија је важан део динамике функционисања организације АСЕАН. И друге државе чланице АСЕАН-а, попут Индонезије, такође имају хетерогену културу и мултиетничко становништво. Карактеристике региона Југоисточне Азије су разноликост у смислу језика, религије, етничке и верске припадности, расе, културе и др. Наведена хетерогеност утиче на то како ће свака држава чланица остваривати своју улогу у оквиру регионалне сарадње, односно у организацијама као што је АСЕАН.

Како је напоменуто, Индонезија је била председавајућа у АСЕАН-у 2011. године. Постављени приоритети у мандату њеног председавања били су:

1. Обезбеђивање значајнијег напретка у функционисању АСЕАН заједнице;
2. Обезбеђивање одржавања мира и безбедности у региону који се развија;

3. Разматрање потребе за визијом „АСЕАН након 2015. године”, тј., улога заједнице АСЕАН-а на глобалној сцени, односно у светској заједници.

Тренутно постоји најмање 56 АСЕАН студијских центара у разним провинцијама у Индонезији. Студијски центри АСЕАН-а налазе се на различитим универзитетима: од провинције Ачех у западном делу Индонезије до Амбона на истоку земље. Наведени студијски центри АСЕАН-а основани су на основу сарадње Министарства иностраних послова Индонезије, преко Генералне дирекције за сарадњу АСЕАН-а, са 56 универзитета. Узевши ово у обзир може се рећи да Индонезија води дипломатију која је доступна јавности кроз социјализацију и образовање. Ученици могу повећати своје знање и развити властите вештине кроз наведене студијске програме, као и кроз различите вежбе у овим развојним центрима. Стицању знања и раду са студентима се подједнако придаје пажња као и развијању јавног говора, чија вештина повећава ефикасност. Зато су говорне способности значајне. Улога Индонезије у повећању знања о АСЕАН-у постала је израженија у јавној сфери, посебно у сектору образовања. Кроз образовање на разним универзитетима може се научити о безбедности земаља чланица АСЕАН-а, укључујући и Индонезију.

Слика 13. *Студијски центри АСЕАН-а на Универзитетима у Индонезији*

Извор: Национални секретаријат, АСЕАН – Индонезија, <http://setnas-asean.id/pusat-studi-asean>,

Индонезија у АСЕАН-у има приоритете који укључују остваривање значајног напретка у функционисању ове заједнице у блиској будућности. Затим, остваривање повољног реда и стабилности у региону југоисточне Азије, као и детаљније разматрање визије „АСЕАН заједнице након 2015. године”, која се односи на улогу заједнице АСЕАН у ширем глобалном нивоу. Међутим, степен постигнутог успеха и његова одрживост се морају детаљније сагледати. Не може се порећи да је Индонезија одиграла важну улогу у потврђивању улоге АСЕАН-а и његовом функционисању. Међутим, изазови са којима се Индонезија суочава у региону, укључујући и унутрашње проблеме, додатно утичу на то како се та улога одвија.

Неспорно је да Индонезија постаје „прва међу једнакима“ (*primus inter pares*) у односу са осталим државама чланицама организације АСЕАН-а. У међународном статусу, Индонезија је до 1999. године, дефинисана као „главна и доминантна држава“ у регионалној организацији АСЕАН (Bresnan, 1999; Weatherbee, 2013: 2.). Карактеристика кључне државе укључују физичку величину, велико становништво, географски положај и способност да утиче на стабилност регионалне и међународне заједнице (Weatherbee, 2013: 2.). Није само географски фактор значајан (иако је реч о највећој држави у југоисточној Азији), већ је значајна и чињеница да је Индонезија један од покретача иницијативе и оснивача ове организације за регионалну сарадњу. Иако су током времена развој организација АСЕАН и билатерални односи између држава чланица доживљавали периоде успона и падова, Индонезија се доследно придржава принципа немешања који је постао једна од основних смерница у деловању организације. Тај принцип додатно омогућава да регион може да просперира и да се развија, уз одржавање мира и стабилности у дужем периоду.

Развој АСЕАН-а може се посматрати и кроз улогу Индонезије у њему. Ако би се компаративном анализом упоредиле међународне активности администрација председника Сухарта и председника Иудхоионо-а могло би се рећи да су и једне и друге имале за циљ успостављање политичке стабилности, јер су им претходиле озбиљне кризе на унутрашњој политичкој сцени (Weatherbee, 2013: 2.). Индонезија се у протеклој деценији појавила као држава која је постала озбиљан претендент на статус водеће (регионалне) силе у југоисточној Азији, што је експлицитно условило и повећање њене улоге и значаја на међународној политичкој сцени уз повећање обима активности и сарадње не само са државама региона, већ и са водећим геополитичким играчима на глобалном нивоу (Weatherbee, 2013: 2-3.). Њени основни аргументи за кандидатуру водеће регионалне силе су пре свега величина њене територије, огроман

демографски потенцијал, али и значајан геостратешки положај, јер ова архипелашка држава, како је већ истакнуто повезује два континента и два океана и преко њене територије пролазе глобално витални саобраћајно-комуникацијски коридори. Међутим, гледано из историјске перспективе, било је више успона и падова Индонезије и њене улоге и значаја у југоисточној Азији, посебно у оквиру регионалне сарадње у АСЕАН организацији. Према мишљењу Мухаммада Аиооба „у АСЕАН-у, Индонезија је главна снага у погледу величине, демографије и ресурса. Недостатак сагласности о улози Индонезије у југоисточној Азији, заправо је представљао један од детерминишућих чинилаца који је делимично отежавао регионалну сарадњу у АСЕАН-у, односно у његовим телима и органима (као и у АСА и Мапхилиндо), у периоду администрације председника Сукарна“(Anwar, 1997: 6-7.).

Индонезија је, наравно, сила са којом се треба рачунати у региону Југоисточне Азије. Улога Индонезије у АСЕАН-у од самог оснивања ове регионалне организације је била велика (ова држава је један од пет земаља-оснивача). Индонезија је такође играла активну улогу и у регионалним организацијама као што су АСА и Мапхилиндо. Међутим, њена улога и значај, као и претходно искуство у регионалној сарадњи, помажу њеним активностима у суочавању са изазовима и препрекама с којима се суочава у оквиру регионалне сарадње у АСЕАН-у. На пример, у сукобу између држава региона Југоисточне Азије, Тајланда и Камбоџе, Индонезија је активно посредовала у складу са основним принципима АСЕАН-а, начелом неутралности и непристрасности. С друге стране, политички и безбедносни изазови са којима се суочава Индонезија на унутарполитичком плану такође су велики, и они у значајној мери одређују и њене активности на спољнополитичком плану, између осталог, и у складу са њеном улогом и значајем у АСЕАН-у.

У оквиру организације АСЕАН, Индонезија је била активни учесник Састанка високих званичника на плану сузбијања транснационалног криминала (the Senior Officials' Meeting on Transnational Crime - SOMTC), затим у борби против тероризма, а имала је и копредседавајућу улогу у Радној групи за борбу против тероризма SOMTC (ASEAN Regional Forum, Annual Security Outlook in: www.aseanregionalforum.asean.org, 2018: 63.). Улога Индонезије у региону Југоисточне Азије је прилично велика, укључујући и њене активности на плану борбе против тероризма, с обзиром на чињеницу да је Индонезија често мета терористичких аката. Терористички акт на Балију 2002. године, показао је да је Индонезија и даље рањива на безбедносне претње које су глобалног нивоа.

У борби против терористичких аката, поред секуритизацијских напора на регионалном нивоу, Индонезија има веома активну улогу и на међународној сцени. На глобалном нивоу, она је уложила значајне напоре за подршку мерама борбе против тероризма у оквиру Организације уједињених нација. Примена ових мера подршке показује веома активну улогу Индонезије у разним механизмима међународне сарадње на глобалном и регионалном нивоу („ASEAN Regional Forum“, Annual Security Outlook in www.aseanregionalforum.asean.org, 2018: 63.) :

- „Радна група за борбу против тероризма“ (The United Nations Counter Terrorism Implementation Task Force - CTITF).⁵¹
- „Центар за борбу против тероризма Уједињених нација“ (The United Nations Office of Counter Terrorism - UNOCT).⁵²
- Индонезија предузима мере за имплементацију четири стуба стратегије борбе против глобалног тероризма у оквиру Организације уједињених нација (Indonesia also undertakes efforts to implement the four pillars of the United Nations Global Counterterrorism Strategy - UNGCTS).
- Стална група за борбу против глобалног тероризма (The Global Counter-Terrorism Forum - GCTF).

Индонезија је једна од 30 земаља чланица Сталне групе за борбу против глобалног тероризма (The Global Counter-Terrorism Forum - GCTF). Реч је о својеврсном форуму за сарадњу у циљу супротстављања глобалним терористичким претњама. Форум је формиран 2011. године из различитих радних група које су издале препоруке и активности везане за борбу против тероризма (Извештај Министарства спољних послова 2018: 120.). Стратегија борбе против глобалног тероризма у оквиру Организације уједињених нација – UNGCTS, почива на четири основна стуба, од детекције услова који погодују и доводе до тероризма, преко превенције и борбе

⁵¹ У јуну 2017. године „Радна група за борбу против тероризма“ и „Центар за борбу против тероризма Уједињених нација“, који је првобитно основан у Одељењу за политичка питања, премештени су у нови организацијски облик сарадње „Канцеларију за борбу против тероризма“. Стварање нове Канцеларије имало је за циљ побољшање координације и кохерентности у 38 ентитета Радне групе за борбу против тероризма (<https://www.un.org/counterterrorism/ctitf/en/about-task-force>,)

⁵² Канцеларија Уједињених нација за борбу против тероризма основана је 15. јуна 2017. године и има неколико функција, и то: 1. даје руководећи мандат Генералној скупштини за борбу против тероризма и то је поверено Генералном секретару УН; 2. повећава координацију и кохерентност у „38. Глобалном споразуму о тероризму и координацији“ (заправо - CTITF); 3. ојачава пружање помоћи за повећање капацитета УН за борбу против тероризма земаља чланица; 4. повећава видљивост и мобилизацију ресурса за борбу против терористичких аката од стране чланица УН; и 5. осигурава да се широм система ОУН-а дају одговарајући приоритети у борби против тероризма (<https://www.un.org/en/counterterrorism/>);

против тероризма, јачања капацитета и улоге Уједињених нација, па до осигуравања људских права и владавине закона. Треба истаћи чињеницу да је ова стратегија за борбу против глобалног тероризма израђена у облику резолуције и приложеног Акционог плана (А / RES / 60/288):

Табела 23. *Четири стуба Глобалне стратегије за борбу против тероризма*

<p>СТУБ I</p> <p>Детекција услова који доводе до ширења тероризма</p>	<p>СТУБ II</p> <p>Превенција и борба против тероризма</p>
<p>СТУБ III</p> <p>Јачање капацитета и улоге Уједињених нација</p>	<p>СТУБ IV</p> <p>Осигуравање људских права и владавине закона</p>

извор: <https://www.un.org/counterterrorism/un-global-counter-terrorism-strategy>

Организација АСЕАН је на свом путу од оснивања до данас, превазилазила мноштво проблема и спорних питања, али је и постизала значајне успехе. Ипак, још увек има нерешених и спорних политичких и безбедносних питања која представљају изазов регионалној сарадњи, јер Јужно кинеско море и нерешени погранични територијални спорови и даље остају примарни проблем. Такође, постоји и велики број других безбедносних претњи које представљају значајне чиниоце угрожавања стабилности и безбедности региона (интерне и екстерне природе), као што су тероризам, транснационални криминал, кријумчарење оружја, спорне морске границе које су присутне у региону у значајном обиму. Индонезија у регионалној сарадњи у оквиру АСЕАН-а има истакнуту политичко-безбедносну улогу. Она посредује у конфликтима између држава и улаже напоре на изградњи одрживе сарадње, као и на превазилажењу наведених проблема. АСЕАН је постигао споразум о оквирној сарадњи и кодексу понашања у региону Јужног кинеског мора између Кине и АСЕАН-а, који је усвојен у августу месецу 2017. године, у Манили. Овај споразум представља значајан дипломатско-политички успех АСЕАН-а у релаксирање политичко-безбедносне ситуације овом кризном региону..

Улога Индонезије у АСЕАН-у треба да буде интензивирана кроз промовисање постојећих и нових иницијатива за изградњу и ојачавање капацитета организације, као и кроз промовисање дијалога као основног средства за решавање проблема у оквиру регионалне сарадње. Према ставу Министра иностраних послова Републике Индонезије, Ретноа Марсудија, изреченом у годишњој изјави за медије, крајем 2018. године, поред очувања организације АСЕАН, као истакнутог геополитичког актера у региону, неопходан је напредак у колективном руковођењу и заједничким акцијама. Изазови и мултилатерални проблеми са којима ће се овај регионални интеграциони процес суочавати у будућности неће се смањивати, напротив. Због тога, како је нагласио, АСЕАН мора да балансира између националног и регионалног интереса, као и да одржи своју релевантност (<https://www.kemlu.go.id/id/pidato/menlu/Pages/PPTM2018%20MENLU%20RI%20ENG.pdf>).

Ако се осврнемо на улогу Индонезије у АСЕАН-у с обзиром на њене географске одлике и геостратегијску позицију, богатство природних ресурса и бројност популације, њен спољнополитички успех је и то што је успела да одржи добре односе са суседним земљама, да лавира између различитих интереса у Јужном кинеском мору, као и у камбоџанском сукобу. Организација АСЕАН и сама на мултилатералном плану обједињује различите политичке, економске, безбедносне и културне спољнополитичке активности држава овог региона.

На основу напред изнетих чињеница и индикатора, може се извести закључак да Индонезија, за коју се данас може рећи да је постала респектабилна регионална сила, има очигледне бенефите од спровођења својих спољнополитичких активности на развоју сарадње у региону на различитим пољима, у виду јачања њеног угледа, значаја и улоге, како на регионалном, тако и на глобалном нивоу. Индонезија наставља са тим константним напорима на унапређењу регионалне сарадње и даје свој пуни допринос ефикасном функционисању АСЕАН-а.

8.2. Политика Индонезије у борби против тероризма на националном и регионалном нивоу

Претње регионалној безбедности у југоисточној Азији су у порасту, како традиционалних, тако и нетрадиционалних облика угрожавања, а последњих деценија је нарочито изражн проблем тероризма и транснационалног криминала, уз већ раније елабориране безбедносне претње као што су погранични територијални спорови и

проблеми у вези са сепаратизмом и побунама . Питање тероризма је дошло у фокус након 11. септембра 2001. године и изведених терористичких аката у Сједињеним Америчким Државама. Може се рећи да и регион Југоисточне Азије није поштеђен од терористичких претњи. То се показало годину дана након терористичких аката у Америци, када је дошло до извођења великог терористичког напада на Балију у Индонезији. Напад који се догодио на Балију познат је као „бомбардовање на Балију”, а десио се 10. октобра 2002. године. Од последица експлозије бомби, било је много људских жртава и великог материјалног разарања. Већина жртава су били странци, али је било жртава и међу локалним становништвом. Сећање на ове трагичне догађаје још увек траје и има значајан утицај на становништво у виду осећаја страха и несигурности. Ово је пример савременог терористичког акта са великим последицама, и људским и материјалним, а чија је једна од суштинских одлика непредвидивост. Општа безбедност је заједничка одговорност свих актера система безбедности али и друштвене заједнице у целини (и на националном, и на регионалном, и на глобалном нивоу), и захтева њихову координацију и сарадњу како би се спровеле превентивне акције за анулирање нових претњи.

Индонезанска државна политика, како унутрашња, тако и спољна, настоји да почива на демократским начелима. Ово је постало стандард у периоду који се колоквијално назива реформистички период који је заменио ранији период владавине такозваног Новог поретка. Смена председника Сухарта као дела «Новог поретка», утрла је пут политичким реформама ка демократизацији. Иако је у првим годинама реформи ситуација демократије у Индонезији била веома тешка, она је у свом развоју полако напредовала и достигала значајније форме (Сукма, 2011: 110.). Није било лако и брзо променити карактер политичког система који се одликовао високим нивоом ауторитарности (ера тзв. Новог поретка) и спровести широке друштвене реформе у свим сегментима функционисања државе и друштва. Реформе су, пре свега биле усмерене ка постизању транспарентности власти и управљања и побољшању животног стандарда обичног човека. Са очигледним тешкоћама у почетном периоду успостављања суштински другачијег политичког система, и имплементације основних демократских принципа и тековина у његовом функционисању, Индонезија је успела да оствари очигледан напредак у процесима демократизације друштва и државе.

Питање безбедности и стабилности у Индонезији, током 2011. године, почивало је на четири стратешка проблема, који су и у каснијем периоду представљали озбиљне безбедносне изазове и претње индонезанском народу и држави. То су: 1). Претња

терористичким актима; 2) Проблем сепаратизма у региону Папуе, 3). Растући проблеми са религиозном позадином и 4). Повећани социјални протести од стране заједнице (Сукма, 2010: 3.). Различита безбедносна питања која су у фокусу државне политике Индонезије такође утичу на позицију, улогу и значај Индонезије у региону. Треба истаћи да питање терористичких претњи није везано само за територију Индонезије, већ се тиче и других земаља југоисточне Азије, посебно након терористичког акта на Балију, 2002. године. За разумевање и схватање терористичких аката и терористичких претњи, потребно је претходно термилошки дефинисати сам појам тероризма. Професор Радослав Гаћиновић, који је један од водећих српских експерата за проблематику тероризма, у својој књизи „Тероризам” наводи да је „тероризам организована примена насиља (или озбиљна претња насиљем) од стране политички мотивисаних актера, који су одлучни да кроз ширење страха, збње, дефетизма и панике, наметну своју политичку вољу органима државне власти и грађанима.” (Стајић и Гаћиновић, 2007: 368.).

У Закону Републике Индонезије број 5. из 2018. године,⁵³ тероризам је термилошки дефинисан као «чин који користи насиље, које ствара атмосферу распрострањеног страха или терора, што може проузроковати масовне жртве и/или проузроковати оштећења или уништења стратешких виталних објеката, животне средине, јавних објеката или међународних објеката са идеолошким мотивима, политичке или безбедносне поремећаје. (члан 1, став 2. Закона Републике Индонезије бр. 5/2018.).

Према мишљењу америчког аутора Лекуера (Walter Laqueur), «једна од главних карактеристика тероризма је употреба насиља или озбиљне претње насиљем, ради ширења страха, односно застрашивања одређених друштвених актера (Laqueur, 1977: 27.). Стална забринутост због терористичких претњи постоји и на глобалном нивоу. О томе сведочи појачана активност Генералне скупштине Уједињених нација у вези са овим питањем. У наведеном контексту, постоји и «Комитет за међународни тероризам» који се састоји од тридесет и пет чланова и формиран је на основу резолуције Генералне скупштине усвојене 1972. године (G.A Res. 3034 (XXVII), 27 U.N GAOR, Supp. 30, at 119, U.N. Doc. A. /8730 (1973) in: Baxter, 1974: 2.). Ова резолуција Генералне скупштине ОУН носи назив: Мере превенције интернационалног тероризма, који угрожава или узима невинне животе и/или угрожава основне слободе, и студија

⁵³ Ово је закон који се односи на измене и допуне закона бр. 15 из 2003. године у вези са кривичним делом тероризма.

узрока оних форми тероризма и чинова насиља који су засновани на помижењу, фрустрацији, жалости и очају и који терају неке људе да жртвују туђе и своје животе, у циљу радикалних промена (Baxter, 1974: 2-3.). Назив резолуције илуструје начине, односно механизме, како се треба супротставити овом облику угрожавања, односно како треба учествовати у борби против тероризма идентификујући, проучавајући и отклањајући његове основне узроке. Тероризам је крајње негативна друштвена појава која вишеструко наноси штету друштвеној заједници, не само материјалну, већ односи и животе невиних људи. Стога би све државе требало да сарађују у оквиру региона у ублажавању и превазилажењу опасности од тероризма, настојећи истовремено и да побољшају регионалну, али и националну безбедност. Обавештајна сарадња и размена релевантних информација и оперативних података у вези са тероризмом, такође има веома значајну улогу у региону Југоисточне Азије. Промовишући превентивну дипломатију и мере изградње поверења, Индонезија и друге земље чланице АСЕАН-а у региону југоисточне Азије су у потпуности преузеле одговорност за своју позицију и улогу у борби против терористичких претњи.

Терористички акти који се дешавају на простору југоисточне Азије извршавају терористичке организације или групе, као што су: терористичка организација «Абу Сајаф» (Abu Sayyaf) на југу Филипина и терористичка група «Цамах Исламијах» (Jamaah Islamiyah). Напори секуритизације у вези са тероризмом су спроведени од стране неколико земаља чланица АСЕАН-а. Индонезија је једна од земаља које се боре против тероризма кроз различите облике сарадње у склопу безбедносне политике АСЕАН-а. Један од тих облика регионалне сарадње на пољу борбе против тероризма је и «Конвенција АСЕАН-а о борби против тероризма». Увек ће остати у живом сећању како је терористички акт (тзв. Бомбардовање Балија), 12. октобра 2002. године, однео велики број људских жртава, од којих су многи били страни држављани, већином Аустралијски туристи. Број погинулих износио је 202 особе. Само пар година након бомбашког напада на Балију 2002. године, изведен је још један терористички акт, познат и као «бомбардовање Балија II (у октобру 2005. Године), који се састојао у серији бомбашких напада, изведених на три локације (један у месту Кути и два у Цимбарану). Том приликом, број погинулих није био тако велики као у терористичком акту из 2002. године, и износио је двадесет троје мртвих и готово две стотине повређених, уз значајна материјална разарања. У хронолошком смислу, појава реалних терористичких претњи по националну безбедност Индонезије, поменута терористичка акција позната и као «први бомбашки напад на Балију» извршен током 2002. године,

може се означити као почетак тероризма на тлу ове архипелашке земље. То је био и иницијални основ за почетак озбиљнијих напора државне и безбедносне политике Индонезије на плану борбе против терористичких претњи. Од тада почиње интензиван развој антитерористичке политике и проактивна регионална (па и глобална) сарадња по том питању. Иако су, истини за вољу, и у претходном периоду извођени спорадични терористички акти на територији Индонезије, са сигурношћу се може рећи да је управо случај бомбашких напада на Балију постао преломна тачка у имплементацији антитерористичке стратегије у целокупан безбедносни систем државе, али и у њеним спољнополитичким активностима. Од првог бомбашког напада на Балију 2002. године, до данашњих дана, на тлу Индонезије су извођени терористички акти, најчешће у виду бомбашких напада. У доњој табели, дат је преглед терористичких аката у Индонезији, од 2000 до 2019. године.

Табела 24. *Терористички акти извршени на тлу Индонезије (2000-2019. године)*

Терористички акти извршени на тлу Индонезије од 2000. до 2019. године			
<i>догађај:</i>		<i>локација:</i>	<i>година:</i>
1.	Бомба на аутобуској станици у месту Матраман	Џакарта	2000.
2.	Бомбашки напад на Бадње вече	Џакарта	2001.
3.	Први бомбашки напад на Балију (тзв. бомбардовање Балија I)	Бали	2002.
4.	Бомбашки напад на „JW Marriot“ хотел	Џакарта	2003.
5.	Бомбашки напад на Амбасаду Аустралије у Џакарти	Џакарта	2004.
6.	Други бомбашки напад на Балију (тзв. бомбардовање Балија II)	Бали	2005.
7.	Бомбашки напад на „JW Marriot“ и „Ritz Carlton“ хотел	Џакарта	2009.
8.	Бомбашки напад у месту Калималанга	Џакарта	2010.

9.	Бомбашки напад у цамији „Аџ Дикро“ (Adz – Dzikro)	Чиребон, западна Јава	2011.
10.	Бомбашки напад у дворишту цркве „Бетел Инџил“	Соло, централна Јава	2011.
11.	Бомбашки напад у месту Полисија Посо	Централни Сулавеси	2013.
12.	Бомбашки напад на улицама Тхамрина	Џакарта	2016.
13.	Бомбашки напад на терминалу у Кампунг Мелају	Џакарта	2017.
14.	Бомбашки напад у месту Сурабаја	Источна Јава	2018.

Извор: Израда аутора

Након терористичких аката који су се догодили 2001. и 2002. године, Индонезија је предузела интензивне антитерористичке мере и напоре у борби против тероризма на њеном тлу, али и у региону. Једна од тих предузетих мера у безбедносној политици је и оснивање «Одред 88», који представља специјалну антитерористичку јединицу полиције Индонезије, чији је примарни задатак борба против тероризма и спречавање терористичких аката у Индонезији. Поред ових специјалних полицијских снага (Одред 88), у антитерористички систем је укључен и специјални «Одред С Гегана Бримоб» (Detasemen C Gegana Brimob), затим јединица за борбу против тероризма Државне обавештајне агенције (Satuan Anti Teror Badan Intelijen Negara), «Антитерористичка група 5» (Grup Anti 5 Teror), «Одред 81. команде специјалних снага» (Detasemen 81 Komando Pasukan Khusus), као и «Одред Јала Менгкара». Задатак «Одред 88» је хапшење и неутралисање особа, група или организација које се баве припремама, организацијом и вршењем терористичких аката. Наравно, таква врста специјалних антитерористичких активности се спроводи кроз покретање разних истражних мера и радњи које се одвијају у тајности, а све у циљу долажења до релевантних информација о извршиоцима терористичких аката, односно о члановима терористичке мреже коју треба неутралисати, тј. уништити.

Након извршеног терористичког напада на просторије аустралијске амбасаде у Џакарти, у септембру 2004. године, председник Индонезије Мегавати је одлучио да укључи и припаднике војних снага у оквиру националног антитерористичког система. Тако су формиране јединице за борбу против тероризма, састављене од припадника

војске⁵⁴ (Mietzner, 2006: 42.). На основу састанка и договора државних званичника из области безбедности Индонезије, Малезије и Сингапура, из 2002. године, – у делу аутора Рабаса и Хасемана „The Military and Democracy in Indonesia: Challenged, Politics and Power”, закључено је да је Индонезија погодно тло за операције међународних терористичких мрежа (Rabasa and Haseman, 2002: 82.).

Терористички акти изведени у Индонезији имају одређене карактеристике којесу јако блиске наводима које је Флечер изнео у свом делу „The Indefinable Concept of Terrorism“. Утицај страха, који је врло висок, један је од циљева терористичких напада који се спроводе. Нису само људске жртве и материјална разарања циљеви терористичких аката, важнији су им ефекти изазвани након терористичких напада. Фокус је на поруци која се преноси органима власти државе, али и широј заједници. То је зато што се за сваки чин тероризма готово може рећи да изазива трауму за породице жртава, као и сталне страхове за људе који живе у тим местима где су терористички акти изведени. Наравно, утицај страха ће се свакако проширити, не само на становништво других градова, већ ће се тај страх прелити и на суседне државе, које такође могу постати мета терористичких напада.

Иако је историја извођења терористичких аката у свету јако дуга и сеже у далеку прошлост, тек након терористичких аката на тлу САД 11. септембра 2001. године, односно напада на Пентагон и тзв. „куле близнакиње“ у Њујорку, мобилисан је широки фронт већег броја субјеката на глобалном плану у борби против ове појаве. Терористички напади у основи су усмерени на изазивање страха у друштвеној заједници. У њима, људске жртве су врло често велике и непредвидиве, често страдају недужни цивили, који су и главне мете ових терористичких аката (тзв. меке мете). Извођењем терористичких аката жели се подстаћи страх код великог броја људи, и чак по мишљењу једног броја аутора и експерата који се баве проблемима тероризма, управо сејање страха и стварање осећаја несигурности и личне угрожености, као секундарна „постделиктна“ последица терористичких напада, често има много већи ефекат него жртве и материјална разарања као примарна последица напада.

У Индонезији, један број терористичких напада су религиозно, односно верски мотивисани жељом да се нанесе штета другим верским заједницама. Један број терористичких аката је изведен а да су мете биле религиозни објекти одређених верских заједница или људи, припадници одређеног религијског опредељења. Овај вид

⁵⁴ „Government Sets Up Antiterror Task Force”, „*Jakarta Post*”, 16.9.2004.

тероризма може бити и повод за шире сукобе верског карактера у Индонезији, која је врло плодно тло за такав сценарио с обзиром на верску хетерогеност. Зато држава Индонезија улаже максималне напоре на промовисању верских различитости и оштро и бескомпромисно се супротставља покушајима дестабилизације у сфери религиозних односа у земљи. По својој суштини, тероризам у највећем броју случајева, није акт који води превише рачуна о религиозној припадности жртава напада. Повећана опасност од тероризма није само у Индонезији, већ и на регионалном и глобалном нивоу. Поред тога, напори индонежанских власти на пољу спровођења антитерористичке политике, су, између осталог, уско повезани са разним организацијама и радним телима на глобалном и регионалном нивоу, чији је примарни задатак борба против тероризма, односно детекција, идентификација и спречавање терористичких аката. Главне форме и институције учешћа Индонезије у заједничкој борби против тероризма су:

- Сарадња са „Радном групом за борбу против тероризма“ („United Nations Counter Terrorism Implementation Task Force - CTITF“);
- Одсек за превенцију тероризма Канцеларије за дрогу и криминал Уједињених нација (Terrorism Prevention Branch - United Nation Office for Drugs and Crime - TPB-UNODC);
- Извршни директорат за борбу против тероризма Организације уједињених нација (United Nations Counter - Terrorism Executive Directorate - UNCTED) (www.kemlu.go.id).

Поред тога, процес дерадикализације је једна од суштинских ствари у спречавању терористичких акција. Дерадикализација се схвата као противтерористичка мера или стратешка превентива за неутрализацију идеолошких индоктринација које се сматрају агресивним, радикалним и опасним. Сврха процеса дерадикализације је да се субјекти који имају радикално и штетно разумевање религиозних фундамената врате на пут умеренијег мишљења. У једном ширем контексту, процес дерадикализације се може схватити и као део државне политике, односно стратегије, који је усмерен на неутрализацију једног од важнијих детерминишућих чинилаца терористичких активности – радикалног верског фундаментализма.

„Национална агенција за борбу против тероризма“ објавила је „нацрт дерадикализације“ (www.kemlu.go.id,). Рано откривање и брзо реаговање такође су неки од напора да се неутралишу терористички акти који се могу догодити било када,

било где и са жртвама које се унапред никада не могу предвидети, али углавном су то обични људи (тзв. меке мете). На тлу Индонезије повремено или стално, оперишу поједине терористичке групе и појединци - терористи, који су преузимали одговорност за изведене терористичке нападе на њеној територији. Неки од тих терориста су познати и на глобалном нивоу, као што су Нурдин М. Топ (Nurdin M.Top) и Др. Азхари (Dr. Azhari). Антитерористичка акција, као контрамера, може бити изведена и у правцу проналажења и хватања главних личности терористичких организација или група, које су починиле терористичке акте. Притом, то се не односи само на директне извршиоце терористичких аката, који су на индонежанском тлу најчешће бомбаша самоубице, или како их називају „невесте“,⁵⁵ већ и на вође терористичких организација, главне планере и организаторе напада, личности задужене за логистичку помоћ, итд... Острво Нусакамбанган на Источној Јави је место на којем се извршава смртна казна осуђеним терористима. У доњој табели дата су имена одређених терориста, њихова припадност одређеној терористичкој организацији, као и додатне напомене у вези терористичких аката у којима су учествовали, директно или имплицитно, као организатори и планери:

Табела 25. *Терористичке организације, њихови припадници и примери извршених терористичких аката*

Терористичке организације, њихови припадници и примери извршених терористичких аката		
Име	Припадност терористичкој организацији (афилијација)	Додатне информације

⁵⁵ „Невеста“ је идом који се односи на извршиоца терористичких аката тзв. бомбаша самоубице. Најчешће је то женска особа, која поставља бомбу на своје тело и на јавном простору где се налази већи број људи, детонира бомбу. Ове „невесте“ нису покретачи, организатори или главни актери тероризма. То су извршиоци, људи који на терену извршавају наређења терористичких организација. Невесте су обично људи који имају тешку економску ситуацију, потичу из нижих друштвених слојева и имају погрешно разумевање религије, тако да се лако индоктринирају радикализмом и прихватају терористички акт као нешто што је оправдано и корисно.

<p>Imam Samudera</p> <p>Имам Самудра</p>	<p>Jamaah Islamiyah (JI)</p>	<p>Имам Самудера има још неколико лажних имена, једно од њих је и Абдул Азис. Имам Самудера био је починилац „бомбашког напада на Божић“ 2000. године.</p> <p>Имам Самудера погубљен је на острву Нусакамбанган 9. новембра 2008. Поред тога што је био умешан у инцидент „божићне бомбе“, био је и аутор неколико других бомбашких напада, укључујући и онај у тржном центру Атриум Сенен у Џакарти. У то време Имам Самудера је био планер, организатор и задужен за логистичку подршку.</p>
<p>Abu Bakar</p> <p>Ba'ashir</p> <p>Ебу Бакар</p> <p>Ба"асхир</p>	<p>Jamaah Islamiyah (JI)</p>	<p>Абу Бакар Ба'асхир као и Устад Абу били су главни покретачи бомбашких напада на Балију 2002., а Ба'асхир и бомбашког напада у хотелу Марриот, у Џакарти, 2003. године.</p> <p>На суђењу 2011., године Ба'асхира је индонезијски суд осудио на 15 година затвора. Међутим, у јануару 2019. године, на основу здравствених разлога и доброг понашања, индонежанске власти пустиле су Ба'асхира на слободу.</p>
<p>Dr. Azhari Husin</p>	<p>Jamaah Islamiyah (JI)</p>	<p>Др. Азхари је држављанин Малезије. Такође је био један од главних организатора бомбашких напада на</p>

		<p>Балију 2002, године, као другог бомбашког напада три године касније (2005.), као и непосредни актер великог броја других терористичких напада.</p> <p>Др. Азхари је прошао специјалистичку обуку за прављење експлозивних направа и бомби у Авганистану. Заинтересовао се за радикални ислам када је имао прилику да се састане са неким вођама Цамаах Исламије (ЈИ).</p>
Salman Hafidz	Jemaah Imran	<p>Салман Хафидз познат је по терористичком нападу на полицијску станицу који се догодио у месту „Чичендо“.</p> <p>Тада су припадници Јемаах Имрана, од којих је један био Салман Хафидз, дошли до полицијске станице у области Чичендо, са циљем да насилно ослободе ухапшене чланове ове организације (Јемах Имраха).</p> <p>У овом инциденту је убијено најмање неколико полицајаца који су у то време били на дужности.</p>
Amrozi bin Nurhasyim	Jamaah Islamiyah (JI)	<p>Амрози је познат по бомбашком нападу на Балију 2002. године. Амрози је стрељан на острву Нусакамбанган 9. новембра 2008. године.</p>
Mukhlas „Мукхлас“ алиас	Jamaah Islamiyah (JI)	<p>Мукхлас или Али Гуфрон је брат Амрозија. Мукхлас је такође био</p>

<p>„Худа бин Абдул Хак“ или познат и по имену „Али Гуфрон“</p>		<p>умешан у неколико терористичких аката који су се догодили у Индонезији. Мукхлас је учествовао у рату у Авганистану против Совјетског Савеза 1980 - 1989. Тада се по завршетку рата Мукхлах вратио у регион Југоисточне Азије и постао веза за мрежу организације Јемаах Исламиах за регион.</p>
<p>Imran bin Muhammed Zein Имран бин Мухаммед Зеин</p>		<p>Имран бин Мухаммед Зеид извео је акцију отмице авиона на линији 206 „Гаруда Индонесија“, 28. марта 1981. Ова отмица је била познат као „Инцидент Воила“.</p> <p>Имран је терориста који је индонезијска влада први пут осудила на смрт због његових терористичких акција.</p>
<p>Maman Kusmayadi Маман Кусмаиади</p>		<p>Маман Кусмаиади био је један од оних који су учествовали у инциденту Воила, као и Имран бин Мухаммед Зеин. Маман је такође добио смртну казну за ову отмицу авиона.</p>
<p>Ali Gufron Али Гуфрон</p>	<p>Jamaah Islamiyah (JI)</p>	<p>Такође познат као Мукхлас.</p>
<p>Hambali (Encer Nurjaman)</p>	<p>Jamaah Islamiyah (JI)</p>	<p>Хамбали је често познат као "Осама бин Ладен из југоисточне Азије".</p>

Хамбали (Енчеп Нурјаман)		
--------------------------	--	--

извор: израда аутора

У вези са тероризмом везаним за злоупотребу религиозних осећања, често се спомиње цихад, као концепција и форма активности. Међутим, у разној литератури, концепт цихада се често погрешно тумачи. Зато је јако битно правилно објашњење основног значења речи цихад. Цихад у основи значи борити се и то може да се односи чак и на ситуације у свакодневном животу (на пример, тежња да се на време заврши школа, да се усреће родитељи неким вашим напором и сл).

Неопходно је нагласити да чак и различити ауторитети у оквиру исламске *улеме*, зависно од припадности одређеном огранку ислама (сунизам, шиизам, харицизам), као и од правних школа у оквиру сваког од огранка понаособ, имају другачије виђење цихада. Разлике у интрепретацији овог концепта посебно су присутне у оквиру сунитског ислама и његова четири *шаријска* (шеријетска) тј. правна варијетета - ханефијског, ханбалитског, маликијског и шафијског. Нарочито плодно тле за радикална тумачења концепта цихада јесу салафијски варијетети ханбалијског ислама (попут саудијског вехабизма)(Оливер Потезица, 2007) који, удружени са анти-колонијалним идеологијама попут оне карактеристичне за пан-исламски покрет Муслиманско братство, производе крајње милитантно тумачење овог појма.

Идеолози исламског реформског фундаментализма (Дарко Танасковић, 2008:217-228) су своју испрва анти-колонијалну, а у новије време анти-окциденталну борбу утемељили на цихаду као инструменту ослобођења исламског света тј. *уме* - заједнице муслимана. Он је такође и суспститут за *даву*, мирни позив на прелазак у ислам, када она не постигне жељени циљ (Мирољуб Јевтић, 2002:278). Један од најутицајнијих заговорника милитантног тумачења цихада био је Саид Кутб, водећи идеолог горе поменутог Муслиманског братства, који је на основу исламске правне доктрине о односима муслимана и немуслимана, изградио учење о неопходности перманентне борбе против света неверника. Сунитска правна доктрина, конституисана у првим вековима експанзије ислама, учи како муслимани чине *дар ал ислам* (кућу ислама), док остали народи и вере чине *дар ал харб* (кућу рата). Дужност муслимана је да „шире *дар ал ислам* мисионарским радом, а понекада чак и војним походом, цихадом, уколико је нужно, ради постизања коначног циља, исламске заједнице која ће обухватити читав

свет“ (Џон Л. Еспозито, 2002: 858). Своје ставове он је појачао позивањем на куранске стихове, попут оних из суре Ан Ниса «Вјерници се боре на Алаховом путу, а не вјерници на шејтановом» (Мирољуб Јевтић, 2002:280). Стога за Кутба «нема нити може бити мирољубиве коегзистенције између праве исламске заједнице [...] и осталог света. Однос међу њима је однос рата све до коначне победе ислама, у коју уопште не сумња» (Мирољуб Јевтић, 2002:280). У новије време овакве радикалне ставове заговарале су присталице бројних екстремистичких исламистичких група, од којих су неке (нпр. Ал Каида, Ал Нусра Фронт, Исламска држава Ирака и Леванта итд.) проглашене терористичким организацијама од стране шире међународне заједнице.

Ипак, погрешно је појам цихада свести искључиво на његову милитантну интерпретацију. Један од најистакнутијих савремених познавалаца ислама, Џон Еспозито, не поричући значај тумачења цихада као «светог рата», језгровито указује на сву сложеност овог проблема: «Муслимани разликују 'велики цихад', који је непрестана борба појединачног верника против сопствених склоности ка злу, и 'мали цихад', који је заправо оружани сукоб за одбрану вере или њено ширење. Ова дужност се понекада сматра шестим стубом ислама» (Џон Л. Еспозито, 2002: 858-859). Раде Божовић и Војислав Симић, уважавајући поменути комплексност, на следећи начин одређују цихад: «Контрверзни верско-социјални институт који има онолико значења колико има политичких и других амбиција да се овај институт разуме. Све зависи у које се сврхе цихад тумачи. Ипак, основно значење јесте: напор, борба (душе), можда рат» (Раде Божовић, Војислав Симић, 2003: 150-151). Другим речима, за муслиманске вернике широм света, цихад је превасходно вид унутрашње борбе и свакодневно одржавање верске (само)дисциплине, пре него испољавање наклоности ка његовој милитантној димензији или прост пијетет ка рату.

Уважавајући ову комплексност појма, свакако треба имати на уму да злоупотреба верских осећања може имати изузетно велике негативне последице по безбедност заједнице. Због тога се такве појаве на време морају учавати и разобличавати. Индонезија има обавештајну агенцију под називом „Државна обавештајна агенција“ или скраћено, БИН. Постојање „Државне обавештајне агенције“ је веома значајан чинилац јачања националне безбедности, и спада у приоритетније факторе. Акти тероризма у Индонезији су чести. Извођење ових терористичких напада је нарочито интензивирано после 2001. године и терористичких напада у САД. Годину, дана касније, 12. октобра 2012. године, догодио се велики бомбашки напад на Балију у Индонезији. Стотине странаца, из Аустралије и других земаља, укључујући и локалне

становнике, били су жртве овог терористичког акта. Поред великог броја рањених, била је и значајна материјална штета.

Треба напоменути чињеницу да су се и пре терористичких напада 11. септембра 2001. године у Сједињеним Државама, на територији Индонезије дешавали терористички напади, попут инцидента Чичендо и отмице авиона Гаруда који су се догодили исте године 1981. године. Било је и других терористичких активности, али су оне добиле на замаху и учесталости после терористичких напада у САД, који су шокирали свет у септембру 2011. године. Већ је напоменуто да је основна карактеристика терористичких аката, односно њихова сврха изазивање страха и осећаја личне несигурности у друштву.

Слика 14. *Тероризам у Инднезији, 2018.*

Извор: <https://www.bkkbn.go.id/po-content/uploads/Laporan-4-Tahun-Jokowi-JK.pdf>

Верује се да појава терористичких аката почиње погрешним тумачењем и разумевањем радикализма (Национална агенција за борбу против тероризма/ *BNPT*, 2016: 1, belmara. Reasearchdikti.go.id.). Према Великом индонежанском речнику, термин „радикализам“ се тумачи као појава или процес који настоји да оствари велике промене насилним путем. Радикализам је опасна појава, јер појединце или групе људи може довести у стање манипулације на основу погрешног тумачења верских правила и начела. Стога, акције које могу да угрозе људске животе, укључујући терористичке нападе, почињу погрешним разумевањем основа – фундамената религије и

заговарањем верског радикализма и фанатизма. Из оваквих индокринисаних социјалних групација најлакше се регрутују особе које на бази својих погрешних верских уверења лако постају терористи, јер терористички акт виде као средство за остваривање њихових религијских уверења.

Према Националној агенцији за борбу против тероризма Републике Индонезије, термин „радикализам“ се дефинише као став који има за циљ масовну и револуционарну промену, сменом постојећих вредности насиљем и разним другим екстремним актима (Национална агенција за борбу против тероризма/ *BNPT*, 2016: 1, belmara. Reasearchdikti.go.id.). Ширење верског радикализма је јако штетно за државу и друштво, јер појединци који су индоктринирани њиме, верују да је такво схватање једина и апсолутна истина, а да је све друго погрешно и неприхватљиво. У таквим условима, лако може доћи до екстремних активности.

Карактеристика верског радикализма јесте да појединац или група људи, сматрају да имају ексклузивно право на другачије разумевање вере и да изван њиховог схватања и онога у шта верују, ништа друго није исправно. Због тога верски фанатици склони да употребе различита средства насиља за остваривање својих циљева. Они су врло нетолерантни према стварима и појавама које се разликују од онога у шта они верују (Национална агенција за борбу против тероризма/*BNPT*, 2016: 1, belmara. Reasearchdikti.go.id.). То је врло опасно јер ширењем радикализма значи и више насилних активности, па се стога не може избећи и појава терористичких аката.

Напори у сузбијању развоја радикализма и верског екстремизма врше се кроз процес дерадикализације која укључује следеће: Преучавање праве религије. То значи да се долази до поновног (верског) образовања (Rokhmad, 2012: 107.) У овом случају ислам треба посебно проучити, како не би био схваћен на погрешан начин. То је зато што се у основи све религије налазе доброта и милост, и оштро се супротстављају насиљу, укључујући и верски радикализам и екстремизам. Ислам се, као религија такође оштро противи свим облицима радикализма и насиља у религији. Терористички акти који су се догодили након 2001. године, у највећем броју случајева су извршени у име религије, али у основи не постоји нити једна религија која допушта терористичке активности. То значи да се у овом случају религија, посебно ислам, чини као оправдање за радикалне акције, односно тероризам. Стога је неопходно разумети право изворно религијско учење. Поред фактора поновног образовања, у контексту процеса дерадикализације, учење о правом укхува-исламији, који осуђује насиље је такође значајан чинилац..

У развоју политике антитероризма у Индонезији, влада је 2010. формирала „Националну агенцију за борбу против тероризма“ или скраћено „БНПТ“ (Национална агенција за борбу против тероризма / BNPT, 2016: 2, belmara. Researchdikti.go.id). „Национална агенција за борбу против тероризма“ је основана за време администрације председника Сусила Бамбанг Иудхоионо-а и основни задатак ове владине агенције је борба против терористичких претњи на територији Индонезије. У том контексту су концепирана и њена овлашћења, надлежности и обавезе (задаци).

Стратегија за спречавање тероризма која се дешава у Индонезији и уопште у региону Југоисточне Азије објединила је цео обавештајно-безбедносни систем државе, тако да и „Државна обавештајна агенција“ („БИН“) и „Национална агенција за борбу против тероризма“ („БНПТ“) обједињују заједничке напоре свих субјеката безбедносног система Индонезије у борби против терористичких претњи на националном нивоу. Поред тога, са тог аспекта имају и изражену сарадњу са партнерима из региона, али и са одређеним субјектима изван региона Југоисточне Азије. У том контексту, Сједињене Државе као велика сила, имају значајну и изражену улогу лидера у борби против тероризма у југоисточној Азији. У том смислу, САД финансијски и на друге начине помаже субјектима који се баве сузбијањем терористичких претњи. Зато је изузетно важна улога и значај који има Индонезијска обавештајна служба, нарочито у прикупљању, обради и дистрибуцији релевантних оперативних информација у вези са тероризмом. Функционисање ове службе је институционализовано кроз позитивно-правну законску и подзаконску регулативу. Тако је Влада Индонезије донела закон који се односи на државну обавештајну службу (Закон Републике Индонезије број 17, из 2011. године). У члану 1. поменутог закона дата је општа дефиниција „обавештајних података“, па се тако наводи да су то „знање, организација и активности везане за формулисање политика, националних стратегија и одлучивање засновано на анализи информација и чињеница, прикупљених методама рада за рано откривање и упозорење у циљу спречавања, одвраћања и ублажавања било какве претње националној безбедности.

8.3. Председнички избори у Индонезији 2019. године и њихов утицај на динамику националне и регионалне безбедности

Општи и председнички избори у Индонезији су били одржани 17. априла 2019. године. Индонежански држављани који су се налазили изван матичне државе могли су

обавити гласање у амбасадама и дипломатско-конзуларним представништвима Републике Индонезије у иностранству. На председничким изборима 2019. године председнички кандидати су били актуелни председник Џоко Видодо, који је водио државу од 2014. до 2019. године, и његов противкандидат, Прабово Субианто. Тренутно у Индонезији има 16 националних политичких партија и четири «Ачех партије» које су учествовале на општим изборима 2019. године. Тих 20 странака су:

Табела 26. *Списак најзначајнијих политичких странака у Индонезији*

Списак политичких странака у Индонезији у време мандата председника Џоко Видодоа (2014-2019.)		
<i>Бр.</i>	<i>Странка</i>	<i>Додатне информације</i>
1.	Партија националног буђења (National Awakening Party)	Оснивач ове странке је Абдуррахман Вахид, такође познат као Гус Дур који је био четврти председник Индонезије.
2.	Странка покрета Велике Индонезије (Great Indonesia Movement Party)	Један од оснивача странке је Прабово Субианто. Као што је познато да је Прабово био противник Џоко Видодоа на председничким изборима 2014. и 2019. године. Прабово је био активни припадник војске и имао је чин генерала.
3.	Индонежанска демократска странка борбе (The Indonesian Democratic Party of Struggle)	Оснивач странке била је Мегавати Сукарно Путри-ћерка првог председника Индонезије.
4.	Голонган Карја странка (The Golongan Karya Party)	Ова странка постоји од 1965. године, на крају владе „Старог

		реда“. Радна група је тада постала владајућа странка Новог реда и често побеђивала на изборима.
5.	Демократска национална странка (Democratic National Party);	Странка је основана 2001. године, а председник странке је Сусило Бамбанг Иудхоионо (шести председник Индонезије).
6.	Странка индонежанског покрета промене (Indonesian Movement Change Party)	Странка под овим именом је основана 2015. године, а председник странке је Ахмад Ридха Сабана - предузетник и индонезијски политичар. Странка се раније називала Националном народном странком, коју је основао министар у доба Новог реда, Хармоко. Међутим, 2015. године странка је променила име у Странку индонежанског покрета промене и тако постала нова странка у овој ери реформи.
7.	Радна група (Working Party)	Странка је основана 2016. године, а председник странке је Томми Сухарто - син другог председника Индонезије.
8.	Странка просперитетне правде (Prosperous Justice Party)	Странка се раније звала Странка правде и основана је 1998. године, а касније је променила име и на крају је постала нова странка са називом Просперитетна странка правде – од 2002. године.
	Странка индонежанског јединства	Странка је основана 2002. године

9.	(Indonesian Unity Party)	
10.	Странка уједињеног развоја (United Development Party)	Ова странка је основана 1973. Била је коалиција неколико странака заснованих на исламском учењу.
11.	Странка индонежанске солидарности (Indonesian Solidarity Party)	Странка је основана 2014. године
12.	Странка националног мандата (National Mandate Party)	Странка је основана 1998. године
13.	Партија народне савести (People's Conscience Party)	Странка је основана 2006. године
14.	Демократска странка (Democratic Party)	Странка је основана 2001. године
15.	Ачех странка (локална странка)	Странка је основана 2007. године
16.	СИРА странка (локална странка) (SIRA Party (local party))	Странка је основана 2007. године
18.	Регионална странка Ачех (локална странка) (Aceh Regional Party <local party>)	Странка је основана 2011. године
20.	„Ачех странка“ (локална странка) (Aceh Party <local party>)	Странка је основана 2007. Прије тога, Ачех странка се звала Ачех Мердека и постала је странка која је добила највише места до данас на општим изборима.
	Нангро Ачех странка (локална)	Локална странка, која постоји само

21.	странка) (Nanggroe Aceh Party <local party>)	у Ачеху, основана је 2011. године.
22.	Булан Бинтанг странка (Bulan Bintang Party)	Странка је основана 1998. Године, а председник је Иусрил Ихза Махендра, индонежански правник и политичар.
23.	Индонежанска странка правде и јединства (Indonesian Justice and Unity Party)	Првобитно име странке било је Странка правде и јединства и основана је 1998. године. Касније је 2002. променила име које и данас носи.

Извор: израда аутора

На основу критеријума Опште изборне комисије Републике Индонезије, број 11. из 2018. године, услови да се странке у Индонезији квалификују као учесници на општим изборима 2019. године били су: (а) најмање тридесет процената заступљености жена у управи политичких партија; (б) политичка партија има правни статус уколико у складу са индонежанским законима о политичким странкама има најмање хиљаду чланова. Кандидати на председничким изборима за период 2019 – 2024. године, били су председник Џоко Видодо, који је био председник Индонезије у периоду 2014 – 2019. године и противкандидат Прабово Субијанто. Треба истаћи чињеницу да су и на претходним председничким изборима, одржаним 2014. године, исте личности били противкандидати (Видодо – Субијанто).

У мају 2019. године индонежанска изборна комисија је званично објавила да је Џоко Видодо поново изабран за председника Индонезије у периоду од 2019. до 2024. године. Прабово Субијанто, противкандидат је други пут узастопно доживео пораз на изборима. У другом председничком мандату Џоко Видодоа, потпредседник државе је постао Мааруф Амин.

Изборни систем у Индонезији је непосредни, општи, слободан и поверљив. Ове особине су заиста постојале још од раније, али су постале израженије у ери тзв. новог поретка. Непосредни избори – то значи да сваки гласач мора да гласа лично. Општи -

значи да у изборима може учествовати сваки Индонежанин који је испунио услове за кандидатуру. Слободни - значи да сваки бирач гласа по својој савести без икакве присиле са било које стране. Поверљивост - значи да је сваки глас који дају бирачи познат само бирачу.

Бирачи на изборима могу бити сви Индонежани који имају пребивалиште у Индонезији или у иностранству. У том случају важе идентични услови: под условом да су ментално способни, мушкарци или жене стари седамнаест година, неожењени/удати или у браку, као и припадници индонежанске националне армије – регистровани су као бирачи на „Попису сталних бирача“.

Након ере реформи, природа избора, која је почела од непосредног, слободног, општег и тајног, обogaћена је принципом поштења и правичности. Процес имплементације није било лако спровести због различитих интереса који су компликовали изборни процес,. Општи избори за 2019. годину су обележени демонстрацијама од стране неколико странака које верују да се општи избори не спроводе на слободан, поверљив и поштен начин. Међутим, резултате председничких избора, новом-старом изабраном председнику је званично објавила и потврдила Општа изборна комисија. Председник Индонезије за период 2019 – 2024. године, је још једном постао Џоко Видодо, а потпредседник Мааруф Амин.

Поједине странке које су учествовале у изборном процесу биле су у коалицији са актуелним победницима избора, које је предводио актуелни председник Индонезије Џоко Видодо, док су друге биле у коалицији са опозиционим партијама и подржавале су председничког кандидата Прабово Субианта и Сандиага Уноа, који је био номинован за потпредседника Индонезије.

Џоко Видодо (познатији као Џокови, како је раније речено) 20. октобра 2019. године, званично је по други пут постао председник Индонезије са Кииаи Хаји Ма'аруфом Амином, као потпредседником. Други мандат траје такође пет година од 2019. до 2024. године. У свом првом говору након што је реизабран за други председнички мандат, на пленарној седници Народне консултативне скупштине, у свом инаугурационом говору, председник Џоко Видодо је изразио оптимизам да ће Индонезија постати развијена земља најкасније до 2045. (Секретаријат Министарства Републике Индонезије, www.setneg.go.id). Џокови је том приликом такође изјавио да се нада да ће у 2045. години бруто домаћи производ (БДП) бити вишеструко већи. Овај оптимизам засновао је на чињеници да ће Индонезија бити међу првих 5 у светској

економији (Министарство државног секретаријата Републике Индонезије, www.setneg.go.id).

Нови-стари председник Џоко Видодо је 23 октобра 2019. године, званично објавио састав своје нове администрације, односно нове министре који су постали чланови кабинета који се зове „Напредни индонезжански кабинет“. У саставу новог кабинета било је и оних личности које су обављале министарску функцију за време првог мандата председника Индонезије Џоко Видодоа у првом мандату (2014-2019.). У следећој табели наведен је списак министара, њихове функције и додатна појашњења о њиховим политичким каријерама:

Табела 27.– *Списак министарстава и министара у другом мандату председника Џоко Видодоа 2019. – 2024.*

Листа министара Кабинета Индонезије у другом мандату председника Џоко Видодоа 2019. – 2024.			
бр.	министар	министарство	каријера
1.	Profesor, Dr. Mohammad Mahfud MD/ Професор, Доктор Мухамад Махфуд МД	Координирајући министар за политичка, правна и безбедносна питања	Махфуд је раније био председник Уставног суда у периоду 2008 - 2013, а такође и министар одбране у доба председника Абдурахмана Вахида у Кабинету националног јединства.
2.	Airlangga Hartanto/ Аирлангга Хартанто	Координирајући министар за економска питања	Био је инжењер и обављао је функцију председника Удружења инжењера Индонезије у периоду 2006 - 2009. Такође је обављао дужност министра индустрије у

			време првог мандата Џоко Видодоа када је у једној реконструкцији владе заменио Салеха Хусина.
3.	<p>Profesor, Dr. Muhajir Effendy/</p> <p>Професор, Доктор Мухађир Ефенди</p>	Координирајући министар за људски развој и културу	Такође је био министар просвете и културе који је на то место заменио Аниес Басведан, током првог мандата Џока Видодоа.
4.	<p>Luhut Binsar Panjaitan/</p> <p>Лухут Бинсар Панђаитан</p>	Координирајући министар за поморство и инвестициона питања	Обављао је функцију амбасадора Индонезије у Сингапуру, а затим постао министар индустрије и трговине у периоду 2000 - 2001. Председник Џоко Видодо га је такође именовано за министра координације за политику, право и људска права у јулу 2016.
5.	<p>Prabowo Subianto/</p> <p>Прабово Субианто</p>	Министар одбране	Прије тога Прабово је био опозициони лидер и видодоов противкандидат на изборима и 2014. и 2019. године. Био је високи војни официр у чину генерала пре него што је кренуо да се бави политиком.
6.	<p>Profesor, Dr. Pratikno/</p> <p>Професор, Доктор</p>	Министар државног секретара	Раније је био на челу једног од водећих државних универзитета у Индонезији, Универзитета

	Практично		Гађах Мада.
7.	Jenderal Polisi (Purnawirawan) Profesor Tito Karnivan/ Генерал Полиције (у пензији) Професор Тито Карниван	Министар унутрашњих послова	Био је високи полицијски званичник Републике Индонезије. Руководио је антитерористичком службом „Одред 88“.
8.	Retno Lestari Marsudi/ Ретно Лестари Марсуди	Министар спољних послова	Она је каријерни дипломата. У првом Видодоовом мандату била је такође министар спољних послова. Ретно Марсуди је прва жена која је обављала функцију министра спољних послова
9.	Fachrul Razi/ Фахрул Рази	Министар религије	Он је био активно војно лице, на функцији заменика команданта индонежанске националне армије.
10	Profesor Yasonna Laulu/ Професор Јасона Лаули	Министар за право и људска права	Раније је био и члан Представничког дома у периоду 2004-2009. године
11	Sri Mulyani Indrawati/	Министар финансија	Био је први Индонежанин који је обављао функцију генералног директора Светске банке.

	Сри Мулјани Индравати		Такође је обављао функцију министра финансија у доба председника Сусила Бамбанг Иудхоиона-а.
12	Nadiem Makarim/ Надим Макарим	Министар просвете и културе	Надим Макарим постао је најмлађи министар, јер је рођен 1984. године. Раније је био бизнисмен, а завршио је Харвард.
13	Dokter Terawan Agus Putranto/ Лекар Терањан Агус Путранто	Министар здравља	Био је председник лекарског тима председника и шеф Централне болнице оружаних снага.
14	Jualiarı Batubara/ Ђулиари Батубара	Министар за социјална питања	Радио је као члан Представничког дома и члан је Индонежанске демократске партије борбе.
15	Ida Fauziah/ Ида Фаузијах	Министар за радну снагу	Пре тога била је члан Представничког дома из Националне странке буђења.
16	Agus Gumiwang Kartasmita/ Агус Гумиванг Каргасасмита	Министар индустрије	Раније је био члан Народне законодавне скупштине из Групе радних група (Голкар).
17	Agus Suparmanto/	Министар трговине	Раније је био политичар из Националне странке буђења.

	Агус Супарманто		
18	Arifin Tasrif/ Арифин Тасриф	Министар енергије и минералних ресурса	Био је председник директора индонежанске компаније која се бавила енергетиком и петрохемијом - Гресик Петрокимиа Лимитед.
19	Basuki Hadimuljono/ Басуки Хадимулјоно	Министар јавних радова и јавног становања	Доктор који је дипломирао на америчком универзитету у Колораду, а који је у време првог мандата Видодоа био министар истог ресора .
20	Budi Karya Sumadi/ Буди Карја Сумади	Министар саобраћаја	Инжењер који је у исто време био министар истог министарства у првом мандату председника Видодоа.
21	Johnny G. Plate/ Ћони Г. Плат	Министар за комуникације и информисање	Раније је био члан Представничког дома странке Насдем.
22	Syahrul Yasin Limpo/ Сјахрул Јасин Лимпо	Министар пољопривреде	Раније је био политичар који је био гувернер Јужног Сулавезија.
23	Siti Nurbaya/ Сити Нурбаја	Министар животне средине и шумарства	Такође је био на челу истог министарства у првом мандату Видодоа
24	Edhy Prabowo/ Едхи Прабоу	Министар поморства и	Национални је спортиста борилачких вештина и члан је

	Еди Прабово	рибарства	Представничког дома странке Велика Индонезија (Гериндра).
25	Abdul Halim Iskandar/ Абдул Халим Искандар	Министар за села, угрожене регионе и исељеништво	Политичар је из Националне странке буђења.
26	Sofjan Jalil/ Софјан Ђалил	Министар за аграрна питања, просторно планирање и шумарство	У ери администрације председника Сусила Бамбанг Иудхоионоа био је на функцији министра државних предузећа, а обављао је и функцију министра за комуникације и информисање.
27	Suharso Monoarfa/ Сухарсо Моноарфа	Министар за планирање националног развоја и шеф Националне агенције за планирање развоја	Он је бизнисмен који је ушао у политику. У једној од претходних администрација већ је био министар за јавно становање (у ери Сусило Бамбанг Иудхоионоа).
28	Tjahjo Kumolo/ Чахјо Кумоло	Министар за административну и бирократску реформу	Раније је био министар унутрашњих послова током првог мандата председника Видодоа.
29	Erick Thohir/ Ерик Тохир	Министар државних предузећа	Он је бизнисмен и један од власника фудбалског клуба Интернационале Милано.

30	Teten Masduki/ Тетен Масдуки	Министар задруга и малих и средњих предузећа	Он је активиста који обавља и функцију шефа кабинета индонежанског председника. Такође је кратко водио Индонежански надзор корупције.
31	Wishnutama/ Виснутама	Министар туризма и креативне економије	Он је бизнисмен и један од оснивача приватне индонежанске телевизијске станице под називом „NET Медиатама Телевисион“. Раније је био председник или директор неколико других познатих приватних телевизијских станица у Индонезији.
32	Gusti Ayu Bintang Darmavati/ Густи Ају Бинтанг Дармавати	Министар за оснаживање жена и деце	Раније је била активна у Националном савету занатлија. Она је супруга бившег министра за задруге и микро, мала и средња предузећа.
33	Bambang Brodjonegoro/ Бамбанг Брођонегоро	Министар за истраживање и технологију и шеф Националне агенције за иновације	Пре тога био је министар финансија за време првог мандата Видодоа, као и заменик министра финансија Индонезије у време администрације председника Сусило Бамбанг Иудхоионоа.
34	Zainudin Amali/	Министар омладине и	Осим што је бизнисмен, он је и политичар из Голкар-ове

	Заинудин Амали	спорта	странке.
35	Moeldoko/ Мулдоко	Председник кабинета председника	Генерал је Индонезијске националне армије (у пензији) и служио је као начелник Генералштаба војске и командант Националне гарде.
36	Pramono Anung/ Прамоно Анунг	Секретар кабинета	Раније је вршио дужност секретара кабинета од августа 2015. Пре тога је био бизнисмен.
37	Bahlil Lahadalia/ Бахлил Лахадалија	Шеф Координационог одбора за инвестиције	Био је председник индонежанског удружења младих предузетника 2015-2019.
38	ST Burhanudin/ СТ Бухранудин	Правобранилац	Он је бивши тужилац.

Извор: Израда аутора

Индонезија је 2018. године изабрана за несталну чланицу Савета безбедности ОУН-а за период 2019/20. Национални дан Сантрија обележава се од 19. до 22. октобра 2019. године. У овом дану Националног Сантрија тема је: „Сантри брани Јединствену Републику Индонезију“, а такође има за циљ и спречавање верског радикализма.

ЗАКЉУЧАК

Концепт индонежанске безбедности, поред тога што представља модеран концепта безбедности, заснива се и на основним филозофско-етичким принципима Панчасиле. Поред тога, основна филозофија индонежанске безбедности су Омладинска заклетва из 1928. Године и преамбула Устава из 1945.г. Омладинска заклетва из 1928. године, има огромну улогу и значај у успостављању Индонезије као државе.

Поморска безбедност Индонезије још увек није снажна иако се у њен развој улажу велики напори, нарочито на јачању поморских снага. Постигнути резултати су добри и имају растућу тенденцију, иако још нису остварени у потпуности. Пре тога, Индонезија није заснивала своју моћ на географском чиниоцу, иако је море један од пресудних фактора безбедности с обзиром да две трећине територије ове архипелашке државе чини водена површина. Ратна морнарица Индонезије још увек није адекватно опремљена наоружањем, техником и војном опремом, с обзиром на претходно изнет податак, али и чињеницу да преко територије Индонезије пролазе три главна поморско-комуникацијска пловна коридора. Поред тога, мореуз Малака, налази се у територијалним водама Индонезије, и данас представља виталну поморску геостратешку тачку.

Парадоксално је да оваква архипелашка држава нема адекватне војно-поморске снаге а ни развијену цивилно-поморску флоту с обзиром на величину територије и број становника. Међутим, јавља се оптимизам с обзиром да се управо у овом правцу чине велики напори администрације председника Џоко Видодоа и да сепредложени концепт реформи управо заснива на стварању Индонезије као снажне поморске државе. Администрација новог-старог председника Џоко Видодоа се све више фокусира на море како би остварила свој план о Индонезији као међународно признатој светској поморској сили. У том правцу, предузимају се разне активности, од напора за повећање поморске снаге кроз развој инфраструктуре, преко унапређења квалитета главног система наоружања и војно-техничку сарадњу са другим земљама, до политике неутрализације страних бродова који илегално улазе у воде Индонезије, сузбијања неовлашћеног и илегалног риболова и спречавање експлоатације природних ресурса Индонезије. Нажалост, поред свих мера, море је постало и један од главних путева уласка тероризма у југоисточну Азију и у Индонезију.

Сарадња са земљама чланицама АСЕАН-а веома је важан сегмент у настојањима да се спрече терористички акти. Као што је познато, југоисточна Азија је регија која је

често на мети терориста. Чињеница да се ради о веома мултикултуралној средини са различитим религијским позадинама, омогућава тероризму да се шири на индонежанском тлу, јер је религиозна хетерогеност плодно тле за верски радикализам и фундаментализам. Разним видовима сарадње на регионалном и међународном нивоу, Индонезија на различите начине спроводи своју политику борбе против ове безбедносне претње. Треба имати у виду да ће безбедносни изазови с којима ће се суочавати у будућности постају све озбиљнији и све непредвидљивији. Стога напори на раном откривању уз свеобухватну сарадњу са другим факторима и даље морају бити основа у процесу спречавања терористичких напада. Поред тога, подизање нивоа знања о тероризму је такође напор да се минимизира утицај радикализма који може представљати озбиљан безбедносни проблем.

Индонежанска политика и безбедност били су врло динамични од времена стицања независности. Индонезија је била утицајна земља у региону југоисточне Азије, али је такође доживела еру стагнације у области економије и политичке демократизације друштва. Лик Сукарна, као првог председника Индонезије, веома је жив у сећању Индонежана. Сукарно је неспорно био харизматични лидер и такође врло храбра фигура у одбрани државе. Његови говори о сукобу са тадашњом Малезијом били су прилично снажни и „ратоборни“. Сукарно је дао значајан позитиван утицај на младу генерацију Индонежана која се бори за очување јединства и независности Индонезије.

Као што је објашњено у претходним поглављима, Индонезија је велика земља која поседује знатне предности али и велики број проблема. Број острва који поседује ова архипелашка држава износи преко 17.000, како насељених, тако и ненасељених. Популација Индонезије броји око 240 милиона људи, разних религија, националности, језика, културе. Велика природна богатства и изузетно повољан геополитички и геостратегијски положај с обзиром да спаја два океана и два континента, чиниоци су који детерминишу унутрашњу и спољну политику Индонезије у заштити њених виталних националних интереса. Индонезија је постала угледана земља у глобалним односима. Истовремено, највећи светски архипелаг истовремено је рањив на различите и сложене безбедносне и социјалне проблеме. Поред унутрашњих, Индонезија је постала рањива и на безбедносне претње које долазе споља. Најзначајније унутрашње безбедносне претње везане су за проблеме сепаратизма, религиозног радикализма, економских потешкоћа као и проблема у социјалној и културној сфери. Све ово говори да изазови с којима ће се суочавати Индонезија у будућности нису мали, али се они

веома озбиљно разматрају и утичу на руководство земље да предузима свеобухватне мере на њиховом решавању и превазилажењу.

Захваљујући управо мерама из постреформацијског периода, Индонезија је полако почела да се опоравља од економске кризе и нестабилности политичког система. Те мере нису биле ни лаке ни брзе, напротив, веома болне и дуготрајне. Поред унутрашње политике, спољна политика Индонезије је почела све више да се препознаје по значајним достигнућима, попут чланства у Савету безбедности Уједињених нација у периоду 2019 - 2020, као и чланства у Савету за људска права ОУН где јој је мандат започео у јануару 2020. године. Све ово утиче на раст угледа и значаја Индонезије у регионалним и глобалним оквирима. Стабилизација земље врши се и данас, а нарочито у периоду администрације председника Џоко Видодоа која спроводи тешке политичке, економске, социјалне и војно-одбрамбене реформе. Индонезија је полако почела да повећава своју моћ и шири свој утицај, најпре у региону Пацифика, а затим и шире, у светској политици.

Са политичкоим системом земље који тежи демократичности, Индонезија, као држава са највећим муслиманским становништвом на свету, и даље се суочава са озбиљним изазовима и проблемима унутрашњег карактера. Демократска транзиција од пада режима Новог реда до данас, одвијала се уз разне претње унутрашњој безбедности, као што су оружане побуне, немири и сепаратистички напори неколико група. Религијски сукоби понекад могу да погоршају безбедносну ситуацију и угрозе стабилност политичког система, иако је Индонезија демократска земља са високим степеном толеранције.

Са веома великим бројем становника и хиљадама острва, сигурно није лако заштитити, осигурати и предвидети укупну безбедност Индонезије. Унутрашње безбедносне претње, попут сепаратизма и других врста сукоба, још више се усложњавају постојећим проблемима сиромаштва и неједнаке расподеле богатства становништва Индонезије. То се делом може разумети и оправдати због велике величине територије и огромног броја становника.

У другом председничком мандату Џоко Видодоа, терет и одговорност за успешно вођење државе још је већи а изазови с којима ће се администрација суочавати у будућности неће бити лако и брзо решиви. Други период је период који треба да покаже да ли је могуће постепено савладати изазове пренете из претходних периода. Препоруке или предлози који се могу извући из овог истраживања везане су за потребу да се очува поморски суверенитет земље као примарни национални интерес. Такође,

Индонезија мора да се нађе првој линији у процесу суочавања са различитим долазним екстерним безбедносним претњама како на регионалном тако и на глобалном нивоу. Због тога је неопходно да обезбеди одржив и одлучујући ефекат стратегије одвраћања, попут потапања пловила (бродова и чамаца) која илегално улазе у територијалне воде Индонезије, а која се спроводи још од периода првог мандата председника Видодоа. У том контексту, добробит индонезијских рибара такође мора бити приоритет власти Индонезије.

Може се закључити да се успех Индонезије у југоисточној Азији на пољу безбедности може остварити, али за то је потребна одлучност и доследност у уклањању и неутрализацији свих унутрашњих и спољашњих претњи. При томе, Индонезија се придржава свог основног филозовско-етичког концепта који представља и основу за безбедност у Индонезији.

JITEPATYPA

Abas. N. (2005). *Membongkar Jamaah Islamiyah: Pengakuan Mantan Anggota JI*. Grafindo Khazanah Ilmu.

Acharya, A. (2001). Constructing a security community: ASEAN and the problem of regional order.

Acharya, A. (2003). Seeking security in the dragon's shadow: China and Southeast Asia in the emerging Asian order.

Acharya, Amitav "Regional Security Complexes" in the Third World: Stability and Collaboration, 2-3 in www.amitavacharya.com.

Acharya, A., & Buzan, B. (Eds.). (2009). *Non-Western international relations theory: perspectives on and beyond Asia*. Routledge.

Acharya, A. (2013). *The making of Southeast Asia: International relations of a region*. Cornell University Press.

Acharya, A. (2013). ASEAN 2030: Challenges of building a mature political and security community.

Acharya, A. (2014). *Constructing a security community in Southeast Asia: ASEAN and the problem of regional order*. Routledge.

Acharya, A. (2014). *Global International Relations (IR) and Regional Worlds A New Agenda for International Studies*. *International studies quarterly*, 58(4), 647-659.

Acharya, A. (2015, October). ASEAN can survive great-power rivalry in Asia. In: *East Asia Forum* (Vol. 4).

Adler, E., Barnett, M., & Smith, S. (eds.). (1998). *Security communities* (Vol. 62). Cambridge University Press.

Agustina, W. (2014). *Massa misterius Malari: rusuh politik pertama dalam sejarah Orde Baru*. Tempo Publishing.

Anwar, D. F. (1994). *Indonesia in ASEAN: Foreign policy and regionalism*. Institute of Southeast Asian Studies.

Anwar, D. F. (1997). ASEAN and Indonesia: Some reflections. *Asian Journal of Political Science*, 5 (1), 20-34.

Anwar, D. F. (2010). The impact of domestic and Asian regional changes on Indonesian foreign policy. *Southeast Asian Affairs*, 2010 (1), 126-141.

Antlöv, H. (1994). *Village leaders and the New Order* (pp. 73-96). Richmond, Surrey: Curzon Press Ltd.

ASEAN Selayang Pandang: Satu Visi, Satu Identitas, Satu Masyarakat, Kementerian Luar Negeri, (2017). Kementerian Luar Negeri Republik Indonesia

Ayoob, M. (1983). Security in the Third World: the worm about to turn?. *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)*, 60 (1), 41-51.

Ayoob, M. (2002). Inequality and Theorizing in International Relations: The Case for Subaltern Realism. *International Studies Review*, 4 (3), 27-48. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/3186462>

Bakrie, Connie Rahakundini. 2007. *Pertahanan Negara dan Postur TNI Ideal*. Jakarta: Yayasan Obor Indonesia.

Ball, D. (2002). Desperately seeking bin Laden: The intelligence dimension of the war against terrorism. In: *Worlds in collision: Terror and the future of global order*. Palgrave Macmillan Ltd.

Ball, S. (2015). *The Roar of the Lion: The Untold Story of Churchill's World War II Speeches*, by Richard Toye.

Baldwin, David A. (1995). *Security Studies and the End of the Cold War*. World Politics Review: Cambridge University Press.

Baldwin, D. A. (1997). The concept of security. *Review of international studies*, 23 (1), 5-26.

Baviera, A. (2017). Preventing War. Building a Rules-based Order: Challenges Facing the ASEAN Political–Security Community. *Building ASEAN Community*, 3.

Baxter, R. R. (1974). A skeptical look at the concept of terrorism. *Akron Law Review*, 7 (3), 2.

Benny, G., & Abdullah, K. (2011). Indonesian perceptions and attitudes toward the ASEAN Community. *Journal of Current Southeast Asian Affairs*, 30 (1), 39-67.

Божовић, Р., и Симић, В. (2003). *Појмовник ислама*, Народна књига, Београд.

Bhakti, I.N., Yanuarti, S., Nurhasim M. (2009). *Military Politics, Ethnicity and Conflict in Indonesia*. The UK Department of International Development.

Bunte, M., & Ufen, A. (Eds.). (2008). *Democratization in Post-Suharto Indonesia*. Routledge.

Burchill, S. (2005). *The national interest in international relations theory*. Springer.

Butcher, J. G., & Elson, R. E. (2017). *Sovereignty and the sea: How Indonesia became an archipelagic state*. NUS Press.

Busse, N. (1999). Constructivism and Southeast Asian security. *The Pacific Review*, vol.12, no 1. Pp.39-60.

Buzan, B. (1983). *People, states, and fear: The national security problem in international relations*. Wheatsheaf Books.

Buzan, B. (1986). A framework for regional security analysis. In: *South Asian Insecurity and the Great Powers* (pp. 3-33). Palgrave Macmillan, London.

Buzan, B. (1991). *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*, 2nd edn, London.

Buzan, B., Wæver, O., & De Wilde, J. (1998). *Security: A new framework for analysis*. Lynne Rienner Publishers.

Buzan & Wæver. (2003). *Regions and Powers: The Structure of International Security*. Cambridge Studies in International Relations.

Buzan B. (2003) Regional Security Complex Theory in the Post-Cold War World. In: Söderbaum F., Shaw T.M. (eds) *Theories of New Regionalism*. International Political Economy Series. Palgrave Macmillan, London

Buzan, B., & Hansen, L. (2007). *International security* (Vol. 4). Sage.

Buzan, B., & Hansen, L. (2009). *The evolution of international security studies*. Cambridge University Press.

Buszynski, L. (1992). Southeast Asia in the post-Cold War era: regionalism and security. *Asian Survey*, 32 (9), 830-847.

Caballero-Anthony, M. (Ed.). (2005). *Regional security in Southeast Asia: Beyond the ASEAN way*. Institute of Southeast Asian Studies.

Charrett, C. (2009). A critical application of securitization theory: overcoming the normative dilemma of writing security. *International Catalan Institute for Peace, Working Paper*, (2009/7).

Chufrin, G., & Hong, M. (Eds.). (2007). *Russia-ASEAN relations: new directions*. Institute of Southeast Asian Studies.

Clad, J., McDonald, S. M., & Vaughn, B. (Eds.). (2011). *The borderlands of Southeast Asia: geopolitics, terrorism, and globalization*. NDU Press.

Collins, A. (2003). *Security and Southeast Asia: Domestic, regional, and global issues*. Institute of Southeast Asian Studies.

Crouch, H. A. (2010). *Political reform in Indonesia after Soeharto*. Institute of Southeast Asian Studies.

Davies, M. (2013). ASEAN and human rights norms: Constructivism, rational choice, and the action-identity gap. *International Relations of the Asia-Pacific*. Dostupno na:

https://www.researchgate.net/publication/275083384_ASEAN_and_human_rights_norms_Constructivism_rational_choice_and_the_action-identity_gap, Posećeno 26.09.2019.

Der Justus-Liebig, S. U. K., Eifert, Y., Birckenbach, H. M., & Eißel, D. (2012). Conflict Formation and Transformation in Indonesia: Chinese and Indigenous Indonesians on Their Way to Peace?.

Deutsch KW (1961). *Security communities*. Rosenau JN (ed.). International Politics and Foreign Policy: A Reader in Research and Theory. New York: Free Press, 98 – 105.

Diamond, L. (1997). *Civil society and the development of democracy*. Instituto Juan March de Estudios e Investigaciones.

Djelantik, S. (2010). *Terorisme: Tinjauan Psiko-Politis, Peran Media, Kemiskinan, dan Keamanan Nasional*. Yayasan Pustaka Obor Indonesia.

Dwi, Sulisworo., Triwahyuningsih, T., & Dikdik Baehaqi Arif, D. B. A. (2012). Geopolitik Indonesia.

Ефимова Л.М. (2018). *Армия и политика при президенте Джоко Видодо в Индонезии -Страны Юго-Восточной Азии: традиции и современность (история, политика, экономика, культура)*. Электронное издание сетевого распространения. Москва.

Emmers, R. (2001). The influence of the balance of power factor within the ASEAN Regional Forum. *Contemporary Southeast Asia*, p. 275-291.

Emmers, R. (2002). The securitization of transnational crime in ASEAN.

Emmers, R. (2003). *Cooperative Security and the Balance of Power in ASEAN and the ARF*. Routledge.

Еспозито,Ц.Л.(2002) *Оксфордска историја ислама*, Клио, Београд.

Fattah, A. (2005). *Demiliterisasi Tentara; Pasang Surut Politik Militer 1945-2004*. LKIS PELANGI AKSARA.

Fletcher, G. P. (2006). The indefinable concept of terrorism. *Journal of international criminal justice*, 4 (5), 894-911.

Gardner, P. F. (2004). Conflict and Confrontation in South East Asia, 1961-1965: Britain, the United States, Indonesia and the Creation of Malaysia. *Journal of Cold War Studies*, 6 (2), 77-78.

Goh, G. (2000). The ‘ASEAN Way’. *Pacific Review*, 13 (3), 439.

Gorenburg and Schwartz. (2019). *Russia’s relations with Southeast Asia*. N.E.I Reports, Ifri

Greenlees, Donald (ed.) et al. (2015). *Indonesia's security focus: from inside to out in Regional Security Outlook 2015*. CSCAP.

Gunaratna, R. (2017). Fighting terrorism with smart power: The role of community engagement and terrorist rehabilitation. In: *Talking to the Enemy* (pp. 67-90). Nomos Verlagsgesellschaft mbH & Co. KG.

Haacke, J., & Morada, N. M. (Eds.). (2010). *Cooperative security in the Asia-Pacific: the ASEAN regional forum*. Routledge.

Hart, Chris. (1998). *Doing a Literature Review*. SAGE Publications.

Hatta, M. (1958). Indonesia between the power blocs. *Foreign Affairs*, 36 (3), 480-490.

He, K. (2007). Indonesia's foreign policy after Soeharto: international pressure, democratization, and policy change. *International Relations of the Asia-Pacific*, 8 (1), 47-72.

Hettne, B. (2002). Theorising the rise of regionness. In: *New Regionalism in the Global Political Economy* (pp. 47-61). Routledge.

Honna, J. (2013). *Military politics and democratization in Indonesia*. Routledge.

Huxley, T. (1996). Southeast Asia in the Study of International Relations: The Rise and Decline of a Region. *The Pacific Review*, vol.9, no 2. Pp.199-228.

Huntington, S. P. (1993). *The third wave: Democratization in the late twentieth century* (Vol. 4). University of Oklahoma press.

Jabareen, Y. (2009). Building a conceptual framework: philosophy, definitions, and procedure. *International journal of qualitative methods*, 8 (4), 49-62.

Jackson, K. D., & Pye, L. W. (Eds.). (1978). *Political power and communications in Indonesia*. Univ of California Press.

Jenkins, D. (2010). *Suharto and his generals: Indonesian military politics, 1975-1983*. Equinox Publishing.

Јевтић, М.(2002). *Религија и политика - Увод у политикологију религије*, Институт за политичке студије, Факултет политичких наука, Београд.

Jürgen Haacke. (2009). *The ASEAN Regional Forum: from dialogue to practical security cooperation?*, *Cambridge Review of International Affairs*, 22:3, 427-449, DOI: 10.1080/09557570903104057

Jürgen Haacke. (2013). *ASEAN's Diplomatic and Security Culture: Origins, Development and Prospects*. Taylor & Francis Book.

Lake, D. A., & Morgan, P. M. (2010). *Regional orders: Building security in a new world*. Penn State Press.

Kai, H. (2006). Does ASEAN Matter? International Relations Theories, Institutional Realism and ASEAN. *Asian Security*, vol. 2. No 3, pp. 189-214,

Laksmana, E. A. (2012). *Regional order by other means? Examining the rise of defense diplomacy in Southeast Asia*. *Asian Security*, 8 (3), 251-270.

Laksmana, E. A. (2014). Rebalancing Indonesia's Naval Force: Trends, Natures, and Drivers. *Naval Modernization in Southeast Asia: Nature, Causes and Consequences*, ed. Geoffrey Till and Jane Chan (London: Routledge, 2014), 175-203.

Lev, D. S. (2009). *The Transition to Guided Democracy: Indonesian Politics, 1957-1959*. Equinox Publishing.

Mangold, P. (2013). *National Security and International Relations (Routledge Revivals)*. Routledge.

Mietzner, Marcus (2006). *The Politics of Military Reform in Post-Suharto Indonesia: Elite conflict, Nationalism, and Institutional Resistance*. East-West center: Washington. Стзрана.

Mietzner, M. (2015). *Reinventing Asian populism: Jokowi's rise, democracy, and political contestation in Indonesia*. Honolulu, HI: East-West Center.

Miles, M. B., Huberman, A. M., Huberman, M. A., & Huberman, M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. sage.

Milosavljević, S., (2014). *Rusija i „mir“: Strategija bezbednosti Ruske Federacije: geopolitički, energetski i vojni aspekt*, Akademska misao – Inovacioni centar Fakulteta bezbednosti Univerziteta u Beogradu, Beograd.

Milosavljević S., (2012). „Širenje NATO na Istok kao determinišući faktor ruske strategije bezbednosti u posthladnoratovskom međunarodnom poretku“, *Međunarodna politika*, godina LXIII, br. 1146, april-jun, str. 39-65.

Милосављевић, С., & Радосављевић, И. (2000). Основи методологије политичких наука. *Службени гласник, Београд*.

Milosavljevic, S., & Berisa H., (2018). „Security strategy – an attempt of conceptual definition and determination of assymetric and transnational forms of threats“, *ASYMMETRY and Strategy : thematic collection of papers*, Strategic Research Institute & National Defence School : Media Center „Odbrana“, Belgrade, p. 181-204.

Mladenović, M, Kilibarda, Z, & Milosavljević, S, (2013). „Posthladnoratovske promene bezbedonosnih i strateških koncepcija Ruske Federacije“, *Vojno delo*, jesen 2013, str. 40-58.

Montes, M. F. (1998). *The currency crisis in Southeast Asia* (Vol. 218, No. 2114). Institute of Southeast Asian Studies.

Narine, S. (1998). ASEAN and the Management of Regional Security. *Pacific Affairs*, 195-214.

Narine, S. (2002). *Explaining ASEAN: Regionalism in Southeast Asia*. Lynne Rienner Publishers.

Narine, S. (2006). The English School and ASEAN. *The Pacific Review*, vol.9, no 2. Pp.199-218,

Noer, J. H., & Gregory, D. (1996). *Chokepoints: Maritime Economic Concerns in Southeast Asia*. NATIONAL DEFENSE UNIV WASHINGTON DC INST FOR NATIONAL STRATEGIC STUDIES.

Østerud, Ø. (1988). Review Essay: The Uses and Abuses of Geopolitics. *Journal of Peace Research*, 25 (2), 191-199.

Peou, S. (2002). Realism and Constructivism in Southeast Asian Security: a Review Essay. *The Pacific Review*, vol.15, no 1. Pp.119-138,

Потежица, О. (2007). *Вехабије између истине и предрасуда.*, Филип Вишњић, Београд,

Прокоровић, Душан Н. (2017). *Регионална безбедност и теорија реализма: студија случаја Арктик*. Универзитет у Београду.

Rabasa, A., & Chalk, P. (2001). *Indonesia's transformation and the stability of Southeast Asia*. Rand Corporation.

Rabasa, A., & Haseman, J. (2002). *The military and democracy in Indonesia: challenges, politics, and power*. Rand Corporation.

Ramage, D. E. (2002). *Politics in Indonesia: Democracy, Islam and the ideology of tolerance*. Routledge.

Ricklefs, M. C., & Hardjowidjono, D. (1991). *Sejarah indonesia modern*. Gadjah Mada University Press.

Ruland, J. (2000). ASEAN and the Asian Crisis: Theoretical Implications and Practical Consequences for Southeast Asian Regionalism. *The Pacific Review*, vol.13, no 3. Pp.421-451.

Стајић и Гађиновић. (2007). *Увод у Студије Безбедности*. Библиотека Стручна Књига, Београд.

Severino, R. (2009). *The ASEAN regional forum*. Institute of Southeast Asian Studies.

Sien, C. L. (Ed.). (2003). *Southeast Asia transformed: a geography of change* (No. 7). Institute of Southeast Asian Studies.

Simon, S.W. (1995). Realism and Neoliberalism: International: International Relations Theory and Southeast Asian Security. *The Pacific Review*, vol.8, no 1. Pp.5-24.

Sinamo, Nomensen. (2012). Pendidikan Kewarganegaraan Untuk Perguruan Tinggi. *Jakarta: Permata Aksara*.

Sisriadi, Brigjen TNI. (2016). *Pengembangan Postur Pertahanan Militer Guna Mendukung Terwujudnya Poros Maritim Dunia*. Media Informasi Kementerian Pertahanan WIRA Volume 59/ No. 43/ Maret-April 2016.

Sokolsky, R. (2000). *The role of Southeast Asia in US strategy toward China* (No. RAND/MR-1170-AF). RAND CORP SANTA MONICA CA.

Srijanti, A. R., & Purwanto, S. K. (2006). Etika Berwarga Negara.

Sukma, R. (1995). *The evolution of Indonesia's foreign policy: an Indonesian view*. Asian Survey.

Sukma, R. (2010). *Indonesia's Security Outlook, Defence Policy, and Regional Cooperation*. *Asia Pacific Countries' Security Outlook and Its Implications for the Defense Sector*.

Sukma, R. (2011). Do New Democracies Support Democracy? Indonesia Finds a New Voice. *Journal of Democracy*, 22 (4), 110-123.

Sukma, R. (2012). Indonesia's security outlook and defence policy 2012. *Security Outlook of the Asia Pacific Countries and Its Implications for the Defense Sector*, 1-12.

Stone, M. (2009). Security according to Buzan: A comprehensive security analysis. *Security discussion papers series, 1*, 1-11.

Storey, I. (2007). The triborder sea area: Maritime Southeast Asia's ungoverned space. *Terrorism Monitor*, 5(19), 1-3.

Sumarsono, S. (2001). *Pendidikan kewarganegaraan*. Gramedia Pustaka Utama.

Supandi, Ade. (2015). *Pembangunan Kekuatan TNI AL Dalam Rangka Mendukung Visi Indonesia Sebagai Poros Maritim Dunia (The Indonesian Navy Force Planning to Support Indonesian Vision as World's Maritime Fulcrum)*. Jurnal Pertahanan edisi Agustus 2015.

Танасковић,Д.(2008). *Ислам догма и живот*, Српска књижевна задруга, Београд.

Taylor, B., Bisley, N., White, H., Blaxland, J., Leahy, P., & Tan, S. S. (2014). Defense diplomacy: The possibilities and limits of defense diplomacy. *Centre of gravity*, 1-22.

Taureck, R. (2006). *Securitization theory and securitization studies*. The University of Warwick.

Tellis, W. (1997). Application of a case study methodology. *The qualitative report*, 3 (3), 1-19.

Turnbull, C. M. (1999). Formal and informal empire in East Asia. *The Oxford History of the British Empire*, 5, 379-402.

Ulusoy, H. (2003). *Revisiting security communities after the Cold war: the constructivist perspective*. *Perceptions: Journal of International Affairs* VIII (3), 161-197.

Umar, A. R. M. (2010). Melacak Akar Radikalisme Islam di Indonesia. *Jurnal Ilmu Sosial dan Ilmu Politik*, 14 (2), 169-186.

Weatherbee, D. (2013). *Indonesia in ASEAN: Vision and reality* (Vol. 1). Institute of Southeast Asian Studies.

Weinstein, F. B. (2007). *Indonesian foreign policy and the dilemma of dependence: from Sukarno to Soeharto*. Equinox Publishing.

Wezeman. (2019). *Arms Flows to South East Asia*. SIPRI

Winger, G. (2014). *The Velvet Gauntlet: A Theory of Defence Diplomacy*. In *What do Ideas do?*, ed. A. Lisiak, N. Smolenski, Vienna: IWM Junior Visiting Fellows' Conferences, Vol. 33.

Yin Robert, K. (1994). *Case study research: design and methods*. Sage publications.

Yin, R. (2013). K.(1984). *Case study research: Design and methods*.

Интернет извори :

<https://www.indonesia.go.id>,

<https://setkab.go.id/pidato-di-sidang-imo-presiden-jokowi-komitmen-jadikan-indonesia-poros-maritim-dunia>,

<https://www.nu.or.id/post/read/92049/makna-rahmatan-lil-alam-in-dalam-pandangan-tasawuf>),

<https://www.mui.or.id>,

<https://www.kpu.go.id>,

<https://knp.go.id/artikel/5714-hari-kemerdekaan-pemerintah-tenggelamkan-125-kapal-pelaku-illegal-fishing>

https://kemlu.go.id/portal/i/read/14/halaman_list_lainnya/fungsi-kementerian-luar-negeri

<https://asean-aipr.org/about-us/>),

www.asean.org,

<https://www.un.org>

https://kemlu.go.id/portal/en/read/126/halaman_list_lainnya/asean-regional-forum-arf,

<https://www.polkam.go.id>,

<https://polkam.go.id/indonesia-sebagai-ketua-asean/>,

<https://www.aseanregionalforum.asean.org>,

<https://www.un.org/counterterrorism/ctitf/en/about-task-force>),

<https://www.un.org/en/counterterrorism/>),

<https://reaseachdikti.go.id>,

<https://asean.org/asean/about-asean/history/>,

http://asean.org/?static_post=background-overview-united-nations,

https://asean.org/?static_post=the-asean-way-and-the-rule-of-law,

<http://asean.org/asean/asean-structure/asean-community-councils/>,

<https://setkab.go.id>,

<https://www.setnas-asean.id/peranan-indonesia>,

<http://setkab.go.id/inilah-prioritas-politik-luar-negeri-indonesia-5-tahun-ke-depan/>,

<https://www.kemhan.go.id/wp-content/uploads/2016/05/2015-INDONESIA-DEFENCE-WHITE-PAPER-ENGLISH-VERSION.pdf>,

www.kkp.go.id,

<https://www.bnpb.go.id/>

https://www.kominfo.go.id/content/detail/8231/menju-poros-maritim-dunia/0/kerja_nyata,

Дирекција за политичку безбедносну сарадњу АСЕАН, Министарство спољних послова Републике Индонезије, 2017.

Индонезанска бела књига одбране 2015.

Luhut Binsar Panjaitan на: <http://www.lemhannas.go.id/index.php/berita/berita-utama/624-pembangunan-kekuatan-pertahanan-dalam-konteks-poros-maritim-dunia>

<https://www.bps.go.id/statictable/2014/01/13/1310/tabel-anggaran-belanja-pemerintah-pusat-berdasarkan-fungsi-miliar-rupiah-2005-2020.html>

<https://www.cnnindonesia.com/nasional>

<https://www.kemenkeu.go.id/media/11226/buku-informasi-apbn-2019>

<https://www.kompas.com/skola/read/2020/01/08/120000169/revolusi-mental-sejarah-penerapan-dan-capaian?page=all>

<https://majalah.tni.mil.id/Februari 2020 бpoj. 7>

<https://perencanaan.dkn.go.id/profil/5/selayang-pandang-wantannas.html>

<https://www.wantannas.go.id/>

<https://maritim.go.id/hari-maritim-momentum-jadikan-indonesia-mercusuar-dunia/>

https://kemlu.go.id/portal/id/read/121/halaman_list_lainnya/masyarakat-politik-keamanan-asean

<http://www2.kkp.go.id/artikel/1566-terbitkan-keppres-presiden-tetapkan-111-pulau-terluar>

<https://www.bkkbn.go.id/po-content/uploads/Laporan-4-Tahun-Jokowi-JK.pdf>

Документ Регулација Индонезије

Peraturan Menteri Pertahanan Republik Indonesia Nomor 19. *Keijakan Penyelarasan Minimum Essential Force Komponen Utama, 2012: 21*

СПИСАК ПРИЛОГА

ТАБЕЛЕ:

ТАБЕЛА 1. <i>ВРСТЕ БЕЗБЕДНОСНИХ КОМПЛЕКСА</i>	37
ТАБЕЛА 2. <i>ДРЖАВЕ ЈУГОИСТОЧНЕ АЗИЈЕ (2018. Г.)</i>	60
ТАБЕЛА 3. <i>СТОПЕ АМОРТИЗАЦИЈЕ ПОЈЕДИНИХ АЗИЈСКИХ ВАЛУТА</i>	61
ТАБЕЛА 4. <i>СПИСАК ПРЕДСЕДНИКА ИНДОНЕЗИЈЕ И ЊИХОВИХ КАБИНЕТА</i>	63
ТАБЕЛА 5. <i>ПЕРИОДИ ВОЈНИХ РЕФОРМИ</i>	98
ТАБЕЛА 6. <i>ЛИСТА МИНИСТАРА КАБИНЕТА ИНДОНЕЗИЈЕ У ПЕРИОДУ 2014 –19.</i>	105
ТАБЕЛА 7. <i>ПЛОВИЛА КОЈА СУ ПОТОПЉЕНА (ПОТОНУЛА) У ПЕРИОДУ 2014-18.ГОДИНЕ</i> ...	115
ТАБЕЛА 8. <i>ПЛОВИЛА КОЈА СУ ПОТОПЉЕНА (ПОТОНУЛА) 17.8.2018.ГОДИНЕ</i>	116
ТАБЕЛА 9. <i>ПЛОВИЛА КОЈА СУ ЗАПЛЕЊЕНА -ПОТОПЉЕНА (ПОТОНУЛА) У ПЕРИОДУ 2008.-13.</i>	117
ТАБЕЛА 10. <i>СПИСАК СПОЉНИХ МАЛИХ ОСТРВА ИНДОНЕЗИЈЕ (ПО ПОКРАЈИНАМА)</i>	121
ТАБЕЛА 11. <i>АНАЛИЗА НИВОА, ВРСТЕ И ФОРМИ БЕЗБЕДНОСНИХ ПРЕТЊИ</i>	127
ТАБЕЛА 12. <i>БРОЈ МЕСТА ЗА АБРИ У ПАРЛАМЕНТУ У ГОДИНИ 1967 - 1999</i>	137
ТАБЕЛА 13. <i>ВОЈНА ПОТРОШЊА У ИНДОНЕЗИЈИ 2009 – 2018</i>	141
ТАБЕЛА 14. <i>УДЕО УВОЗА СИСТЕМА НАОРУЖАЊА ЗА ПЕРИОД 1999. - 2018</i>	141
ТАБЕЛА 15. <i>ТАБЕЛА ИЗДАТАКА ИЗ БУЏЕТА ЗА ФУНКЦИЈУ ОДБРАНЕ (2014 – 2020)</i>	142
ТАБЕЛА 16. <i>РЕЗИМЕ УКУПНИХ ПОТРЕБА СИСТЕМА ЗА ИДЕАЛНО ОРУЖЈЕ МОРНАРИЦЕ И ПРОСЕЧНА ГОДИШЊА АЛОКАЦИЈА НАБАВКЕ И БУЏЕТА (РАЧУНАЈУЋИ СЕ НА ФИСКАЛНУ 2036. ГОДИНУ)</i>	144
ТАБЕЛА 17. <i>ПОДСТИЦАЊЕ СПОСОБНОСТИ НАЦИОНАЛНЕ ОДБРАНЕ</i>	145
ТАБЕЛА 18. <i>БЕЗБЕДНОСНА ПИТАЊА КОЈА СПАДАЈУ У ДЕЛОКРУГ АПСК (APSC)</i>	149
ТАБЕЛА 19. <i>ИНИЦИЈАТИВЕ У ПОЛИТИЧКО-БЕЗБЕДНОСНОЈ ЗАЈЕДНИЦИ АСЕАН</i>	150
ТАБЕЛА 20. <i>ЦИЉЕВИ РЕГИОНАЛНОГ ФОРУМА АСЕАН-А - АРФ</i>	156
ТАБЕЛА 21. <i>ПРИМЕРИ ТЕРОРИСТИЧКИХ НАПАДА У РЕГИОНУ ЈУГОИСТОЧНЕ АЗИЈЕ</i>	157
ТАБЕЛА 22. <i>ИНДОНЕЗИЈА: БЕЗБЕДНОСНИ ИЗАЗОВИ, РИЗИЦИ И ПРЕТЊЕ</i>	178
ТАБЕЛА 23. <i>ЧЕТИРИ СТУБА ГЛОБАЛНЕ СТРАТЕГИЈЕ ЗА БОРБУ ПРОТИВ ТЕРОРИЗМА</i>	185
ТАБЕЛА 24. <i>ТЕРОРИСТИЧКИ АКТИ ИЗВРШЕНИ НА ТЛУ ИНДОНЕЗИЈЕ (2000-2019. ГОДИНЕ)</i>	190
ТАБЕЛА 25. <i>ТЕРОРИСТИЧКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ, ЊИХОВИ ПРИПАДНИЦИ И ПРИМЕРИ ИЗВРШЕНИХ ТЕРОРИСТИЧКИХ АКТА</i>	194
ТАБЕЛА 26. <i>СПИСАК НАЈЗНАЧАЈНИЈИХ ПОЛИТИЧКИХ СТРАНАКА У ИНДОНЕЗИЈИ</i>	203
ТАБЕЛА 27.– <i>СПИСАК МИНИСТАРСТАВА И МИНИСТАЕА У ДРУГОМ МАНДАТУ ПРЕДСЕДНИКА ЦОКО ВИДОДОА 2019. – 2024.</i>	208

СЛИКЕ (КАРТЕ)

СЛИКА 1. ТРБК У АЗИЈИ ТОКОМ ХЛАДНОГ РАТА	40
СЛИКА 2. ТРБК У АЗИЈИ НАКОН ХЛАДНОГ РАТА	42
СЛИКА 3. КАРТА ЈУГОИСТОЧНЕ АЗИЈЕ.....	57
СЛИКА 4. АСЕАН ЛОГО	71
СЛИКА 5. САМИТ АСЕАН-А - ОРГАНИЗАЦИЈСКА СТРУКТУРА.....	77
СЛИКА 6. ОРГАНИЗАЦИЈСКА СТРУКТУРА АСЕАН-А	78
СЛИКА 7. ДРЖАВНЕ ГРАНИЦЕ ИНДОНЕЗИЈЕ	113
СЛИКА 8. НАЈЗНАЧАЈНИЈИ ПОМОРСКЕ ПЛОВНЕ МАРШРУТЕ У ИНДОНЕЖАНСКОМ АРХИПЕЛАГУ	118
СЛИКА 9. ОСНОВНЕ СМЕРНИЦЕ ПОМОРСКЕ ПОЛИТИКЕ ИНДОНЕЗИЈЕ.....	120
СЛИКА 10. УВОЗ ГЛАВНИХ ОРУЖЈА У ЈУГОИСТОЧНОЈ АЗИЈИ.....	136
СЛИКА 11. ОДБРАМБЕНА ИНДУСТРИЈА ИНДОНЕЗИЈЕ	143
СЛИКА 12. МАПИРАЊЕ РАЗВОЈА СТРАТЕШКОГ ОКРУЖЕЊА И МОГУЋИХ ПРЕТЊИ.....	147
СЛИКА 13. СТУДИЈСКИ ЦЕНТРИ АСЕАН-А НА УНИВЕРЗИТЕТИМА У ИНДОНЕЗИЈИ	181
СЛИКА 14. ТЕРОРИЗАМ У ИНДОНЕЗИЈИ, 2018.	200

БИОГРАФИЈА АУТОРА

Докторанд САБРИАНА ЂАЈАПУТРИ рођена је 1. јуна 1985. године у Џакарти, Индонезија. Основну и средину школу завршила је у Џакарти. Стипендиста је Владе Републике Србије, на програму „Свет у Србији“ од 2013. године.

Дипломирала је на Факултету хуманистичких наука Универзитета Индонезије, смер руска књижевност, 07. јула 2007. године (просек/ *GPA*: 3, 42 од 4,00).

На истом универзитету стекла је титулу магистра међународних односа 2012. године (просек/ *GPA*: 3, 52 од 4,00). Наслов магистарске тезе био је: „Утицај динамике конвенционалног иранског оружја у ери председника Махмуда Ахмадинеада на регионалну безбедност на Блиском истоку“. Академске 2013/14. године је уписала докторске студије наука безбедности на Факултету безбедности Универзитета у Београду и до сада положила све испите предвиђене наставним планом и програмом са просечном оценом 8,00.

Запослена је у Министарству спољних послова Републике Индонезије, од 2009. године. Стажирала је у Амбасади Републике Индонезије у Москви 2010. године

Завршила је неколико курсева и програма стручног усавршавања, између осталог:

-Школу страних служби, Министарства спољних послова Републике Индонезије, 2009. године;

-Дипломатску академију Министарства спољних послова Руске Федерације, 2010. године;

-Седми специјални курс за *АСЕАН* дипломате 2012 (*The 7th Special Course for ASEAN Diplomats 2012*), Министарства спољних послова Индије.

Говори енглески језик. Учи руски и српски језик.

Списак објављених радова:

- (а) Jayaputri, S. (2010). *Dinamika Persenjataan Iran (Динамика иранског наоружања)*, Потпоурри на Mengarungi Samudera Yang Bergolak, Центар за образовање и обуку, МСП Р Индонезије (на индонежанском језику);
- (б) Jayaputri, S. (2015). *Strategis Partnership of the Republic of Serbia and the Russian Federation on Deefence and Military Issue*. International Conference for Academic Diciplines. Boston, Massachusetts, 2015. (Conference Proceedings);
- (в) Jayaputri, S. (2017). *The Role and the Impacts of Regional Cooperation in Western Balkans and Southeast Asia: A Comparative Study*. International Conference on Social Sciences and Humanities, Balkan University, Skopje, Macedonia (Conference Proceedings);
- (г) Jayaputri, S. (2018). *Indonesia's and Serbia's Role towards Regional Security: A Comparative Study in Southeast Asia and Western Balkans*. Universidad Autonoma de Madrid, Spain;
- (д) Jayaputri, S (2019). *Catatan Serbia Sabriana*. PT. Prima Ufuk Semesta (Књига је објављена у Индонезији о мојим искуствима током боравка у Србији и биће преведена и на српски језик).

РЕЧИ ЗАХВАЛНОСТИ

Елхамдулиллах – Сва захвала припада Богу

Већ је седам година како студирам и живим у иностранству, стекла сам многа искуства и из њих много научила. Та искуства била су и горка и слатка, доживљавала сам и успоне и падове, и најзад – Хвала Богу – могу да завршим оно што сам започела овде, у својој другој кући – Србији.

Велику захвалност дугујем свом ментору, проф. др Мирославу Младеновићу, без чијег разумевања и стрпљења, као и савета, не бих завршила ову дисертацију. Сматрам да сам имала много среће са својим ментором, који ме увек подржава, мудар човек и скромна особа пуна знања. Хвала пуно на залагању и свему што је учинио за мене и ову дисертацију.

Не могу да пронађем праве речи како бих изразила захвалност Амбасадору Републике Индонезије у Србији, Његовој Екселенцији Мохамеду Чандри Видја Јуди (Mochammad Chandra Widya Yudha), за сву његову подршку, и најважније од свега, за његово охрабривање. То је за мене била права покретачка снага, која ме је гурала напред, у окружењу у којем је живот пун изазова и не треба одустати. Хвала пуно од срца, *Екселенцијо*.

Неизмерну захвалност дугујем господину Јозепу Викторианусу Арјону (Joseph Victorianus Arjono), који ми је увек стрпљиво помагао у учењу српског језика и који је увек подржавао моје писање, које се није односило само на дисертацију. Делио је са мном своје животно знање и искуство.

Велику захвалност дугујем господину Аташеу одбране Републике Индонезије у Србији, пуковнику Сри Ади Вахју Прамону (Colonel CHV. Sri Adi Wahyu Pramono) на подршци, разумевању и на свим саветима.

Удружењу индонежанских студената у Србији (КЕРИС), посебно Вилијаму Новери (Willyam Noveri). Такође, Азри Дијаул Путри (Azri Dhiyaul Putra), Навири Сандри

Прастиви (Navira Shandra Prastiwi) и Анити Пуђи Лестари (Anita Puji Lestari), хвала на пријатељском односу и на свој подршци.

Последње, али не мање важно, дубоку захвалност дугујем својој мајци за сваку бескрајну молитву за мене, за сваку подршку која се не може упоредити ни са чијом другом. Такође и свим мојим пријатељима из Србије, Гренаде и Африке, колегиницама из Министарства спољних послова Републике Индонезије, Амбасаде Републике Индонезије у Србији и Војном Аташеу Републике Индонезије у Србији, пуно хвала од срца такође Факултету безбедности Универзитета у Београду и програму стипендије Владе Србије «Свет у Србији».

Животни пут се наставља. Надам се да ће ова дисертација допринети знању о безбедности Индонезије у Србији, и да ће ојачати индонежанско-српске пријатељске односе. Као прва жена из Индонезије, а посебно прва индонежанска државна службеница, која је докторирала у Србији, осећам се дирнута и почаствована. У страниј и непознатој земљи са свим новим обавезама било би немогуће постићи ово што сам ја постигла без помоћи и подршке најмилијих људи. Много хвала и Бог вас наградио!